

เกี่ยวกับสถาบัน เพื่อการยุติธรรม แห่งประเทศไทย:

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (Thailand Institute of Justice หรือ TIJ) เป็นองค์การมหาชนที่ก่อตั้งขึ้นโดยรัฐบาลแห่งประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2554 ซึ่งเมื่อปี พ.ศ. 2559 สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime หรือ UNODC) ได้ให้การรับรองอย่างเป็นทางการในฐานะสถาบันเครือข่ายแผนงานสหประชาชาติด้านการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญา (PNI) TIJ สนับสนุนการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยให้ความสำคัญกับประชากรกลุ่มเปราะบาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้หญิงและเด็กที่เข้าสู่ระบบยุติธรรมทางอาญา นอกจากนี้ TIJ ยังให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างศักยภาพ ทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาคเพื่อการพัฒนานโยบายเพื่อการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญาตามหลักฐานเชิงประจักษ์

จัดพิมพ์โดย:

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย

999 สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ ประเทศไทย 10210

อีเมล: info@tijthailand.org

โทร: +66(0) 2522 1199

โทรสาร: +66(0) 2522 1198

website: www.tijthailand.org

สงวนลิขสิทธิ์

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย ธันวาคม 2565

คำจำกัดสิทธิ์

มุมมองและความคิดเห็นที่แสดงไว้ในเอกสารฉบับนี้เป็นความคิดเห็นของผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นการสะท้อนถึงนโยบายหรือจุดยืนอย่างเป็นทางการของสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย

สิทธิ์และ การอนุญาต

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทยสนับสนุนการเผยแพร่ความรู้ รายงานฉบับนี้สามารถทำซ้ำได้ เพื่อวัตถุประสงค์ที่มีใช้เพื่อการพาณิชย์ตราบเท่าที่มีการอ้างถึงรายงานฉบับนี้โดยสมบูรณ์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย พ.ศ. 2565

กิตติกรรมประกาศ

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทยขอขอบคุณกรมราชทัณฑ์และกรมคุมประพฤติสำหรับการสนับสนุนโครงการวิจัยนี้ และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่เรือนจำแต่ละแห่งสำหรับการให้ความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการให้ออนเคอเรชัลดณะะวิจัยเข้าสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ต้องขัง และขอขอบคุณผู้ต้องขัง ตลอดจนผู้พันโทษทุกท่านจากใจจริง สำหรับการมีส่วนร่วมและแบ่งปันเรื่องราวกับคณะวิจัยมา ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัย

คณะผู้วิจัยและผู้จัดทำรายงานฉบับนี้ ประกอบด้วยนักวิจัยจากสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ดังต่อไปนี้:

รองศาสตราจารย์ ดร.วีนันทกานต์ รุจิภักดิ์

อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สัญญพงศ์ ลิ่มประเสริฐ

อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ดร.กฤษฎา แสงเจริญทรัพย์

อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

คุณชลธิช ชื่นอุระ

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมข้อกำหนดกรุงเทพและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด
สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย

คุณยศวิทย์ ทิพยมงคลอุดม

ผู้จัดการโครงการ สำนักส่งเสริมข้อกำหนดกรุงเทพและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด
สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย

คุณภูวดล ไชยอินทร์

นักนโยบายและวิจัย สำนักส่งเสริมข้อกำหนดกรุงเทพและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด
สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย

คำนำ

การศึกษาโครงการศึกษาแนวโน้มสถิติเรือนจำและประสบการณ์ในการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขังในประเทศไทยในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลแนวโน้มสถิติเรือนจำในช่วงปี พ.ศ. 2562-2564 และการเปรียบเทียบสถิติข้อมูลการกระทำผิดก่อนและหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 รวมทั้งเพื่อศึกษาประสบการณ์ในการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขังในประเทศไทยในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ผลการศึกษาโครงการฯ นี้นำไปสู่ความเข้าใจการปรับตัวของผู้ต้องขังในการกลับคืนสู่สังคม ประสบการณ์ในการกลับคืนสู่สังคม ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินชีวิตของผู้ต้องขังหลังปล่อย รวมทั้งปัจจัยที่นำไปสู่การกระทำผิดซ้ำและปัจจัยที่ช่วยให้ผู้ต้องขังกลับสู่สังคมอย่างประสบความสำเร็จในช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งผลการศึกษาเป็นประโยชน์อย่างมากในการนำไปสู่แนวทางในการพัฒนาระบบการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย และการติดตามหลังพ้นโทษ รวมทั้งข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการลดการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังในอนาคต

รายงานการศึกษานี้เป็นการรวมทั้งข้อมูลสถิติเรือนจำในช่วงปี พ.ศ. 2560 – 2565 ทั้งในส่วนของผู้ต้องราชทัณฑ์และผู้ที่ทำผิดซ้ำ ข้อมูลการสัมภาษณ์ประสบการณ์ในการใช้ชีวิตหลังปล่อย การปรับตัวทางสังคม และข้อมูลการสำรวจผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์สถานการณ์ในการกระทำผิดซ้ำในช่วงสถานการณ์โควิด-19 และการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

บทนำ	10
ระเบียบวิธีวิจัย	12
บทที่ 1 ข้อมูลสถิติแนวโน้มเรือจํา	14
บทที่ 2 การใช้ชีวิตในเรือจําช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19	38
บทที่ 3 ชีวิตหลังปล่อยตัวคืนสู่สังคม	74
บทที่ 4 การกระทำผิดซ้ำ: ความเป็นไปได้ และการป้องกัน	108
บทที่ 5 การกระทำผิดซ้ำในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19	132
บทที่ 6 ประสบการณ์ในการกลับคืนสู่สังคมของผู้ที่กระทำผิดซ้ำ	160
บทที่ 7 สรุปและข้อเสนอแนะ	184

บทนำ

ปัจจุบันเรือนจำในประเทศไทยประสบกับปัญหาความแออัด โดยมีจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำเกินกว่าปริมาณของอัตราความจุของเรือนจำกว่าร้อยละ 115 ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังพื้นที่ในการทำกิจกรรม ความไม่เพียงพอของเจ้าหน้าที่ ตลอดจนประสิทธิภาพในการฟื้นฟูผู้ต้องขัง ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้ต้องขังกลับมาก่อทำผิดซ้ำได้ในที่สุด อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการปรับความจุในการรองรับจำนวนผู้ต้องขังมากขึ้น แต่จำนวนผู้ต้องขังภายในเรือนจำยังคงสูงเกินกว่าความจุของเรือนจำ โดยช่วงปี พ.ศ. 2561-2563 มีผู้ต้องขังเฉลี่ยรวมทั้งประเทศมากกว่า 350,000 รายต่อปี โดยกว่าหนึ่งในสามของผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยตัวกระทำผิดซ้ำ และกลับเข้าสู่เรือนจำภายในเวลาสามปี

การลดการกระทำผิดซ้ำนับเป็นหัวใจหลักของงานราชทัณฑ์ที่ได้รับการยอมรับจากสหประชาชาติ โดยข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง หรือ ข้อกำหนดเนลสันแมนเดลา (the Nelson Mandela Rules) บัญญัติไว้ในข้อกำหนดที่ 4 ว่า “เป้าประสงค์ของการลงโทษจำคุกหรือการใช้มาตรการที่คล้ายคลึงกัน อันเป็นการจำกัดอิสระและเสรีภาพของบุคคลนั้น โดยเบื้องต้นแล้วก็เพื่อที่จะคุ้มครองสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม และลดการกระทำผิดซ้ำ” ดังนั้น การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังจึงควรมุ่งเน้นการแก้ไขฟื้นฟูเพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถกลับคืนสู่สังคมใช้ชีวิตได้โดยไม่กลับไปก่อความผิดซ้ำในอนาคต

ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2563 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2564) มีการระบาดของโรคโควิด-19 (COVID-19) ในสังคมทั่วไป สถานการณ์ดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นความเปราะบางในการบริหารจัดการในเรือนจำ และตอกย้ำผลกระทบจากปัญหาความแออัดในเรือนจำ กรมราชทัณฑ์จึงได้มีแนวโน้มในนำมาตรการต่างๆ มาใช้เพื่อลดความแออัดในเรือนจำ ดังเห็นได้จากสถิติผู้ต้องขังราชทัณฑ์ปล่อยตัวในปี พ.ศ. 2563 ที่เพิ่มมากขึ้น โดยมีผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวด้วยการพักโทษมากถึง 15,594 ราย ซึ่งคิดเป็นอัตราส่วนที่มากกว่าปี พ.ศ. 2562 ถึง 2 เท่า และในปี พ.ศ. 2564 มีผู้ถูกปล่อยตัวในกรณีพักโทษเพิ่มขึ้นรวม 36,839 ราย ซึ่งคิดเป็นอัตราส่วนที่มากกว่าปี พ.ศ. 2563 กว่า 2 เท่า ซึ่งการพักโทษโดยมีเงื่อนไขในกรณีพิเศษนั้น แม้จะมีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างและยืดหยุ่นกว่าการพักโทษกรณีทั่วไป ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้กลับสู่สังคมได้เร็วขึ้นและช่วยลดความหนาแน่นภายในเรือนจำ แต่นโยบายดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นเกี่ยวกับความปลอดภัยในสังคมได้ ดังนั้น การติดตามข้อมูลเชิงสถิติเกี่ยวกับการกระทำผิดซ้ำในกลุ่มผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำการระบาดของโรคโควิด-19 และเปรียบเทียบผลลัพธ์การปล่อยตัวรูปแบบต่างๆ จึงอาจเป็นแนวทางหนึ่งในการสะท้อนภาพของกระบวนการยุติธรรมได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ ข้อท้าทายต่างๆ รวมทั้งปัจจัยที่นำไปสู่การกระทำผิดซ้ำและปัจจัยที่ช่วยให้ผู้ต้องขังกลับสู่สังคมอย่างประสบความสำเร็จในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ผ่านข้อมูลเชิงลึกและเรื่องราวเฉพาะบุคคล ยังเป็นมิติสำคัญที่จะช่วยยกระดับความเข้าใจและการกำหนดนโยบายความช่วยเหลือหลังพ้นโทษที่มีประสิทธิภาพ โดยตั้งอยู่บนข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับประสบการณ์ ความท้าทาย และความสำเร็จของการกลับคืนสู่สังคมของผู้พ้นโทษ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลแนวโน้มสถิติเรือนจำในช่วงปี พ.ศ. 2562-2564 เปรียบเทียบสถิติข้อมูลการกระทำผิดก่อนและหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และศึกษาประสบการณ์ในการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขังในประเทศไทยในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยมีขอบเขตในการดำเนินงานแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1: การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร และสถิติการกระทำผิดซ้ำในเรือนจำ ช่วง COVID-19

สถิติในช่วงก่อนและหลัง COVID-19

วิเคราะห์เปรียบเทียบ ปี พ.ศ. 2562-2564

ส่วนที่ 2: ประสบการณ์ในการกลับคืนสู่สังคม ช่วง COVID-19

ผู้พ้นโทษ

ผู้ได้รับการพักโทษ (กรณีทั่วไปและพิเศษ)

ส่วนที่ 3: การกระทำผิดซ้ำช่วง COVID-19

ผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำในช่วง 1 ปี

การสำรวจและการสัมภาษณ์

“โครงการศึกษาแนวโน้มสถิติเรือนจำและประสบการณ์ในการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขังในประเทศไทยในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19” นี้จะเป็นพื้นฐานนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และการปฏิบัติที่อาศัยพื้นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์จากการวิจัย เพื่อลดอัตราการกระทำผิดซ้ำ เพิ่มประสิทธิภาพและความสำเร็จในการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขังหลังปล่อย ตลอดจนเพื่อเป็นองค์ความรู้เพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรมตามมาตรฐานของสหประชาชาติต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

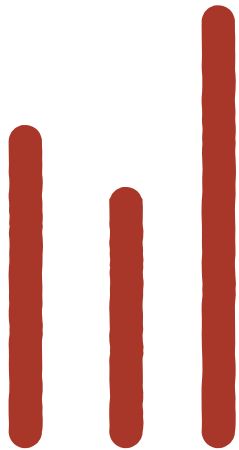
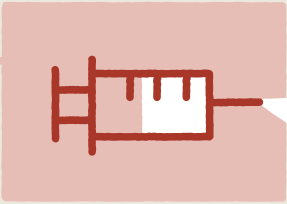
การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed-Method) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) และการเก็บข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Approach)

แนวทางในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบด้วย การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research) ที่เป็นสถิติการกระทำผิด และการกระทำผิดซ้ำในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้พันโทษที่ได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทั้งกลุ่มผู้ต้องขังที่พ้นจากเรือนจำเมื่อครบกำหนดโทษ ผู้ที่ได้รับการอภัยโทษ และกลุ่มผู้พักโทษกรณีทั่วไปและกรณีพิเศษ รวมถึงกลุ่มที่ได้รับการปล่อยตัวและอยู่ระหว่างการคุมประพฤติ และใช้ชีวิตภายนอกเรือนจำอย่างน้อย 1 ปี และไม่ได้กระทำผิดซ้ำ การสุ่มตัวอย่างของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนี้เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล โดยกระจายกลุ่มผู้ต้องขังที่ใช้ชีวิตในสังคม 5 ภูมิภาคของประเทศไทย รวมทั้งสิ้น 189 ราย เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ทางโทรศัพท์ และก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยต้องได้รับความยินยอมจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลก่อนเริ่มทำการสัมภาษณ์ โดยในการสัมภาษณ์จะใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่ครอบคลุมประเด็นคำถามเกี่ยวกับประสบการณ์ในการกลับคืนสู่สังคมในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 การปรับตัวในการใช้ชีวิต เช่น ความสัมพันธ์กับครอบครัว ชุมชน การทำงาน การประกอบอาชีพ และการได้รับช่วยเหลือหลังปล่อย เป็นต้น รวมทั้งผลกระทบการใช้ชีวิตในเรือนจำ และการกลับคืนสู่สังคม ในช่วงของการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ข้อมูลเหล่านี้จะได้รับการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์ข้อมูลแก่นสาระ (Thematic Analysis) เพื่อจัดกลุ่มประเด็น กลุ่มข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

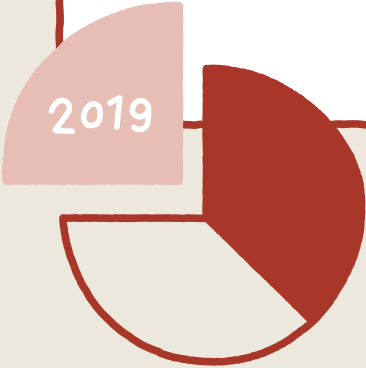
การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) จะเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ต้องขังกระทำผิดซ้ำภายใน 1 ปี ที่จำคุกอยู่ในเรือนจำในประเทศไทยระหว่างการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จำนวนทั้งสิ้น 1,597 ราย จากการสุ่มตัวอย่างแบบ Multi Stage Sampling โดยการแบ่งเรือนจำเป็น 7 ภูมิภาค และในแต่ละภูมิภาคทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Random simple) จากเรือนจำในแต่ละภูมิภาคที่มีจำนวนผู้ต้องขังกระทำผิดซ้ำในช่วงสถานการณ์โควิด-19 อย่างน้อย 100 ราย ซึ่งใช้เครื่องมือแบบสอบถามด้วยตนเอง (Self-Report Questionnaire) และคณะวิจัยได้อธิบายงานวิจัยและวิธีการทำรวมถึงการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูลก่อนที่จะเริ่มทำแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้จะใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล เช่น การวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยร้อยละ และค่าเฉลี่ย โดยงานวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์แล้ว

COVID19

PANDEMIC

2020	2021

ข้อมูลสถิติ

15

แนวโน้มเรือ่นจำ

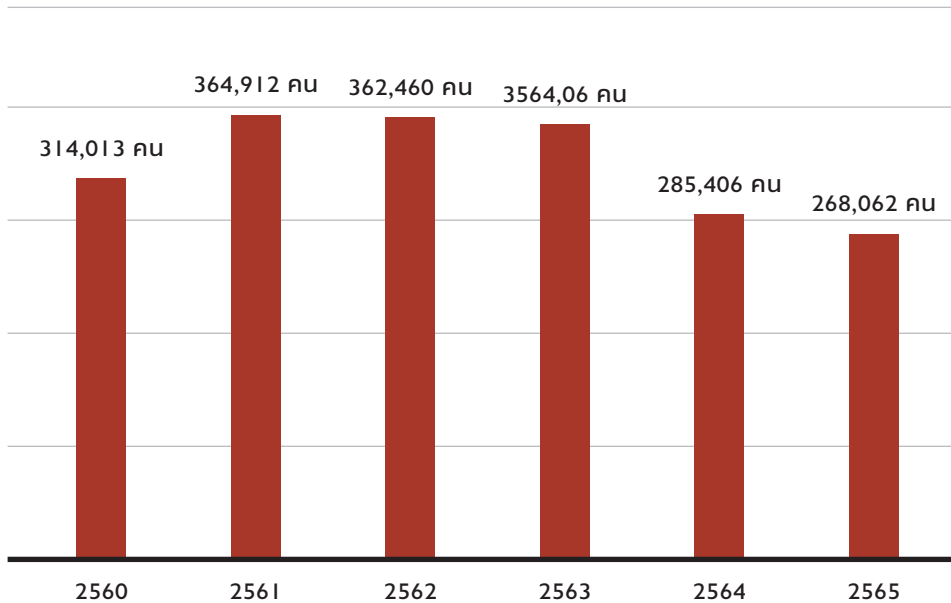
การนำเสนอข้อมูลสถิติแนวโน้มเรือนจำ เป็นการนำเสนอข้อมูลทั่วไปของเรือนจำ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ต้องราชทัณฑ์ ข้อมูลด้านการกระทำผิดซ้ำ และข้อมูลด้านสุขภาพของผู้ต้องขัง ในช่วงปี พ.ศ. 2560 – พ.ศ. 2565 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

I.

ข้อมูลทั่วไปของผู้ต้องราชทัณฑ์ในเรือนจำ

ผู้ต้องราชทัณฑ์ในเรือนจำ

จากสถิติจำนวนผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศของกรมราชทัณฑ์ (แผนภาพที่ 1.1) พบว่า ในภาพรวมนั้นจำนวนผู้ต้องราชทัณฑ์จากปี พ.ศ. 2560 ถึง พ.ศ. 2561 มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น จำนวน 50,899 ราย (เพิ่มขึ้นร้อยละ 16.21) และต่อมาจำนวนผู้ต้องราชทัณฑ์มีแนวโน้มลดลงจากปี พ.ศ. 2561 – 2564 ลดลงร้อยละ 21.78 (จำนวน 79,506 ราย) โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2563 ถึง พ.ศ. 2564 มีจำนวนผู้ต้องราชทัณฑ์ที่อยู่ในเรือนจำลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด คือลดลงร้อยละ 19.92 (จำนวน 71,000 ราย) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานการณ์โรคโควิด-19 ที่มีนโยบายในการลดความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ อย่างไรก็ตาม ในช่วงครึ่งปีแรกของปี พ.ศ. 2565 มีจำนวนผู้ต้องราชทัณฑ์ 268,062 ราย (ข้อมูลสำรวจ ณ วันที่ 14 มิถุนายน 2565) ซึ่งน้อยกว่าผู้ต้องราชทัณฑ์ในปี พ.ศ. 2564 (ข้อมูลสำรวจ ณ วันที่ 1 ธันวาคม 2565) จำนวน 356,406 รายเท่านั้น

แผนภูมิที่ 1.1 สถิติจำนวนผู้ต้องขังปี พ.ศ. 2560-2564

แหล่งข้อมูล: กรมราชทัณฑ์ สำรวจ ณ วันที่ 14 มิถุนายน 2565

สำหรับประเภทของผู้ต้องราชทัณฑ์ในเรือนจำจากข้อมูลของกรมราชทัณฑ์ รท. 102 (การสำรวจข้อมูลวันที่ 14 มิถุนายน 2565 ซึ่งข้อมูลที่ระบุในรายงานข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 เป็นต้นไป) แสดงสถิติจำนวนผู้ต้องราชทัณฑ์ ณ วันที่ 1 ธันวาคม ในแต่ละปี ยกเว้น ปี พ.ศ. 2565 เป็นข้อมูล ณ วันที่ 1 มิถุนายน จากตารางที่ 1.1 พบว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 – 2565 ส่วนใหญ่ (ประมาณร้อยละ 80) เป็นผู้ต้องโทษเด็ดขาด รองลงมาคือผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี ผู้ต้องกักกัน ผู้ถูกกักกัน และเยาวชนที่ฝากขัง ตามลำดับ เมื่อพิจารณาประเภทของผู้ต้องราชทัณฑ์จำแนกตามเพศ (ตารางที่ 1.2) พบว่า ในทุกช่วงปี ผู้ต้องราชทัณฑ์ส่วนใหญ่ในทุกประเภทเป็นเพศชาย ซึ่งมีจำนวนมากกว่าผู้ต้องราชทัณฑ์เพศหญิงประมาณ 7 เท่าในทุกปี

ตารางที่ 1.1 จำนวนสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ ช่วงปี พ.ศ. 2561 - 2565

ประเภท	2561		2562		2563		2564		2565	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ผู้ต้องโทษเด็ดขาด	306,020	82.04	307,164	83.66	283,824	82.47	224,674	79.49	209,976	78.73
2. ผู้ต้องขังระหว่าง	64,002	17.16	58,166	15.84	58,973	17.13	57,005	20.17	54,554	20.45
2.1 อุทธรณ์-ฎีกา	31,376	8.41	28,238	7.69	33,398	9.70	23,232	8.22	30,581	11.46
2.2 ไซ้สวน	10,587	2.84	9,753	2.66	9,928	2.87	16,486	5.83	9,553	3.58
2.3 สอบสวน	22,039	5.91	20,175	5.49	15,647	4.54	17,287	6.12	14,420	5.41
3. ยาวชนที่ฝากขัง	56	0.02	42	0.02	32	0.01	19	0.01	22	0.01
4. ผู้ถูกกักกัน	56	0.01	31	0.01	41	0.02	44	0.02	47	0.02
5. ผู้ต้องกักกัน	2,884	0.77	1,759	0.47	1,291	0.37	878	0.31	2,101	0.79

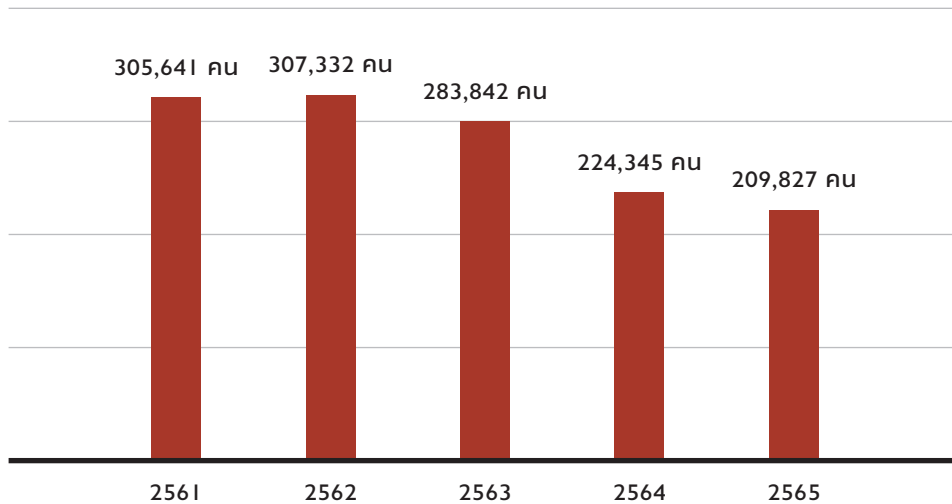
ตารางที่ 1.2 จำนวนสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศจำแนกตามเพศ ช่วงปี พ.ศ. 2561 - 2565

17

ประเภท	2561		2562		2563		2564		2565	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
1. ผู้ต้องโทษเด็ดขาด	265,577	40,443	267,147	40,017	247,557	36,267	198,584	26,090	185,447	24,529
2. ผู้ต้องขังระหว่าง	55,787	8,215	51,124	7,042	51,949	7,024	50,266	6,739	48,079	6,475
2.1 อุทธรณ์-ฎีกา	27,457	3,919	24,819	3,419	29,551	3,847	20,738	2,494	27,179	3,402
2.2 ไซ้สวน	8,916	1,671	8,281	1,472	8,458	1,470	14,232	2,254	8,166	1,387
2.3 สอบสวน	19,414	2,625	18,024	2,151	13,940	1,707	15,296	1,991	12,734	1,686
3. ยาวชนที่ฝากขัง	55	1	39	3	30	2	19	0	19	3
4. ผู้ถูกกักกัน	17	0	27	4	36	5	36	8	41	6
5. ผู้ต้องกักกัน	2,539	345	1,575	184	1,196	95	773	105	1,850	251
รวม	323,975	49,004	319,912	47,250	300,768	43,393	249,678	32,942	235,436	31,264

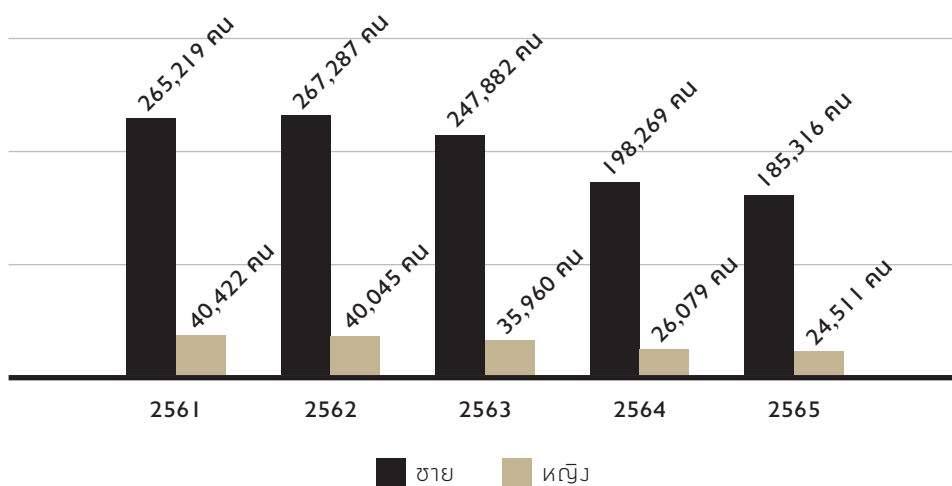
ผู้ต้องโทษเด็ดขาด

สำหรับข้อมูลของกลุ่มผู้ต้องโทษเด็ดขาดในเรือนจำในช่วงปี พ.ศ. 2561 – 2565 เป็นการรวบรวมข้อมูลจากสถิติราชทัณฑ์ รท.103 ของกลุ่มงานพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมราชทัณฑ์ ซึ่งแสดงสถิติจำนวนผู้ต้องราชทัณฑ์ ณ วันที่ 1 ธันวาคม ในแต่ละปี ยกเว้น ปี พ.ศ. 2565 เป็นข้อมูล ณ วันที่ 1 มิถุนายน (การสำรวจข้อมูลวันที่ 14 มิถุนายน 2565 ซึ่งข้อมูลที่ระบุในระบบฐานข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 เป็นต้นไป) จากแผนภูมิที่ 1.2 พบว่า จำนวนผู้ต้องโทษเด็ดขาดในปี พ.ศ. 2561 และ 2562 มีจำนวนไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมี พ.ศ. 2562 มีจำนวนผู้ต้องโทษเด็ดขาดเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 ถึง พ.ศ. 2564 มีจำนวนผู้ต้องโทษเด็ดขาดลดลงอย่างเห็นได้ชัด (จำนวน 82,987 ราย ลดลงร้อยละ 27)

แผนภูมิที่ 1.2 สถิติจำนวนผู้ต้องโทษเด็ดขาดปี พ.ศ. 2561 - พ.ศ. 2565

แหล่งข้อมูล: รท.103 กรมราชทัณฑ์ ณ วันที่ 1 ธันวาคม ในแต่ละปี สำหรับ ปี พ.ศ. 2565 เป็นข้อมูล ณ วันที่ 1 มิถุนายน

แผนภูมิที่ 1.3 จำนวนผู้ต้องโทษเด็ดขาดจำแนกตามเพศ ปี พ.ศ. 2561 - พ.ศ. 2565

เมื่อพิจารณาจำนวนความแตกต่างทางเพศของผู้ต้องโทษเด็ดขาดในช่วงปี พ.ศ. 2561 - พ.ศ. 2565 จากตารางที่ 1.3 พบว่า ผู้ต้องโทษเด็ดขาดเพศชายมีจำนวนมากกว่าผู้ต้องโทษเด็ดขาดเพศหญิงในทุกปี

ผู้ต้องโทษเด็ดขาด - การกำหนดโทษตามหมายศาล

สำหรับข้อมูลทั่วไปของผู้ต้องโทษเด็ดขาดจำแนกตามการกำหนดโทษตามหมายศาล ปี พ.ศ.2561 – 2565 จากตารางที่ 1.3 พบว่าผู้ต้องโทษเด็ดขาดส่วนใหญ่จะต้องโทษจำคุก 2 – 5 ปี ในทุกปี รองลงมาผู้ต้องโทษเด็ดขาดที่ต้องโทษจำคุก 5 – 10 ปี สำหรับผู้ต้องโทษเด็ดขาดที่มีโทษสูง ได้แก่ จำคุกกว่า 50 ปีขึ้นไป พบว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2561 – 2563 มีจำนวนเพิ่มขึ้น และมีแนวโน้มลดลงต่ำลงในปี พ.ศ. 2564 และ 2565 ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับผู้ที่ได้รับโทษจำคุกตลอดชีวิต สำหรับโทษประหารชีวิตพบว่า ในปี พ.ศ. 2561 – 2562 มีจำนวนผู้ต้องโทษที่ได้รับโทษประหารชีวิตเพิ่มขึ้น จำนวน 64 ราย แต่หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2563 มีผู้ต้องโทษเด็ดขาดที่ต้องโทษประหารชีวิต 35 ราย ซึ่งลดลงอย่างเห็นได้ชัด และจำนวนผู้ต้องโทษประหารชีวิตเพิ่มขึ้นอีกครั้งในปี พ.ศ. 2564 ซึ่งในปี พ.ศ. 2565 มีแนวโน้มลดลง นอกจากนี้มีข้อสังเกตว่า ผู้ต้องโทษเด็ดขาดที่ไม่สามารถระบุโทษตามหมายศาลนั้น ในช่วงปี พ.ศ. 2561 – 2563 มีเพียงหลักร้อยเท่านั้น แต่ในปี พ.ศ. 2564 และ 2565 มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยในปี พ.ศ. 2564 มีจำนวนผู้ต้องโทษที่ไม่สามารถระบุโทษได้ 5,233 ราย และในปี พ.ศ. 2565 เพียงครึ่งปีเท่านั้นแต่มีผู้ต้องโทษเด็ดขาดที่ไม่สามารถระบุโทษได้ถึง 5,871 ราย

ตารางที่ 1.3 สถิติผู้ต้องโทษเด็ดขาดจำแนกตามกำหนดโทษตามหมายศาล ปี พ.ศ.2561 - 2565

แยกตามกำหนดโทษ	2561		2562		2563		2564		2565	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เกิน 3 เดือน	174	0.06	136	0.04	128	0.05	169	0.08	216	0.10
จำคุกกว่า 3-6 เดือน	2,553	0.84	2,574	0.84	1,868	0.66	1,414	0.63	1,266	0.60
จำคุก 6 เดือนถึง 1 ปี	5,836	1.91	5,008	1.63	3,329	1.17	2,966	1.32	4,051	1.93
จำคุกกว่า 1-2 ปี	28,111	9.20	28,277	9.20	24,098	8.49	21,406	9.54	26,906	12.82
จำคุกกว่า 2-5 ปี	132,640	43.40	135,141	43.97	119,407	42.07	84,518	37.67	75,117	35.80
จำคุกกว่า 5-10 ปี	62,589	20.48	59,648	19.41	55,685	19.62	41,146	18.34	35,465	16.90
จำคุกกว่า 10-15 ปี	20,512	6.71	22,875	7.44	22,563	7.95	22,659	10.10	23,811	11.35
จำคุกกว่า 15-20 ปี	14,909	4.88	12,695	4.13	12,429	4.38	13,383	5.97	10,588	5.05
จำคุกกว่า 20-50 ปี	32,015	10.47	34,457	11.21	37,961	13.37	27,317	12.18	22,612	10.78
จำคุกกว่า 50 ปีขึ้นไป	1,190	0.39	1,372	0.45	1,497	0.53	1,121	0.50	973	0.46
จำคุกตลอดชีวิต	4,402	1.44	4,450	1.45	4,690	1.65	2,943	1.31	2,908	1.39
ประหารชีวิต	296	0.10	360	0.12	35	0.01	70	0.03	43	0.02
ไม่สามารถระบุได้	414	0.14	339	0.11	152	0.05	5,233	2.33	5,871	2.80
รวม	305,641	100	307,332	100	283,842	100	224,345	100	209,827	100

ผู้ต้องโทษเด็ดขาด - กลุ่มอายุ

สำหรับสถิติผู้ต้องโทษเด็ดขาดจำแนกตามกลุ่มอายุ จากตารางที่ 1.4 พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ต้องโทษเด็ดขาดมีอายุในช่วงกว่า 25 – 30 ปี มากที่สุดในทุกช่วงปี และมีจำนวนที่ใกล้เคียงกับกลุ่มอายุกว่า 30 – 35 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มวัยผู้ใหญ่ตอนต้น เป็นวัยที่เริ่มสร้างหลักฐานในชีวิต เริ่มประกอบอาชีพ เริ่มสร้างครอบครัว แต่กลับเป็นกลุ่มอายุส่วนใหญ่ในเรือนจำแทน สำหรับกลุ่มอายุผู้ต้องโทษเด็ดขาดที่เป็นผู้ต้องโทษกลุ่มน้อยได้แก่ อายุต่ำกว่า 18 ปี คือกลุ่มผู้ต้องโทษวัยเด็ก (กลุ่มนี้เป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ยากต่อการควบคุม จึงนำฝากไว้ที่เรือนจำ) และกลุ่มผู้ต้องโทษสูงอายุ (อายุมากกว่า 60 ปี ขึ้นไป) อย่างไรก็ตาม มีกลุ่มผู้ต้องโทษเด็ดขาดส่วนหนึ่งที่ไม่สามารถระบุอายุได้ โดยเฉพาะข้อมูลในปี พ.ศ. 2564 และ พ.ศ. 2565 ซึ่งมีจำนวนผู้ต้องโทษเด็ดขาดกว่า 700 รายที่ไม่สามารถระบุกลุ่มอายุได้

ตารางที่ 1.4 สถิติผู้ต้องโทษเด็ดขาดจำแนกตามกลุ่มอายุ ปี พ.ศ. 2561 - 2565

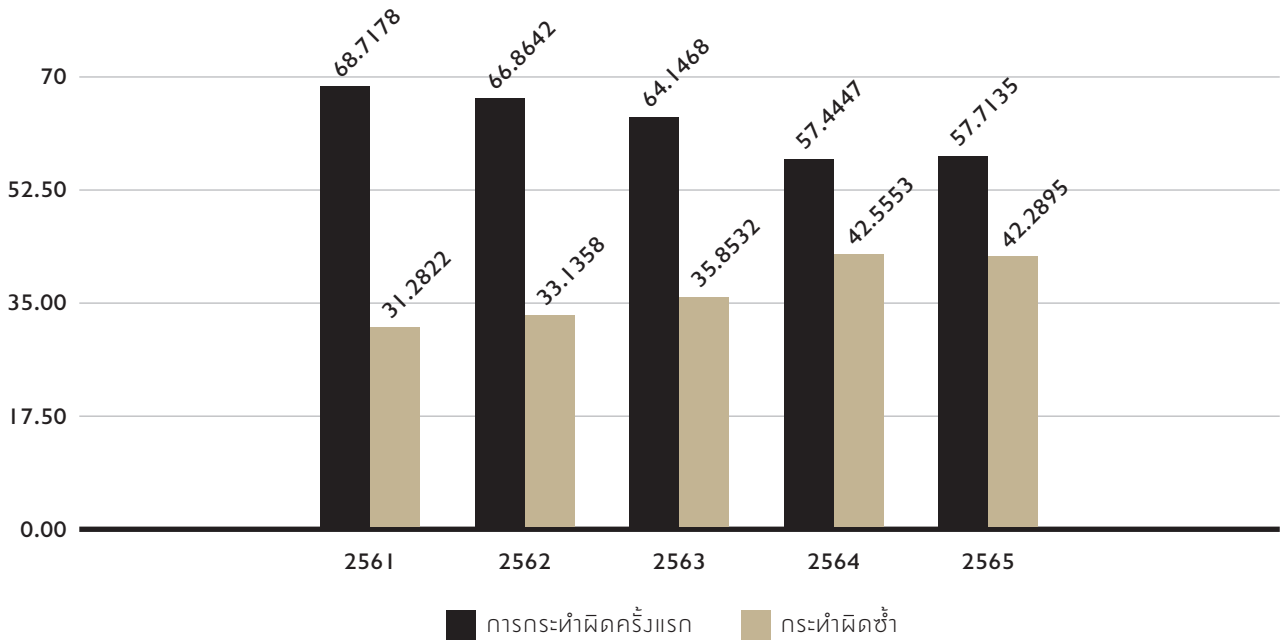
แยกตามอายุ	2561		2562		2563		2564		2565	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เกิน 18 ปี	774	0.25	612	0.20	415	0.15	297	0.13	178	0.08
กว่า 18-20 ปี	9,720	3.18	8,639	2.81	6,765	2.38	4,366	1.95	3,733	1.78
กว่า 20-21 ปี	8,971	2.94	7,602	2.47	5,971	2.10	3,733	1.66	3,309	1.58
กว่า 21-25 ปี	42,808	14.01	41,484	13.50	34,986	12.33	24,433	10.89	22,355	10.65
กว่า 25-30 ปี	62,038	20.30	62,385	20.30	56,393	19.87	43,611	19.44	41,026	19.55
กว่า 30-35 ปี	61,281	20.05	60,414	19.66	55,407	19.52	43,602	19.44	40,528	19.31
กว่า 35-40 ปี	50,203	16.43	53,125	17.29	51,175	18.03	42,297	18.85	39,215	18.69
กว่า 40-45 ปี	28,910	9.46	31,652	10.30	32,404	11.42	28,353	12.64	27,282	13.00
กว่า 45-50 ปี	17,852	5.84	18,041	5.87	17,674	6.23	14,909	6.65	14,263	6.80
กว่า 50-60 ปี	17,410	5.70	17,713	5.76	17,070	6.01	13,870	6.18	13,134	6.26
มากกว่า 60 ปี ขึ้นไป	5,619	1.84	5,556	1.81	5,356	1.89	4,129	1.84	3,981	1.90
ไม่สามารถระบุได้	55	0.02	109	0.04	225	0.08	745	0.33	823	0.39
รวมทั้งสิ้น	305,641	100	307,332	100	283,842	100	224,345	100	209,827	100

ผู้ต้องโทษเด็ดขาด - จำนวนครั้งที่ต้องโทษ

การนำเสนอสถิติจำนวนครั้งที่ได้รับโทษของผู้ต้องโทษเด็ดขาดเป็นข้อมูลที่สำคัญในประเด็นการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องราชทัณฑ์ จากตารางที่ 1.5 และแผนภูมิที่ 1.4 (ไม่รวมผู้ต้องโทษที่จัดกลุ่มไม่ได้) พบว่า ผู้ต้องโทษเด็ดขาดส่วนใหญ่ กว่าร้อยละ 50 จะต้องโทษครั้งแรก (ครั้งที่ 1) และสัดส่วนของผู้ต้องโทษที่กระทำผิดครั้งแรกและกระทำผิดซ้ำ คือมากกว่า 2 ครั้งขึ้นไป ในช่วงปี พ.ศ. 2561 ถึง พ.ศ. 2563 มีสัดส่วนที่แตกต่างกัน แต่ในช่วงปี พ.ศ. 2564 และ พ.ศ. 2565 นั้น สัดส่วนของผู้ต้องโทษที่กระทำผิดครั้งแรก และกระทำผิดซ้ำแตกต่างกันไม่มากนัก ซึ่งสถิตินี้เป็นดัชนีชี้วัดอย่างหนึ่ง que แสดงถึงการเพิ่มสูงขึ้นของอัตราการกระทำผิดซ้ำในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ในประเทศไทย เมื่อพิจารณาเฉพาะสถิติผู้กระทำผิดซ้ำเท่านั้น พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ต้องโทษเด็ดขาดกระทำผิดซ้ำครั้งเดียวเท่านั้น (ต้องโทษครั้งที่ 2) และเป็นที่สังเกตว่าแนวโน้มของสัดส่วนผู้กระทำผิดซ้ำมากกว่า 2 ครั้ง (กลุ่มที่ ต้องโทษ 3 ครั้งขึ้นไป) มีอัตราที่เพิ่มสูงขึ้นในแต่ละปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561-2565 แสดงให้เห็นว่าผู้ที่กระทำผิดซ้ำเมื่อได้รับการปล่อยตัวแล้ว ก็มีแนวโน้มที่จะกระทำผิดซ้ำได้อีกเช่นกัน

ตารางที่ 1.5 สถิติผู้ต้องโทษเด็ดขาดจำแนกตามจำนวนครั้งที่ต้องโทษ ปี พ.ศ. 2561 - 2565

จำนวนครั้งที่ต้องโทษ	2561		2562		2563		2564		2565	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ต้องโทษครั้งที่ 1	209,950	68.69	205,336	66.81	181,903	64.09	127,580	56.87	119,261	56.84
ต้องโทษครั้งที่ 2	71,297	23.33	75,008	24.41	74,038	26.08	67,654	30.16	61,973	29.54
ต้องโทษครั้งที่ 3	17,015	5.57	18,947	6.16	19,720	6.95	19,369	8.63	18,418	8.78
ต้องโทษครั้งที่ 4	4,630	1.51	5,136	1.67	5,285	1.86	5,087	2.27	4,784	2.28
ต้องโทษ 5 ครั้งขึ้นไป	2,633	0.86	2,667	0.87	2,627	0.93	2,402	1.07	2,207	1.05
จัดกลุ่มไม่ได้	116	0.04	238	0.08	269	0.09	2,253	1.00	3,184	1.52
รวมทั้งสิ้น	305,641	100	307,332	100	283,842	100	224,345	100	209,827	100

แผนภูมิที่ 1.4 ร้อยละการกระทำผิดครั้งแรกและกระทำผิดซ้ำ
ของผู้ต้องโทษเด็ดขาด ปี พ.ศ. 2561 - พ.ศ. 2565

ผู้ต้องโทษเด็ดขาด - ลักษณะความผิด

สถิติผู้ต้องโทษเด็ดขาดจำแนกตามลักษณะความผิด จากตารางที่ 1.6 พบว่า ผู้ต้องโทษเด็ดขาดส่วนใหญ่มีฐานความผิดด้าน พ.ร.บ.ยาเสพติด/ สารระเหย มากที่สุด ในช่วงปี พ.ศ. 2561 – 2563 สถิติแนวโน้มผู้ที่มีความผิดฐาน พ.ร.บ.ยาเสพติด/ สารระเหย มีสัดส่วนที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งในปี พ.ศ. 2564 และ 2565 กว่ร้อยละ 83 ของผู้ต้องโทษเด็ดขาดเป็นผู้ต้องโทษฐาน พ.ร.บ.ยาเสพติด/ สารระเหย สำหรับผู้ต้องโทษเด็ดขาดฐานความผิดต่อชีวิตและฐานความผิดต่อร่างกายนั้นมีสัดส่วนที่ลดลง สำหรับผู้ต้องโทษเด็ดขาดฐานความผิดเกี่ยวกับเพศนั้น ในช่วงปี พ.ศ. 2561 – 2562 มีจำนวนผู้กระทำผิดทางเพศเพิ่มขึ้น และในปี พ.ศ. 2563 ถึง 2565 ผู้กระทำผิดทางเพศมีจำนวนลดลง ข้อมูลด้านนี้สะท้อนให้เห็นสัดส่วนของผู้ต้องโทษเด็ดขาดฐานความผิดยาเสพติดที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ทำให้สัดส่วนของผู้ต้องโทษเด็ดขาดในฐานความผิดอื่นมีแนวโน้มที่ลดลง เนื่องจากกว่าร้อยละ 80 ของผู้ต้องโทษเด็ดขาดเป็นผู้ต้องโทษฐาน พ.ร.บ.ยาเสพติด/ สารระเหย นั่นเอง

ตารางที่ 1.6 สถิติผู้ต้องโทษเด็ดขาดจำแนกตามลักษณะความผิด ปี พ.ศ. 2561 - 2565

ลักษณะความผิด	2561		2562		2563		2564		2565	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์	28,148	9.21	23,721	7.72	18,609	6.56	13,988	6.24	14,134	6.74
พ.ร.บ.ยาเสพติด/ สารระเหย	235,815	77.15	246,641	80.25	228,982	80.67	187,204	83.44	175,126	83.46
ความผิดต่อชีวิต	17,220	5.63	16,264	5.29	14,537	5.12	10,450	4.66	9,398	4.48

ความผิดต่อร่างกาย	2,214	0.72	1,826	0.59	1,475	0.52	1,056	0.47	1,014	0.48
ความผิดเกี่ยวกับ ไอศ	9,366	3.06	9,427	3.07	8,888	3.13	6,586	2.94	5,165	2.46
ภัยอันตรายต่อ ประชาชน	57	0.02	49	0.02	47	0.02	42	0.02	43	0.02
อื่นๆ (เช่น พรบ.ป่าไม้, การพนัน, อาวุธปืน ฯลฯ)	12,821	4.19	9,404	3.06	11,304	3.98	5,019	2.24	4,947	2.36
รวมทั้งสิ้น	305,641	100	307,332	4.13	283,842	100	224,345	100	209,827	100

เมื่อพิจารณาเฉพาะผู้ต้องโทษเด็ดขาดฐาน พ.ร.บ.ยาเสพติด/ สารระเหย (เป็นกลุ่มที่มีมากที่สุดในทุกปี) จากตารางที่ 1.7 พบว่าผู้ต้องโทษเด็ดขาดฐานความผิดนี้กว่าร้อยละ 85 เป็นผู้ต้องโทษเพศชาย สำหรับผู้ต้องโทษเด็ดขาดเพศหญิงในช่วงปี พ.ศ. 2561 – 2562 มีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้น และหลังจากนั้นจำนวนและสัดส่วนผู้ต้องโทษเพศหญิงในฐานความผิดนี้เริ่มลดน้อยลงอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามเนื่องจากผู้ต้องโทษเด็ดขาดเพศหญิงในปี พ.ศ. 2564 มีจำนวนมากกว่าผู้ต้องโทษเด็ดขาดเพศหญิงในปี พ.ศ. 2565 (สำรวจ 1 มิถุนายน 2565) เพียง 1,919 รายเท่านั้น จึงเป็นที่น่าสนใจว่า จำนวนสถิติผู้ต้องโทษเพศหญิงฐาน พ.ร.บ.ยาเสพติด/ สารระเหย จะมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นสูงกว่านี้หรือไม่ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2565

ตารางที่ 1.7 สถิติผู้ต้องโทษเด็ดขาด พ.ร.บ.ยาเสพติดฯ จำแนกตามเพศ ปี พ.ศ. 2561 - 2565

23

ไอศ (พ.ร.บ.ยาเสพติดฯ)	2561		2562		2563		2564		2565	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไอศชาย	201,946	85.64	212,457	86.14	198,561	86.71	164,698	87.98	154,269	88.09
ไอศหญิง	33,862	14.36	34,184	13.86	30,421	13.29	22,506	12.02	20,857	11.91
รวมทั้งสิ้น	235,808	100	246,641	100	228,982	100	187,204	100	175,126	100

ตารางที่ 1.8 สถิติผู้ต้องโทษเด็ดขาด พ.ร.บ.ยาเสพติดฯ จำแนกตามประเภทอายุ
ปี พ.ศ. 2561 - 2565

แยกตามอายุ	2561		2562		2563		2564		2565	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เกิน 18 ปี	124	0.05	61	0.02	9	0.004	7	0.004	8	0.005
กว่า 18-20 ปี	8,364	3.55	7,839	3.18	6,267	2.74	4,212	2.25	3,456	1.97
กว่า 20-21 ปี	6,968	2.95	6,313	2.56	5,008	2.19	3,235	1.73	2,861	1.63
กว่า 21-25 ปี	33,426	14.18	33,605	13.63	28,477	12.44	20,724	11.07	19,083	10.90
กว่า 25-30 ปี	49,389	20.94	51,556	20.90	46,573	20.34	37,348	19.95	35,233	20.12
กว่า 30-35 ปี	48,701	20.65	49,578	20.10	45,570	19.90	37,178	19.86	34,598	19.76
กว่า 35-40 ปี	39,575	16.78	43,653	17.70	42,366	18.50	35,999	19.23	33,352	19.04
กว่า 40-45 ปี	21,957	9.31	25,154	10.20	26,147	11.42	23,729	12.68	22,800	13.02
กว่า 45-50 ปี	12,843	5.45	13,518	5.48	13,451	5.87	11,775	6.29	11,275	6.44
กว่า 50-60 ปี	11,534	4.89	12,201	4.95	11,947	5.22	10,110	5.40	9,571	5.47
60 ปี ขึ้นไป	2,891	1.23	3,075	1.25	3,009	1.31	2,338	1.25	2,304	1.32
ไม่สามารถระบุได้	36	0.02	88	0.04	158	0.07	549	0.29	585	0.33
รวมทั้งสิ้น	235,808	100	246,641	100	228,982	100	187,204	100	175,126	100

2.

ข้อมูลด้านการกระทำผิดซ้ำ

การนำเสนอข้อมูลด้านการกระทำผิดซ้ำในช่วงปี พ.ศ. 2560 - 2565 แบ่งเป็น 2 กลุ่มได้แก่ ข้อมูลด้านการปล่อยตัวผู้ต้องขัง และ ข้อมูลจำนวนผู้ที่กระทำผิดซ้ำ ตามปีที่ได้รับการปล่อยตัวภายในระยะเวลาติดตามพฤติกรรมที่กำหนด ดังต่อไปนี้

การปล่อยตัวผู้ต้องขัง

จากตารางที่ 1.9 แสดงจำนวนของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวในกรณีต่างๆ พบว่า ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวในปี พ.ศ. 2564 สูงขึ้นกว่าปีที่ผ่านมามากเห็นได้ชัด และในทุกช่วงปี (ยกเว้นปี พ.ศ. 2564) ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องขังที่ปล่อยตัวเมื่อครบกำหนดโทษ (พ้นโทษ) สำหรับปี พ.ศ. 2564 ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวเป็นกลุ่มที่ได้รับอภัยโทษมากที่สุด รองลงมาคือ ครบกำหนดโทษ (พ้นโทษ) และพักการลงโทษ ตามลำดับ ซึ่งการอภัยโทษ และพักการลงโทษนั้นเป็นการปล่อยตัวผู้ต้องขังที่เพิ่มมากขึ้น อย่างเป็นเห็นได้ชัดเมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา

ตารางที่ 1.9 จำนวนผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวในช่วงปี พ.ศ. 2560 - 2565

การปล่อยตัว / ปี	2560	2561	2562	2563	2564	2565
ครบกำหนดโทษ (พ้นโทษ)	0.05	0.004	7	0.004	8	0.005
พักการลงโทษ	3.55	2.74	4,212	2.25	3,456	1.97
ลดวันต้องโทษ	2.95	2.19	3,235	1.73	2,861	1.63
ลดวันต้องโทษ (สาธารณะ)	14.18	12.44	20,724	11.07	19,083	10.90
อภัยโทษ	20.94	20.34	37,348	19.95	35,233	20.12
พ้นโทษกักขัง	20.65	19.90	37,178	19.86	34,598	19.76
พ้นโทษกักกัน	16.78	18.50	35,999	19.23	33,352	19.04
ชำระค่าปรับพ้นโทษกักขัง	9.31	11.42	23,729	12.68	22,800	13.02
จิวมาพอแก่โทษจำคุกและชำระค่าปรับครบถ้วน	5.45	5.87	11,775	6.29	11,275	6.44
จิวมาพอแก่โทษจำคุก	4.89	5.22	10,110	5.40	9,571	5.47
จิวมาพอแก่โทษปรับ	1.23	1.31	2,338	1.25	2,304	1.32
จิวมาพอแก่โทษ	0.02	0.07	549	0.29	585	0.33
จิวมาพอแก่โทษ	0.02	0.07	549	0.29	585	0.33
อื่น ๆ	100	100	187,204	100	175,126	100
รวมผู้ที่ได้รับการปล่อยตัว	100	100	187,204	100	175,126	100

ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2565

การติดตามการกระทำผิดซ้ำ

การติดตามผู้ที่กระทำผิดซ้ำ จากตารางที่ 1.10 นำเสนอจำนวนผู้กระทำผิดซ้ำในเดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคม ในแต่ละปี (ยกเว้นปี พ.ศ. 2565 เป็นสถิติถึงเดือนมิถุนายน) โดยการติดตามในระยะเวลา 6 เดือนหลังปล่อยตัว จนถึงระยะเวลา 5 ปี หลังจากปีที่ได้รับการปล่อยตัว ผลการติดตามในแต่ละช่วงปี ดังนี้

ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวในปี พ.ศ. 2560 จนถึงปี พ.ศ. 2564 (ระยะเวลา 5 ปีในการติดตาม) มีผู้กระทำผิดซ้ำทั้งสิ้นจำนวน 47,215 ราย ผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวในปีนี้กระทำผิดซ้ำในช่วงเวลา 2 ปี หลังจากออกจากเรือนจำมากที่สุด รองลงมาคือ 5 ปี หลังจากออกจากเรือนจำ

ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวในปี พ.ศ. 2561 จนถึงปี พ.ศ. 2565 (ระยะเวลา 5 ปีในการติดตาม) มีผู้กระทำผิดซ้ำทั้งสิ้นจำนวน 40,330 ราย ผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวในปีนี้กระทำผิดซ้ำในช่วงเวลา 2 ปี หลังจากออกจากเรือนจำมากที่สุด รองลงมาคือ 6 เดือน หลังจากออกจากเรือนจำ

ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวในปี พ.ศ. 2562 จนถึงปี พ.ศ. 2565 (ระยะเวลา 4 ปีในการติดตาม) มีผู้กระทำผิดซ้ำทั้งสิ้นจำนวน 46,378 ราย ผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวในปีนี้กระทำผิดซ้ำในช่วงเวลา 2 ปี หลังจากออกจากเรือนจำมากที่สุด รองลงมาคือ 6 เดือน หลังจากออกจากเรือนจำ และในช่วงครึ่งปีแรกของปี พ.ศ. 2565 มีผู้กระทำผิดซ้ำที่ได้รับการปล่อยตัวในปี พ.ศ. 2562 จำนวน 904 ราย

ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวในปี พ.ศ. 2563 จนถึงปี พ.ศ. 2565 (ระยะเวลา 3 ปีในการติดตาม) มีผู้กระทำผิดซ้ำทั้งสิ้นจำนวน 34,329 ราย ผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวในปีนี้กระทำผิดซ้ำในช่วงเวลา 2 ปี หลังจากออกจากเรือนจำมากที่สุด รองลงมาคือ 1 ปี (ครึ่งปีหลัง) หลังจากออกจากเรือนจำ และในช่วงครึ่งปีแรกของปี พ.ศ. 2565 มีผู้กระทำผิดซ้ำที่ได้รับการปล่อยตัวในปี พ.ศ. 2563 จำนวน 1,134 ราย

ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวในปี พ.ศ. 2564 จนถึงปี พ.ศ. 2565 (ระยะเวลา 2 ปี ในการติดตาม) มีผู้กระทำผิดซ้ำทั้งสิ้นจำนวน 20,706 ราย ผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวในปีนี้กระทำผิดซ้ำในช่วงเวลา 6 เดือนหลังจากออกจากเรือนจำมากที่สุด และในช่วงครึ่งปีแรกของปี พ.ศ. 2565 มีผู้กระทำผิดซ้ำที่ได้รับการปล่อยตัวในปี พ.ศ. 2564 จำนวน 2,917 ราย ส่วนผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวในช่วงครึ่งปีแรกของปี พ.ศ. 2565 ได้กระทำผิดซ้ำไปแล้วทั้งสิ้น 2,714 ราย

26

จากข้อมูลในส่วนนี้เห็นได้ว่า มีผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำส่วนใหญ่จะเป็นการกระทำผิดซ้ำในช่วงปีที่ 2 หลังจากออกจากเรือนจำ และมีจำนวนไม่น้อยที่กระทำผิดซ้ำในระยะเวลา 6 เดือนหลังจากออกจากเรือนจำ โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2564 มีผู้กระทำผิดซ้ำในช่วง 6 เดือน หลังจากออกจากเรือนจำสูงถึง 9,744 ราย และนับตั้งแต่ช่วงเดือนมกราคม 2536 ถึงเดือนมิถุนายน 2565 (ช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19) พบว่ามีผู้กระทำผิดซ้ำรวมทั้งสิ้น 57,779 ราย อย่างไรก็ตามข้อมูลนี้จะเห็นได้ว่าผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวในช่วงมกราคมถึงเดือน ธันวาคม 2560 จำนวน 100,500 คน มีจำนวนเกือบครึ่งหนึ่ง (47,215 ราย) ที่กระทำผิดซ้ำในช่วงระยะเวลาในการติดตาม 5 ปี

ตารางที่ 1.10 จำนวนผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวในช่วงปี พ.ศ. 2560 - 2565

ปีที่ได้รับการปล่อยตัว (ม.ค. - ธ.ค.)	ปล่อยตัว	ระยะเวลาในการติดตาม				
		6 เดือน	1 ปี	2 ปี	3 ปี	5 ปี
2560	100,500	7,735	15,602	27,340	35,707	47,215
			(7,867)	(11,738)	(8,367)	(11,508)
2561	101,507	8,149	15,533	26,798	34,288	40,330
			(7,384)	(11,265)	(7,490)	(6,042)
2562	147,885	10,871	21,256	35,975	45,474	46,378
			(10,385)	(14,719)	(9,499)	(904)*
2563	157,720	9,950	20,012	33,191	34,329	-
			(10,062)	(13,179)	(1,138)	
2564	177,239	9,744	17,789	20,706	-	-
			(8,045)	(2,917)		
2565	47,731	2,714	-	-	-	-

ข้อมูล ณ วันที่ 14 มิถุนายน 2565
*ระยะเวลาติดตามปีที่ 4 คือ ปี พ.ศ. 2565

ตารางที่ 1.11 จำนวนผู้กระทำผิดซ้ำช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 – 2565 จำแนกตามเพศ

ปีงบประมาณ	ระยะเวลาติดตาม พฤติกรรม	ชาย	หญิง	จำนวน รวมสะสม	จำนวน ในแต่ละปี
2560	1 ปี	16,318	1,125	17,443	17,443
	2 ปี	29,013	2,094	31,107	13,664
	3 ปี	37,890	2,774	40,664	9,557
2561	1 ปี	14,332	919	15,251	15,251
	2 ปี	24,727	1,562	26,289	11,038
	3 ปี	31,875	2,020	33,895	7,606
2562	1 ปี	19,860	1,332	21,192	21,192
	2 ปี	33,589	2,267	35,856	14,664
	3 ปี	42,982	2,936	45,918	10,062
2563	1 ปี	17,706	1,238	18,944	18,944
	2 ปี	30,354	2,138	32,492	13,548
	3 ปี	32,624	2,311	34,935	2,443
2564	1 ปี	19,222	1,436	20,658	20,658
	2 ปี	24,265	1,799	26,064	5,406
2565	1 ปี	4,621	375	4,996	4,996

ข้อมูล ณ วันที่ 14 มิถุนายน 2565

27

นอกจากนี้ สถิติการกระทำผิดซ้ำของกรมราชทัณฑ์ในช่วงปีงบประมาณ 2560 ถึงปีงบประมาณ 2565 จำแนกตามเพศ จากตารางที่ 1.11 พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำในแต่ละปีนั้นมีทั้งเพศชายและเพศหญิง โดยส่วนใหญ่แล้วเพศชายจะกระทำผิดซ้ำมากกว่าเพศหญิง

เมื่อพิจารณาผู้กระทำผิดซ้ำ จำแนกตามอายุที่ได้รับการปล่อยตัวในช่วงปีงบประมาณ 2560 – 2565 จากตารางที่ 1.12 พบว่าผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวและกระทำผิดซ้ำมากที่สุดตั้งแต่ปีงบประมาณ 2560 – 2565 ได้แก่ กลุ่มผู้กระทำผิดซ้ำในกลุ่มอายุ 31 – 40 ปี และเป็นการกระทำผิดซ้ำในช่วงปีแรกของการได้รับการปล่อยตัวมากที่สุด สำหรับกลุ่มผู้กระทำผิดซ้ำในกลุ่มผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) ส่วนใหญ่จะกระทำผิดซ้ำในช่วงปีแรกที่ได้รับการปล่อยตัวในทุกปีเช่นกัน รองลงมาคือปีที่ 2 และปีที่ 3 ตามลำดับ สำหรับในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 นับตั้งแต่ปีงบประมาณ 2563 ถึง 2565 มีผู้สูงอายุกระทำผิดซ้ำรวมทั้งสิ้น 369 ราย

ตารางที่ 1.12 จำนวนผู้กระทำผิดซ้ำช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 – 2565 จำแนกตามอายุที่ปล่อยตัว

ปีงบประมาณ	ระยะเวลาติดตามพฤติกรรม	อายุของผู้ที่ได้รับการปล่อยตัว					
		ต่ำกว่า 25	25-30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	51-60 ปี	60 ปีขึ้นไป
2560	1 ปี	3,902	4,757	6,376	1,883	446	76
	2 ปี	6,693	8,398	11,571	3,484	810	147
	3 ปี	8,679	10,995	15,029	4,632	1,127	195
2561	1 ปี	3,339	3,983	5,701	1,771	389	56
	2 ปี	5,580	6,865	9,905	3,089	719	107
	3 ปี	7,148	8,874	12,769	3,979	940	147
2562	1 ปี	4,584	5,445	7,846	2,597	564	120
	2 ปี	7,463	9,378	13,294	4,482	985	201
	3 ปี	9,370	11,954	17,109	5,818	1,328	264
2563	1 ปี	4,052	5,018	6,823	2,433	488	94
	2 ปี	6,428	8,611	11,915	4,389	932	161
	3 ปี	6,804	9,238	12,856	4,785	1,020	173
2564	1 ปี	3,925	5,412	7,607	2,943	593	121
	2 ปี	4,762	6,761	9,738	3,823	752	160
2565	1 ปี	755	1,237	1,813	827	160	36

ข้อมูล ณ วันที่ 14 มิถุนายน 2565

สำหรับจำนวนผู้กระทำผิดซ้ำในช่วงปีงบประมาณ 2560 – 2565 จำแนกตามระยะเวลาที่จำคุกจริง จากตารางที่ 1.13 พบว่า ผู้ที่จำคุกจริง 1 – 5 ปี มีจำนวนการกระทำผิดซ้ำสูงสุดในทุกปีงบประมาณ โดยส่วนใหญ่จะเป็นการกระทำผิดซ้ำในช่วง 1 ปีนับจากที่ได้รับ การปล่อยตัว สำหรับกลุ่มที่จำคุกต่ำกว่า 6 เดือนนั้นมีจำนวนการกระทำผิดสูงเป็นอันดับรองลงมา สำหรับกลุ่มที่ได้รับโทษสูงและ จำคุกมาเป็นระยะเวลานาน คือกลุ่มที่จำคุกมากกว่า 20 ปี เมื่อได้รับการปล่อยตัวมีส่วนหนึ่งที่ยังกระทำผิดซ้ำเช่นกัน โดยเฉพาะการ กระทำผิดซ้ำในช่วง 1 – 2 ปีที่ได้รับการปล่อยตัว และนับตั้งแต่การแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิด-19 คือปีงบประมาณ 2563 – 2565 มีผู้กระทำผิดซ้ำที่เคยจำคุกมาแล้วมากกว่า 20 ปี กระทำผิดซ้ำจำนวนทั้งสิ้น 20 ราย

ตารางที่ 1.13 จำนวนผู้กระทำผิดซ้ำช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 – 2565 จำแนกตามระยะเวลาที่จำคุกจริง

ปีงบประมาณ	ระยะเวลา ติดตาม พฤติกรรม	เวลาที่ถูกจำคุกจริง					
		ต่ำกว่า 6 เดือน	มากกว่า 6 เดือนถึง 1 ปี	มากกว่า 1 ปีถึง 5 ปี	มากกว่า 5 ปีถึง 10 ปี	มากกว่า 10 ปีถึง 20 ปี	มากกว่า 20 ปี
2560	1 ปี	2,938	1,701	10,041	1,023	170	7
	2 ปี	5,028	3,024	18,221	1,846	300	12
	3 ปี	6,644	3,984	23,726	2,362	407	19
2561	1 ปี	3,641	1,993	7,182	697	91	6
	2 ปี	6,195	3,412	12,572	1,225	161	13
	3 ปี	8,019	4,488	16,107	1,580	216	14
2562	1 ปี	3,932	1,888	10,956	1,179	173	8
	2 ปี	6,271	3,215	18,784	2,085	293	13
	3 ปี	8,065	4,161	23,910	2,608	376	20
2563	1 ปี	3,510	1,425	10,702	1,049	126	3
	2 ปี	5,800	2,424	18,614	1,901	229	6
	3 ปี	6,331	2,640	19,966	2,047	243	7
2564	1 ปี	2,275	1,082	13,258	1,345	286	7
	2 ปี	2,751	1,328	16,964	1,728	380	10
2565	1 ปี	1,557	263	2,233	265	50	3

ข้อมูล ณ วันที่ 14 มิถุนายน 2565

3.

ข้อมูลด้านสุขภาพของผู้ต้องขัง

ข้อมูลด้านสุขภาพของผู้ต้องขังในรายงานฉบับนี้เป็นการนำเสนอข้อมูลด้านสถานการณ์โควิด-19 ในเรือนจำ การเสียชีวิตของผู้ต้องขังในช่วงปี พ.ศ. 2561-2565 และข้อมูลด้านการตายผิดธรรมชาติของผู้ต้องขัง ในช่วงปี พ.ศ. 2560-2564 ดังต่อไปนี้

การปล่อยตัวของผู้ต้องขัง

จากตารางที่ 4.9 แสดงจำนวนของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวในกรณีต่างๆ พบว่า ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวในปี พ.ศ. 2564 นั้นสูงชันกว่าปีที่ผ่านมาอย่างเห็นได้ชัด และในทุกช่วงปี (ยกเว้นปี พ.ศ. 2564) ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องขังที่ปล่อยตัวเมื่อครบกำหนดโทษ (พ้นโทษ) สำหรับปี พ.ศ. 2564 ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวเป็นกลุ่มที่ได้รับอภัยโทษมากที่สุด รองลงมาคือ ครบกำหนดโทษ (พ้นโทษ) และพักการลงโทษ ตามลำดับ ซึ่งการอภัยโทษ และพักการลงโทษนั้นเป็นการปล่อยตัวผู้ต้องขังที่เพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา

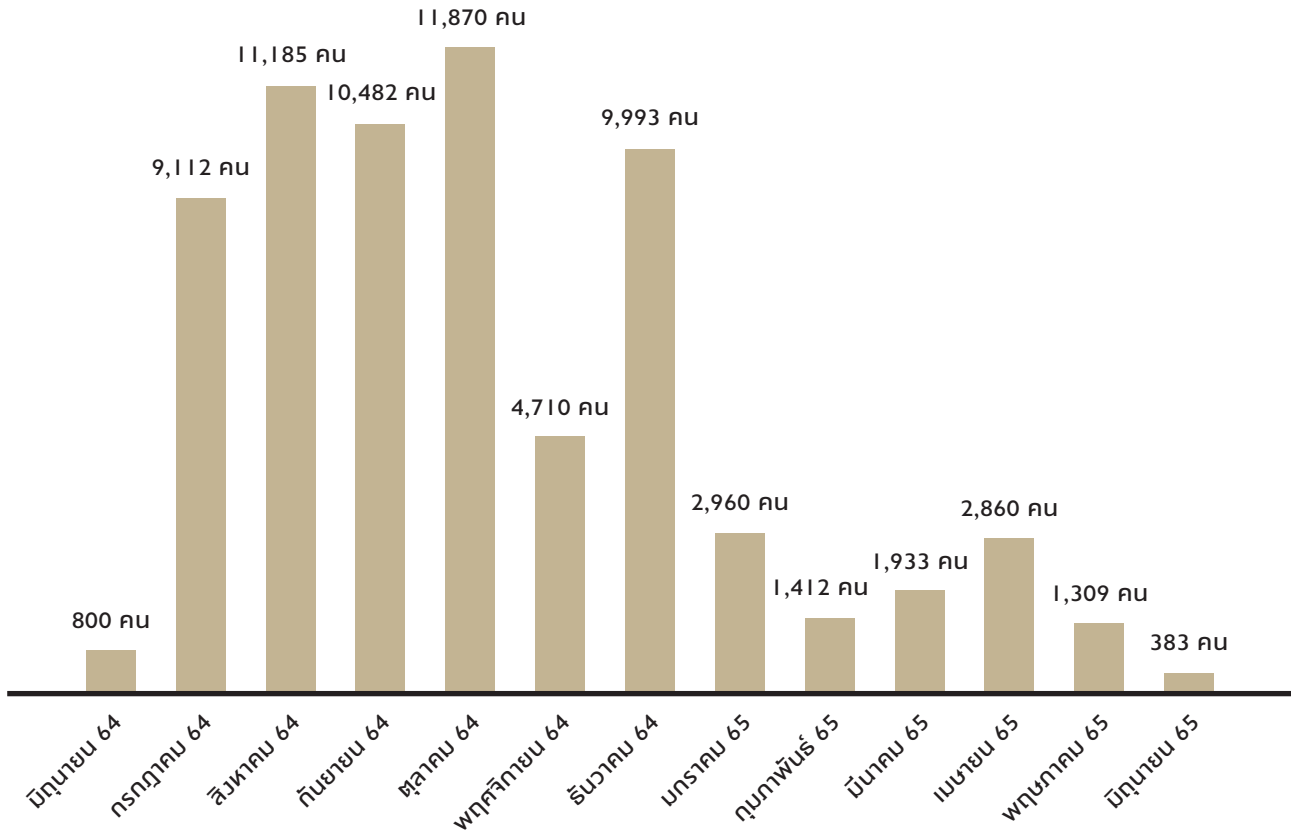
ตารางที่ 1.14 ข้อมูลผู้ติดเชื้อโควิด-19 ของเรือนจำ/ทัณฑสถาน ทั่วประเทศ ปี พ.ศ. 2563 - ปัจจุบัน

เดือน	ปี พ.ศ. 2563	ปี พ.ศ. 2564	ปี พ.ศ. 2565
มกราคม			1,459
กุมภาพันธ์			5,095
มีนาคม	3		42,487
เมษายน	4	7	10,342
พฤษภาคม		7,845	459
มิถุนายน		7,133	
กรกฎาคม		10,785	
สิงหาคม		10,195	
กันยายน		11,608	
ตุลาคม		4,493	
พฤศจิกายน		10,342	
ธันวาคม		2,923	
รวม	7	65,331	59,842

ตารางที่ 1.13 จำนวนผู้กระทำผิดซ้ำ ช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 – 2565 จำแนกตามระยะเวลาที่จำคุกจริง

เดือน/ปี	จำนวนผู้ต้องจำคุก ติดซ้ำ (สะสม)	ระหว่างการรักษา	สถานะการได้รับวัคซีน				เสียชีวิต (สะสม)
			ต่ำกว่า 25	เข็ม 2	เข็ม 3	เข็ม 4	
พฤษภาคม 64	26,272	16,272					9
มิถุนายน 64	27,072	14,588					12
กรกฎาคม 64	36,184	2,501					43
สิงหาคม 64	47,369	7,924					61
กันยายน 64	57,851	3,739					123
ตุลาคม 64	69,721	4,350	137,291	57,363			153
พฤศจิกายน 64	74,431	2,522	236,056	136,504			168
ธันวาคม 64	84,424	3,857	270,619	186,045	14,170		183
มกราคม 65	87,384	920	195,844	238,370	31,381		185
กุมภาพันธ์ 65	88,796	716	244,038	195,122	83,472	961	190
มีนาคม 65	90,729	1,387	236,716	213,879	120,297	3,686	192
เมษายน 65	93,589	696	228,130	212,082	136,968	11,173	201
พฤษภาคม 65	94,898	464	226,276	212,596	152,825	14,211	205
มิถุนายน 65	95,281	229	22,840	213,935	167,390	33,060	206

ข้อมูล เพจ Facebook ประชาสัมพันธ์ กรมราชทัณฑ์

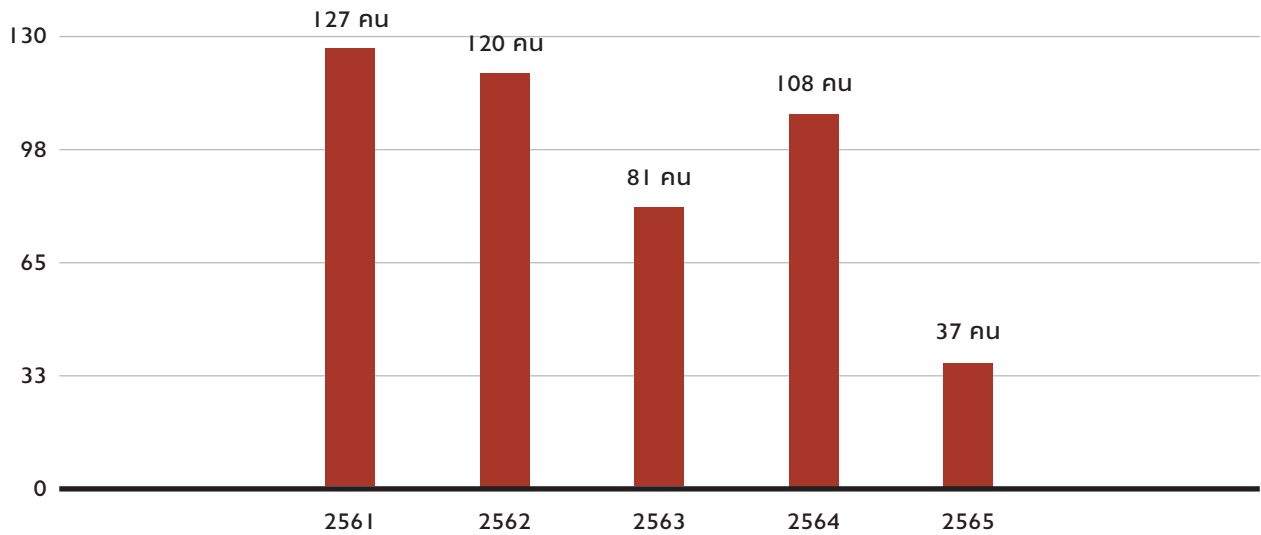
แผนภูมิที่ 1.5 จำนวนผู้ต้องขังที่ติดเชื้อโควิด-19 ช่วงเดือนมิถุนายน 2564 – มิถุนายน 2565

จำนวนผู้ติดเชื้อในแต่ละเดือน คำนวณจากจำนวนผู้ติดเชื้อสะสม ณ วันที่ 1 ของแต่ละเดือน

อย่างไรก็ตาม สถิติข้อมูลสถานการณ์การติดเชื้อโควิด-19 ในเรือนจำ ปี พ.ศ. 2564 – 2565 หน่วยงานประชาสัมพันธ์ กรมราชทัณฑ์ ได้นำเสนอข้อมูลใน website ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2564 จนถึงมิถุนายน 2565 ทั้งสถานการณ์ผู้ติดเชื้อโควิด-19 การรักษา การปล่อยตัวรักษา การเสียชีวิต และสถานการณ์การได้รับวัคซีนโควิด-19 ดังตารางที่ 1.15 พบว่า จำนวนผู้ติดเชื้อโควิด-19 สะสม ณ วันที่ 1 มิถุนายน 2565 จำนวนสะสม 95,281 ราย อยู่ระหว่างการรักษา 229 ราย และผู้ต้องขังเสียชีวิตจากโควิด-19 จำนวนรวมสะสม 206 ราย สำหรับสถานการณ์ในการได้รับวัคซีนในเรือนจำ พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ได้รับวัคซีน 2 เข็ม รองลงมาคือ 3 เข็ม และ 4 เข็ม แต่มีผู้ต้องขังส่วนหนึ่งยังได้รับวัคซีนเพียง 1 เข็ม เมื่อพิจารณาสถานการณ์ที่มีผู้ติดเชื้อจำนวนมากในช่วงเดือน จากแผนภูมิที่ 1.5 พบว่า สถานการณ์ผู้ติดเชื้อสูงสุดอยู่ในช่วงเดือนสิงหาคม 2564 ถึงเดือน ตุลาคม 2564

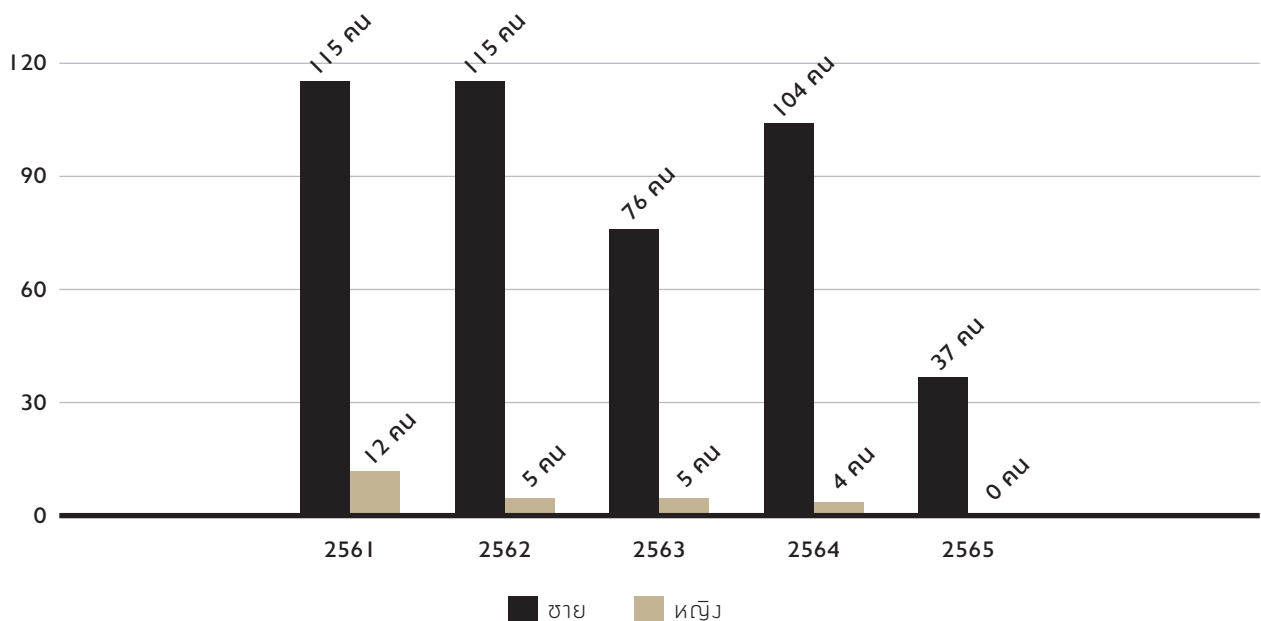
การเสียชีวิตของผู้ต้องขังในเรือนจำ

จำนวนผู้เสียชีวิตในเรือนจำในช่วงปี พ.ศ. 2561 – 2565 จากแผนภูมิที่ 1.6 พบว่าผู้ต้องขังเสียชีวิตจำนวนทั้งสิ้น 473 ราย โดยปี จำนวนผู้ต้องขังที่เสียชีวิตมีแนวโน้มลดลงจากปี พ.ศ. 2561 – 2563 และได้เพิ่มขึ้นอีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ. 2564 สำหรับข้อมูลในปี พ.ศ. 2565 เป็นจำนวนผู้ต้องขังที่เสียชีวิต 37 ราย ข้อมูล ณ วันที่ 25 พฤษภาคม 2565 เมื่อจำแนกเพศของผู้ต้องขังแล้วพบว่า จากแผนภูมิ ที่ 1.7 เพศชายมีสัดส่วนการเสียชีวิตที่สูงกว่าเพศหญิงในทุกช่วงปี

แผนภูมิที่ 1.6 จำนวนผู้ต้องขังเสียชีวิตในเรือนจำ ปี พ.ศ. 2561 – 2565

ข้อมูล กองบริการทางการแพทย์ กรมราชทัณฑ์ ณ วันที่ 25 พฤษภาคม 2565

แผนภูมิที่ 1.7 จำนวนผู้ต้องขังเสียชีวิตในเรือนจำ ปี พ.ศ. 2561 – 2565 จำแนกตามเพศ

สำหรับกลุ่มอายุผู้ต้องขังที่เสียชีวิต จากตารางที่ 1.16 พบว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 จนถึงปี พ.ศ. 2565 ผู้ต้องขังในกลุ่มอายุ 41 – 50 ปี เสียชีวิตในเรือนจำมากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มอายุ 31 – 40 ปี กลุ่มผู้ต้องขังที่เสียชีวิตในเรือนจำน้อยที่สุด ได้แก่ กลุ่มอายุ 80 ปีขึ้นไป และเมื่อพิจารณาเป็นรายปี พบว่า ในปี พ.ศ. 2561 และ 2563 กลุ่มผู้ต้องขังอายุ 31 – 40 ปี เป็นกลุ่มที่เสียชีวิตมากที่สุด

ตารางที่ 1.16 จำนวนผู้ต้องขังเสียชีวิตในเรือนจำ ปี พ.ศ. 2561 – 2565 จำแนกตามกลุ่มอายุ

ปี	กลุ่มอายุผู้ต้องขัง						
	18 - 30	31 - 40	41 - 50	51 - 60	61 - 70	71 - 80	80 ปี ขึ้นไป
2561	16	38	33	23	11	3	2
2562	11	30	35	17	13	7	4
2563	10	26	13	15	15	1	1
2564	11	20	30	20	15	5	0
2565	3	8	12	7	1	1	0
รวม	51	122	123	82	60	17	7

34

การตายผิดธรรมชาติของผู้ต้องขัง

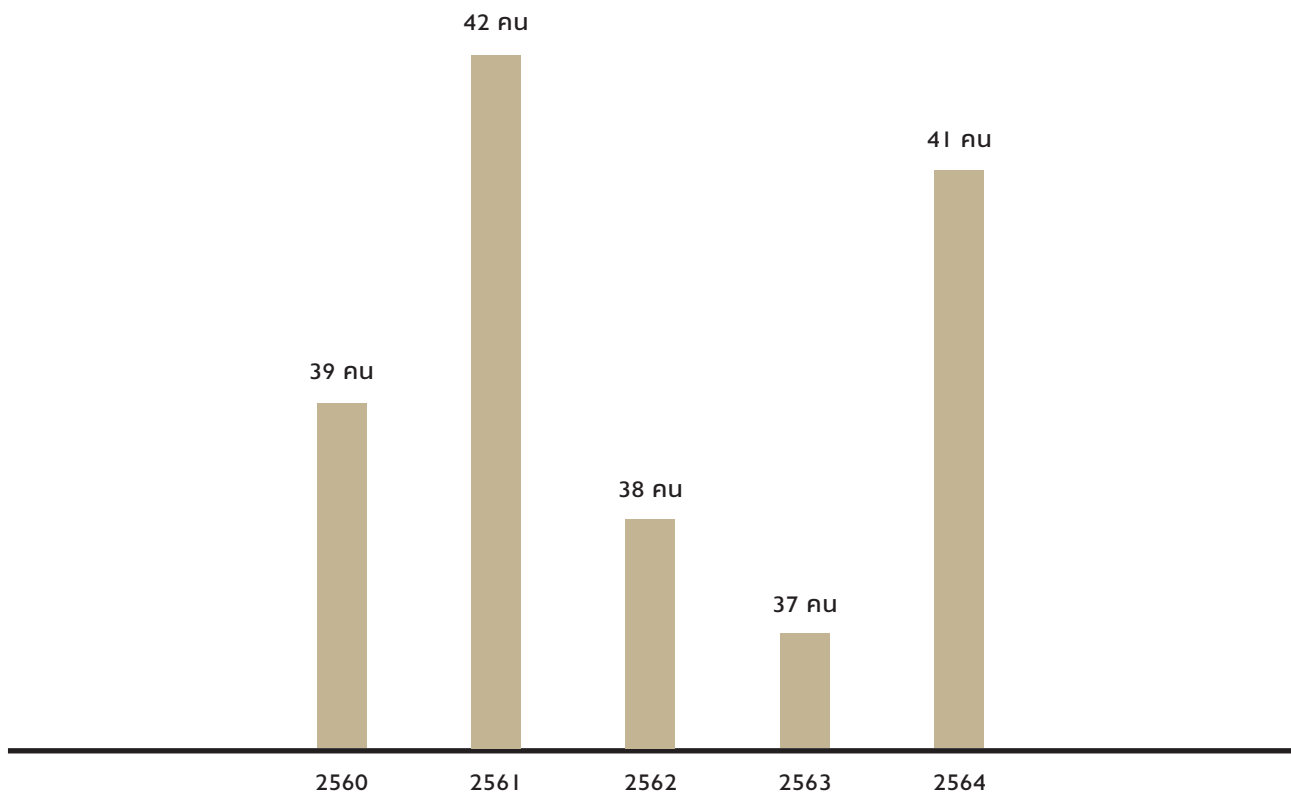
สำหรับข้อมูลด้านการเสียชีวิตของผู้ต้องขังโดยผิดธรรมชาติตาม ป.วิอาญา ม.148 จากตารางที่ 1.17 พบว่า ในช่วง พ.ศ. 2560 – 2565 มีผู้ต้องขังเสียชีวิตโดยผิดธรรมชาติ จำนวนทั้งสิ้น 227 ราย เป็นการเสียชีวิตโดยการฆ่าตัวตายมากที่สุด รองลงมาคือ เสียชีวิตโดยไม่ทราบสาเหตุ และในปี พ.ศ. 2562 มีจำนวนผู้ต้องขังที่เสียชีวิตโดยผิดธรรมชาติมากที่สุด เป็นที่น่าสังเกตว่าจำนวนผู้ต้องขังที่ฆ่าตัวตายเป็นจำนวนเพิ่มสูงขึ้นในปี พ.ศ. 2561 และเริ่มลดลง และยิ่งเพิ่มขึ้นอีกครั้งในปี พ.ศ. 2564 สำหรับปี พ.ศ. 2565 ภายใต้วงปีแรกมีผู้ต้องขังฆ่าตัวตายถึง 16 ราย

ตารางที่ 1.17 จำนวนผู้ต้องขังเสียชีวิตโดยผิดธรรมชาติตาม ป.วิอาญา ม.148 พ.ศ. 2560 - 2565

ลักษณะการตาย	ช่วงปี						รวม	
	2560	2561	2562	2563	2564	2565	จำนวน	ร้อยละ
1. ฆ่าตัวตาย	8	19	14	14	18	16	89	39.21
2. ถูกผู้อื่นทำให้เสียชีวิต	6	4	9	1	5	4	29	12.78
3. อุบัติเหตุ	6	9	7	5	8	2	37	16.30
4. เสียชีวิตไม่ทราบเหตุ	23	9	20	8	8	4	72	31.72
รวม	43	41	50	28	39	26	227	100

ตารางที่ 1.18 จำนวนผู้ต้องขังเสียชีวิตโดยผิดธรรมชาติตาม ป.วิอาญา ม.148 พ.ศ. 2560-2564 จำแนกตามประเภท และเพศของผู้ต้องขัง

ประเภทผู้ต้องขัง	2560		2561		2562		2563		2564		2564	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
ผู้ต้องโทษเด็ดขาด	28	-	25	1	32	-	22	-	16	4	10	-
ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี	14	-	12	-	14	-	5	-	19	-	16	-
ผู้ต้องกักขัง	1	-	3	-	4	-	1	-	-	-	-	-
รวม	43		41		50		28		39		39	

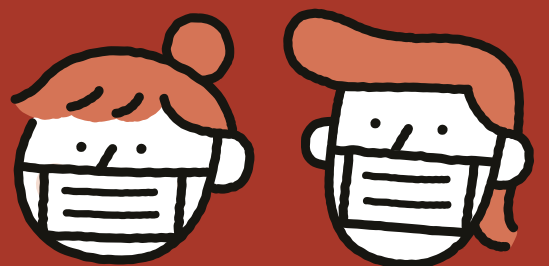

แผนภูมิที่ 1.8 อายุเฉลี่ยผู้ต้องขังเสียชีวิตโดยผิดธรรมชาติตาม ป.วิอาญา ม.148 พ.ศ. 2560-2564

เมื่อพิจารณาข้อมูลการเสียชีวิตโดยผิดธรรมชาติ จำแนกตามประเภท และเพศของผู้ต้องขัง จากตารางที่ 1.18 พบว่าผู้ต้องขังที่เสียชีวิตส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60.80) เป็นผู้ต้องโทษเด็ดขาด (138 คน) รองลงมาคือ ร้อยละ 35.24 ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี (80 คน) และน้อยที่สุด ร้อยละ 3.96 คือผู้กักขัง (9 คน) และทั้ง 3 กลุ่มของประเภทผู้ต้องขังนั้น พบว่า เกือบทั้งหมดเป็นเพศชาย มีเพียงผู้ต้องขังที่เป็นผู้ต้องโทษเด็ดขาดจำนวน 1 รายในปี พ.ศ. 2561 และ 4 รายในปี พ.ศ. 2564 เท่านั้นที่เป็นผู้ต้องโทษเพศหญิง สำหรับกลุ่มอายุเฉลี่ยของผู้ต้องขังที่เสียชีวิตโดยผิดธรรมชาติเฉลี่ย 37 – 41 ปี (แผนภูมิที่ 1.8)

จากรายงานข้อมูลสถิติเรื้อรังที่ได้นำเสนอข้างต้น มีข้อสรุปสำคัญ ได้แก่

- สถิติจำนวนผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศของกรมราชทัณฑ์มีแนวโน้มลดลงจากปี พ.ศ. 2561 – 2564 ลดลงร้อยละ 21.78 (จำนวน 79,506 ราย) โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2563 ถึง พ.ศ. 2564 มีจำนวนผู้ต้องราชทัณฑ์ที่อยู่ในเรือนจำลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด คือลดลงร้อยละ 19.92 (จำนวน 71,000 ราย) และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 ถึง พ.ศ. 2564 มีจำนวนผู้ต้องโทษเด็ดขาดลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด คือลดลงร้อยละ 20.1 (จำนวน 59,497 ราย)
- ผู้ต้องราชทัณฑ์ในเรือนจำส่วนใหญ่ยังคงเป็นผู้ต้องโทษเด็ดขาดเพศชาย อายุระหว่าง 25 – 30 ปี และส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 80 เป็นการกระทำผิด พ.ร.บ.ยาเสพติด/ สารระเหย กลุ่มผู้ต้องโทษเด็ดขาดส่วนใหญ่ได้รับโทษตามหมายศาลจำคุก 2 – 5 ปี อย่างไรก็ตาม ในช่วงปี พ.ศ. 2564 และ 2565 นั้นมีผู้ต้องโทษเด็ดขาดจำนวนมากที่ไม่สามารถระบุโทษตามหมายศาลได้ อาจเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ของการลงระบบข้อมูล เนื่องจากในปี พ.ศ. 2564 มีจำนวนผู้ที่ได้รับอภัยโทษ และพักการลงโทษจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถปรับระบบฐานข้อมูลได้อย่างครบถ้วน
- กลุ่มผู้ต้องโทษเด็ดขาดส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่กระทำผิดครั้งแรก และมีสัดส่วนที่แตกต่างกันค่อนข้างมากระหว่างผู้ต้องโทษเด็ดขาดที่กระทำผิดครั้งแรก กับผู้ต้องโทษเด็ดขาดที่กระทำผิดซ้ำ แต่ในช่วงปี พ.ศ. 2564 และ 2565 ซึ่งสังคมไทยยังอยู่ในสถานการณ์โควิด-19 ส่งผลให้สัดส่วนของผู้ต้องโทษเด็ดขาดที่กระทำผิดครั้งแรกและกระทำผิดซ้ำมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงจำนวนการกระทำผิดซ้ำที่มีเพิ่มมากขึ้น
- ข้อมูลด้านการปล่อยตัวของผู้ต้องขังในช่วงปี พ.ศ. 2564 มีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการได้รับอภัยโทษ เป็นกรณีการปล่อยตัวสูงกว่าผู้ต้องขังที่ครบกำหนดโทษ หรือพ้นโทษ ซึ่งผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวในช่วงเดือนมกราคมถึงธันวาคม 2564 มีจำนวนผู้กระทำผิดซ้ำจนถึงเดือนมิถุนายน 2565 รวมทั้งสิ้น 20,706 ราย โดยส่วนใหญ่เป็นการกระทำผิดซ้ำในช่วงปีแรกที่ได้รับ การปล่อยตัว
- สำหรับผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 ส่วนใหญ่จะกระทำผิดซ้ำในช่วงปีที่ 2 ของระยะเวลาในการติดตาม อย่างไรก็ตาม ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวมีจำนวนค่อนข้างมากที่ได้กระทำผิดซ้ำในช่วงระยะเวลาติดตาม 6 เดือนหลังปล่อย
- ผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำ (ในช่วงปีงบประมาณ 2560 ถึงปีงบประมาณ 2565) ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุ 31 – 40 ปี และเป็นการกระทำผิดซ้ำในช่วงปีแรกของการได้รับการปล่อยตัว สำหรับผู้กระทำผิดซ้ำในกลุ่มผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) ส่วนใหญ่จะกระทำผิดซ้ำในช่วงปีแรกที่ได้รับการปล่อยตัวในทุกปีเช่นกัน และผู้ที่จำคุกจริง 1 – 5 ปี มีจำนวนการกระทำผิดซ้ำที่สูงที่สุด อย่างไรก็ตาม กลุ่มผู้กระทำผิดที่ได้รับโทษสูงและจำคุกมาเป็นระยะเวลานานกว่า 20 ปี เมื่อได้รับการปล่อยตัวมีส่วนหนึ่งที่ยังกระทำผิดซ้ำเช่นกัน โดยเฉพาะการกระทำผิดซ้ำในช่วง 1 – 2 ปีแรกที่ได้รับการปล่อยตัว และนับตั้งแต่การแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิด-19 มีผู้กระทำผิดซ้ำที่เคยจำคุกมาแล้วมากกว่า 20 ปี กระทำผิดซ้ำจำนวนทั้งสิ้น 20 ราย
- สำหรับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในเรือนจำทั่วประเทศ พบว่า ข้อมูลจากส่วนประชาสัมพันธ์ กรมราชทัณฑ์ และข้อมูลจากกองบริการทางการแพทย์กรมราชทัณฑ์มีข้อมูลที่แตกต่างกันโดยข้อมูลจากกองบริการทางการแพทย์ จำนวนทั้งสิ้น 125,180 ราย ส่วนจากการประชาสัมพันธ์ พบว่า ตั้งแต่เดือนเมษายน 2564 ถึงมิถุนายน 2565 มีจำนวนผู้ติดเชื้อทั้งสิ้นจำนวนสะสม 95,281 ราย ผู้ติดเชื้ออยู่ระหว่างการรักษา 229 ราย ผู้ต้องขังเสียชีวิตจากโควิด-19 จำนวนรวมสะสม 206 ราย และส่วนใหญ่ได้รับวัคซีน 2 เข็ม

02

การใช้ชีวิตในเรือนจำ

ช่วงการแพร่ระบาด

โควิด-19

39

บทนี้นำเสนอข้อมูลทั่วไป ข้อมูลด้านการกระทำผิดของกลุ่มผู้พ้นโทษที่ไม่กระทำผิดซ้ำ การใช้ชีวิตในเรือนจำช่วงสถานการณ์โรคโควิด-19 ก่อนที่จะได้รับการปล่อยตัว ปัญหาและอุปสรรคในการใช้ชีวิตในเรือนจำ ตลอดจนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยของผู้ต้องขัง และข้อควรพิจารณาในการพัฒนาแนวทางการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเพื่อการดำเนินชีวิตในสังคมหลังปล่อยได้อย่างเหมาะสม

I.

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มผู้พ้นโทษที่ออกจากเรือนจำในช่วงสถานการณ์โควิด-19 มีจำนวนทั้งสิ้น 189 ราย ข้อมูลทั่วไปนำเสนอในตารางที่ 2.1 พบว่า ผู้พ้นโทษเกินครึ่งหนึ่งเป็นเพศชาย (ร้อยละ 64) อยู่ในกลุ่มอายุ 30 – 39 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 37.8) รองลงมาคือ กลุ่มอายุ 20 – 29 ปี สถานภาพสมรสโสด (ร้อยละ 47.6) ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (มัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 23.8 และมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 28.8) สำหรับการประกอบอาชีพนั้น ผู้พ้นโทษส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง (ร้อยละ 25.9) ซึ่งใกล้เคียงกับอาชีพค้าขาย (ร้อยละ 25.4) มีกลุ่มผู้พ้นโทษ ร้อยละ 20.1 ที่ไม่ได้ทำงาน ส่วนฐานความผิดก่อนได้รับการปล่อยตัวนั้น ผู้พ้นโทษส่วนใหญ่มีฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (ร้อยละ 85.2) รองลงมาคือ ความผิดเกี่ยวกับชีวิต (ร้อยละ 4.2) และส่วนใหญ่เป็นการกระทำผิดครั้งแรก (ร้อยละ 85.7)

ตารางที่ 2.1 จำนวนผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวในช่วงปี พ.ศ. 2560 - 2565

	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
IWT	IWTชาย	121	64.0
	IWTหญิง	68	36.0
	รวม	189	100
กลุ่มอายุ	20 – 29 ปี	55	29.2
	30 – 39 ปี	71	37.8
	40 – 49 ปี	41	21.8
	50 – 59 ปี	17	9.0
	60 ปีขึ้นไป	4	2.1
	รวม	188	100
ระดับการศึกษา	ประถมศึกษาตอนต้น (ป.1 - ป.4)	4	2.2
	ประถมศึกษาตอนปลาย (ป.5 - ป.6)	35	19.0
	มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 - ม.3)	52	28.3
	มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 - ม.5)	53	25.3
	ปวช.	8	4.3
	ปวส.	19	10.3
	ปริญญาตรี	11	6.0
	สูงกว่าปริญญาตรี	2	1.1
	รวม	184	100

	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
กลุ่มอาชีพ	ไม่ได้ประกอบอาชีพ	38	20.1
	แม่บ้าน	3	1.6
	ค้าขาย	48	25.4
	รับจ้าง	49	25.9
	บริษัท / โรงงาน	19	10.1
	เกษตรกร	22	11.6
	ธุรกิจส่วนตัว / ธุรกิจครอบครัว	10	5.3
	รวม	189	100
สถานภาพสมรส	โสด	90	47.6
	มีคู่ / แต่งงาน	71	37.6
	หม้าย / หย่า / แยก	28	14.8
	รวม	189	100
ฐานความผิด (ก่อนได้รับการปล่อยตัว)	ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด	161	85.2
	ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน (ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์)	6	3.2
	ความผิดเกี่ยวกับร่างกาย	2	1.1
	ความผิดฐานฉ้อโกง	6	3.2
	ความผิดเกี่ยวกับชีวิต (ฆ่าและพยายามฆ่า)	8	4.2
	ความผิดเกี่ยวกับเพศ	1	0.5
	ความผิดอื่นๆ (เช่น ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ, มาตรา 112)	5	2.6
	รวม	189	100
การกระทำผิด	กระทำผิดครั้งแรก	162	85.7
	กระทำผิดซ้ำ	27	14.3
	รวม	189	100

2.

ประวัติการกระทำผิดของบุคคลใกล้ชิด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นด้านการมีประวัติการกระทำผิดของบุคคลใกล้ชิด ได้แก่ ครอบครัว หรือเพื่อนสนิทของผู้พ้นโทษ ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบว่า บุคคลใกล้ชิดของผู้พ้นโทษส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว หรือเพื่อนสนิท ไม่มีประวัติในการกระทำความผิด อย่างไรก็ตาม ในกลุ่มผู้พ้นโทษที่มีบุคคลใกล้ชิดที่มีประวัติการกระทำผิดนั้น ได้แก่ ลูก พี่ น้อง พ่อ แม่ หรือคนรัก เป็นต้น โดยส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นการถูกจับกุม และดำเนินคดีในกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ทั้งที่เป็นการร่วมกระทำความผิดกับผู้พ้นโทษ และเป็นกรณีที่ต่างฝ่ายต่างกระทำกันคนละฐานความผิด

ลูกชายเคยติดที่สามโคก ด้วยไอซ์ 49 มิลลิกรัม แต่เป็นร่วมหมายถึงว่าจับรถกับเพื่อน ไปเจอดีเพื่อนเงาติด 2 ปี 6 (หญิง อายุ 51)

พี่ชาย คดีจำหน่ายยาเสพติด (ชาย อายุ 33 ปี)

มีค่ะ คนในครอบครัวคือพี่สาว มีประวัติโดนคดียาเสพติดเช่นกันค่ะ (หญิง อายุ 37 ปี)

มีน้องชายอะครับ โดนด้วยกัน น้องแห้ว ครับ พร้อมกันเลยครับ (ชาย อายุ 23 ปี)

อย่างไรก็ตาม ผู้พ้นโทษบางรายก็มีบุคคลใกล้ชิดที่กระทำความผิดที่มีความร้ายแรงในลักษณะอื่น เช่น ฆ่าคนตาย พยายามฆ่า คดีอาวุธปืน หรือค้าอาวุธสงคราม ด้วยเช่นกัน

42

มี เป็นแฟนสองครั้งร่วมกันพยายามฆ่า 12 ปี อีกรอบคือจำหน่าย อันนี้โดน 8 ปี (หญิง อายุ 34 ปี)

น้องชาย โดนคดีข่านายจ้าง (ชาย อายุ 42 ปี)

มีค่ะ คือคุณแม่ค้าอาวุธสงคราม แล้วยกยาเสพติด (หญิง อายุ 38 ปี)

มีพ่อครับ แก่ติดคุกคดียิงตำรวจตายปี 49 (ชาย อายุ 34 ปี)

ครอบครัว... โดนคดีหัวไป คดีปืน (หญิง อายุ 41 ปี)

นอกจากบุคคลที่เป็นญาติใกล้ชิดกับผู้พันโทที่มี หรือเคยมีประวัติการกระทำความผิดแล้ว จากการสัมภาษณ์เชิงลึกยังพบข้อมูลว่า กลุ่มเพื่อนของผู้พันโทก็เคยเป็นผู้ที่เคยมีประวัติการกระทำความผิดด้วยเช่นกัน ซึ่งลักษณะของการกระทำความผิดส่วนใหญ่ ได้แก่ คดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ทั้งที่เป็นความผิดที่ร่วมกระทำกับผู้พันโท และเป็นการแยกกันกระทำความผิด อย่างไรก็ตาม มีเพื่อนของผู้พันโทบางกลุ่มที่กระทำความผิดที่มีความร้ายแรงอย่างอื่น เช่น ฆ่าคนตาย ด้วยเช่นเดียวกัน โดยกลุ่มเพื่อนในความหมายนี้ หมายรวมถึงเพื่อนบ้านในละแวกใกล้เคียงกับที่พักอาศัยของผู้พันโทด้วย

เพื่อนครับ ส่วนใหญ่ก็เป็นพวกคดียา ทำด้วยกันเราก็ดอนตามเพื่อน (ชาย อายุ 29 ปี)

มีค่ะ เป็นเพื่อน เพื่อนบ้านกัน เมาจำหน่าย (หญิง อายุ 47 ปี)

ถ้าเป็นเพื่อนมีครับ...เป็นเรื่องพยายามฆ่า และยาเสพติด (ชาย อายุ 46 ปี)

มีค่ะ เป็นเพื่อน โดนกรณีเดียวกันยาเสพติด (หญิง อายุ 22 ปี)

ก็มีค่ะ เพื่อนค่ะ เพื่อนที่แบบไม่ค่อยสนิทมาก แต่เจมาเล่นด้วยกันในบ้าน เมาก็เคยถูกตัดสินคดี (หญิง อายุ 33 ปี)

มีค่ะ เป็นเพื่อนค่ะ เป็นคดียาเสพติดเหมือนกัน (หญิง อายุ 30 ปี)

รอบตัวผมโตมากับชุมชนนี้ก็จะส่วนใหญ่จะเป็นวงจรนี้หมด (ชาย อายุ 31 ปี)

ในด้านของความสัมพันธ์ระหว่างผู้พันโทกับกลุ่มเพื่อนที่มีหรือเคยมีประวัติการกระทำความผิด พบว่า ผู้พันโทส่วนใหญ่เลือกที่จะเลิกการติดต่อ โดยไม่กลับไปคบค้าไปมาหาสู่กันอีก อย่างไรก็ตาม มีเพื่อนของผู้พันโทบางส่วนที่สามารถเลิกใช้ยาเสพติดได้ และยังคงมีสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันอยู่จนถึงปัจจุบัน

มีเพื่อนเสแแต่ไม่ได้คบกันแล้วค่ะ (หญิง อายุ 27 ปี)

เคยมีเพื่อนสนิท แต่ตอนนี้ไม่มีเลย ก็แยกย้ายกันไปหมด ไม่ได้ติดต่อกันเลย (หญิง อายุ 31 ปี)

มีค่ะ เพื่อนค่ะ ก็เหมือนเจยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอะค่ะ แต่ตอนนี้ไม่ได้คบแล้ว (หญิง อายุ 24 ปี)

ครอบครัวไม่มีครับ เพื่อนสนิทก็เคยมี แต่เจเลิกหมดแล้วครับ ก็คดียาเสพติดนี่แหละครับ ก็หลายปีแล้วล่ะที่มันติด เจเลิกกันมาเป็นสิบปีแล้วครับ ก็ไม่ได้จำหน่ายครับ ก็เป็นพวกเสพยาอะไรพวกนี้ครับ แต่เจเลิกกันหมดแล้วครับ (ชาย อายุ 28 ปี)

3.

ประวัติการใช้สารเสพติด

ด้านประวัติการใช้สารเสพติดของผู้พ้นโทษในการศึกษาครั้งนี้ รวมถึงประวัติในการเข้ารับการบำบัดรักษาอาการติดยาเสพติดจากการเก็บข้อมูล พบว่า เมื่อได้ออกมาจากเรือนจำแล้ว ผู้พ้นโทษส่วนใหญ่จะไม่มีประวัติการใช้สารเสพติดแต่อย่างใด แต่ส่วนใหญ่มีประวัติเคยใช้สารเสพติดซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นก่อนที่จะถูกจับกุม โดยเหตุผลของการใช้สารเสพติดนั้น เนื่องจากความอยากรู้อยากทดลองในช่วงวัยรุ่น หรืออายุน้อย โดยส่วนใหญ่ใช้สารเสพติดเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน โดยยาเสพติดที่พบว่ามีการใช้บ่อย คือ ยาไอซ์ และ ยาบ้า หรือเมทแอมเฟตามีน อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันผู้พ้นโทษกลุ่มนี้ได้เลิกใช้สารเสพติดไปแล้ว ยกเว้นผู้พ้นโทษบางรายอาจจะมีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บ้างเพื่อการเข้าสังคม

เคยมีตอนเด็กๆ ครับ เป็นไอซ์ กับเมทแอมเฟตามีน (ชาย อายุ 29 ปี)

เคยโดนเสพทีหนึ่ง ได้รับการบำบัด เขาถือว่าเป็นผู้ป่วย ก่อนที่จะโดน ผมเลิกแล้ว ผมตั้งใจเลิกแล้ว พอเลิกมาก็โดน แต่ตอนเสพอยู่ไม่โดน (ชาย อายุ 40 ปี)

เคยเสพยาสมัยวัยรุ่น อยากลอง อยากให้เพื่อนรับเข้ากลุ่ม ตอนนั้น แต่ก็เลิกมาประมาณ 10 กว่าปีแล้ว ไม่เคยได้รับการบำบัด (หญิง อายุ 38 ปี)

ตอนแรกผมไม่ได้เสพเลยพี่ ผมขายอย่างเดียว ตอนเด็ก ตอน ม. 1 แล้วพอมารเรียน ปวช. นั่นแหละ ก็เริ่มเสพอ่ะ เพราะว่าอยากให้เพื่อนฝูงยอมรับ อะไรอย่างนี้อะครับ (ชาย อายุ 35 ปี)

44

ก็เหมือนผมไม่ค่อยดื่ม (แอลกอฮอล์) นะครับ แต่นานๆ กินทีเหมือนเวลาญาติอะไรมา เราไม่ค่อยกินหนัก ส่วนสารเสพติดไม่มีเลยครับ ผมไม่เอาเลยครับ ผมพอแล้ว (ชาย อายุ 25 ปี)

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ยังพบว่า ผู้พ้นโทษบางรายที่กระทำผิด และถูกจับกุมในคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดบางส่วนไม่เคยมีประวัติในการใช้สารเสพติด หรือไม่เคยเข้ารับการบำบัดรักษาอาการติดยาเสพติดแต่อย่างใด โดยผู้พ้นโทษในกลุ่มนี้มักจะทำความผิดโดยเป็นผู้จำหน่ายยาเสพติดแต่เพียงอย่างเดียว

ไม่มี ก็คือโดนจับอันนี้ (ความผิดฐานจำหน่าย) อันเดียว (ชาย อายุ 43 ปี)

ไม่มีครับ จำหน่ายอย่างเดียว (ชาย อายุ 29 ปี)

ไม่มีค่ะ ขายอย่างเดียวไม่เคยเสพ (หญิง อายุ 67 ปี)

สำหรับผู้พันโทษที่เคยมีประวัติการใช้สารเสพติด และเคยมีประวัติเข้ารับการรักษาบำบัดอาการติดยาเสพติด บางส่วนมีโอกาสเข้ารับการรักษาตั้งแต่ขณะที่ยังถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ หรือสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน รวมถึงมีการเข้าไปรายงานตัวกับหน่วยงานทางด้านสาธารณสุขในท้องถิ่นของตน ซึ่งผู้พันโทษบางรายก็ได้รับการบำบัดรักษามากกว่า 1 ครั้ง โดยลักษณะของการบำบัดรักษาที่ผู้พันโทษได้รับ ได้แก่ การเข้าค่ายบำบัด หรือการร่วมกิจกรรมต่างๆ

ครั้งแรกนี้ละค่ะ แต่ได้รับการบำบัดรักษาในเรือนจำ (หญิง อายุ 27 ปี)

เคยมีประวัติเสพยา แต่ว่าถ้าเป็นบำบัดเฉยๆ ก็คือ อยู่ประมาณ 2 ครั้ง (หญิง อายุ 33 ปี)

เป็นเสพ มีครั้งนึงเคยไปอยู่ที่สถานพินิจ ร. 8 พักพื้น 15 วันเข้าค่ายร่วมกิจกรรมกับเทเวศร์ เวลาที่มีกรรมเราก็ไป แล้วก็รายงานตัว เราก็ไปบริการสังคมปกติ แต่เราไม่ได้ติดจนเบลอ (ชาย อายุ 47 ปี)

ยาบ้าครับ ผมเคยมีบำบัดอยู่ครับ ตอนนั้นไปรายงานตัวที่สาธารณสุข ท่อนาเมียง และก็คุมประพฤติ และมีประวัติการบำบัดที่เรือนจำพิเศษมันบุรี (ชาย อายุ 43 ปี)

ได้รับการบำบัดฟื้นฟูบ้างในอะค่ะ (หญิง อายุ 37 ปี)

อดีตเคยเสพครับ แต่เข้าไปข้างในก็บำบัดเรียบร้อยครับ ไม่ได้แบบว่าเป็นผู้เสพรายใหญ่ แต่เดี๋ยวนี้ไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับยาครับ นุรี เหล่า ไม่กินเลยครับ ไม่เอาแล้วครับ กลัวมากครับ กลัวการกระทำผิดกฎหมายมากครับ ไม่กลับไปอีกแล้วครับ (ชาย อายุ 49 ปี)

เคยมีประวัติการใช้สารเสพติด เคยเข้าฟื้นฟู 45 วัน ที่เรือนจำกลาง (ชาย อายุ 21 ปี)

อย่างไรก็ตาม พบว่า มีผู้พันโทษบางรายที่ให้ข้อมูลว่าเคยได้เข้ารับการอบรมโปรแกรมการบำบัดรักษาอาการติดยาเสพติดขณะที่ตนยังถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ แต่ว่าผู้พันโทษไม่ทราบ หรือไม่แน่ใจว่าเป็นการจัดอบรมในโปรแกรมดังกล่าวเป็นการบำบัดรักษาอาการติดยาเสพติดโดยทางเรือนจำเป็นผู้ดำเนินการหรือไม่

ค่ะ เมื่อตอนที่โดนจับอะค่ะ เสพ มีเข้าอบรมอะค่ะ มีโปรแกรมอะไรอย่างนี้ แต่ว่าไม่ทราบว่าเป็นการรักษาของเราหรือเปล่า (หญิง อายุ 32 ปี)

นอกจากนี้ ยังมีผู้พันโทษบางรายที่กระทำความผิดที่เป็นการจำหน่ายยาเสพติดแต่เพียงอย่างเดียวโดยที่ผู้พันโทษไม่เคยมีประวัติในการใช้หรือเสพยาเสพติดใดๆ แต่ขณะที่ผู้พันโทษยังอยู่ในระหว่างควบคุมตัวในเรือนจำกลับถูกส่งตัวไปให้เข้าร่วมโปรแกรมบำบัดรักษาอาการติดยาเสพติดในลักษณะที่เป็นโครงการอบรม และให้การบำบัดรวมโดยไม่ได้มีการแยกอบรมระหว่างกระทำความผิดฐานเป็นผู้จำหน่ายและผู้เสพแต่อย่างใด

มีบำบัด แต่ผมไม่เคยใช้ยาเสพติดนะ เข้าบำบัดรวม ผมงงมาก มันเป็นโครงการรวมของชุมชนบำบัด มันก็จะเป็นอย่างสุตรเดียวกับหัวผู้ค้า และผู้เสพ เลยบำบัดรวม แต่ผมไม่เคยเสพ (ชาย อายุ 31 ปี)

อย่างไรก็ตาม มีผู้พ้นโทษบางรายให้ข้อมูลที่แตกต่างออกไปว่าในระหว่างที่ตนถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำนั้น ไม่เคยได้เข้ารับการอบรม หรือเข้าโครงการในการบำบัดรักษาอาการติดยาเสพติดจากทางเรือนจำแต่อย่างใด โดยมีเพียงการกำหนดให้ไปรายงานตัว หรือเป็นการได้รับการอบรม หรือบำบัดรักษาจากหน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่เรือนจำ เช่น ได้รับการบำบัดรักษาจากค่ายทหาร ค่ายวิวัฒน์พลเมือง หรือตามโรงพยาบาลที่ให้การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดโดยเฉพาะ เป็นต้น

ก็ด้วยครับเสพด้วยครับและคำด้วย ไม่เคยมีประวัติได้รับการบำบัด (ชาย อายุ 24 ปี)

เคยมีครับ เสพยาบ้า แต่ไม่เคยได้รับการบำบัด (ชาย อายุ 21 ปี)

ก่อนเข้าสู่อเรือนจำก็คือเมทแอมเฟตามีน ไม่ได้ได้รับการบำบัด (หญิง อายุ 30 ปี)

เคยเสพยาบ้า แต่ไม่เคยได้รับการบำบัด (ชาย อายุ 42 ปี)

ก็มียาบ้ากับยาไอซ์ครับ เคยรักษาที่โรงพยาบาลรัฐลักษณะครับ แล้วก็ที่โรงพยาบาลที่รักษาเกี่ยวกับยาเสพติดนะครับ (ชาย อายุ 38 ปี)

เคยมีคดีเสพครับ เคยรายงานที่ว่าเสพ เคยไปค่ายมาแล้ว อันนี้วิวัฒน์ 2 เป็นเรื่องยาบ้าครับ (ชาย อายุ 31 ปี)

ยาบ้าครับ ไม่เคยได้รับการรักษา มีแต่เข้าไปเข้าค่ายทหารเหมือนไปบำบัด ที่ค่ายลพบุรี ปีนใหญ่ 722 ครับ (ชาย อายุ 41 ปี)

46

นอกจากนี้ ยังมีผู้พ้นโทษบางรายที่ให้ข้อมูลว่ามีการจัดอบรมหรือโปรแกรมในการช่วยบำบัดอาการติดยาเสพติดในขณะที่ตนยังถูกคุมตัวอยู่ในเรือนจำ เพียงแต่ว่าผู้พ้นโทษไม่เคยเข้าร่วม เนื่องจากเป็นการจัดอบรมในลักษณะของการเข้ารับการบำบัดโดยความสมัครใจของผู้ต้องขัง แต่ผู้พ้นโทษรายนี้ก็ยังคงถูกกำหนดให้เข้ามารายงานตัวอยู่

ไม่ะคะ เนาะก็ให้มารายงานตัวตามปกติ มีแบบให้สมัครใจ แต่เราก็ไม่ได้เข้าร่วม (หญิง อายุ 32 ปี)

ขณะที่ผู้พ้นโทษบางส่วนที่ไม่เคยได้เข้ารับการบำบัดรักษาอาการติดยาเสพติด ไม่ว่าจะเป็นการเข้ารับการบำบัดรักษาโดยโครงการหรือโปรแกรมต่างๆ ที่ทางเรือนจำได้มีการจัดเตรียมไว้ให้ในขณะที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ หรือเป็นการได้รับการบำบัดรักษาที่มีการจัดขึ้นโดยหน่วยงานอื่นๆ ก็ตาม โดยผู้พ้นโทษกลุ่มนี้ได้ให้ข้อมูลว่า ตนสามารถเลิกการใช้ยาเสพติดต่างๆ ได้ด้วยตนเอง เพียงแต่การเลิกใช้ยาเสพติดในลักษณะดังกล่าวจำเป็นที่จะต้องมีความเข้มแข็งทางด้านจิตใจอย่างสูง โดยยาเสพติดที่ผู้พ้นโทษกลุ่มนี้ให้ข้อมูลว่าตนสามารถเลิกได้ด้วยตนเอง ได้แก่ ยาไอซ์ และเมทแอมเฟตามีนหรือยาบ้า

มี เคยใช้ แต่ไม่ติดสลิกลงขนาดนั้น แต่มีประวัติการใช้ยาบ้า ไม่ติดเท่าไร เลิกเอง (ชาย อายุ 39 ปี)

เคยโดนจับหิ้วเสพด้วย ขายด้วย ไม่เคยมีประวัติรักษาการติดยา สามารถเลิกได้เอง (หญิง อายุ 31 ปี)

เคยเสพยาบ้า กับยาไอซ์ ไม่เคยได้รับการบำบัด เลิกเสพเอง (ชาย อายุ 27 ปี)

แต่ก่อนผมก็เคยยุ่งนะพี่ แต่ผมก็เลิกมาได้แล้ว แต่ลองให้รู้เรื่องๆ เลิกมาประมาณ 4-5 ปี เลิกเอง แต่ว่าลองใช้นานอยู่สักพัก ก็ประมาณเกือบปีครับ แต่เราก็ดักดิบด้วย (ชาย อายุ 22 ปี)

เสพครับ จะบอกว่าการรักษาไม่มีผลนะ มันอยู่ที่ใจอย่างเดียวครับ เพราะอาการเหมือนว่าเราจะไม่ถึงบรรยากาศที่เราดูแล้วมันจะเป็นยังไงเท่านั้นเอง (ชาย อายุ 42 ปี)

4.

ชีวิตในเรือนจำช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

การดำเนินชีวิตในเรือนจำ ถึงแม้ว่าเป็นการใช้ชีวิตที่ไม่ได้มีการติดต่อกับโลกภายนอกมากนัก และเป็นสถานที่ปิด ที่อยู่ในความควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าการใช้ชีวิตในเรือนจำจะไม่มีความเสี่ยงในการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เนื่องจากผู้ต้องขังมีโอกาสที่จะติดต่อกับบุคคลกลุ่มเสี่ยงในการแพร่เชื้อโรคโควิด-19 ซึ่งอาจหมายถึงเจ้าหน้าที่เรือนจำ และผู้ต้องเข้าที่เพิ่งเข้ามาใหม่ ซึ่งถึงแม้ว่าในเรือนจำจะมีมาตรการ และกระบวนการในการคัดกรอง แต่การฟุ้งเชื้อของโรคโควิด-19 อาจจะใช้ระยะเวลาสั้นกว่าระยะเวลาที่ตัวของผู้ต้องขังใหม่ ดังนั้นการใช้ชีวิตในเรือนจำควบคู่กับการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลให้วิถีการใช้ชีวิตในเรือนจำของผู้ต้องขังแตกต่างไปจากเดิม โดยการศึกษาในส่วนนี้แบ่งเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ การใช้ชีวิตในเรือนจำ และปัญหาและอุปสรรคการใช้ชีวิตช่วงโควิด-19

1) วิธีในการป้องกันการติดเชื้อโควิด-19 ภายในเรือนจำ

ดังที่ทราบกันดีว่า เรือนจำถือเป็นอีกสถานที่หนึ่งที่มีประชากรที่เป็นผู้ต้องขังอยู่อาศัยร่วมกันอย่างแออัด ทั้งเรือนจำบางแห่งก็ยังมีปัญหาในเรื่องของความคับแคบ ความสะอาด ตลอดจนสุขอนามัยของผู้ต้องขัง อันเนื่องมาจากเงื่อนไข และข้อจำกัดของกฎ หรือระเบียบปฏิบัติต่างๆ ในเรือนจำ ด้วยความแออัดเช่นนี้ จึงเป็นการง่ายต่อการแพร่ระบาดของโรคติดต่อชนิดต่างๆ โดยเฉพาะโรคติดต่อร้ายแรงที่ผ่านทางระบบทางเดินหายใจอย่างโรคโควิด-19 ที่มีการแพร่ระบาดใหญ่ไปทั่วโลกในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ดังนั้น ทางเรือนจำต่างๆ ทั่วประเทศไทยจึงมีความจำเป็นในการจัดหาแนวทาง หรือมาตรการเร่งด่วนขึ้นมาเพื่อป้องกัน หรือจำกัดวงของการแพร่ระบาดไม่ให้เข้าไปสู่พื้นที่ภายในส่วนของการควบคุมตัวผู้ต้องขังได้โดยง่าย จากการศึกษาพบว่า ผู้พันโทบางรายที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำช่วงระหว่างการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 เห็นว่า การใช้ชีวิตในเรือนจำช่วงที่มีการแพร่ระบาดจะค่อนข้างมีความแตกต่างไปจากช่วงระยะเวลาก่อนหน้านี้ อย่างไรก็ตาม ในบางเรือนจำก็ได้มีการเตรียมความพร้อมในการรับมือต่อปัญหาการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ได้ค่อนข้างดี เช่น มีการจัดเตรียมอุปกรณ์ในการป้องกันต่างๆ ได้แก่ หน้ากากอนามัย แอลกอฮอล์สำหรับล้างมือ และทำความสะอาดสิ่งของ การให้ความรู้แก่ผู้ต้องขังในเรื่องของการเว้นระยะห่าง รวมถึงการอบรมให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการแพร่ระบาด และวิธีการสังเกตอาการป่วยด้วยอาการติดเชื้อไวรัสโควิด-19 มีการจัดช่องทางให้ผู้ต้องขังในระหว่างการรับประทานอาหาร เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการจัดแพทย์เวรมาประจำอยู่ในเรือนจำเพื่อให้การรักษาพยาบาลแก่ผู้ต้องขังได้อย่างทันท่วงทีในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉิน การปรับเปลี่ยนกฎระเบียบต่างๆ ของเรือนจำ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ต้องขังในแต่ละแดนมารวมตัวกัน มีการจัดหาวัคซีนมาให้บริการแก่ผู้ต้องขัง รวมถึงการวัดอุณหภูมิของผู้ต้องขังเป็นประจำสม่ำเสมอ

ในเรือนจำก็มีปัญหาด้านสถานการณ์โควิด-19 แต่ไม่รุนแรงมากนัก ทางเรือนจำมีการจัดเตรียมหน้ากากอนามัย แอลกอฮอล์ ทุกคนต้องสวมหน้ากาก มีการเว้นระยะห่าง 2 เมตร มีการปรับเรื่องอาหาร ได้แก่ กินร้อน ช้อนกลาง เป็นต้น ...ล้างมือให้สะอาด ทางเรือนจำมีการป้องกันอย่างดี และผู้ต้องขังในเรือนจำก็ให้ความร่วมมืออย่างดี คือ เვაบอกให้ทำอะไรทำทุกอย่าง (หญิง อายุ 47 ปี)

มีการเฝ้าระวังผู้ต้องขังใหม่ มีสถานที่สำหรับกักตัวในเรือนจำ เมื่อผู้ต้องขังมีอาการป่วยก็สามารถเรียกผู้คุมได้ตลอดเวลา มีหมอนาประจำเวร ห้ามนั่งทานข้าวใกล้กัน ห้ามพูดคุยกันเวลาทานข้าว (หญิง อายุ 37 ปี)

เรือนจำมีการป้องกันไม่ให้ผู้ต้องขังมารวมกัน แต่ละแดนให้อยู่ในแดนของตัวเอง ไม่ให้มีการรวมกลุ่มกันของผู้ต้องขัง บางรายได้รับวัคซีน 3 เข็ม คือทางเรือนจำให้อัด เราให้อัด พวกผมเข็มแรกซิโนแวค เข็มสองเป็นแอสตรา เข็มสามเป็นไฟเซอร์ แต่เข็มสาม มาฉีดข้างนอก (ชาย อายุ 39 ปี)

แต่เขามีการวัดไข้ะ พอมีคนติด ตรวจแล้วเจอ แบบว่าไข้สูง เขาก็ไปตรวจ...เขาวัดไข้หึ่งแดนเลยพี่ ทุกแดน 6 แดน แต่บางทีมันก็ไม่ฮั้วพี่ เขาก็ให้ไปนั่งตากแดด โอ้โห ให้ไปนั่งตากแดดร้อนนะพี่ แล้วก็วัดไข้ แล้วจะไปเหลือหรือ มันก็ 37. กว่ากันหึ่งนั้นนะ น่าจะร้อนจากแดดมากกว่า เพราะแดดร้อนมาก (ชาย อายุ 35 ปี)

“ถ้าถามว่าก็เหมือนผมเนี่ยครับ ผมจะเป็นชุดที่ว่าช่วยงานดูแลเกี่ยวกับผู้ป่วยโควิดของเรือนจำ คำว่ามีการอบรมก่อนที่เราจะทำงานกันทุกวันครับ ไม่มีวันไหนไม่อบรมครับ จะเป็นการอบรมจากหมอ หรือพยาบาลจากหน่วยงานภายนอกครับ ก็จะมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ต้องขังทราบทุกครั้ง ทุกวันว่าคุณต้องรับมืออย่างไร มีวิธีป้องกันยังไง ก็คือเหมือนกันกับข้างนอกครับ กินร้อน ช้อนกลาง เหมือนกันครับ แยกกันกิน อาหารใครอาหารมันครับ (ชาย อายุ 33 ปี)

เปลี่ยนไปเยอะเหมือนกันนะคะ คือมีแบบแยกโซนเมื่อก่อนอยากไปไหนก็เดินแต่ว่าพอมีแบบนี้ก็คือว่าจะเดินไปไหนก็ได้ จะเดินโซนเพื่อนก็ได้ จะไปไหนก็คือต้องระมัดระวัง คือเปลี่ยนไปเยอะมากเลยคะ (หญิง อายุ 31 ปี)

2) แนวทางในการคัดกรองผู้ต้องขัง และกักตัวผู้ต้องขังที่พบว่าป่วยด้วยโรคโควิด-19

นอกจากแนวทางในการป้องกันการติดเชื้อโควิด-19 ที่ทางเรือนจำได้มีการจัดให้แก่ผู้ต้องขังดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น หากมีการได้รับแจ้ง หรือพบว่าผู้ต้องขังรายใดที่มีอาการป่วยด้วยเชื้อไวรัสดังกล่าว ทางเรือนจำก็ได้กำหนดมาตรการ หรือแนวทางในการตรวจคัดกรองผู้ต้องขังในขั้นตอนการแรกรับ และผู้ต้องขังที่มีอาการป่วย และแยกตัวออกมาจากผู้ต้องขังรายอื่นเพื่อเป็นการสกัดกั้นการแพร่ระบาด ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ในขั้นตอนของการแรกรับผู้ต้องขังใหม่นั้น ทางเรือนจำได้จัดให้มีการกักตัวผู้ต้องขังในชั้นแรกรับทั้งหมดทุกรายเป็นระยะเวลา 14 วัน เมื่อครบกำหนดในสถานที่กักตัวที่ทางเรือนจำจัดไว้เพื่อสังเกตอาการเบื้องต้น หากพ้นระยะเวลาดังกล่าวแล้วไม่มีการพบเชื้อก็จึงค่อยปล่อยตัวผู้ต้องขังเข้ามาในส่วนควบคุมตัวปกติ และเมื่อเข้ามาแล้วก็จะมีการทำความสะอาดร่างกาย และฆ่าเชื้อให้แก่ผู้ต้องขัง ทั้งยังต้องกักตัวต่ออีกระยะเวลาหนึ่งภายหลังจากที่เข้ามาในส่วนของการควบคุมตัวปกติแล้ว หากผู้ต้องขังรายใดที่เป็นผู้สูงอายุก็จะได้รับการคัดแยกออกไปควบคุมตัวในอีกส่วนหนึ่งต่างหาก สำหรับเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์เองก็อยู่ภายใต้การควบคุมเพื่อป้องกันโรคเช่นเดียวกัน โดยกำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ 2 กลุ่ม สลับกันเข้าเวรต่อเนื่องผลัดละ 14 วัน ซึ่งหากพบว่าผู้ต้องขังรายใดที่มีอาการป่วยก็จะมีการจัดยาเพื่อรักษาอาการ โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นยาสมุนไพรต่างๆ

การเข้ามาในเรือนจำ จะต้องมีการกักตัว 14 วัน ที่สถานกักกัน พอครบแล้ว ตรวจไม่พบเชื้อ ก็จะมีการปล่อยเข้ามาในแดนใหญ่ แล้วมาเข้าเชื้อ อีกสัปดาห์ และเมื่อเข้ามาในแดนใหญ่แล้ว ก็จะมีการกักตัวอีกทางเรือนจำที่ (ชื่อผู้พันโทษ) อยู่ที่นี่เขามีมาตรการเรียกว่า 14-14 อะคะ คือเจ้าหน้าที่จะต้องเข้าเวรกินนอนอยู่ข้างในนั้นเลย 14 วัน แล้วก็ออกมาใช้ชีวิตอยู่ข้างนอกอีก 14 วัน แล้วก็สลับกันเข้าไปคะ อันนี้คือหนึ่งเพื่อป้องกันโควิดจะหลุดเข้าไปในเรือนจำ แล้วก็สองก็สำหรับผู้ต้องขังที่ เขาเรียกว่าเข้าใหม่ เขาก็จะมีการกักตัวคะ โดยการกักตัวก็คืออยู่นอกเรือนจำ เขาก็จะมีเรือนจำอีกหนึ่ง สถานกักตัวเพื่อเอาไว้อุโรค อย่างนี้อะคะ ซึ่งพอกักตัวเสร็จใช้ไหมคะ ประมาณ 30 วันก็จะเข้าไปเรือนแรกครับ แล้วก็กักตัวอยู่ที่เรือนแรกครับ แต่จะเอาข้าวเอาน้ำไปส่งให้ ห้องก็จะแออัดอย่างนั้นแหละคะ จะอยู่ในห้องนั้นแหละ พอกักตัวเสร็จแล้วก็ลงมา ถ้าสมมติว่าเขาย้ายแดนไปที่ไหน เขาก็จะต้องกักตัวอีก ประจำแต่ละแดน (หญิง อายุ 33 ปี)

แยกผู้สูงอายุออกไป มีหมอมารักษาประจำ ทางเรือนจำก็ดูแลดีนะครับ เขามียาสมุนไพรมาต้มให้กินอะครับ พวกน้ำจืดน้ำกระชายก็มีต้มแจก พวกฟ้าทะลายโจรก็มีให้ครับ (ชาย อายุ 37 ปี)

อย่างไรก็ตาม มีผู้พันโทษบางรายที่ให้ข้อมูลถึงปัญหา และข้อขัดข้องในการดำเนินการตามมาตรการในการคัดกรอง และกักตัวผู้ต้องขังในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของทางเรือนจำ อันได้แก่ ปัญหาความแออัดในการกักตัวของผู้ต้องขังที่ได้รับการวินิจฉัยว่ามีอาการป่วยด้วยโรคโควิด-19 ที่ต้องมาอยู่ร่วมกันในห้องขังที่มีขนาดคับแคบ จากการศึกษาพบว่า ผู้ต้องขังที่มีอาการป่วยทุกรายจะต้องทำกิจวัตรประจำวันทุกอย่างร่วมกันภายในห้องขังเท่านั้น ไม่สามารถที่จะออกจากห้องขังได้ นอกจากนี้ยังพบความขาดแคลนของอุปกรณ์ในการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อในบางเรือนจำ เช่น แอลกอฮอล์ หรือหน้ากากอนามัย ซึ่งมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ต้องขัง

เพราะว่าตอนแพร่ระบาดคืออยู่ในห้อง ไม่ได้ลงมาเลย อยู่แต่ในห้องเลย ก็คือห้องนี้ร่อยกว่าคนก็คืออยู่กับแต่ในนั้นอะ ซักเสื้อผ้า กินข้าว อะไร คือจะอยู่บนนั้นหมด คะ ลำบาก ให้อยู่ในห้อง ไม่ให้ออกไปไหน แต่อยู่รวมกันไว้คะ อยู่รวมกันหมดเลย (หญิง อายุ 38 ปี)

มันแออัดมากครับ อยู่แต่ข้างบนไม่เครียดเรื่องโควิดแต่จะเป็นเครียดเรื่องไม่ได้ทำอะไร (ชาย อายุ 29 ปี)

ในเรือนจำคือแอลกอฮอล์มันก็ไม่ค่อยมีแจกอะคะ แล้วก็อีกอย่างหนึ่งแมสก์ส่วนมากก็เป็นแมสก์ผ้า ซึ่งมันไม่สามารถ มันไม่ใช่แมสก์ที่แบบว่ากรองอันนี้อะคะ เป็นเนื้อผ้าที่ตัดกันเอง อย่างนี้อะคะ ซึ่งคิดว่ามันก็ไม่สามารถใช้ได้ ซึ่งเจ้าหน้าที่เขาจะใส่มากกว่า ซึ่งมันไม่มาถึงผู้ต้องขังเราเนื่องจากว่า มันต้องเป็นหน้ากากที่ใช้แล้วทิ้ง อย่างนี้อะคะ ก็เปลืองงบประมาณเขาด้วย แต่ก่อนที่เราจะปล่อยตัวนี้เขาก็แจกหน้ากากตัวนี้ แล้วเขาก็อธิบายว่าต้องใส่แล้วทิ้ง หน้ากากผ้าใช้ไม่ได้ (หญิง อายุ 33 ปี)

นอกจากนี้ จากการศึกษายังพบปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งคือ การมีระยะเวลาในการเตรียมความพร้อมในการถูกกักตัวสำหรับผู้ต้องขังที่มีอาการป่วยด้วยโรคโควิด-19 โดยผู้พันโทชบางรายให้ข้อมูลว่า ในบางกรณีที่มีการประกาศให้กักตัวผู้ต้องขังทางเรือนจำก็จะดำเนินการในการกักตัวอย่างรวดเร็ว ซึ่งในด้านหนึ่งถือได้ว่าเป็นมาตรการในการป้องกัน และจำกัดวงในการแพร่ระบาดในเรือนจำได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ขณะที่ในอีกด้านหนึ่งนั้น การดำเนินการอย่างรวดเร็วเช่นนี้ก็อาจจะส่งผลให้ผู้ต้องขังบางรายไม่มีโอกาสในการที่จะเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่การกักตัวมากเท่าที่ควร โดยเฉพาะในเรื่องของการจัดเตรียมของใช้ส่วนตัวที่มีความจำเป็น อันเป็นปัญหาที่ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำการศึกษาเพื่อหามาตรการในการแก้ไขต่อไปหากเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดต่อร้ายแรงเช่นนี้ขึ้นอีกในอนาคต

อย่างพววันนี้เขาบอกให้กักตัว ก็กักเลยไม่มีเวลาให้เราได้เตรียมตัวอะไรเลย เราไม่ได้เตรียมพร้อมเลย... นึกจะเปลี่ยนก็เปลี่ยนขึ้นมา ผู้ต้องขังทำตัวไม่ถูก ไม่มีเวลาซื้อของที่จำเป็น ของใช้ประจำวัน พอกักตัวเขาจะไม่ดูแลเรา อย่างบางคนมีประจำเดือน ก็บอกเขาเพราะว่าเราไม่มีเวลาเตรียมไว้ ทางเรือนจำก็บอกว่าไม่มี ให้รอก่อน (หญิง อายุ 34 ปี)

3) แนวทางปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ในช่วงที่มีการแพร่ระบาด

สำหรับแนวทางในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่ประจำอยู่ตามเรือนจำต่างๆ ก็มีความแตกต่างไปจากแนวทางในการปฏิบัติงานในสถานการณ่ปกติก่อนที่จะมีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งจากการศึกษาพบว่า มีความแตกต่างจากแนวทางปฏิบัติในช่วงก่อนการแพร่ระบาด ซึ่งแต่เดิมเจ้าหน้าที่หรือทางเรือนจำก็อาจจะให้ความสำคัญกับปัญหาทางด้านของสุขภาพ หรือสุขภาพของผู้ต้องขังในระดับหนึ่ง แต่เมื่อมีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบว่า แนวทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่และทางเรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขัง โดยเฉพาะการให้ความดูแลทางด้านสุขภาพมากขึ้น เช่น การจัดให้มีการตรวจวัดอุณหภูมิของผู้ต้องขังเป็นประจำสม่ำเสมอ มีการดูแลรักษาความสะอาดในบริเวณของส่วนควบคุมตัวผู้ต้องขัง เมื่อผู้ต้องขังมีอาการเจ็บป่วยก็จะรีบดำเนินการพาผู้ต้องขังเข้ารับการรักษาโดยทางโรงพยาบาลในทันที

50

การใช้ชีวิตในเรือนจำช่วงโควิด-19 จะแตกต่างจากช่วงก่อนๆ อย่างมาก ช่วงก่อนโควิด ทางเรือนจำจะไม่อะไรมากมาย นอกจากมีผู้ป่วยเจ็บป่วยมาจริงๆ สาธารณสุขจึงจะเข้ามาดู (ชาย อายุ 39 ปี)

ก็ที่นี่เขาก็มีตรวจทุกวัน วันละหลายเวลาเหมือนกันนะ จะมาตรวจวัดอุณหภูมิตลอดแล้วก็จะดูแลเรื่องความสะอาดอะไรต่ออะไรอย่างนี้...พอเจ็บป่วยเจ้าหน้าที่ก็จะพาไปโรงพยาบาลไปดูแลรักษาอะไรอย่างนี้ดูแลตลอด ดีอะค่ะ (หญิง อายุ 41 ปี)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผู้พันโทชบางรายจะค่อนข้างพอใจกับแนวทางในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และทางเรือนจำในช่วงระยะเวลาการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 แต่ก็ยังมีผู้พันโทชอีกจำนวนหนึ่งที่เห็นว่าการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำบางส่วนยังคงมีข้อที่ควรได้รับการปรับปรุง โดยเฉพาะในเรื่องการจัดระบบในการรับสิทธิเยี่ยมญาติ ที่หากผู้ต้องขังรายใดมีความรู้สึก หรือใกล้ชิดสนิทสนมกับเจ้าหน้าที่บางราย ก็มีแนวโน้มที่ผู้ต้องขังรายนั้นจะได้รับสิทธิพิเศษในการได้รับสิทธิเยี่ยมญาติก่อนผู้ต้องขังรายอื่น อันเป็นปัญหาในลักษณะที่ผู้พันโทชบางรายเห็นว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ

การทำแบบนี้มีปัญหาคือ...เจ้าหน้าที่เป็นคนจัดระบบว่าใครได้เยี่ยมบ้าง บางครั้งต้องมีเส้นสาย อย่างผมก็ไม่ได้มีการเยี่ยมญาติแบบนี้ ผมก็วาง ใครญาติรู้จักกับเจ้าหน้าที่ ก็ได้เยี่ยม ซึ่งในช่วงไม่มีโควิดได้เยี่ยมทุกคน (ชาย อายุ 29 ปี)

นอกจากนี้ ในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทางเรื่อนจำไม่สามารถที่จะเชิญวิทยากรจากหน่วยงานภายนอกเข้ามาทำหน้าที่ในการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ต้องขังได้ จึงมีการนำเอาเจ้าหน้าที่บางรายมาช่วยทำหน้าที่ในการอบรม และให้ความรู้แก่ผู้ต้องขังแทน ซึ่งในการอบรมหรือให้ความรู้แก่ผู้ต้องขังในบางเรื่องทางเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์เองก็อาจจะไม่ได้มีความถนัด หรือไม่ได้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวมากเท่าที่ควร จึงอาจจะส่งผลให้ผู้ต้องขังที่เข้ารับการอบรมขาดโอกาสบางอย่าง หรืออาจจะเกิดความเข้าใจที่ไม่ต้องแท้ในเรื่องที่เจ้าหน้าที่เป็นผู้ทำหน้าที่อบรมให้ความรู้

ช่วงโควิด ก็มีแต่เจ้าหน้าที่ที่มาอบรมให้ เพราะวิทยากรภายนอกเข้ามาอบรมไม่ได้ มันก็เลยทำให้ขาดโอกาสบางอย่างไป (ชาย อายุ 25 ปี)

4) การเปลี่ยนแปลงของกฎระเบียบบางส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ต้องขัง เช่น เยี่ยมญาติ กิจกรรมการผ่อนคลายความเครียด ความวิตกกังวล

ความเปลี่ยนแปลงสำคัญในการดำเนินงานของเรือนจำในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ การปรับเปลี่ยนกฎระเบียบที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังบางส่วน เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับสถานการณ์การแพร่ระบาดที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยกฎระเบียบที่มีการเปลี่ยนแปลงบางอย่างก็เป็นการกระทบต่อสิทธิบางประการของผู้ต้องขัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของสิทธิการได้รับการเข้าเยี่ยมจากญาติของตน ซึ่งในช่วงก่อนที่มีการแพร่ระบาดของไวรัสดังกล่าว ญาติของผู้ต้องขังสามารถที่จะแสดงความจำนงเพื่อเข้าเยี่ยมผู้ต้องขังได้ในลักษณะที่เป็นกรพบหน้ากัน (face-to-face) แต่ภายหลังจากที่มีการแพร่ระบาด และสถานการณ์เริ่มมีความรุนแรงมากขึ้น ทางเรือนจำจึงได้ทำการประกาศงดญาติเข้าเยี่ยมผู้ต้องขังในทุกกรณี หรือในบางเรือนจำก็มีการห้ามการส่งจดหมายเยี่ยมระหว่างผู้ต้องขังกับญาติ เพื่อป้องกันการติดเชื้อในกลุ่มผู้ต้องขังที่อาจจะได้รับเชื้อโควิด-19 มาจากสิ่งของภายนอก หรือจากญาติของตนเองโดยไม่ได้ตั้งใจ และจัดให้มีการเยี่ยมญาติผ่านทางช่องทางเทคโนโลยีอื่น เช่น ไลน์ (Line) โดยจัดให้เป็นกรเยี่ยมญาติผ่านทางระบบการเยี่ยมญาติทางไกล หรือวิดีโอคอล (video call) ที่ทางเรือนจำเป็นผู้ทำหน้าที่จัดหาสถานที่ อุปกรณ์ ตลอดจนช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ต้องขังและญาติ ในการเข้าเยี่ยมในลักษณะเช่นนี้

51

เมื่อมีผู้ต้องขังติด เวกก็จะปิดเรือนจำเลย ปิดแดนเลย สวีปหมดเลยทั้งแดน แล้วก็ให้รถจ้างออกมา รับ เพื่อไปดูอาการ แล้วก็แยกห้องเยี่ยม...วิดีโอคอลเป็นรอบๆ เช่น รอบที่ 1 รอบที่ 2 และ 3 ประมาณนี้ มีหน้าจอกและหูฟัง ครั้งละประมาณ 15 นาที (ชาย อายุ 39 ปี)

ทางเรือนจำมีการงดการเยี่ยมผู้ต้องขัง แต่มีการให้เยี่ยมจดหมายติดต่อกัน แต่ในบางเรือนจำก็ไม่ได้ให้มีการติดต่อทางจดหมาย และพอสถานการณ์ดีขึ้น ก็ให้เยี่ยมได้ เดือนละครั้ง เยอะ เยอะมากเปลี่ยนแปลง เยอะมากตั้งแต่เกิดโควิดมา อย่างเยี่ยมญาติก็คืองดให้เยี่ยมแต่ให้เยี่ยมได้ผ่านไลน์ ใช้วิดีโอคอลกันแล้ว ก็เป็นระยะเวลาหลายเดือนมาแล้วบางทีญาติบางคนก็ไม่สะดวกอย่างนี้ก็จะไม่ค่อยได้เยี่ยมก็อาจจะมีส่วนญาติ สักงองออนไลน์ไปให้แบบนี้จะค่ะแล้วก็เรื่องกฎระเบียบการอยู่ข้างในเนี่ยก็คือมีกฎระเบียบที่เคร่งมากขึ้น มากขึ้นมาก มากกว่าเดิม ก็คือแต่ก่อนที่ไม่ได้ใส่แมสก์ใช้ไหมคะ เดินกันแบบปกติ แต่ตั้งแต่เกิดโรคโควิดคือบังคับต้องใส่แมสก์ตลอดถ้าใครปลดแมสก์ถอดแมสก์หรือไม่แมสก์ก็จะโดนทำโทษอะไรอย่างนี้ค่ะ ใช้ก็จะมีกฎของเวกเพราะข้างในก็ต้องการให้เราดูแลตนเอง รักตัวเอง รักสุขภาพตัวเองกันค่ะ ใช้ค่ะ แยกกัก แต่ก่อนมีแดนในแดนนอกใช้ไหมคะ ถ้าคนที่เวกก็จะเอาไปกักไว้ในแดนใน พอปลดเชื้อแล้วเวกก็ค่อยปล่อยออกมาแดนนอก (หญิง อายุ 37 ปี)

ญาติต้องมาจอง มีการให้เยี่ยมเดือนละครั้ง แต่เยี่ยมไม่ได้ทุกคน เยี่ยมได้ 10 นาที ในห้องเยี่ยมญาติ จะมีการตั้งแปลลิต ประมาณ 24 เครื่อง ระบบเรือนจำจะมีการโทรบอกญาติว่าเป็นเวลานี้ จะต้องให้โทรมาเวลานี้...การติดต่อจะเป็นการโทรคุย ผ่านไลน์ เปิดกล้องคุยกัน เยี่ยมได้ตั้งแต่เช้าถึงบ่าย 2 และแต่ละแดนจะแยกเป็นวันๆ เช่น แดน 5 วันจันทร์ แดน 6 วันอังคาร เปลี่ยนวันกันจนครบอาทิตย์ ประมาณนี้ (ชาย อายุ 29 ปี)

ห้ามได้ทำจดหมายไลน์ ใช้เทคโนโลยีเป็นรัฐบาล 4.0 เพิ่มประสิทธิภาพของเรือนจำคือการใช้จดหมายไลน์ เพราะญาติไม่สามารถเข้ามาเยี่ยมได้ขณะนั้น ก็เลยทำให้ญาติได้ติดต่อกัน เป็นขวัญและกำลังใจให้ผู้ต้องขังทุกคนครับ เราไม่ได้พิมพ์เองนะครับ เวลาญาติไลน์เข้ามาหาเราเจ้าหน้าที่เค้าจะสแกนจากด้านนอก เพราะเครื่องมือสื่อสารไม่สามารถเข้าเรือนจำได้ แล้วก็ปรี้นออกมาเป็นกระดาษ เป็นข้อความของญาติเรา แล้วก็พับครึ่ง แล้วก็แม็กเพื่อไม่ให้ใครสามารถอ่านได้ รักษาสิทธิความเป็นส่วนตัว แล้วก็มาแจกแจงตามแดนครับผม ไม่ได้ครับ เราได้แต่เจียนแล้วเจ้าหน้าที่จะเป็นคนจัดการให้เราครับ ใช่ เค้าจะมีกระดาษมาให้เรา เราก็จะเขียนว่า เราต้องการส่งจดหมายนี้ นช.นี้ๆๆ ส่งไปไหน ญาติชื่อนี้ เบอร์นี้ หรืออะไรยังงี้ครับ เพราะเค้าจะมีประวัติญาติเข้าเยี่ยมได้ 10 คน (ชาย อายุ 49 ปี)

คือข้างในมันระบอบมากใช้ไหม เมาก็จะจับแยก แยกคนที่ไปกับคนที่ไม่เป็น แล้วก็อยู่ลำบากมากเลย เพราะว่าจะต้องอยู่แต่บนห้องอะ กินลำบาก นอนลำบากแล้วก็บางทีการรักษาก็เข้าไม่ถึง ญาติมาเยี่ยมช่วงโควิด ก็คือเขาจะปิดการเยี่ยมเลยคะ ก็เป็นออนไลน์คะ เยี่ยมเป็นออนไลน์ (หญิง อายุ 40 ปี)

อยู่ข้างในเหมือนจะปลอดภัยกว่า ไรคนน่าจะเข้ามายาก แต่มันหุดหิดตรงที่เราไม่เจอญาติ 2 เดือน เยี่ยมก็ไม่ได้...ทุกอย่างปิดประตูเวียบ รถเข้าเงินมาเป็นเวลา ส่งแค่หน้าประตู มีแต่เจ้าหน้าที่ที่เข้ามา (ชาย อายุ 29 ปี)

ถ้าคุณติดโควิดคุณต้องเซฟตัวไปเลย คือคุณจะไม่สามารถเยี่ยมญาติได้ ญาติก็ไม่สามารถเยี่ยมได้ จดหมายก็ไม่สามารถส่งได้ ก็ต้องกักตัวอยู่ในห้องอย่างเดียว ไม่ได้คะเพราะช่วงที่ (ชื่อผู้พันโทษ) เมาเรียกว่า ออกมานะคะ แล้ว (ชื่อผู้พันโทษ) เจียนจดหมายหา ด้วยความที่เราเป็นอย่างนี้ เรามีแฟนใช้ไหมคะ เราก็แบบไม่เห็นเขาติดต่อมา ก็เลยได้ข่าวว่าในแดนในเรือนจำ ติดโควิด ก็ต้องกักตัวผู้ต้องขังอยู่ข้างบนหมดเลย แล้วก็จดหมายนี้ได้รับแต่ไม่สามารถตอบได้ เพราะมันไม่มีคนที่จะมาทำหน้าที่ตรงนี้ (หญิง อายุ 33 ปี)

นอกจากนี้ ปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขังในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ก็คือ ปัญหาในเรื่องของความเครียด และความกังวลอันเนื่องมาจากสถานการณ์ความรุนแรงของโรค รวมถึงการถูกจำกัดโอกาสในการพบหน้าญาติพี่น้อง ส่งผลให้ทางเรือนจำเองก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวปฏิบัติในการควบคุมตัวผู้ต้องขังโดยเฉพาะในเรื่องของการจัดให้มีกิจกรรมต่างๆ เช่น การออกกำลังกาย การปลูกผัก เพื่อเป็นการผ่อนคลายความเครียด หรือความกังวลให้แก่ผู้ต้องขัง นอกจากนี้ ผู้ต้องขังบางรายก็เลือกที่จะมองสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในด้านดี เพื่อช่วยให้ไม่เกิดความเครียด หรือความกังวลมากเกินไป

ผมคิดบวกครับ ก็พยายามดูแลตัวเองก่อน แล้วก็คิดในทางที่ดี ให้จิตใจเราดี ไม่เครียดกับโรค (ชาย อายุ 27 ปี)

ข้างในเขาก็เปิดเพลงให้ฟังทุกวัน เปิดทีวีบ้าง เปิดเพลงออกกำลังกายกลางแดดเนี่ยะ แต่มันร้อนบางทีมันก็ทึ่งก็เกียจ (หญิง อายุ 38 ปี)

เขาก็มีให้ออกกำลังกายกลางแดดคะ ให้ออกกำลังกายบางที บางวันก็ผ่อนคลายแล้วคุยกันอะไรอย่างวิ ช่วงโควิดอะ ไม่ต้องเครียดอะไรมาก ไร่ ก็เปิดเพลงให้เราๆ เช่น ให้เราออกกำลังกายกัน ปลูกผักกัน อะไรอย่างวิ ก็มีช่วงก่อนที่จะออกมาเป็นช่วงที่โรงงานปิด เขาก็มีการเล่นหลายอย่างกันคะ (หญิง อายุ 49 ปี)

แนวทางประการสุดท้ายที่ทางเรือนจำมีการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบบางอย่างเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้แก่ แนวปฏิบัติในการปล่อยตัวผู้ต้องขังในช่วงเวลาดังกล่าว โดยผู้ต้องขังที่พ้นโทษรายใดที่ตรวจพบว่ามีอาการป่วย หรืออยู่ในข่ายเฝ้าระวังอาการป่วย ทางเรือนจำก็ได้จัดให้มีการแจ้งต่อครอบครัว หรือญาติของผู้ต้องขังที่พ้นโทษ เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้ทราบถึงสาเหตุความจำเป็นที่ทางเรือนจำยังต้องกักตัวผู้ต้องขังต่อไปอีกระยะเวลาหนึ่งในฐานะที่เป็นผู้ติดเชื้อ หรือต้องสงสัยว่าติดโรคโควิด-19 เพื่อให้หายจากอาการป่วย หรือไม่ปรากฏอาการของโรคแล้วจึงค่อยดำเนินการปล่อยตัวผู้พ้นโทษแล้วอีกครั้งในภายหลัง แต่สำหรับผู้ต้องขังที่พ้นโทษแล้วรายใดที่ไม่พบ หรือไม่เข้าข่ายการเฝ้าระวังการเป็นผู้ติดโรคโควิด-19 ก็จะได้รับ การปล่อยตัวออกมา แต่ยังคงมีความจำเป็นที่ผู้พ้นโทษกลุ่มนี้ยังคงต้องกักตัวเองที่ที่พักต่ออีกเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 14 วัน ก่อนที่จะกลับมาใช้ชีวิตประจำวันได้ตามปกติ

53

ข้างในมีมาตรการอยู่แล้วนะคะ เพราะว่าในช่วงโควิดมีคนถูกปล่อยตัวเหมือนกันในขณะที่ยังติดโควิดอยู่อะนะคะ แต่ว่าเขายังไม่ปล่อยนะคะ เจ้าหน้าที่ท่านยังไม่ปล่อยแต่ท่านจะให้เซ็นเอกสารให้ทางครอบครัวเซ็นเอกสารรับทราบก่อนว่ายังไม่ปล่อยไม่ได้นะ เพราะว่ายังเป็นโควิดอยู่ ต้องได้รับการรักษาให้เสร็จสิ้นก่อนถึงจะปล่อยตัวได้ คิดว่าทางข้างในเขาก็มีการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยดีแล้วนะคะ (หญิง อายุ 37 ปี)

พอเริ่มมีโควิดเขาก็เริ่มระบายนะ ระบายผมออกมา แล้วก็มีการกักตัว (ที่บ้านพักภายหลังจากที่พ้นโทษออกมาแล้ว) (ชาย อายุ 30 ปี)

ปัญหาและอุปสรรคการใช้ชีวิตช่วงโควิด-19

ในการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการใช้ชีวิตของผู้ต้องขังในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 นั้น พบว่า การใช้ชีวิตของผู้ต้องขังในช่วงเวลาดังกล่าวค่อนข้างยากลำบากเมื่อเปรียบเทียบกับการใช้ชีวิตในเรือนจำของผู้ต้องขังในช่วงเวลาก่อนที่จะมีการแพร่ระบาด โดยเฉพาะในเรื่องของความรุนแรงและรวดเร็วในการแพร่ระบาดที่เกิดขึ้นในเรือนจำ ส่งผลให้การป้องกันการแพร่ระบาดค่อนข้างเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก

การใช้ชีวิตต่างกันมาก ที่ผมอยู่ที่แรกติดคนหนึ่ง แล้วพอ 2 - 3 วันก็ลามมา 3,000 คนเลย ติดทั้งเรือนจำเลย มันป้องกันอะไรไม่ได้ (ชาย อายุ 25 ปี)

จากการศึกษาพบว่า ผู้พันโทหลายรายมีความเห็นที่ตรงกันถึงปัญหา และอุปสรรคหลายประการในการใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำในช่วงเวลาดังกล่าว อันสามารถสรุปกลุ่มของปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้ ดังนี้

1) ปัญหาในเรื่องการรับรู้ข่าวสาร

เนื่องจากลักษณะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่สามารถแพร่กระจายได้อย่างง่ายดาย รวดเร็ว รุนแรง และมีความเปลี่ยนแปลงทางคุณลักษณะของโรคอยู่เกือบจะตลอดเวลา ดังนั้น การได้รับโอกาสในการติดตามข่าวสารการแพร่ระบาดอย่างใกล้ชิดก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถช่วยระมัดระวัง และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคโควิด-19 ให้แก่ผู้ต้องขัง อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า เรือนจำบางแห่งก็ไม่ได้มีการผ่อนคลายมาตรการในการอนุญาตให้ผู้ต้องขังได้มีโอกาสรับรู้ข่าวสารจากภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการแพร่ระบาดมากนัก หากจะมีการอนุญาตให้ผู้ต้องขังได้รับรู้ข่าวสารก็มักจะเป็นข่าวสารที่ล่าช้ากว่าที่มีการเผยแพร่ภายนอก ส่งผลให้ผู้ต้องขังไม่สามารถติดตามข่าวสารการแพร่ระบาดที่เป็นปัจจุบัน รวมถึงขาดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคโควิด-19

54

ค่าก็จะปิดข่าวเรา แล้วถ้ายังข่าวโควิดตอนนั้น ก็ปิดมาก เพราะมีข่าวโควิดที่เรือนจำไหนและมีข่าวว่ามีที่ค่าเผาเรือนจำกันไว้คริบ แล้วค่าก็กำราบ บังคับเจ้าหน้าที่ว่า ห้ามเปิดทีวี ห้ามให้ลูกน้องเปิดทีวีเลย อะไรแบบนี้ ก็คือเป็นการปัญหาที่ปลายเหตุ คือยังห้ามยังอยากดู ก็อยู่ที่เจ้าหน้าที่อีกละ บางทีค่าก็เล่าข่าวให้ฟังนะ แต่ค่าก็ไม่เปิดให้ดู ว่าเป็นยังไงนั่นนั่น แต่อยู่ข้างในก็โอเค ไม่เครียด (ชาย อายุ 42 ปี)

เรือนจำบางเรือนจำก็โอเคนะคะ เพื่อนบอกเรื่องข่าวสาร แต่เรือนจำนู่นโอเคคะ ปกปิดคะ ไม่ค่อยบอกความจริง ข่าวสารก็ตีบๆ ไม่มีข่าวปัจจุบันให้รับรู้หรอกคะ รับรู้แต่ข่าวในอดีต (หญิง อายุ 34 ปี)

การได้ข้อมูลข่าวสารเรื่องนี้ ส่วนใหญ่จากเจ้าหน้าที่ แต่ถ้าเป็นทนายจะเป็นย้อนหลัง และไม่มีการรุนแรงอะไร แต่เจ้าหน้าที่บอกว่าโรคนี้มันอันตราย แค่วันตัวก็ติดแล้ว เรากิ่งงๆ ว่ามันจะขนาดนั้นเลยหรือ (ชาย อายุ 29 ปี)

อย่างไรก็ดี ผู้พันโทษบางรายก็ให้ข้อมูลว่า ทางเจ้าหน้าที่เรือนจำที่ตนเคยถูกคุมขังอยู่นั้นค่อนข้างที่จะให้ความใส่ใจผู้ต้องขังทั้งในเรื่องของการกักตัว การดูแล การเฝ้าระวัง ระบบสาธารณสุขต่างๆ ตลอดจนมีโอกาสในการได้รับรู้ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เป็นประจำ ดังตัวอย่างข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

ต่างกัน เพราะการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่เรื่องการกับโรคกันอะไร ก็ทำดีมากเลยครับ ในเรื่องของการดูแล การเฝ้าระวัง การป้องกัน มีระบบสาธารณสุขและการรักษาโรค ได้ดูข่าว ก็จะมีเจ้าหน้าที่เขาเปิดให้ดูทุกวัน (ชาย อายุ 51 ปี)

2) ปัญหาเกี่ยวกับความวิตกกังวลของผู้ต้องขัง

จากการศึกษาถึงปัญหาเกี่ยวกับความกังวลที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขังในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบว่า ความเครียดหรือความวิตกกังวลที่ผู้ต้องขังส่วนใหญ่พบคือ ปัญหาในเรื่องการปรับตัวอันเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนกฎ ระเบียบสำคัญที่เป็นข้อกำหนด หรือกระทบต่อสิทธิบางประการของผู้ต้องขัง เช่น การเยี่ยมญาติ การไม่ได้รับการติดต่อจากโลกภายนอก ความกังวลต่อการติดเชื้อ การรับรู้ข่าวสารที่ถูกต้องเกี่ยวกับความรุนแรงในการแพร่ระบาด โดยเฉพาะการตัดการรับรู้ข่าวสารต่างๆ จากโลกภายนอกอย่างฉับพลัน นอกจากนี้ ยังพบว่าผู้พันโทษบางรายที่ทราบข่าวการสูญเสียญาติด้วยโรคโควิด-19 ยิ่งเป็นการตอกย้ำความรู้สึกในด้านลบให้แก่ผู้พันโทษขณะที่ยังถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ

อย่างช่วงก่อนโควิดระบาด ปกติเราใช้ชีวิตแบบนี้มาเกือบ 10 ปี แล้วมันเพิ่งมาระบาด ก่อนจะไปอยู่ มันก็มีการปรับตัวยากนิดหนึ่ง แล้วมันก็เครียดนะ พุดตรงๆ ผู้ต้องขังเครียดนะ ในระยะแรกที่รู้ว่า โควิดข้างนอกระบาด แล้วมีการปิดเยี่ยมญาติ ผู้ต้องขังไม่ได้รับรู้ข่าวสารอะไร อยู่ดีๆ เรือนจำปิด ข้างนอกเค้าจะเป็นยังไงบ้างนะ จดหมายก็อาจจะรับไม่ได้ จะซัดนิดหนึ่ง จดหมาย ก็ต้องมาตากแดด ตอนนั้นเครียดนะ เค้าก็บอกเหตุผลเป็นเพราะอะไร ป้องกันนะ แต่คือมันเหมือนตัดโดยฉับพลัน เราไม่ทันรู้ข่าวที่บ้าน ป่านนี้ที่บ้านจะเป็นยังไง คนที่อยู่ข้างในก็ตระหนกตกใจ ว่าร้ายแรงขนาดนั้นเลยหรอ อะไรอย่างนี้ (หญิง อายุ 42 ปี)

55

การใช้ชีวิตในเรือนจำช่วงโควิด ผู้พันโทษบางส่วน มีความคิดเห็นว่า ปัญหาไม่ได้เกิดจากการอยู่ในเรือนจำ แต่มีความวิตกกังวลกับคนในครอบครัว เนื่องจากทุกอย่างหยุดหมด ไม่ได้มีการเยี่ยมญาติ ...แต่จะมีความกังวลว่าที่บ้านจะติดไหม ถ้าติดจะทำอย่างไร จะวางของได้ไหม จะอยู่กับอย่างไร จะเอาเงินทองจากไหน (ชาย อายุ 39 ปี)

กังวลครับตอนแรกไม่รู้เลย เพราะอยู่ข้างในส่วนมากจะไม่รู้อะไรเลย แล้วเค้าเพิ่งบอก เราก็กังวล แบบว่า ลูกๆ เรา ญาติเราจะเป็นไฉน เห็นมีข่าวคนตายข้างฟุตบาทก็มี (ชาย อายุ 46 ปี)

ช่วงโควิด มันห่อบัง ก็พอมารู้ก่อนกลับบ้านไม่กี่วัน พี่ก็เสียด้วยโควิด (ชาย อายุ 39 ปี)

วิตกกังวลมากเลยคะ เพราะว่า ก็กลัวตาย แต่พี่ก็เป็นนะ คือนึกออกปะ คนผู้ต้องโทษจะเขาไม่ได้มีสิทธิ นำเชื้อเข้าไปอยู่แล้วคนที่นำเชื้อไปเนี่ยคือเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่หิ้วหลายแหล่ต้องเข้าออกกวรถตลอด ฉะนั้นผู้ต้องโทษก็เหมือนกับเป็นแพะรับบาปที่เสียอะไรไม่ได้ แล้วก็ถ้ามันติดอะมันก็ต้องติดกันหมด แล้วหญิงกลางอยู่กันตั้ง 5,000 กว่าคนในนั้นอะ (หญิง อายุ 40 ปี)

ได้ข่าวเรื่องมีคนตายไปพี่ เลยกังวลมาก หนูไม่รู้เลยจะเป็นอย่างไร คนติดกันมาก เราอยู่ในที่แออัด ตอนแรกวัคซีนก็ไม่ได้ฉีด (หญิง อายุ 24 ปี)

ตอนแรกมันเครียด เพราะว่าหนึ่งเราไม่มีความรู้เกี่ยวกับโรค ตอนแรกข่าวออกว่าพอติดแล้วมันมีคนตาย อะอย่างนี้ ข้างในคำก๊ก็กลัวกันว่า ถ้าเกิดติดแล้วจะมีใครเป็นอะไรหรือเปล่า ถ้าเกิดว่าเสียในนั้นก็คือ เรายังไม่ได้ออกไปทำอะไร อย่างที่เราอยากทำ เสียแล้วก็คือเสียเลย (ชาย อายุ 25 ปี)

กังวลจนความดันขึ้นเลยคะ แล้วหนูมีความดันสูงอยู่แล้วด้วย ต้องกินยาทุกวัน หามอนูทุกเดือน คือเราก็ต้องดูแลตัวเราให้ดี เพราะหมอน้อย ดูแลไม่ทั่วถึงหรอก ก็เลยเครียดบ้าง คำก็เครียดกันทุกคน บางคนคิดจะฆ่าตัวตายเลย อาละวาด จิตเวชก็เยอะนะ หนูนะบววันนี้ร้องไห้เลยคะ บววันเครียดมาก วูป หมดสติไปเลยก็มี ก็ความดันมันขึ้น (หญิง อายุ 34 ปี)

อย่างไรก็ตาม มีผู้พันโทษบางรายที่ให้ข้อมูลว่าในช่วงแรกที่มีการแพร่ระบาดนั้นค่อนข้างที่จะมีความกังวลเช่นเดียวกับกับเพื่อนผู้ต้องขังรายอื่น โดยผู้พันโทษบางรายให้ข้อมูลว่า ได้เตรียมใจของตนเองไว้ในกรณีนี้อาจเสียชีวิตจากการติดโรคโควิด-19 แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไป ความรุนแรงของโรคเริ่มลดน้อยลง และมีผู้ต้องขังที่มีอาการป่วยแต่ก็ได้รับการรักษาจนหายเป็นปกติมากขึ้น ก็ช่วยคลายความกังวลได้ระดับหนึ่ง

ตอนแรกกังวล มันยากนะ ก็คิดนะตายเป็นตาย ก็อย่างว่าไม่ใช่เราคนเดียวอะ เป็นกันหมด แต่ก็ลึกลับ ก็ไม่มีใครเป็นอะไรนะ ก็หายกันหมด เป็นๆ หายๆ (ชาย อายุ 51 ปี)

3) ปัญหาในเรื่องความเป็นอยู่และสุขอนามัยของผู้ต้องขัง

ปัญหาและอุปสรรคประการสุดท้ายที่ผู้พันโทษต้องเผชิญขณะที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ ปัญหาในเรื่องของความเป็นอยู่และสุขอนามัยของผู้ต้องขัง ซึ่งโดยทั่วไปแล้วก็มีความแตกต่างจากในช่วงก่อนที่จะถูกคุมขังในเรือนจำอยู่พอสมควร โดยเฉพาะในเรื่องของการรักษาพยาบาลและการรักษาความสะอาดของสถานที่ต่างๆ ในเรือนจำ อาทิ การจัดให้ผู้ต้องขังได้รับวัคซีนเพื่อเป็นการป้องกันจากอาการป่วยรุนแรงที่เกิดขึ้นจากการติดเชื้อ หรือการทำความสะอาดเรือนจำเพื่อให้เป็นไปตามแนวทางในการควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส โดยการรักษาความสะอาดนี้มักจะพบมากในกลุ่มของผู้ต้องขัง หรือในเรือนจำที่มีผู้ต้องขังเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม อันเนื่องมาจากเหตุผลในทางศาสนาที่จะต้องมีการทำละหมาดตามช่วงเวลาที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตาม การจัดหาวัคซีนให้แก่ผู้ต้องขังนั้น ในบางเรือนจำก็มีการจัดให้แก่ผู้ต้องขังครบถ้วนทั้ง 3 เข็ม ขณะที่ในบางเรือนจำมีการจัดวัคซีนให้แก่ผู้ต้องขังจำนวน 2 เข็ม โดยผู้ต้องขังในกลุ่มนี้จะได้รับใบรับรองการได้รับวัคซีนครบตามจำนวน และเมื่อใกล้ที่จะได้รับการปล่อยตัวทางเรือนจำก็มีการจัดให้มีการตรวจหาเชื้อโควิด-19 ก่อนที่จะปล่อยตัว อย่างไรก็ตาม มีผู้พันโทษบางรายที่ให้ข้อมูลว่าได้รับวัคซีนเพียงแค่ 1 เข็ม เนื่องจากทางเรือนจำค่อนข้างรีบปล่อยตัว โดยผู้พันโทษต้องมารับวัคซีนเข็มที่ 2 และเข็มที่ 3 ภายหลังจากที่พ้นโทษออกมาแล้ว และเป็นการรับวัคซีนจากสถานพยาบาลภายนอก โดยผู้พันโทษกลุ่มนี้เห็นว่าการจัดหาวัคซีนโดยทางเรือนจำยังคงไม่เพียงพอ

ที่ในเรือนจำเขาให้ฉีดวัคซีน 3 เข็มเลยครับ (ชาย อายุ 24 ปี)

ในเรือนจำได้ฉีดวัคซีนเข็ม 1 กับ เข็ม 2 แล้วก็ได้ใบรับรองออกมาให้ แล้วก็ก่อนออกก็มีการตรวจโควิด (หญิง อายุ 22 ปี)

อยู่ในเรือนจำได้เจ็บเดียว เขาก็รีบปล่อย เจ็บ 2 และ 3 ต่อมาจัดเองข้างนอก เจ็บเดียวมันไม่เพียงพอ (ชาย อายุ 46 ปี)

ก่อนจะปล่อยเขาก็ให้ฉีดวัคซีนให้ครบ 2 เข็มก่อน แล้วก็มีใบรับรองมาให้ครับ (ชาย อายุ 37 ปี)

อย่างเรือนจำผมเป็นอิสลามเยอะ ในช่วงที่ระบาด ก็โอเคนะครับ แล้วพื้นที่ส่วนใหญ่อิสลามเค้าจะมีความสะอาดเพื่อที่จะเหมาะสมได้ทุกที่ เรื่องสุขภาพนะเค้าก็ดูแลกันดีครับ (ชาย อายุ 34 ปี)

ด้านอาหารที่มีการจัดให้แก่ผู้ต้องขังในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบว่า ผู้พันโทบางรายเห็นว่า อาหารที่ทางเรือนจำจัดให้แก่ผู้ต้องขังยังไม่ค่อยมีคุณภาพมากนัก อันเป็นอีกประเด็นสำคัญหนึ่งที่ทางเรือนจำควรนำไปแก้ไข ปรับปรุง

ช่วงโควิดน่าจะมีอาหารดีๆ กว่านี้หน่อย ผมว่ามันไม่ดีเลย มีไข่บ้างก็ยัด (ชาย อายุ 50 ปี)

นอกจากนี้ จากการศึกษาในครั้งนี่ยังพบข้อเท็จจริงที่น่าสนใจว่า ระหว่างถูกควบคุมตัวในเรือนจำช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 นั้น ผู้ต้องขังบางรายก็มีความต้องการ หรือมีความพยายามที่จะให้ตนเองติดโรคดังกล่าว เพื่อที่จะได้รับโอกาสในการออกไปรักษาตัวในโรงพยาบาล เนื่องจากเห็นว่า การรักษาตัวในโรงพยาบาล ดีกว่าการถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ ดังตัวอย่างข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

ผู้ต้องขังบางรายต้องการติดโควิด เนื่องจากจะได้ออกไปนอนโรงพยาบาล นอนติดโรค ยังไงก็ดีกว่า อยู่ข้างใน (ชาย อายุ 29 ปี)

5. การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง เป็นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้ต้องขังที่ใกล้จะพ้นโทษ ก่อนที่จะออกไปสู่โลกภายนอกอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยนั้นเป็นสิ่งที่ผู้ต้องขังทุกคนต้องผ่านกระบวนการนี้ รูปแบบการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้ผู้ต้องขังนั้น ส่วนใหญ่เป็นการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาผู้ต้องขังในด้านที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตภายนอก ทั้งการฝึกทักษะอาชีพต่างๆ การให้คำปรึกษาด้านการดำเนินชีวิต การเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ก่อนที่จะกลับคืนสู่สังคมภายนอก เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจให้กับผู้ต้องขังในการปรับตัวคืนสู่สังคมอีกครั้ง หากผู้ต้องขังได้รับการเตรียมความพร้อมที่เหมาะสมแล้วจะช่วยให้ผู้ต้องขังสามารถปรับตัวเข้ากับครอบครัว ชุมชน และสังคมได้อย่างเหมาะสมหลังพ้นโทษ

การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้แก่ผู้ต้องขังตั้งแต่อยู่ในระหว่างการถูกคุมขังในเรือนจำ ถือได้ว่าเป็นอีกกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญ และสามารถช่วยลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำที่อาจเกิดขึ้นในกลุ่มผู้พ้นโทษไปแล้ว เนื่องจากกระบวนการดังกล่าวไม่เพียงแต่เป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้พ้นโทษแค่เพียงการกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี หรือไม่ลดคุณค่าของตนเองลงเพียงเท่านั้น หากยังหมายรวมถึงการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้พ้นโทษในทุกด้าน ทั้งในเรื่องของการได้รับความรู้ การวางแผนในการดำเนินชีวิตตนเองภายหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัว แนวทางการเผชิญ หรือบริหารจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นภายหลังจากที่ผู้พ้นโทษกลับไปใช้ชีวิตในสังคมตามปกติแล้ว รวมถึงแนวทางการให้กำลังใจ และสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจให้กับตนเอง เพื่อที่จะได้ไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก จากการศึกษาพบว่า โดยทั่วไปแล้วทางเรือนจำของประเทศไทยได้มีการจัดโปรแกรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้แก่ผู้ต้องขังนับตั้งแต่เวลาที่ผู้ต้องขังถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการอบรมการทำอาหาร อบรมดนตรีบำบัด การฝึกสมาธิ การสอนทำเครื่องใช้ต่างๆ ดังตัวอย่างข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

เจ้าครับ ก็มือบรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย สองครึ่งเลย อบรมทำอาหาร อบรมดนตรีบำบัด ทำอะไรทุกอย่างเลย ที่ก่อนปล่อยตัว แล้วแต่เราจะสมัคร ใช้ใช้ เขามีหลายด้าน เขามีดนตรีบำบัด เขามีศิลปะ เออ มีหลายแบบเลย มีทำขนม สอนทำแคแรกเกอร์ สอนทำสบู่ แล้วแต่ครับ ใช้ บางทีเขารับตรงนี้ห้าสิบคนก่อน เดี่ยวเขาก็เปิดคอร์สรับสมัครใหม่ ก็จะลงกิจกรรมอันใหม่ (ชาย อายุ 37 ปี)

โปรแกรมการเตรียมความพร้อมของเรือนจำ ชุมชนบำบัด กิจกรรมสมาธิ โปรแกรมฝึกร่างกายให้แข็งแรง มีหลายโปรแกรม คิดว่าเป็นโปรแกรมหลายอย่าง ครอบคลุมทั้งหมดเลย ด้านการใช้ชีวิต ร่างกาย สภาพจิตใจ การเตรียมตัวว่าควรทำอะไร เริ่มต้นแบบไหน จะได้รับคำแนะนำแต่ละบุคคลแล้วแต่ว่ามีความพร้อมเท่าไร มีครอบครัวรองรับมากแค่ไหน ถ้าคนที่ไม่มีอะไรเลยก็อาจจะต้องได้รับคำแนะนำ ที่ที่บ้านอาจจะมีการรองรับ ก็จะได้รับคำแนะนำด้านอื่นแทน (ชาย อายุ 29 ปี)

ทางเรือนจำเขาสอนดิเนะ เขาอบรมแบบว่าดิอะ ผู้คุมเขาสอนแบบสอนให้ทำมาหากินทั้งนั้นแหละ ผมว่าดิเนะที่เจอมา เขาอบรมดี (ชาย อายุ 51 ปี)

เออ ตอนปล่อยจริงๆ แล้วผมใช้คำว่าผมเป็นคนที่ยอมรับตั้งแต่คือวางแผนตั้งแต่วันแรกที่เรารู้ว่าเราน่าจะต้องรับโทษในเรือนจำนะครับ เพราะฉะนั้นผมไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องสภาพจิตใจทำไรครับ ก็มีเพียงแค่ว่าเราจะเตรียมร่างกายให้พร้อมหลังจากที่เราจะต้องออกมาทำงานจริงๆ เพราะว่าเมื่อก่อนตอนก่อนที่จะเข้าไปใน เรือนจำเนี่ยผมทำงานหนักมากเออไม่เคยได้นอนก่อนตีหนึ่งแล้วก็ไม่เคยได้ตื่นหลังตี 4 เลยคือเป็นคนค่อนข้างน้อยทำงานเยอะมากอย่างวันะเราก็ถือว่าช่วงเวลาที่เรายู่ในนั้นคือการพักผ่อน การเตรียมความพร้อมความมีวุฒิภาวะในการทำงานได้มากที่สุดนะหรือคิดว่าเราจะได้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและก็ไม่เกิดปัญหากับซ้ำเติมที่เราเคยเจออีกนะครับ (ชาย อายุ 41 ปี)

58

อย่างไรก็ตาม ผู้พันโทษบางรายก็ให้ข้อมูลว่าไม่ได้มีการเตรียมความพร้อมมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ต้องขัง หรือผู้พันโทษรายอื่น เนื่องจากว่าตนเองได้วางแผนการใช้ชีวิตภายหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัวแล้ว โดยจะกลับไปพักอาศัยอยู่กับบิดา มารดา ซึ่งผู้พันโทษในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นผู้ที่ทำงานมีกิจการเป็นของตนเอง จึงไม่ได้มีความวิตกกังวลในเรื่องการมีงานทำภายหลังจากที่พ้นโทษไปแล้ว ดังตัวอย่างข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

ไม่ได้มีการเตรียมตัวอะไรมากมาย ก็กลับมาอยู่กับพ่อแม่เหมือนเดิม กิจการที่บ้านก็มีอยู่แล้ว (หญิง อายุ 40 ปี)

ขณะที่ผู้พันโทษบางรายให้ความเห็นว่า ทางเรือนจำควรที่จะมีการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ต้องขังให้มีความเข้มงวดมากขึ้น รวมถึงควรให้ความสนใจ และใส่ใจแก่ผู้ต้องขังให้มากขึ้นเพื่อที่ผู้ต้องขังจะได้ไม่รู้สึกว่าตนเองถูกละเลย จนอาจทำให้ไม่กล้าขอความช่วยเหลือหรือขอรับคำปรึกษา ดังตัวอย่างข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

ทางเรือนจำน่าจะมีเตรียมพร้อมให้เข้มงวดกว่านี้ คืออยากให้สนใจผู้ต้องโทษมากกว่านี้ มันรู้สึกเหมือนบางคนโดนละเลยเกินไปครับ (ชาย อายุ 23 ปี)

จากการศึกษาในครั้งนี้นี้ พบว่า ทางเรือนจำหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของประเทศไทย ได้มีการจัดเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ต้องขังที่จะพ้นโทษให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้ตามปกติ โดยสามารถแบ่งการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ต้องขังได้เป็น 5 ด้านที่สำคัญ อันได้แก่ การเตรียมความพร้อมทางด้านวิชาชีพ การเตรียมความพร้อมเรื่องที่พักอาศัย การเตรียมความพร้อมทางด้านจิตใจ การเตรียมความพร้อมทางการใช้ชีวิตในสังคม และการเตรียมความพร้อมในเรื่องของการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การเตรียมความพร้อมทางด้านวิชาชีพ

การจัดเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยทางด้านวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง ถือได้ว่าเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญที่จะช่วยลดการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ เนื่องจากเมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษออกจากเรือนจำไปแล้ว ส่วนใหญ่ค่อนข้างขาดโอกาสในการมีงานทำ หรือแม้ว่าผู้พ้นโทษบางรายที่อาจได้รับโอกาสในการจ้างงาน แต่ก็มักจะเป็นงานที่ได้รับค่าตอบแทนที่ค่อนข้างน้อยจนอาจไม่เพียงพอในการดำรงชีวิตประจำวัน หรืออาจจะเป็นงานที่ไม่ตรงกับความชอบ หรือความถนัดของผู้พ้นโทษ เป็นเหตุให้ผู้พ้นโทษบางรายก็ไม่อาจที่จะทำงานดังกล่าวได้เป็นเวลานาน และอาจจะนำไปสู่การตัดสินใจกระทำผิดซ้ำได้ในที่สุด ซึ่งจากข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้พ้นโทษส่วนใหญ่ได้เตรียมความพร้อมก่อนปล่อยในลักษณะที่เป็นการจัดฝึกอบรมวิชาชีพหลายลักษณะด้วยกัน เช่น การทำอาหาร การทำขนม หรือเครื่องดื่ม การฝึกอบรมวิชาชีพทางด้านช่างต่างๆ รวมถึงการอบรมในโครงการโคกหนองนา เป็นต้น

มีการจัดอบรมที่เกี่ยวข้องกับการฝึกวิชาชีพ มีการสอนเกี่ยวกับการทำขนม วิชาชีพ เย็บผ้า (หญิง อายุ 34 ปี)

ได้รับการอบรมวิชาชีพ ด้านทำกาแฟ อบรมทำสตรอว์ฟูด...ได้เข้ารับการอบรมช่วงใกล้จะปล่อย อบรมด้านความสะอาด (หญิง อายุ 47 ปี)

มีการอบรมด้านวิชาชีพต่างๆ ช่างต่างๆ เช่น แอร์ จักรยาน คอมพิวเตอร์ นอกจากนี้ มีการเตรียมความพร้อมด้านการจัดหาบ้านให้กับผู้พ้นโทษบางราย เพราะกลัวผู้ต้องขังออกไปแล้วจะไม่มีงานทำ ก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้จัดหาบ้านให้ทำ (ชาย อายุ 39 ปี)

59

สำหรับผู้ต้องขังที่ได้รับการอภัยโทษต้องเข้าอบรมโครงการโคกหนองนา เพราะเป็นโครงการพระราชทาน...ผมว่าดีครับ โครงการโคก หนอง นาดีสำหรับคนที่ทำอะไร ทำนาครับ สอนวิถีชีวิตพื้นฐาน สำหรับพวกที่มีพื้นที่น้อยๆ สามารถทำให้พื้นที่ตนเองได้ด้วยตัวเอง ให้ได้ปลูกโน่น ปลูกนี้ ไม่ต้องหันไปพึ่งยาเสพติด... แต่ของผม ไม่มีที่เป็นของตัวเอง ถ้ามีที่ ผมก็จะทำแบบนี้ (ชาย อายุ 39 ปี)

มีการอบรมสอนทำอาหาร การทำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ อะไรอย่างที่เราสนใจ เป็นวิชาชีพพระยะสันให้เรา ได้เรียนรู้ก่อนออกมา (หญิง อายุ 37 ปี)

ก็อบรมนะ ตั้งแต่ปี 62 เข้าไป แล้วก็โคกหนองนา อ่าแล้วก็โยอะอะ จำไม่ได้แล้วอะ โยอะอะ มีความเหมาะสมนะ เพราะมันก็ทำให้เราแบบว่านึกคิดอะไรที่ตึกกว่าเดิม คิดเป็น คิดได้ลึกขึ้น เติมนิสัยอะไรอย่างนี้ แล้วก็การอบรมก็เอาไปใช้เป็นการประกอบอาชีพต่อไปได้ (หญิง อายุ 40 ปี)

เขาอบรมโคกหนองนาให้ อบรมวิชาชีพพระยะสัน เช่น ทำแซนด์วิช ทำอาหารกล่อง ทำเครื่องดื่ม เมนูเครื่องดื่ม อบรมการทำ โคกหนองนาให้ เหมือนตามรอยพอเพียงวงในหลวง รัชกาลที่ 9 นะ พออยู่ พอกิน พอมีเงิน อบรมพวกนี้แหละ ก่อนออก แต่ออกมาก็ได้ใช้จริง (ชาย อายุ 51 ปี)

เกี่ยวกับประกอบอาชีพก็มีการอบรม ฝึกสอนอาชีพ แล้วมีคลิปวิดีโอมาให้เราดูว่า โลกข้างนอกเป็นแบบไหน ณ ปัจจุบันค่านิยมประกอบอาชีพอะไร ที่นำไปต่อยอดได้ เหมือนเป็นให้เราเป็นไอเดียไปต่อยอด มีผู้คำรายย่อย แล้วก็มีการอบรมทั่วไปของฝ่ายการศึกษา ก่อนปล่อย มี 2 อันคือ คนที่ได้ก๊อจะต่ออบรม โศกหนองนา ก่อนอบรมโศกหนองนาก็อบรมก่อนปล่อยไปด้วย เป็น 2 โปรแกรม (หญิง อายุ 42 ปี)

ถ้าอยู่แดนปล่อยก็จะได้ฝึกวิชาชีพ ฝึกอบรมอาชีพต่างๆ ก่อนที่จะได้รับการปล่อยตัว (ชาย อายุ 27 ปี)

นอกจากนี้ ผู้พันโทษบางรายให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า นอกจากการจัดเตรียมความพร้อมในด้านฝึกวิชาชีพแล้ว ทางเรือนจำยังได้จัดให้มีการขอทุน การประสานในการช่วยจัดหาที่พักอาศัย ช่วยประสานในการจัดหางาน ตลอดจนการจัดเตรียมเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องภายหลังจากการที่ผู้พันโทษได้รับการปล่อยตัวแล้วอีกด้วย

นอกจากเรื่องการฝึกวิชาชีพแล้ว มีเรื่องการขอทุน การประสานเรื่องที่พัก การเตรียมเอกสาร ประมาณนี้ครับ (ชาย อายุ 29 ปี)

หัวหน้าที่ผมอยู่ครับเป็นแบบว่า ค่าเป็นศูนย์แคร์ใช้ไหมครับ คอย support ดูแลหลังพ้นโทษอะไรไว้ครับ ค่าก็จะเอาบอร์ดที่บอกว่าโรงงานหรือบริษัทอะไรที่กำลังรับสมัครคนอยู่ครับ ก็จะมาบอกว่า เปิดรับสมัครอยู่นะ อะไรประมาณนี้ครับ นี่จังหวัดนี้ ตรงนี้ เปิดรับสมัครอยู่ (ชาย อายุ 26 ปี)

60

อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้พบกับปัญหาและอุปสรรคบางประการที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้แก่ผู้ต้องขังในด้านวิชาชีพอยู่บ้าง โดยลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้น ได้แก่ การเตรียมความพร้อมทางด้านวิชาชีพบางลักษณะ อาจจะไม่ตรงกับสายงาน หรือความสนใจของผู้พันโทษ ไม่สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้จริงหลังจากที่พ้นโทษไปแล้ว แต่เป็นการฝึกวิชาชีพในลักษณะที่เป็นการฆ่าเวลา การฝึกวิชาชีพทางด้านปฏิบัติที่เรือนจำเป็นผู้จัดให้ยังมีค่อนข้างน้อย และในบางกรณีก็เป็นการอบรมที่เป็นการบังคับให้ผู้ต้องขังเข้าร่วมอบรม ทั้งที่เป็นการอบรมในวิชาชีพที่ผู้ต้องขังไม่มีความสนใจ โดยผู้พันโทษบางรายเห็นว่า การอบรมวิชาชีพที่ทางเรือนจำจัดขึ้นนั้น ยังไม่มีความจริงจัง และยังไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงตนเองได้ภายหลังจากการที่พ้นโทษไปแล้วเท่าที่ควรเมื่อเปรียบเทียบกับ การได้รับการอบรมจากหน่วยงานภายนอก

ควรมีการเตรียมด้านวิชาชีพที่เข้มกว่านี้ ในช่วง 6 เดือนก่อนปล่อย เนื่องจากการฝึกวิชาชีพตอนที่อยู่ในเรือนจำจะเป็นการหาไปวันๆ เป็นการฆ่าเวลาไป เลือกไม่ได้ แล้วแต่เจ้าหน้าที่ให้ทำ เช่น ใส่ใส่ดินสอ ก็ใส่ทุกวัน เข็มทูกก็เข็บทุกวัน หากากก็หาหัววัน ไม่ได้คิดอะไร ถึงเวลากินก็กิน เวลนอนก็นอน (ชาย อายุ 29 ปี)

แต่เอาจริงๆ ภาคปฏิบัติมันน้อย แต่ถ้าเกิดว่าออกมาเนี่ยของ TIJ นี้ภาคปฏิบัติมันจะเยอะกว่า ของ TIJ เวาจะเข้สึกกว่า เวาจะแบบว่าลวกๆ ได้เห็นหมดคะ ไข่คะ มีวิธีสอนเอามาปรับใช้ได้หมดอะ ไม่ว่าจะเป็นการสอนทำอาหารหรือว่าเอาเอานักวิชาการมาสอนอะ มันก็ คือดีอะ แต่อย่างว่า ช่วงโควิดมันไม่สามารถนำวิทยากรเข้าไปได้ มันก็เลยจะแบบว่าสอนห้กะที่เรารู้อยู่แล้ว คือมันก็ไม่ได้แปลกแหวกแนวอะไรมาคะ (หญิง อายุ 39 ปี)

ผมคิดว่าถ้ามันมีอย่างที่ว่าออกมาแล้วเราทำได้เลยจะดีมากเลย แล้วแบบนี้ตอนนี้ ที่เขาอบรมมา มันไม่ตรงกับสายงานที่เราออกมาใช้ชีวิตแล้วเราจะทำได้จะครับ ... เหมือนว่าให้มีการอบรมแบบวิชาชีพ ไม่ว่าจะอะไร ก็ที่มันออกมาแล้วใช้กับงานนอกได้ (ชาย อายุ 51 ปี)

เค้าอบรม แต่ชื่อผมไม่มีสิทธิ์ ผมอยากจะเข้าโครงการนี้มาก เพื่อที่จะ ให้เค้าฝึกอาชีพที่เราสนใจ แต่จริงๆ มันไม่มีครับ คือผมพูดตรงๆ เลยนะ ว่าจริงๆ งานในมันไม่ได้จริงจังหรอก มันก็ทำเพื่อกินนบไปธรรมดา คือมันเหมือนแค่ฝึกชโรยหน้าแค่ถ่ายรูปเท่านั้นเอง ไม่มีใครได้ประโยชน์จริงๆ จากการอบรมพวกนี้หรอก ครับ (ชาย อายุ 42 ปี)

การอบรมวิชาชีพ ในบางครั้งเป็นการบังคับให้อบรม ซึ่งเราก็ไม่อยากจะอบรมอะ แต่บางโครงการเราอยาก อบรมแต่ก็ไม่ได้อบรม (หญิง อายุ 29 ปี)

เขาก็มีการฝึกอาชีพ แต่ไม่ค่อยกว้างขวางเท่าไร น่าจะเพิ่มให้มากกว่านี้... อีกอย่าง เรือนจำมันแคบมัน ฝึกอะไรไม่ได้เยอะ (หญิง อายุ 42 ปี)

การเตรียมความพร้อมเรื่องที่พักอาศัย

ปัญหาในเรื่องการหาที่พักอาศัย ถือได้ว่าเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่มีความสำคัญแก่ผู้พ้นโทษ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้พ้นโทษที่เป็นผู้มี รายได้น้อย และต้องประสบกับปัญหาความแตกแยกในครอบครัว หรือการไม่ได้รับการยอมรับ รวมถึงไม่ได้รับความยินดีต่อการกลับมา ใช้ชีวิตร่วมกันอีกครั้งจากสมาชิกในครอบครัวของตน หรือในบางกรณีผู้พ้นโทษต้องกลับไปพักอาศัยในย่านที่มีสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี และมีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดอาชญากรรมประเภทต่างๆ นอกจากนี้ ยังพบว่าผู้พ้นโทษบางรายมีที่พักอาศัยที่อยู่ห่างจากสถานที่ ทำงานค่อนข้างมาก อันเป็นการเพิ่มภาระในด้านการเดินทางเพิ่มเติมให้แก่ผู้พ้นโทษ ดังนั้น การจัดหาที่พักให้แก่ผู้พ้นโทษจึงเป็นอีก แนวทางหนึ่งในการจัดเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้พ้นโทษ เพื่อที่จะมีโอกาสได้พักอาศัยอยู่ในย่านที่มีสภาพแวดล้อมที่ดี สามารถให้ความ อบอุ่น และสบายใจแก่ผู้พ้นโทษได้ตามควรแก่การที่จะไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ทางเรือนจำได้มีการจัดหาที่พัก ให้แก่ผู้พ้นโทษ โดยเป็นการเตรียมติดต่อญาติที่ผู้พ้นโทษจะไปร่วมพักอาศัยด้วย รวมถึงมีการประสานหาที่พักให้แก่ผู้พ้นโทษ ดังตัวอย่างข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

ทางเรือนจำเตรียมติดต่อญาติให้เรา ที่เราจะไปพักด้วย (หญิง อายุ 32 ปี)

นอกจากเรื่องการฝึกวิชาชีพแล้ว มีเรื่องการขอทุน การประสานเรื่องที่พัก การเตรียมเอกสาร ประมาณ นี้ครับ (ชาย อายุ 29 ปี)

การเตรียมความพร้อมทางด้านจิตใจ

แนวทางในการจัดเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้พ้นโทษประการต่อมาคือ การเตรียมความพร้อมทางด้านจิตใจ เนื่องจากมีงานศึกษาจำนวนมากที่แสดงให้เห็นว่า ปัญหาหนึ่งที่ทำให้ผู้พ้นโทษตัดสินใจกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกคือการขาดความเข้มแข็งทางด้านจิตใจ เป็นเหตุให้ผู้พ้นโทษอาจถูกชักจูงให้กลับไปเดินในเส้นทางที่ผิดอีกครั้งได้โดยง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกลุ่มผู้พ้นโทษที่เพิ่งได้รับการปล่อยตัวมาในช่วงแรกๆ ที่สภาพจิตใจ ปัญหาคาราบปรับตัว และการดำรงชีวิตประจำวัน รวมถึงความเข้มแข็งทางจิตใจอาจจะยังมีไม่เพียงพอ อันเป็นผลให้ผู้พ้นโทษเหล่านี้กลับไปกระทำความผิดซ้ำได้อีกครั้ง โดยจากการศึกษาพบว่า ทางเรือนจำได้มีการจัดเตรียมความพร้อมทางด้านจิตใจให้แก่ผู้พ้นโทษขณะที่ยังถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำหลายลักษณะด้วยกัน เช่น การฝึกอบรมธรรมะ การอบรมชุมชนบำบัด การใช้ศิลปะบำบัด การฝึกการควบคุมอารมณ์ เป็นต้น เพื่อเป็นการช่วยบรรเทาความรู้สึก หรือสภาพจิตใจของผู้พ้นโทษให้ดีขึ้น

มีการอบรมเรื่องที่เกี่ยวข้องกับธรรมะ จิตใจ เราได้อบรมพวกธรรมะ ทำสมาธิอย่างนี้ครับ (ชาย อายุ 39 ปี)

การอบรมชุมชนบำบัดหิ้วร่างกายและจิตใจ (ชาย อายุ 29 ปี)

การใช้ศิลปะบำบัด เป็นการเรียนเรื่องเวดสีต่างๆ การผสมสี สีเดดนี้เป็นสีอะไรผสมกับอะไร ซึ่งมันเป็นสิ่งที่ดีมากๆ (ชาย อายุ 29 ปี)

หลายโปรแกรมนะคะ แต่จำชื่อไม่ได้ มีคะ มีมากเลย หมายถึงทำให้เรา จิตใจเรามันดีขึ้น มันดีอะคะ พูดถึง มันทำให้เราออกมาใช้ชีวิตโดยที่เราไม่มองย้อนไปข้างหลัง แต่ถามว่ายังมีใจไหม ก็ทุกอย่างก็ยังมีใจ (หญิง อายุ 51 ปี)

62

โปรแกรมก่อนปล่อย มีทางด้าน อีคิว ด้านอารมณ์ มีการอบรมหลายอย่างมันก็ช่วยเราฝึกคิด ฝึกมีสติ ให้เราได้ไตร่ตรอง ได้ทบทวนตัวเอง ทางด้านจิตใจมีผลอยู่ เพราะว่า เป็นอาจารย์จากสาธารณสุขที่เกี่ยวกับสุขภาพจิต เกี่ยวกับจิตใจผู้ต้องขัง (หญิง อายุ 42 ปี)

แล้วก็เกี่ยวกับพวกฟื้นฟูจิตใจจะใช้อย่างนี้คะ ไซ้คะ ไซ้คะ มีหลายอย่าง มีโครงการเข้ามาหลายอย่างคะ (หญิง อายุ 38 ปี)

ทางเรือนจำสอนให้เราสวดมนต์ สอนเรว่านักจิตบอกว่าไม่ต้องไปแคร์ใคร เราต้องทำให้ใจได้ เวกก็สอนแบบนี้ ไม่แน่ใจว่าเป็นการเตรียมความพร้อมตั้งแต่แรก (หญิง อายุ 40 ปี)

นอกจากการฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมทางด้านจิตใจให้แก่ผู้ต้องขังแล้ว ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในช่วงที่ผ่านมา ยังเป็นการสร้างข้อวิตกกังวลอย่างยิ่งให้แก่ผู้พ้นโทษที่ในขณะที่นั้นยังถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ โดยเฉพาะความเป็นกังวลทางด้านสุขภาพ และความปลอดภัยของญาติ พี่น้อง หรือคนรักของตน โดยในช่วงเวลาดังกล่าวทางเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ก็ได้ทำหน้าที่เป็นผู้คอยให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ รวมถึงอธิบายถึงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคดังกล่าวให้แก่ผู้พ้นโทษได้รับทราบเป็นระยะ ตลอดจนแนะนำถึงวิถีคิด และวิธีการปรับตัวกับการใช้ชีวิตในเรือนจำให้แก่ผู้ต้องขัง อันเป็นวิธีการหนึ่งที่สำคัญในการช่วยเยียวยาความวิตกกังวลให้แก่ผู้พ้นโทษในระหว่างที่ยังถูกคุมขังได้บ้าง หรือในผู้พ้นโทษบางรายก็มีการนำเอาแนวคิดทางศาสนาที่ตนเองนับถือมาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เพื่อช่วยให้คลายความกังวล และเป็นการเตรียมพร้อมทางด้านจิตใจให้แก่ผู้พ้นโทษเพื่อเตรียมตัวในการกลับสู่สังคมในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้ในอีกทางหนึ่ง

ก็มีความกังวลนิดนึงนะคะ คือเราอยู่ข้างในเราไม่ทราบรายละเอียดของข่าวคราวข้างนอกว่าเป็นอย่างไร แล้วก็คิดว่ามันน่าจะรุนแรง เพราะแบบเท่าที่ได้ยินข่าวไว้อย่างนี้ก็จะเพราะว่าขนาดข้างในมันยังติดกันได้ทั้งหมดเลยอะแล้วคิดว่าข้างนอกอะ มันคงน่าจะรุนแรงกว่าข้างใน ใช่มั้ยคะมันต้องใช้ชีวิตข้างนอกอะไรข้างนอกหลายคนใช้ใหม่คะมันน่าจะติดง่ายกว่าอะใช่มั้ยคะ ก็กังวลอยู่นิดๆ แต่ว่าเจ้าหน้าที่ก็ให้คำแนะนำว่าไม่ต้องกังวลขนาดนั้นคือมันไม่ได้เป็นอะไรมากคือเพียงแต่ว่ามันอาจจะติดง่ายก็จริง แต่มันก็รักษาง่ายถ้าแบบรักษาให้ถูกวิธี เราปฏิบัติตัวเองให้ถูกวิธี (หญิง อายุ 37 ปี)

อาจจะวิตกรึต่ออยู่อาทิตย์แรกที่ว่าอาจจะมีการคิดถึงบ้าน นู่นนี่นั่นอยู่หนึ่งอาทิตย์ ตอนที่อยู่ที่กักตัวเองเพราะมันอยู่แค่นี้ก็คนอย่างนี้อะ อาจจะวิตกรึตกรึช่วงนั้นนะ แต่พอมา เราก็ดูปรับสภาพได้นะ รับกับมันได้ก็คือมันมีกิจกรรมหลายๆ อย่างให้เราทำได้เราก็เลยรู้ว่า เออ อยู่ให้เป็น เย็นให้พอ รอให้ได้ นี่ก็พอเดาให้เรานะ เราก็ดูทำตามสเต็ปที่เขาให้เรา เออ มันอยู่ได้แล้ว มันไปไม่ได้แล้ว ต้องทำใจรับกับมัน (หญิง อายุ 51 ปี)

ตอนแรกกังวลมากเลยนะคะว่าออกมาแล้วจะกลับบ้านได้หรือเปล่า อันดับแรกเลยนะคะ แล้วก็อาจจะหาทางได้ไหม ซึ่งบางคนนะคะ ผู้ที่ต้องโทษบางคนนี่ติดแบบว่า พุดเลยนะคะว่ามาปล่อยตัวผิดจังหวะมากเลยเหมือนว่าให้มาปล่อยตัวช่วงโควิด มันก็ไม่สามารถทำอะไรได้ ต้องมาติดนอนอะไรอย่างนี้อีก ซึ่งแต่ละคนก็มีความกังวลอยู่แล้ว แต่สำหรับคนที่มีการครอบครัวพร้อมหรือรับรองอะไรอย่างนี้ (หญิง อายุ 33 ปี)

มีคะ ก็เหมือนเรา ระแวง ระวัง ไปเลย คือใส่แมสก์ตลอดเวลาอะ ต้องล้างมือบ่อยๆ คือเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่บอกมันจะต้องป้องกันขนาดนั้นนะ ... เราก็เหมือนต้องระแวงตัวเองกลัวจะติด มันวิตกรึกังวล คือเราปรึกษาเจ้าหน้าที่ บางทีเราไม่เข้าใจ เราก็เข้าไปถาม ก็ได้คำแนะนำว่า ไม่ต้องระแวงอะไรขนาดนั้น คือแค่ระแวง... ก็รู้สึกคลายกังวลเรื่องนี้นิดหน่อย (หญิง อายุ 42 ปี)

กังวลแน่พี่เพราะว่าเพื่อนผมบอกว่าเศรษฐกิจน่าจะแย่เลยคริบบะพี่ ในเรือนจำยังลำบากนะพี่การทำใมันลำบาก มันต้องเดินใส่แมสก์เดินอะไร้วย พี่ก็ไปรู้โลกข้างนอกเป็นยังไง ตอนนั้นเพราะว่าไม่รู้จะปรับตัวไปโลกมันน่าจะเปลี่ยนไป ก็ไม่จัดการไรก็ปล่อยให้ไปเลยพี่ ผมเป็นคริสเตียนด้วยพี่ผมก็จะวางใจพระเจ้าผม (ชาย อายุ 31 ปี)

อย่างไรก็ตาม มีผู้พันโทษบางรายที่เลือกจะหาวิธีการในการให้กำลังใจตนเอง อันเนื่องมาจากความรู้สึกว่าตนเองไม่มีใครขณะที่อยู่ในเรือนจำ และต้องพึ่งพาอาศัยตนเองเป็นหลัก

เราไม่ได้มีปัญหาเรื่องนี้ เราเป็นคนให้กำลังใจตนเอง เพราะว่า หากเราไม่ให้กำลังใจตัวเอง แล้วจะเอากำลังใจจากที่ไหน เพราะอยู่ในเรือนจำเราไม่มีใคร (หญิง อายุ 41 ปี)

ในขณะที่มีผู้พันโทษบางรายเช่นกันที่ไม่มีความเครียด หรือความวิตกกังวลใดๆ โดยเห็นว่าการใช้ชีวิตในเรือนจำเป็นเรื่องสนุกสนาน และเห็นว่าไม่ต้องเตรียมความพร้อมทางด้านจิตใจมากนัก

ข้างในไม่ต้องเตรียมอะไรด้านจิตใจเลยคริบบะ พี่ เพราะว่าข้างในมันสนุกสนานมากกว่าคริบบะ ผมไม่ได้เครียดอะไร (ชาย อายุ 51 ปี)

อย่างไรก็ตาม ผู้พันโทษบางรายให้ข้อมูลว่า ไม่ว่าทางเรือนจำจะมีการเตรียมความพร้อมในการฟื้นฟูสภาพจิตใจให้แก่ผู้ต้องขังอย่างดีเพียงใด แต่หากภายหลังจากที่พ้นโทษออกมาแล้ว การตัดสินใจที่จะเลือกเส้นทางเดินของชีวิตโดยการทำอาชีพที่สุจริต หรือเลือกที่จะกลับไปเดินในเส้นทางทุจริตแบบเดิม ก็ขึ้นอยู่กับตัวของผู้พันโทษที่จะกำหนดชีวิตของตนเอง ดังตัวอย่างของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

ทางเรือนจำได้มีการเตรียมฟื้นฟูจิตใจเรา ให้เราออกไปแล้วไปในแนวทางที่ดี แต่ก็ขึ้นกับเราแล้วละครับ (ชาย อายุ 50 ปี)

การเตรียมความพร้อมทางด้านการใช้ชีวิตในสังคม

การที่ผู้พ้นโทษต้องใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำตามกำหนดโทษที่ได้รับจากการกระทำความผิดของตนเป็นช่วงระยะเวลาหนึ่ง อาจเป็นเหตุให้เมื่อพ้นโทษและต้องกลับเข้ามาใช้ชีวิตในสังคม ผู้พ้นโทษบางรายอาจเกิดปัญหาในเรื่องของการปรับตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ผู้พ้นโทษในความผิดร้ายแรงที่ต้องใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำเป็นเวลานาน ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการใช้ชีวิตประจำวันอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วดังเช่นในปัจจุบันนี้ จากการศึกษาพบว่าทางเรือนจำได้มีการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้พ้นโทษก่อนที่จะได้รับการปล่อยตัวในด้านการใช้ชีวิตในสังคมในหลายด้านด้วยกัน เช่น การเตรียมตัวใช้ชีวิตเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก การวางแผนในการใช้ชีวิตภายหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัว การระมัดระวังในการคบเพื่อน การรู้จักปฏิเสธ หรือออกห่างจากยาเสพติด รวมถึงการขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ หากว่าเกิดปัญหาขึ้นภายหลังจากที่พ้นโทษไปแล้ว

การเตรียมตัวเรื่องการใช้ชีวิตเมื่ออยู่นอกเรือนจำ การเปลี่ยนแปลงของโลก เมื่อก่อนไปแล้วควรมีการใช้ชีวิตอย่างไร เป็นการเตรียมความพร้อม 9 วันก่อนออก (ชาย อายุ 29 ปี)

64

เราจะสอนเกี่ยวกับการออกไปสู่โลกภายนอก เนื่องจากเราอยู่ข้างในนาน เพราะโลกภายนอกมันเปลี่ยน อาจจะไม่เหมือนแต่ก่อนที่เราเข้าไปอยู่ข้างใน เพราะเราอยู่เรือนจำนาน ทุกอย่างเปลี่ยน บอกให้เราปรับตัวและรับให้ได้ (หญิง อายุ 44 ปี)

เขาเตือน เตือนเราด้วยว่า พอออกไปใช้ชีวิตก็อย่าเพิ่งยา สมมติว่าเราเคยเสพยาใช้ไหมครับ แล้วการเสพยากับการที่กลับไปเสพยาอีกครั้งนี้จะ มันจะมีแนวโน้มมาจาก หนึ่ง กินเหล้า คบเพื่อนฝูงกลุ่มเดิมๆ อะไรพวกนี้ เขาชี้แนะแนวทางให้เรา คือว่าให้เราห่างๆ อะไรอย่างนี้ครับพี่ ครับ ผมว่ามันก็ดีนะพี่ แต่ว่าในความคิดของผมนะ คือแต่ว่า แต่บางคนที่ผมเห็นเพื่อนๆ ที่ไปอบรมกับผมนะครับ เขาก็เมื่อบ้างอะไรบ้าง บางทีเขาก็มีระยะเวลาในการอบรม 4 เดือนนะครับพี่ (ชาย อายุ 35 ปี)

ทุกอย่างที่เขาสอนดีหมดเลยคะ ในด้านการใช้ชีวิต การดำเนินชีวิต การก้าวต่อไป เขาสอนให้เราเรียนรู้แบบว่า รู้จักคิด รู้จักวางแผน (หญิง อายุ 33 ปี)

การอบรมให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตข้างนอก ถ้าปล่อยแล้วควรจะใช้ชีวิตอย่างไร (หญิง อายุ 37 ปี)

อย่างไรก็ตาม มีผู้พันโทบางส่วนได้มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดเตรียมความพร้อมทางด้านการใช้ชีวิตในสังคมของทางเรือนจำ ในบางประเด็น เช่น ควรมีการนำเอากีฬาเข้ามาร่วมใช้ เป็นเครื่องมือในการเตรียมความพร้อมด้านการใช้ชีวิตในสังคมให้แก่ผู้ต้องขัง ซึ่งนอกจากจะเป็นการช่วยให้ผู้ต้องขังมีร่างกายแข็งแรงแล้ว ยังเป็นการช่วยผ่อนคลายความเครียด และฝึกการเข้าสังคม และการทำงานร่วมกันเป็นทีมกับผู้อื่นให้แก่ผู้ต้องขังได้เป็นอย่างดี แต่การอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้แก่ผู้ต้องขังในบางลักษณะก็ อาจจะมีระยะเวลาที่นานเกินไป โดยทางเรือนจำอาจจะพิจารณาในการปรับลดระยะเวลาในการฝึกอบรมลงเพื่อให้เกิดความเหมาะสม ดังตัวอย่างข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

น่าจะมีการเตรียมเรื่องการฝึกด้านกีฬาตะกร้อ ทำให้ร่างกายแข็งแรง และยังเป็นการผ่อนคลาย (ชาย อายุ 35 ปี)

การอบรมด้านชุมชนบำบัดเป็นหนึ่งในกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เพื่อให้ผู้ต้องขังได้ เรียนรู้การอยู่กับชุมชน.....ชุมชนบำบัดแต่ผมว่าระยะเวลามันนานเกินไป เดือนนึงน่าจะพอแล้วนะพี่ ก็เข้าร่วมกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรมอะไรพวกนี้ (ชาย อายุ 35 ปี)

การเตรียมความพร้อมในเรื่องของการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

ปัญหาการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย และทั่วโลกตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2562 เป็นต้นมา ส่งผลกระทบต่อ ยังทุกภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลกระทบที่เกิดขึ้นในเรือนจำ เนื่องจากเป็นสถานที่ที่มีผู้ต้องขังอยู่ร่วมกันอย่างหนาแน่น ซึ่งเป็นการง่ายต่อการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส ส่งผลให้ช่วงเวลาดังกล่าว ทางเรือนจำ รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการ มาตรการต่าง ๆ เพื่อเป็นการป้องกัน และลดปัญหาการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 แก่ผู้ต้องขัง รวมถึงบุคลากรในเรือนจำ เช่น การจัดหายา หน้ากากอนามัย รวมถึงวัคซีนเพื่อให้บริการแก่ผู้ต้องขังและบุคลากร นอกจากนี้ ทางเรือนจำยังได้มีการจัดเตรียมความพร้อมในการ ปล่อยตัวให้แก่ผู้ต้องขังที่จะได้รับการปล่อยตัวในช่วงเวลาดังกล่าว ที่อาจจะประสบกับปัญหาและความยากลำบากในการใช้ชีวิต โดยเฉพาะในเรื่องของการมีงานทำ รวมถึงให้ความรู้ หรือแนวทางเบื้องต้นในการรักษาสุขภาพ การป้องกันตนเอง และผู้อื่นจากการป่วย หรือติดเชื้อโรคโควิด-19 ซึ่งหากพบว่า ผู้ต้องขังรายใดที่ป่วยด้วยอาการติดเชื้อโรคโควิด-19 ก็จะทำให้มีกักตัวไว้ในเรือนจำจนกว่าจะครบ ระยะเวลาในการเฝ้าระวัง และผู้ต้องขังหายป่วยเป็นปกติ โดยส่วนใหญ่แล้วผู้พันโทค่อนข้างที่จะพอใจในแนวทางที่ทางเรือนจำได้มีการ จัดเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้แก่ผู้พันโท

65

ทางเรือนจำมีการป้องกันเป็นอย่างดี ...ก็มีความกลัวบ้าง แต่ก็พยายามใส่แมสก์ตลอด ออกกำลังกาย เพื่อให้เรามีร่างกายที่แข็งแรงในการต่อสู้กับโรค แต่เรือนจำที่ผมอยู่คือ ราชบุรี เვაป้องกันดีครับ... เราต้องเตรียมเรื่องนี้ไว้ เนื่องจากออกไปต้องไปอยู่กับลูก เราต้องดูแลเขาให้ดี และมีความรู้ในการดูแล ลูกด้วย เรายังต้องเซฟตัวเราให้มากๆ ครับ (ชาย อายุ 39 ปี)

ทางเจ้าหน้าที่จะบอกว่าต้องทำอะไรยังไง มีมาตรการเรียบร้อยก่อนปล่อย หากออกไปแล้วก็ไม่มีอะไร ต้องกังวล สามารถชีวิตได้ตามปกติ แต่ต้องติดต่อครอบครัวก่อนว่ามีใครเป็นไหม และก็สอนการป้องกัน อะไรแบบนี้... มีการแยกกักตัวก่อนออก นียารักษาให้ครบ มีการให้ดูอาการแล้วจึงจะปล่อย และจะมีใบรับรองไว้ด้วย (หญิง อายุ 37 ปี)

ตอนที่อยู่ข้างในตอนที่นั้นก็ยังไม่รู้ เพราะตอนที่นั้นเป็นช่วงที่มันกำลังระบาด โควิดระบาด แต่เราก็อยู่ข้างใน ใช้ไหม ข่าวสารอะไรอย่างนี้เราก็ไม่ค่อยรู้สึกเท่าไร แต่ว่าตอนที่เรามาออกมาเขาก็จะบอกว่าตอนนี้ข้างนอกจะต้องปิดแมสก์ทุกคนจะโอย่างนี้ จะต้องล้างมือบ่อยๆ ใส่เจลอะไรอย่างนี้ ไปไหนกินอะไรก็ต้องแบบว่าให้ดูแลตัวเอง ประมาณนี้ ใช่ค่ะ ในช่วงโควิด ใช่ คือควรให้ความรู้คนข้างในมากกว่านี้ก่อนที่จะออกมาเจอโลกภายนอกอะค่ะ (หญิง อายุ 40 ปี)

เตรียมความพร้อม เตรียมผ้าหลายใจให้ เตรียมเจลแอลกอฮอล์ เตรียมเสื้อผ้า เตรียมถุงยังชีพให้ ดูแลดีมาก ถ้าเป็นส่วนนี้นะ ถ้าเป็นส่วนนี้จากเรือนจำ บอกว่าเราดูแลดีมาก หน้าที่ทำงาน ติดต่อ ดูแลหิ้งก่อน และดูแลหิ้งหลัง ให้เรามาทำงานแล้วก็ไม่ได้หิ้งเรา (หญิง อายุ 51 ปี)

ไม่มีครับ ช่วงนี้ดีที่สุดแล้วครับ เพราะว่าทางเรือนจำข้างในเนี่ย บางทีข้างนอกก็ยังแย่งฉีดวัคซีนกัน แต่ว่าข้างในผมก็ได้ฉีดกันอย่างเร็ว เราไม่ต้องไปแย่ง เขาจะมารับการให้ยี่ห้อเลย เราก็เลยไม่ค่อยมีเรื่องอะไรที่เครียดเท่าไร เขาก็คือทำให้สวัสดิการเราดี (ชาย อายุ 51 ปี)

คือเขาก็บอก เขาก็สอนว่าภายนอกมันเป็นอะไรยังไงอยู่ยังไง คือระบาดหนักแค่ไหน อะไรอย่างนี้คือให้เราเตรียมพร้อมแบบว่า เราต้องใส่แมสก์ตลอด ล้างมือตลอด ห้ามอยู่ใกล้คนที่ เป็น อะไรอย่างนี้คือเขาจะสอนอบรมเราอย่างนี้ค่ะ มีความเหมาะสมไม่ 100% นะ เพราะว่าตอนที่เรากล้อออกอะ คือติดหิ้งเรือนจำเลย ใช่ ติดโควิดหิ้งเรือนจำเลย (หญิง อายุ 38 ปี)

หือออกมา มีบ้างแต่ยังไม่เยอะ ไม่ขนาด ไม่เยอะมาก จะให้ระวังแค่ใส่แมสก์ ใส่อะไรอย่างนี้อะ แล้วก็บอกว่าข้างนอกมีเหตุการณ์แบบนี้ๆ แค่นั้น ยังไม่มีการเข้ามาดูแลอะขนาดปัจจุบัน มีความเหมาะสมสำหรับคนที่อยู่ข้างในแล้วก็กำลังจะออกมาเจอกับความเป็นจริง ก็น่าจะเป็นการป้องกันอย่างหนึ่ง (หญิง อายุ 38 ปี)

ของผมเป็นช่วงระบาดหนัก เขาให้กักตัวข้างบน 24 วันเพื่อเป็นการเตรียมพร้อม แล้วก็ตรวจ ใครเป็นก็รอให้หายแล้วค่อยให้ออก (ชาย อายุ 22 ปี)

นอกจากการได้รับการเตรียมความพร้อมที่ทางเรือนจำได้จัดให้แก่ผู้พ้นโทษในขณะที่ยังอยู่ในระหว่างถูกคุมขังในเรือนจำแล้ว การมีโอกาสได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากภายนอกถึงสถานการณ์ความรุนแรงของโรคระบาด รวมถึงผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้น ผ่านทางสื่อมวลชน มีอาชีพที่ผู้ต้องขัง หรือผู้พ้นโทษรู้สึกเข้าถึงได้ง่าย มีการใช้ถ้อยคำในการรายงานข่าวที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และมีความน่าเชื่อถือ ก็ถือเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการช่วยเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ต้องขังก่อนที่จะได้รับการปล่อยตัวในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในทางอ้อม ดังตัวอย่างข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ดังนี้

แต่ที่คลองเปรมเขาดีอย่างครับ เพราะว่าเขามีโทรทัศน์ยังดูครับได้ดูข่าวอะไรได้อะครับ เราก็จะรู้ความเคลื่อนไหวของภายนอกด้วย นี่พอเราออกมาข้างนอก เขาก็ยังเตรียมตัวพร้อมในการออกมาว่าเราจะไปเจออะไรบ้างโอย่างนี้ครับผม (ชาย อายุ 51 ปี)

ก็มีข้อมูลจากคุณสรยุทธอะนะ เขาจะเปิดคุณสรยุทธให้ดูว่าโควิดระบาดถึงไหนแล้ว เรื่องเล่าชาวเรือนจำ จะต้องดูทุกวัน แล้วเขาก็ต้องเอาข่าวมาพูดให้เราฟัง ว่าจ้างนอกตอนนี้เป็นยังไง อะไรเป็นยังไง ให้เราแบบระวังในการออก เตรียมความพร้อมออกสู่สังคม เราต้องทำยังไง เราต้องใส่แมสก์ เขาก็มีแมสก์มาให้ เราต้องล้างมือ กินร้อนช้อนกลาง เขาก็จะอบรมพวกนี้บ่อยๆ (หญิง อายุ 51 ปี)

ตั้งแต่คุณสรยุทธออกไป ไม่ได้ดูข่าวอะไรเลย เองง่ายๆ ผมพูดตรงๆนะ คุณสรยุทธอยู่ เขาจะให้ดูทุกอาทิตย์ พอคุณเขาไม่อยู่ที่เอาคนในเรือนจำมาพูดแทน มันไม่เหมือนกันครับ (ชาย อายุ 43 ปี)

อย่างไรก็ดี แม้ว่าทางเรือนจำจะให้การดูแล รวมถึงจัดเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้แก่ผู้พ้นโทษขณะที่ยังอยู่ระหว่างควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำดังที่กล่าวมาแล้ว แต่ผู้พ้นโทษส่วนใหญ่ก็เลือกที่จะพยายามรักษาสุขภาพของตนเองให้แข็งแรงเพื่อไม่ให้ตนเองต้องติดเชื้อโควิด-19 ซึ่งอาจแพร่เชื้อต่อให้กับบุคคลในครอบครัวภายหลังที่ได้รับการปล่อยตัวแล้ว เนื่องจากปัญหาความแออัดในเรือนจำที่ส่งผลให้การรักษาเป็นไปด้วยความยากลำบากกว่าการรักษาพยาบาลภายนอก

อย่างแรกเลยก็คิดเรื่องสุขภาพค่ะ เพราะว่าจ้างในเป็นโควิดแล้วรักษายาก เราก็ไม่อยากเอาโรคออกมาให้ครอบครัว ด้วยความแออัดในเรือนนอนที่อยู่ด้วยกันอะค่ะ อย่างแรกเลยเราก็ต้องดูแลสุขภาพ ห่วงไกลจากเพื่อน อย่างแรกก็คือป้องกันโควิดก่อน (หญิง อายุ 32 ปี)

6.

ปัญหาด้านการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

67

จากการศึกษาถึงเรื่องการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้แก่ผู้ต้องขังในช่วงระยะเวลาการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบว่าผู้พ้นโทษบางส่วนเห็นว่าการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่ทางเรือนจำจัดให้ยังมีข้อควรปรับปรุง ได้แก่ ปัญหาด้านความไม่เท่าเทียมกันในการได้รับการอบรมวิชาชีพที่มีผลต่อการได้รับการพักโทษของผู้ต้องขัง เนื่องจากมีผู้ต้องขังจำนวนมากในเรือนจำแต่จำนวนโปรแกรมไม่เพียงพอ บางโปรแกรมนั้นมีผู้ต้องขังต้องการเข้าร่วมอบรมเยอะ แต่ทางเรือนจำจำกัดจำนวนคนที่เข้าร่วม ทำให้เสียโอกาสในสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ นอกจากนี้ โปรแกรมการอบรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่ค่อนข้างจะเน้นไปทางด้านทฤษฎีมากกว่าในทางปฏิบัติจึงทำให้ผู้ต้องขังที่เข้ารับการอบรมอาจจะรู้สึกเบื่อได้

ปัญหาด้านชั่วโมงการอบรมวิชาชีพ เนื่องจากการอบรมจะมีผลต่อการได้รับการพักโทษ คนที่ได้รับการอบรมส่วนใหญ่จะเป็นผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ก่อน แยกกันอบรม เพื่อให้ได้รับวุฒิปริญญา บางคนยอมเสียเงินโดยให้ญาติเสียเงิน เพื่อให้ได้รับการอบรมก่อน แล้วนำวุฒิปริญญา ไปยื่นทำการพักโทษ (ชาย อายุ 29 ปี)

อยากให้เน้นเรื่องการประกอบอาชีพ แล้วก็กิจกรรมให้ทำเยอะๆ ไม่อยากให้เน้นหลักการมาก เพราะจะทำได้เป็นอาชีพให้ลองทำอะไรอย่างนี้ มันจะดีจะได้ลงมือทำเลย คือเราจะเป็นไอ แล้วก็จะเรียนรู้ (ชาย อายุ 25 ปี)

นอกจากนี้ การจัดหาวัคซีนที่ยังไม่เพียงพอต่อจำนวนและความต้องการของผู้ต้องขัง ก็เป็นหนึ่งในปัญหาการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่สำคัญเช่นกัน เนื่องจากการได้รับวัคซีนนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมากในการเตรียมตัวที่จะออกไปใช้ชีวิตนอกเรือนจำ

ผู้พันโทบางท่านมีความคิดว่าได้รับวัคซีนโควิด ไม่เพียงพอ...น่าจะมีการเพิ่มการฉีดวัคซีนให้มากกว่านี้ ก่อนปล่อยออกมา ผมได้เจ็บเดียว ก็กังวลว่าจะพอไหม (ชาย อายุ 42 ปี)

อย่างไรก็ตาม ผู้พันโทบางรายให้ข้อมูลว่าการดูแล และเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้แก่ผู้ต้องขังในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ทางเรือนจำจัดให้ค่อนข้างที่จะทำได้ดี เพียงแต่ในระยะแรกของการแพร่ระบาดที่ความรู้ที่เกี่ยวกับการแพร่ระบาด และอันตรายของโรคโควิด-19 ที่ยังคงมีความคลุมเครือไม่ชัดเจน จึงอาจทำให้แนวทางในการดูแล และเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้แก่ผู้ต้องขังในช่วงเวลาดังกล่าวยังไม่ดีมากนัก ดังข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

การให้ความรู้ในเรือนจำ ผมว่าเขาสอนดีนะ ช่วงโควิดจะเป็นเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ เขาสอนเยอะ ให้รายละเอียด... แต่เพื่อนๆ บางคนโดยเฉพาะคดีบางอย่างนี้ สมอเงาเขาบอกละไปแล้ว ไม่ได้อะไรเลย เวลาอบรมอะไรอยากให้เราเลือกให้เหมาะสมกับคน (ชาย อายุ 34 ปี)

ช่วงแรกๆ สถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 ยังไม่ได้รุนแรง ทางเรือนจำไม่ได้เตรียมความพร้อมเรื่องนี้มากนัก..ไม่ค่ะ ไม่ ออกมาเรียนรู้อะไร เพราะตอนที่พ้ออก มันยังไม่ได้ระบาดอะไรหนัก คือแค่เริ่มแล้วพี่ก็มีหน้าที่ดูแลผู้ต้องขังเข้าใหม่ที่มาจากศาล แล้วก็คอยดูแลเรื่องจับแยก เหมือนว่า เขาเรียกว่าอะไรละ จับกักตัวนะ ก็ดูแลความเรียบร้อยตรงนั้นช่วยเจ้าหน้าที่ค่ะ ตอนนั้น ยังไม่หนัก พ้อออกมาแล้วมันถึงหนักค่ะ (หญิง อายุ 51 ปี)

อย่างไรก็ตาม มีผู้พันโทบางรายที่ให้ข้อมูลว่าตนไม่เคยเข้ารับการอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเนื่องมาจากเป็นผู้ต้องขังที่คอยช่วยงานเจ้าหน้าที่ในขณะที่อยู่ในระหว่างถูกคุมขังในเรือนจำ นอกจากนี้ ยังมีผู้พันโทบางรายที่จำไม่ได้ว่าตนได้เคยเข้าร่วมอบรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยหรือไม่ รวมถึงมีผู้พันโทบางรายให้ข้อมูลว่าตนเองได้รับการปล่อยตัวโดยที่ไม่ทราบล่วงหน้ามาก่อน หรือได้รับทราบล่วงหน้าเพียงไม่กี่วัน จึงทำให้ไม่ได้รับการอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยแต่อย่างใด ดังตัวอย่างข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

มีโครงการนะครับ แต่ว่าผมไม่ได้เข้าร่วมครับเพราะผมเป็นผู้ช่วยงานนะครับ คือไม่ค่อยมีเวลาไปอะ ผมโดนปล่อยกะทันหันผมปล่อยพักโทษครับพี่ ผมโดนปล่อยทำไล EM ครับ ผมโดนปล่อยให้รู้ตัวใช้ครับ ผมเป็นอีเอ็บรุ่นแรกที่เขาปล่อย ไม่สามารถไปสมัครงานที่ไหน ก็ไม่มีใครมารับหรอกพี่...แต่ผมเคยเข้าโครงการชุมชนบำบัด (ชาย อายุ 31 ปี)

ผมก็จำไม่ค่อยได้ แต่ผมได้รับการอบรมแบบการบำบัด ศูนย์บำบัดแบบนี้ มันเกี่ยวกับไหมอะ (ชาย อายุ 22 ปี)

โปรแกรมเตรียมความพร้อมอะคะหนูไม่ได้เข้า แต่หนูเข้าเป็นโปรแกรมอะไรหนูจำไม่ได้แล้วแต่ว่าเข้าเป็นโปรแกรมอยู่อะคะ ช่วงนั้นประมาณ 15 วันน่าจะได้ ปล่อยนี้แหละคะแต่ว่าไม่ได้ซื้อโปรแกรมนี้ แต่เป็นซื้อโปรแกรมอีกโปรแกรมหนึ่งหนูจำซื้อไม่ได้แต่ว่าคล้ายๆ กัน หรือนี้แหละคะ คล้ายๆ กับเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยนี้แหละคะ (หญิง อายุ 32 ปี)

มันดูยุ่งยากมากเลยอะค่ะพี่ ก่อนที่จะได้ปล่อยตัวคือไม่ทราบเลยจะได้ปล่อยตัว คือเขาแจ้งมาเสร็จปุ๊บแล้ว เขาก็ให้ขึ้นไปกักตัวเลยอะค่ะ เพราะว่าช่วงนั้นคนข้างในเป็นโควิดเยอะใช้ไหมคะ เขาก็เลยให้ขึ้นไปกักตัว แล้วก็รอวันปล่อยเลยค่ะ แล้วก็ไม่ได้แจ้งด้วยว่าจะปล่อยวันไหนอย่างนี้ค่ะ... กักตัวประมาณเดือนกว่าๆ ค่ะ เกือบ 2 เดือน ไม่ได้ให้ทำอะไรเลยคะ ให้อยู่แต่ในห้องกับพวกเพื่อนๆ ค่ะที่จะได้ปล่อยชุดเดียวกัน ให้อยู่กับคนในนั้นอยู่ในห้องอย่างเดียว แบบนี้มันทำให้เครียดมากกว่าจะเตรียมความพร้อม (หญิง อายุ 32 ปี)

พวกผมไม่รู้ว่าจะปล่อยเมื่อไร พี่นี่บอกใหม่ว่าต้องรอให้ค่าขึ้นอะ พอเราทำชุมชนบำบัดครบ 4 เดือนแล้วค่าก็จะส่งเรื่องไปให้ที่กรมฯ ค่าก็จะเซ็นกลับมา แต่เราก็ไม่รู้ว่าจะได้ปล่อยเมื่อไร ก็คือเราก็ไม่ได้เข้าไป อบรมพวกนี้ ไร้ที่ว่าเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยอะไรนี้ ไม่มี เพราะจริงๆช่วงที่ผมออกมา มันเป็นเวลาที่ยกโควิดกันด้วย (ชาย อายุ 38 ปี)

อย่างไรก็ตาม ผู้พันโทบางรายให้เหตุผลว่าเนื่องจากตนเองได้รับการวินิจฉัยว่าป่วยด้วยอาการติดเชื้อโรคโควิด-19 ในช่วงก่อนที่จะได้รับการปล่อยตัว จึงทำให้ต้องถูกกักตัวเพียงอย่างเดียวโดยไม่ได้มีโอกาสเข้าร่วมการฝึกอบรมวิชาชีพ หรือเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยแต่อย่างใด

มันเป็นโควิดไวรัสบ ผมไม่ได้ทำอะไรเลย ไม่ได้ฝึกวิชาชีพอะไรเลย อยู่แต่ข้างบนอย่างเดียวเลยครับ (ชาย อายุ 28 ปี)

นอกจากนี้ ยังมีผู้พันโทบางรายที่ให้ข้อมูลว่าไม่เคยได้รับการอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยจากทางเรือนจำในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 แต่อย่างใด โดยมีเพียงการให้ข้อแนะนำในเรื่องการดูแลสุขภาพของตนเองภายหลังจากการได้รับการปล่อยตัวออกมาใช้ชีวิตนอกเรือนจำแล้วเพียงเท่านั้น ดังตัวอย่างข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

ไม่ได้มีการเตรียมอะไรครับ กลับมาก็บ้านเดิม (ชาย อายุ 40 ปี)

ก็ไม่ได้มีอะไรมากครับ พวกผมได้รับการพักโทษ แล้วก็ออกมา มีการบอกเรื่องการดูแลตัวเองข้างนอก (ชาย อายุ 65 ปี)

ไม่นะคะ ก็มีแค่แบบว่าเป็นใบมาให้อ่านเฉยๆ ค่ะว่าเออเราจะต้องใช้ชีวิตยังไงเวลาเราออกไปอย่างนี้ค่ะ (หญิง อายุ 32 ปี)

อย่างไรก็ตาม ผู้พันโทบางรายที่แม้ว่าจะไม่ได้รับการอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตั้งแต่ขณะที่อยู่ในเรือนจำ แต่เมื่อพ้นโทษออกมาแล้วก็ได้เข้ารับการอบรมในโครงการโคกหนองนาภายหลังจากที่ตนเองพ้นโทษออกมาแล้ว ดังตัวอย่างข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

ผมไม่ได้มีการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย พอออกมาก็คุมประพฤติ แล้วเขาก็พาไปอบรมโคกหนองนา... แต่ในระหว่างอยู่ในเรือนจำผมก็ได้อบรมวิชาชีพเรื่อยๆ นะครับ เลยไม่รู้ว่าการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยกับวิชาชีพมันเหมือนกันหรือไม่ (ชาย อายุ 41 ปี)

7.

ข้อควรพิจารณาในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

จากการศึกษาถึงแนวทางในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้แก่ผู้ต้องขังในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 รวมถึง ปัญหา หรือข้อขัดข้องบางประการที่เกิดขึ้นในการจัดเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ต้องขังดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ในเรื่องดังกล่าวได้มี ข้อเสนอแนะจากผู้พ้นโทษเพื่อนำไปใช้เป็นข้อพิจารณาในการปรับปรุง แก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงแนวทางในการจัดเตรียมความพร้อม ก่อนปล่อยให้แก่ผู้ต้องขังเพื่อกลับคืนสู่สังคม และสามารถกลับมาดำเนินชีวิตได้ตามปกติ (Social Reintegration) โดยไม่ย้อนกลับมา กระทำความผิดอีก ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมของผู้ต้องขังก่อนพ้นโทษ การเตรียมความพร้อมก่อนการปล่อยตัวผู้ต้องขัง และการช่วยเหลือผู้ต้องขังหลังจากที่พ้นโทษแล้ว เพื่อให้เกิดความเหมาะสม โดยเฉพาะในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อร้ายแรง ที่อาจเกิดขึ้นอีกในอนาคต

1. การจัดอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้แก่ผู้ต้องขัง ควรจะมุ่งเน้นในเรื่องของการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงภายหลังจากที่พ้นโทษไปแล้วอย่างจริงจัง รวมถึงควรที่จะมีแนวทาง หรือมาตรการในการปกป้องประวัติของผู้พ้นโทษอันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ต่อการได้รับโอกาสในการทำงาน เพื่อที่จะได้เป็นการช่วยลดปัญหาการกลับไปกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษได้อย่างยั่งยืน

อยากให้อบรมก่อนปล่อยให้กับผู้ต้องโทษ เน้นอาชีพที่ทุกคนนั้นสามารถไปทำได้จริงๆ ให้ทางหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรมอะไรต่างๆ หาอาชีพรองรับผู้ต้องโทษที่ออกมา เพื่อที่เขาจะได้ไม่กระทำความผิดซ้ำ ไม่มีใครอยากเข้ามาในนี้หรอกครับ ไม่มีใครอยากอยู่ข้างในซ้ำหรอก แล้วก็กระทรวงยุติธรรมเกี่ยวกับคดีติดตัวอะไรอย่างนี้ครับ ถ้าว่าปลดปล่อยให้เขาได้ก็ควรปลดปล่อยให้เขาครับ ผมก็ยังดีครับ ก่อนเข้าไปผมมีรถมีบ้านมีสวน ผมออกมาก็ไม่ลำบากทำอะไร แต่ที่ดีในระดับหนึ่ง คนที่เขาไม่มีอะไรเลย หวานเขาก็ไม่ได้ เพราะว่าเขามีคดีอาญา หมายถึง หมายถึงเขาบอกว่าติดคุก ทำอะไรกินไม่ได้เลยครับ (ชาย อายุ 34 ปี)

70

2. ปัญหาเรื่องข้อจำกัดของหลักสูตรฝึกอบรมในเรื่องจำนวนผู้ต้องขังที่เข้ารับการอบรม ควรมีการนำเอาสื่อการสอนลักษณะอื่นมาร่วมในการอบรมเพื่อให้ผู้ต้องขังไม่รู้สึกลำบาก หรือถูกปิดกั้น นอกจากนี้ ยังควรเชิญวิทยากร หรือผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องที่อบรมอย่างแท้จริงมาร่วมในการอบรม เพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับความรู้ที่ถูกต้อง รวมถึงเนื้อหาที่นำมาใช้ในการอบรมก็ควรที่จะมีความทันสมัย ทันต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบัน

เนื่องจากหลักสูตรในการอบรมรับจำนวนจำกัด คนข้างในมีเยอะ ทำให้ทุกคนไม่ได้รับการอบรม หรือต้องมีการเปิดเป็นรุ่นๆ ทำให้ไม่เพียงพอ หรือต้องรอในโปรแกรมที่เราอยากจะทำ... ควรเพิ่มโปรแกรม อบรมให้มีความเพียงพอ (หญิง อายุ 37 ปี)

ก็ควรจะอบรมและให้ความรู้มากกว่านี้ค่ะ ให้เขาได้รับสื่ออะไรก็ได้ดูทีวีหรืออะไรมั้ง ไม่ใช่ปิดกั้นอะคะ เพราะทุกวันนี้ในเรือนจำชอบปิดกั้นเรื่องข้างนอกไม่ให้พวกเรารู้ ก็เนี่ยคะ อยากจะให้วิทยากรเข้าไปพูด เข้าไปคุยเข้าไปให้ความรู้ในเรื่องโควิดมากกว่านี้ เพราะบางทีเจ้าหน้าที่ฝ่ายเดียวเราคงไม่ได้มีความรู้อะไร มากมาย (หญิง อายุ 40 ปี)

อยากให้วิทยากรเข้ามาสอน แต่ก็คือเข้าใจว่า ตอนนั้นเป็นช่วงโควิด ไม่รับวิทยากรนอก แล้วข้อเสีย คือ รับผู้อบรมน้อย สมมติ ผู้ต้องขัง 800 คน แต่อบรมครั้งนี้รับแค่ 20 คน ซึ่งส่วนน้อยที่ได้อบรม ส่วนใหญ่ก็จะเป็นคนใกล้ชิดเจ้าหน้าที่ คนหางานก็จะเข้าถึงการอบรมยาก อันนี้คิดว่าปรับเปลี่ยนน้อยก็ดี ให้โอกาสกับคนอื่นบ้าง คือเพิ่มจำนวนผู้อบรม อะไรอย่างนี้ ซึ่งมันอาจจะ มีงบประมาณเพิ่ม ก็ไม่เข้าใจหรอก ทำไม่รับน้อย (หญิง อายุ 42 ปี)

อยากให้มือนักวิชาการมาช่วยฟื้นฟู พัฒนาจิตใจผู้ต้องขังให้มากขึ้น หน่อย เพราะว่าคนในเรือนจำส่วนมาก ยังคิดไม่ได้ ผมเห็นว่าหลายคนยังคิดไม่ได้ ออกไปแล้วเมื่อไม่มีอาชีพ ก็กลับไปแบบเดิม บางคนก็เกียจ ไม่ขยับอะไรอย่างนี้ ไม่ชอบทำงานลำบาก ชอบอะไรที่ง่าย ๆ ได้เงินเร็ว (ชาย อายุ 42 ปี)

เรือนจำควรมีหลักสูตรที่น่าสนใจมากกว่านี้ ปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยให้มากขึ้น เพราะว่าหากไม่น่าสนใจ ผู้ต้องขังก็ไม่ให้ความร่วมมือกับทางเรือนจำ ก็เนื้อหามันเดิมๆ (หญิง อายุ 34 ปี)

3. การจัดอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้แก่ผู้พ้นโทษในแต่ละเรือนจำควรเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และควรมีการ คัดกรองคุณสมบัติของผู้ต้องขังที่สามารถเข้าร่วมในการอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยอย่างเป็นระบบ มีความชัดเจน และตรงกับกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ กิจกรรมที่มีการจัดให้แก่ผู้ต้องขังควรมีความหลากหลายมากกว่าที่จะให้มุ่งเน้นให้ผู้ต้องขังสวดมนต์ หรือ ทำสมาธิ ปฏิบัติธรรมแต่เพียงอย่างเดียว

การเตรียมความพร้อมในเรื่องอาชีพ หรืออื่นๆ ผมว่าในแต่ละเรือนจำไม่เหมือนกัน บางทีก็ดีนะครับ ผมได้ข่าวจากเพื่อนที่คุมประพฤติด้วยกัน แต่ที่ผมอยู่ก็ไม่ค่อยมีอะไรเลย... มันน่าจะเป็นอะไรที่คล้ายๆ กัน และต่างกันอย่าง ไม่ใช้ไม่มีอะไร (ชาย อายุ 44 ปี)

เรื่องการอบรม หรือการอบรมก่อนปล่อย ควรทำงานให้รอบคอบกว่านี้ ไม่ใช่ว่าเอาผู้ต้องโทษประหาร หรือ จำคุกตลอดชีวิตมาอบรม หรือมาอบรมก่อนคนที่จะได้ปล่อย ควรเอาผู้ต้องขังที่จะปล่อยจริงๆ หรือโทษ เหลือน้อย จะต้องปล่อยจริงๆ เอาคนเข้าเกณฑ์มาอบรมก่อนดีกว่า ไม่ใช่คนที่ยังไม่มีการกำหนด หรือไม่รู้ ชะตากรรมตัวเองจะได้ปล่อยเมื่อไหร่ ให้มาอบรมก่อนปล่อย คนที่พร้อมจะปล่อย พร้อมจะกลับบ้าน แต่ไม่ได้กลับเพราะยังไม่ได้อบรม คือมันล่าช้าไปอีก ... ขอบเขตนี้รายชื่อมีการปรับเปลี่ยน รายชื่อผู้ต้องโทษ ประหารมาอบรมก่อนหนูไม่ได้นะคะ ในส่วนนี้ที่นี้ไม่โอเคเลยคะ (หญิง อายุ 34 ปี)

ในความคิดผมนะจำวน่าจะมีการทำกิจกรรมอะไรบ้าง นอกจากวันๆ นั่งให้นิ่งแต่สมาธิ สวดมนต์ (ชาย อายุ 34 ปี)

4. ความล่าช้าในการดำเนินงานด้านต่างๆ ของเรือนจำ เนื่องจากการกระทบต่อการได้รับอิสรภาพของผู้พ้นโทษ โดยเฉพาะ กระบวนการทางด้านเอกสาร การจัดอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

ทางเรือนจำควรปรับปรุงเรื่องความล่าช้า เขาไม่ปรับปรุง ไม่พัฒนาอะ อย่างเวลาที่จะพ้นโทษยังไว้ คือเขาจะล่าช้ามาก ไม่ว่าจะเอกสารอะไรก็แล้วแต่ อบรมก่อนปล่อย มันช้ามาก แต่ก็เข้าใจว่าเรือนจำมันใหญ่ แต่ทำงานช้าจริง (หญิง อายุ 34 ปี)

5. การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์บางส่วนควรได้รับการปรับปรุง โดยเฉพาะการให้คำแนะนำในด้านการใช้ชีวิต ภายหลังพ้นโทษ การใช้และการบำรุงรักษาอุปกรณ์ควบคุมติดตามตัว หรือกำไล EM (Electronic Monitoring) รวมถึงควรมี การแจ้งข้อมูลที่มีความจำเป็น และควรทราบให้กับผู้พ้นโทษ เพื่อที่จะได้ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมทั้งในขณะที่ถูกควบคุมตัว อยู่ในเรือนจำ และภายหลังจากที่พ้นโทษออกมาแล้ว นอกจากนี้ การปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่มีต่อผู้ต้องขัง ผู้พ้นโทษ ตลอดจน ญาติของผู้ต้องขังเมื่อมาติดต่อกับทางเรือนจำก็ควรมีความเหมาะสม สุภาพ และให้เกียรติตามสมควร

เจ้าหน้าที่ควรสอนหรือให้คำแนะนำการปฏิบัติตัวข้างนอกให้มากกว่านี้ ผมไม่รู้อะไรอะมาก เรื่อง EM ผมก็ไม่รู้เลยจะถอดจะใส่ ผมงง น่าจะมีคำแนะนำมากกว่านี้ (ชาย อายุ 28 ปี)

ก็ควรจะต้องชี้แจง หรือแจ้ง หรือบอกให้คนที่จะต้องออกมารับรู้ข้อเท็จจริงให้มันมากขึ้นค่ะ เพราะว่า มันมันออกมาเขาก็ปรับตัวไม่ได้เนาะ ว่าจะต้องใช้ชีวิตอยู่ยังไง ประมาณนี้ค่ะ ... ให้ง่ายๆและแนะนำ การใช้ชีวิตว่าควรจะต้องยังไง แต่จริงๆ เจ้าหน้าที่เขาก็มีบอกนะค่ะ แต่อาจจะไม่ได้เป็นทางการว่า เออ นั้บอบรม ชี้แจง บอกกัน อะไรขนาดนั้นนะคะ (หญิง อายุ 51 ปี)

เรื่องก่อนปล่อย พวกผู้ต้องโทษโรยแบบนี้ค่ะ คือเขาน่าจะแจ้งบ้างว่า หนูได้รับการลดโทษนะจะได้ปล่อย ตัววันนี้จะอะไรอย่างนี้ค่ะ คือถามเขา เขาก็ไม่บอกหนูเลยว่าหนูจะได้ปล่อยตัววันไหน ตามที่ครั้งก็ไม่เคย ตอบเลย จนกระทั่งว่า วันกระทั่งถึงวันที่ปล่อยอะค่ะ ให้อนรออย่างเดียวเลยเป็นเดือนๆ แต่ๆ มันก็มีความเครียดนะค่ะ เพราะว่าเราอยู่แต่ในห้องไวไฟ อยู่แต่ในห้องกับเพื่อน 40-50 คน ต่างคนต่างไม่รู้จะไร เลยแล้วก็แบบว่าพากันแบบสันนิษฐานไปต่างๆ นาๆ อะไรอย่างนี้ค่ะ (หญิง อายุ 32 ปี)

72

อันดับแรกนะค่ะ คือเขาก็ต้องหาความรู้เรื่องเกี่ยวกับโควิดเพื่อที่จะรับมือ แล้วก็อันดับที่สองคือเขาจะ ต้องหาแนวทางในการที่ออกมาใช้ชีวิตข้างนอกค่ะ แบบแนะนำผู้ต้องขังว่าออกมาใช้ชีวิตข้างนอกอย่างไร ในช่วงยุคโควิด เพราะแต่ละคนที่เข้าไปเนะค่ะ ออกมาช่วงนี้ที่ปล่อยตัวช่วงปีสองปีเนะค่ะ ส่วนมากเขาจะ ยังไม่เคยเจอโควิด เขาจะไม่ค่อยรู้จักโรคโควิดเท่าไร แล้วก็เขาก็ไม่คิดว่าสถานการณ์เศรษฐกิจนะมันเป็น เป็นยังไง เพราะฉะนั้นคือเขาจะต้องให้ความรู้ตรงนี้ค่ะว่าเศรษฐกิจตอนนี้มันจะเป็นอย่างไร แล้วก็คุณออกมา คุณจะต้องวางแผนว่าจะทำอะไรยังไง อย่างนี้ค่ะ (หญิง อายุ 33 ปี)

เจ้าหน้าที่กระทำผิดกับผู้ต้องขังก็มี เช่น การที่เจ้าหน้าที่โกวเงินผู้ต้องขัง คุณควรมีอะไรในการดูแลตอนนี้ด้วย (หญิง อายุ 34 ปี)

เรื่องการพูดจากับญาติผู้ต้องขัง อยากให้เจ้าหน้าที่เรือนจำพูดจาให้ดีขึ้นนะคะ อยากให้เขาพูดกับญาติ เราสุภาพหน่อยค่ะ เพราะเขาพูดไม่ค่อยดี (หญิง อายุ 34 ปี)

เจ้าหน้าที่เรือนจำควรจะให้ความใส่ใจมากกว่านี้ ห้ามบเรื่กว่านี้ (ชาย อายุ 44 ปี)

6. การติดตามผู้พันโทษภายหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัวควรที่จะมีการติดตามอย่างต่อเนื่องและจริงจัง เพื่อให้ผู้พันโทษจะสามารถขอคำปรึกษา หรือขอคำแนะนำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อพบกับปัญหาที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่พ้นโทษแล้ว เพื่อให้ผู้พันโทษจะไม่ต้องลองผิด ลองถูกด้วยตนเอง อันอาจจะนำไปสู่การกระทำผิดซ้ำได้อีก

ว่าให้ติดตามหน่อยอะะ ติดตามแค่ช่วงเดือนแรกที่เรากลับมาก็ได้ หรืออะไรอย่างนี้อะ เพราะว่าคือเราอะ อยู่ในนั้นเรารู้ว่ารอบแรกอะ เราออกมาเราก็ไม่รู้ว่าจะต้องทำอะไรบ้าง (หญิง อายุ 38 ปี)

7. ในกลุ่มผู้พันโทษที่ได้รับการพักโทษเป็นกรณีพิเศษควรที่จะมีการอบรม หรือจัดเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เพื่อให้ผู้พันโทษกลุ่มนี้สามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องภายหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัวแล้ว

กลุ่มที่พักโทษกรณีพิเศษ ก็น่าจะมีการอบรมหรือการให้เตรียมการก่อนจะได้ออกมาหน่อยครับ อันนี้ วงผมไม่มีเลย พอจะให้ออกก็ได้เลย (ชาย อายุ 36 ปี)

8. ควรมุ่งเน้นในการสร้างความเข้าใจให้แก่สังคมที่มีต่อผู้พันโทษประกอบกับการจัดเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยด้วย แม้การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้แก่ผู้พันโทษมาแล้วอย่างดีเพียงใด แต่หากว่าสังคมไม่เข้าใจ หรือไม่ให้ออกาสแก่ผู้พันโทษ ในการกลับตัวแล้ว การเตรียมความพร้อมต่างๆ ดังกล่าวย่อมเป็นการสูญเปล่า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกลุ่มผู้พันโทษที่ไม่ได้มีโอกาสหรือต้นทุนชีวิตที่เพียงพอ

ผู้ต้องจำมีอยู่ 2 ประเภทนะครับ คือประเภทที่ไม่อยากออก แล้วก็ประเภทที่มีต้นทุนชีวิตอยู่ด้านนอกอยากออกครับ ดังนั้นการเตรียมความพร้อมผมว่าอยู่ที่สังคมนะครับ ว่าสังคมจะให้ที่ยืนพวกเค้าหรือเปล่า ส่วนใหญ่ไม่ได้รับโอกาสครับ อย่างตัวผมเองส่วนตัวเอง ออกมาแล้วยังโชคดีที่มีสวนอยู่ ยังมีบ้านอยู่ มันก็เลยยังพอจะมีอะไรที่ยังยึดติดแล้วยังพอหาตัวได้ แต่บางคนออกมาติดคุก คดียาเสพติด บางทีติดนานมาก บางคนเป็นพวกจับจ้างส่งยา รู้ว่ามันไม่ดีครับ แต่เค้าออกมาแล้วเค้าไม่มีต้นทุนชีวิตอะะครับ (ชาย อายุ 49 ปี)

การอบรมมาก็ไม่ได้ใช้ประโยชน์อะไร เพราะว่าแต่ละคนมีต้นทุนชีวิตที่แตกต่างกัน บางคนอบรมมาแต่เขาไม่มีต้นทุนก็ทำอะไรไม่ได้ (ชาย อายุ 40 ปี)

อย่างไรก็ตาม มีผู้พันโทษบางกลุ่มที่ให้ข้อมูลว่าการจัดเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้แก่ผู้ต้องจำก่อนที่พ้นโทษนั้นมีความเหมาะสมเพียงพอในทุกด้านแล้ว

ไม่น่าจะมีอะไรเพิ่มเติม เมาจัดสรรหาให้ทุกอย่างแล้ว ไม่ว่าจะเป็ด้านผู้ต้องโทษออกมาไม่มีที่อยู่ ไม่มีงานอะไรประมาณนี้ เมาจัดสรรให้เรียบร้อยแล้วครับ (ชาย อายุ 39 ปี)

03

ชีวิตหลังปล่อยตัว

75

คืนสู่สังคม

บทนี้เป็นการนำเสนอ “ชีวิตผู้ต้องขังหลังปล่อยตัวกลับคืนสู่สังคมช่วงโควิด-19” เสี่ยงสะท้อนของกลุ่มผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว และดำเนินชีวิตในสังคมช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยนำเสนอในประเด็น ความรู้สึกในการกลับคืนสู่สังคม ปัญหาการใช้ชีวิตในสังคมหลังปล่อย ผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 และแนวทางในการใช้ชีวิตในสังคมหลังปล่อย

I. ความรู้สึกในการกลับคืนสู่สังคม

การที่ผู้ต้องขังได้รับการปล่อยตัว ไม่ว่าจะเป็นกรณีพ้นโทษ การพักการลงโทษ และกรณีได้รับอภัยโทษนั้น เป็นสิ่งที่ทุกคนรอคอย หลังจากที่ได้ใช้ชีวิตในเรือนจำมาหลายปี รอคอยที่จะกลับมาใช้ชีวิตกับครอบครัวอีกครั้งหนึ่ง จากผลการสัมภาษณ์พบว่า ผู้พ้นโทษ มีความรู้สึกที่หลากหลายทั้งเป็นความรู้สึกในเชิงบวก ความรู้สึกในเชิงลบ และความรู้สึกสับสน คือมีทั้งความรู้สึกเชิงบวกและเชิงลบ ในเวลาเดียวกัน นอกจากนี้ มีผู้พ้นโทษบางกลุ่มไม่ได้มีความรู้สึกอะไรเลยเมื่อได้รับการปล่อยตัว

ต้นเต็น ดีใจที่ได้กลับบ้าน

ส่วนใหญ่แล้วผู้พ้นโทษรู้สึกตื่นเต้น ดีใจที่ได้รับอิสระ ได้กลับมาอยู่กับครอบครัว ได้รับโอกาสในการปรุงตนเอง ได้รับโอกาสใหม่ๆ ถึงแม้ว่าจะเป็น การปล่อยตัวในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ก็ตาม ซึ่งความรู้สึกในเชิงบวกนี้ส่วนใหญ่จะเป็นความรู้สึกเมื่อรู้ว่า จะได้รับการปล่อยตัว

แม่รู้ว่าจะได้ปล่อยตัวก็ดีใจแล้ว จะเป็นช่วงนี้ก็ไม่เป็นไร (หญิง อายุ 38 ปี)

76

ดีใจ อยากได้ความเป็นอิสระ รู้สึกแค่นั้นเลยครับ (ชาย อายุ 29 ปี)

ผมดีใจที่ได้รับการปล่อยตัว เพราะถือว่าผมได้รับโอกาสที่ดี ผมจะทำตัวให้ดีเท่าที่ได้รับโอกาส (ชาย อายุ 33 ปี)

ตอนรู้ว่าจะได้ปล่อยแล้วมันตื่นเต้นนะที่จะได้เจอลูก มันดีใจ วันแรกที่ออกมาก็ดีใจ มันอธิบายไม่ถูกค่ะ (หญิง อายุ 42 ปี)

ผู้พ้นโทษบางรายได้กล่าวว่า รู้สึกดีใจ เนื่องจากการได้รับการปล่อยตัวนั้นมันเป็นสิ่งที่ไม่ได้คิดมาก่อนว่าจะได้ออกไปเร็วกว่ากำหนด ซึ่งเป็นนโยบายขยายของเรือนจำในเรื่องการลดความแออัดของผู้ต้องขังในช่วงโควิด-19

ช่วงโควิดบีบ ทำให้เราได้ออกมาเร็วขึ้น...ยิวไว้ก็ดีใจแหละ มันเป็นเรื่องที่ไม่ได้คิดมาก่อนอะ (ชาย อายุ 37 ปี)

ก็รู้สึกดีใจ ที่เรายังได้มีสิทธิออกไปนะ ถ้าไม่มีโควิดเราก็ไม่ได้ออกไปอะนะ คือช่วงที่ออกมาเป็นการขยายออกของผู้ต้องขัง เพราะคนเยอะ มันแออัดก็เห็นเงาคนจะลดความแออัดประมาณนี้ ก็เลยดีใจที่เราได้สิทธิครั้งนี้ด้วย (หญิง อายุ 44 ปี)

ผู้พันโทบางรายมีความรู้สึกดีใจที่ได้กลับมาดูแลตัวเองนอกเรือนจำเนื่องจากมีความรู้สึกว่าการใช้ชีวิตอยู่ข้างนอกน่าจะดูแลตัวเองได้ดีกว่า

ดีใจมากเลยคะ แต่ช่วงโควิดหนูออกมาใช้ชีวิตด้วยตัวเองดีกว่าอยู่ข้างใน เพราะข้างในเวลาดูแลเราไม่ทั่วถึง เราออกมาดูแลตัวเองดีกว่าคะ ย่างขึ้นกว่า (หญิง อายุ 34 ปี)

แม้กระทั่งผู้พันโทบางราย ไม่มีญาติพี่น้องแต่เขาก็มีความรู้สึกดีใจที่ได้กลับมาใช้ชีวิตในสังคมอีกครั้ง

รู้สึกดีใจที่ได้ออกมา แต่ทว่าคือไม่ว่าจะจะเป็นโรคอะไรก็ช่าง แต่ขอให้ได้ออกมาก่อนเถอะคะ ในความรู้สึกเรานะ... พอดีเราเหมือนกับว่าได้อยู่แบบไม่ได้รู้จักใคร ไม่สงสัยใคร ไม่มีญาติพี่น้อง (หญิง อายุ 51 ปี)

ความรู้สึกกังวลภายในจิตใจ

ความรู้สึกในการได้รับการปล่อยตัวคืนสู่สังคมนั้นไม่ใช่ผู้พันโททุกรายจะมีความรู้สึกดีใจ หรือรู้สึกในเชิงบวกเท่านั้น ผู้พันโทบางรายกลับรู้สึกกังวลใจ กลัว และรู้สึกท้อแท้ใจในการกลับคืนสู่สังคมอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งความรู้สึกนี้ส่วนหนึ่งมาจากความกลัวในเรื่องการใช้ชีวิตเมื่อออกมาจากเรือนจำ ความกลัวในเรื่องการได้รับการยอมรับในสังคม การใช้ชีวิตกับคนในสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความกังวลใจในด้านการทำงาน รวมทั้งกังวลว่าคนในสังคม หรือครอบครัวจะมีความหวาดระแวงเรื่องโรคโควิด-19 หรือไม่เมื่อรู้ว่าได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำ

ความรู้สึกกังวลด้านการหางานทำ การได้รับการยอมรับจากสังคม การกลัวคนในชุมชนหรือหมู่บ้านจะหวาดระแวง (ชาย อายุ 39 ปี)

รู้สึกไม่ดีเลย รู้สึกกลัว หวาดกลัวในการใช้ชีวิตไม่รู้ต่อไปจะเริ่มต้นชีวิตยังทำอะไรอย่างนี้คะ (หญิง อายุ 40 ปี)

ออกมาหนูก็กังวลว่าออกมาจะทำอะไรดี จะขายของได้ไหม แล้วจะมีคนซื้อมั้ยตอนช่วงที่อยู่ข้างนอก (หญิง อายุ 37 ปี)

กังวล กลัวว่าโลกภายนอกจะไม่ยอมรับเรา เหมือนเราเป็นนี้ๆอะไรอย่างนี้ 10 ปี ออกมานี้ โลกโซเชียลมันแบบว่า เมื่อก่อนยังมีโซเชียลอะไรแบบนี้ คือเรายังไม่ค่อยรู้เรื่อง...กลัวไม่มีใครยอมรับ กลัวสังคมไม่ให้โอกาส ก็เลยเลือกอาชีพอื่น (หญิง อายุ 42 ปี)

ผู้พันโทบางรายให้ข้อคิดเห็นว่า ความรู้สึกวิตกกังวล ความเครียดที่ได้รับการปล่อยตัวนั้น เนื่องมาจากสถานการณ์โรคโควิด-19 ซึ่งส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพ

กังวลมากครับว่าออกมาจะทำอะไร สถานการณ์ตอนนี้ก็ไม่ปกติ (ชาย อายุ 38 ปี)

รู้สึกบอกไม่ถูก ไม่ค่อยดีมาก...ผมออกมาสถานการณ์เศรษฐกิจบ้านเมืองก็แย่ไป ใช้ไหมอะ การประกอบอาชีพหรืออะไรก็ตามผิดไปจากเมื่อก่อน แต่หลังจากเกิดโควิดทุกคนก็ลำบาก ในเรื่องค้าขายประกอบอาชีพ ค่าแรงน้อยลง คนตกงานมีเยอะ แล้วผมล่ะจะเหลือไหม (ชาย อายุ 33 ปี)

อย่างไรก็ตาม ผู้พันโทษบางรายให้ความคิดเห็นว่า ความรู้สึกวิตกกังวลใจนั้น เกิดขึ้นเฉพาะช่วงก่อนออกมาจากเรือนจำและช่วงแรกๆ ในการใช้ชีวิตในสังคมเท่านั้น แต่เมื่อได้มีการปรับตัวในการใช้ชีวิตในสังคมช่วงหนึ่ง ความรู้สึกในเชิงลบก็หมดไป

ออกมาก็เราก็มัไม่รู้อะ มันงง มันเหมือนเราตัดขาดจากภายนอก เราไม่หันโลก ก็กังวลเฉพาะช่วงแรกนะ แต่พออยู่ๆ ไปมันก็อยู่ได้ (ชาย อายุ 31 ปี)

รู้สึกว่าแรกมาไม่รู้จะใช้ชีวิตอย่างไรดี ไปทวงไหนดี จะทำบางอะไรดี มันมีเรื่องให้คิดไปหมดเลย แต่ก็ไปแค่ช่วงแรกๆ ครับ (ชาย อายุ 36 ปี)

สับสนในความรู้สึก: มีทั้งดีใจและกังวลใจ

จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้พันโทษบางกลุ่มได้ให้ข้อมูลว่า มีความสับสนในความรู้สึกของตนเอง คือทั้งดีใจและกังวลใจ มันเป็นความรู้สึกดีใจที่จะได้ออกมาจากเรือนจำ แต่ก็มีความวิตกกังวลเรื่องการเริ่มต้นชีวิตในเวลาเดียวกัน โดยเฉพาะการเริ่มต้นชีวิตในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ซึ่งเป็นความวิตกกังวลในเรื่องการทำงาน และการดูแล ป้องกันตนเองในช่วงสถานการณ์โควิด-19

ออกมาก็ตื่นเต้น ดีใจนะ แต่พอออกมาก็ไม่รู้จะเริ่มหันอย่างไร มันเกิดปัญหาโควิดด้วย (หญิง อายุ 47 ปี)

มันยังโงะ ตอบไม่ถูกอะ มันก็ดีใจที่ได้ออกมานะ แต่คือโควิดมันก็เป็นโรคระบาดชนิดหนึ่งใช่ไหม มันก็แยเหมือนกันอะ เรายังไม่รู้ว่าจะเสี่ยง คือคนไทยเป็นโควิดแล้วจะต้องป้องกันตัวเองอย่างไรอยู่ส่วนรวม เราก็คงดูแลรักษาตัวเองอะไรอย่างงี้ (หญิง อายุ 45 ปี)

78

อารมณ์ ดีใจส่วนหนึ่งนะ ดีใจอยู่แล้วที่ได้ออกมา แต่กังวลใจก็มีอยู่นะ เพราะ 10 ปี อยู่ในคุก เราไม่เคยออกมาทำงานนอกเลย พอออกมา มันก็มีแบบว่าตื่นเต้น ตื่นคน ตื่นอะไรบ้าง แต่อย่างน้อยเรารู้แล้วว่าเราต้องระวังตัวยังไง รู้ว่าควรต้องใช้ชีวิตแบบไหนในช่วงนี้ (หญิง อายุ 42 ปี)

ไม่ได้รู้สึกอะไร: ความเคยชินที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ มีผู้พันโทษบางราย (เป็นส่วนน้อย) ได้ให้ข้อมูลว่า การได้รับการปล่อยตัว และการได้กลับมาใช้ชีวิตในสังคมอีกครั้งเป็นเรื่องที่ปกติที่ต้องเกิดขึ้น ไม่ได้มีความรู้สึกอะไรเลย ทั้งนี้เนื่องมาจากลักษณะเฉพาะส่วนบุคคล และไม่ได้กระทำผิดครั้งแรก

ออกมาเหอะ ก็ไม่ได้มีความรู้สึกอะไรนะ มันรู้สึกชินแล้วมากกว่า มันเคยเกิดแล้ว (ชาย อายุ 42 ปี)

ออกมา ความรู้สึกก็ยังมีเรื่อยๆ เหมือนเดิมตอนที่อยู่ข้างในนะ (ชาย อายุ 30 ปี)

ผมเป็นคนที่มีแบบโงะ ไม่ค่อยสนใจอะไรมาก ออกมาก็มาใช้ชีวิตตามปกติ (ชาย อายุ 33 ปี)

2.

การปรับตัวในการใช้ชีวิตในสังคมอีกครั้ง

การปรับตัวในการกลับคืนสู่สังคมอีกครั้งของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวเป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษ เนื่องจากหากผู้พ้นโทษไม่สามารถปรับตัวในการใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ มีปัญหาในการใช้ชีวิตในสังคมหลังปล่อย สิ่งเหล่านี้อาจเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจในการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษได้เช่นกัน การปรับตัวคืนสู่สังคมเดิมที่จากมา (Re-entry adjustment) เป็นกระบวนการหนึ่งในการเปลี่ยนผ่านทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้ต้องขังในการกลับคืนสู่สังคม โดยกระบวนการในการปรับตัวนั้นเริ่มตั้งแต่ผู้ต้องขังเข้าสู่เรือนจำ ผู้ต้องขังต้องปรับตัวจากสังคมภายนอกสู่สังคมหลังจำคุกจากความเป็นอิสระสู่การถูกควบคุม ซึ่งส่งผลให้ผู้ต้องขังมีปัญหาในการใช้ชีวิตในเรือนจำในช่วงเริ่มต้นได้ ต่อจากนั้นจึงเริ่มที่จะสามารถปรับตัวในการใช้ชีวิตในเรือนจำในระยะเวลาต่อมา โดยระยะเวลาที่อยู่ภายในเรือนจำนั้นหลายสิ่งหลายอย่างได้เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม หรือแม้กระทั่งตัวผู้ต้องขังเองก็อาจเปลี่ยนแปลงไปด้วย เนื่องจากระยะเวลาที่ได้ใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำ ผู้ต้องขังได้ทำกิจกรรมต่างๆ ได้ผ่านกระบวนการในการบำบัด แก้ไข ฟันฟูจากทางเรือนจำ ได้ฝึกวิชาชีพต่างๆ มากมาย ย่อมส่งผลให้ผู้ต้องขังบางรายมีทัศนคติในการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไป ความคิด และพฤติกรรมก็ย่อมเปลี่ยนไปด้วย สิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้ต้องขังทั้งในขณะที่อยู่ในเรือนจำ และเมื่อออกมาใช้ชีวิตในสังคมภายนอกอีกครั้งหนึ่ง

1) ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังปล่อยตัว

ผู้พ้นโทษหลายรายมีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกัน คือ ประสบการณ์ความยากลำบากต่างๆ ที่เกิดขึ้นในเรือนจำสามารถที่จะเปลี่ยนมุมมอง วิถีคิด ทัศนคติ และพฤติกรรมหลายอย่างของผู้พ้นโทษ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ ย่อมส่งผลต่อแนวทางในการดำเนินชีวิตหลังปล่อยทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ

การปรับความคิด ชีวิตเปลี่ยน

การเปลี่ยนแปลงด้านมุมมอง ความคิด เป็นการเปลี่ยนแปลงหลักที่ผู้พ้นโทษได้ให้ข้อมูล โดยการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิด ทัศนคตินั้น เกิดจากการได้ใช้ชีวิตในเรือนจำ ประสบการณ์ที่เกิดขึ้น การได้เรียนรู้การใช้ชีวิตในอีกรูปแบบหนึ่ง รวมถึงการได้ทบทวนตนเอง ทบทวนการกระทำของตนเอง ได้รู้จักตัวเองมากขึ้น เมื่อมุมมอง ความคิด ได้เปลี่ยนไปแล้ว ทำให้เกิดการปรับตัวในการใช้ชีวิตในสังคมด้วย

เปลี่ยนชีวิตใหม่ เปลี่ยนมุมมอง เปลี่ยนความคิดหลายๆ อย่างครับ (ชาย อายุ 31 ปี)

การติดคุกมันทำให้พ้อยู่กับคนข้างนอกได้ทุกรูปแบบ จากที่เมื่อก่อนเราเป็นตัวเองเราเอง ไม่ยอมคน แต่การที่เราไปติดคุกนี้ มันทำให้เรารู้สึกว่า เรายอมรับความเป็นจริงมากขึ้น เราเป็นคนได้มากขึ้น รู้จักอยู่กับสังคม กับคนหลากหลายได้มากขึ้น (หญิง อายุ 38 ปี)

นอกจากนี้ ผู้พ้นโทษส่วนใหญ่มีความคิดในเรื่องการดูแลตนเอง และดูแลครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป เมื่อความคิดเกี่ยวกับการดูแลครอบครัวเปลี่ยนไป ย่อมส่งผลให้พฤติกรรมในการดูแลลูก ดูแลครอบครัวเปลี่ยนไปด้วย รวมทั้งมุมมองต่อการใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคม ก็ย่อมที่จะเปลี่ยนแปลงไป มีความเข้าใจในสังคมมากขึ้น เข้าใจความแตกต่างของบุคคลอื่น ทำให้ใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข

ความคิดเปลี่ยนมากมาย โดยเฉพาะการดูแลลูก ...เมื่อก่อนไม่ค่อยมีเวลาดูแลลูกเท่าไร พอเข้าไปอยู่จำคุกในปี ลูกเป็นยังวัยว่า จะได้เรียนใหม่ จะได้กิน นอนเต็มอิ่มใหม่ ประมาณนี้ พอออกมาผมคิดเปลี่ยนเลย ทำเพื่อลูกอย่างเดียว ตอนนี้สร้างโน่นนี่เพื่อลูก เตรียมไว้ให้ลูกครับ (ชาย อายุ 39 ปี)

จากเดิม ก็คิดว่า มันไม่ไหว มันทำไม่ได้ แต่ว่าตอนนี้มันคิดแบบนี้ไม่ได้แล้วไง มันต้องเปลี่ยน เพราะเรามีภาระ มีหน้าที่ เราอยู่แล้วเราต้องทำเพราะเรามีลูกที่ต้องดูแล มีพ่อแม่ที่ต้องดูแลค่ะ อายุมากแล้ว (หญิง อายุ 41 ปี)

มุมมองการใช้ชีวิตเปลี่ยนไปบ้าง ทำให้เห็นว่าชีวิตคนเราไม่เหมือนกัน โอกาสไม่เท่ากัน คนที่ติดคุกมา บางคนเขาก็ไม่ได้เลวร้ายอย่างที่คิด (ชาย อายุ 29 ปี)

ผู้พันโทษบางรายมีความคิดในเรื่องการวางแผนในการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไป เริ่มคิดถึงอนาคตของตนเองมากขึ้น มีเป้าหมายในชีวิต เริ่มวางแผนในการดำเนินชีวิตในอนาคตทั้งของตนเองและครอบครัว ซึ่งส่งผลต่อการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น มีความรอบคอบ และสติในการใช้ชีวิตมากขึ้น

การเปลี่ยนแปลงด้านความคิด การสร้างอนาคตให้กับตนเองและครอบครัว เมื่อวิธีคิดเราเปลี่ยน ชีวิตเราก็ดีขึ้น ...ชีวิตผมดีขึ้นเรื่อยๆ มีงานทำ ผมทำวันทุกวันไม่หยุดวันเลย ผมกำลังเก็บงอมผมไปเรื่อยๆ ออกมาจากวงจรนั้นได้ ผมก็ดีขึ้น ชีวิตผมก็ดีขึ้น (ชาย อายุ 39 ปี)

ให้เราลองเห็นว่าทุกอย่างถ้าเราใช้ชีวิตประมาท มันสามารถทำให้เราผิดพลาดได้เลยอะไรเนี่ย ถ้าไปยุ่งเกี่ยวกับอะไรที่แบบว่ามันไม่ดี คือมุมมองเปลี่ยนไปอะค่ะ ต้องมองอนาคตให้ยาวเลย (หญิง อายุ 38 ปี)

ไม่เคยคิดเรื่องเป้าหมายอะไรเลย...ก็คือออกมาแบบเนี่ยโตมาที่มีความคิดแล้วก็แบบว่ามีสติ มีการวางแผน เรื่องการกิน การใช้ชีวิตมากขึ้น การรู้เป้าหมายชีวิต (ชาย อายุ 27 ปี)

สำหรับผู้พันโทษบางราย ประเด็นมุมมองความคิดด้านการคบค้าสมาคมผู้อื่น การไว้วางใจผู้อื่น เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน เนื่องจากประสบการณ์ในการกระทำผิดที่ผ่านมาเป็นเพราะเชื่อใจบุคคลรอบข้างมากเกินไป ทำให้มีความระมัดระวังคนรอบข้างมากขึ้น และมีความมั่นใจในการใช้ชีวิตมากขึ้น

ความไว้วางใจคนอื่นเปลี่ยนไปเลยครับ ดูใครก็ต้องดูให้ดีดี อย่าไว้ใจให้มาก แล้วก็ไม่ใช่ใครง่ายๆ เหมือนเมื่อก่อน ก็ที่โดนไปเพราะไว้ใจ และเชื่อเขาเนี่ยแหละ (ชาย อายุ 33 ปี)

เราใช้ชีวิตอย่างระวังมากขึ้น ระวังเพื่อนรอบข้าง คนรอบตัวเรามากขึ้น (เพศหญิง 39 ปี)

เปลี่ยน คือข้อคิดเราอะอะค่ะ คือ ทำให้เราไม่ต้องมานั่งเชื่อคนง่าย จากที่เมื่อก่อนเรามีจุดอ่อนทำให้เรามีความเข้มแข็งขึ้น อดทนมากขึ้น ให้เราเดินหน้าต่อแบบว่าไม่ต้องมานั่งเชื่อใครง่ายๆ อะประมาณนี้ค่ะ คือ มันใจในตัวเองขึ้นเยอะเลยอะ (หญิง อายุ 45 ปี)

อย่างไรก็ตาม สำหรับผู้พันโทษบางรายนั้นให้ข้อมูลว่า การเปลี่ยนแปลงด้านความคิดในเชิงบวกมากขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนศาสนา ซึ่งทางครอบครัวก็เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงด้านความคิดที่ดีขึ้น

...พ่อก็บอกว่าเปลี่ยนไป ความคิดความอ่าน อย่างแรกเลยพ่อตกใจมากเปลี่ยนศาสนาเลยนะ เปลี่ยนศาสนาเลย เปลี่ยนเป็นศาสนาคริสต์ แต่เขาก็ไม่ว่าอะไร (หญิง อายุ 37 ปี)

ความรับผิดชอบ มาพร้อมกับความอดทน

“จากไม่มีความรับผิดชอบ ก็มีมาความรับผิดชอบ” จากการสัมภาษณ์ พบว่า ความรับผิดชอบเป็นการเปลี่ยนแปลงหนึ่งที่เกิดขึ้นกับผู้พันโทษหลายราย หลังจากที่ออกมาจากเรือนจำ การที่ได้กลับมาใช้ชีวิตกับครอบครัว ลูกและภรรยาอีกครั้งหนึ่ง การที่อยากเห็นครอบครัวมีความสุข ไม่อยากให้เห็นในครอบครัวต้องเสียใจ อยากเห็นคนในครอบครัวสุขภาพดี อยากให้ลูกได้รับการศึกษา เป็นความรู้สึกผิดที่ไม่ได้ดูแลครอบครัวมาในระยะเวลาหนึ่ง ทำให้เมื่อออกมาจากเรือนจำก็อยากทดแทนสิ่งที่หายไป อยากดูแลครอบครัวให้มากขึ้น อยากรับผิดชอบ โดยเฉพาะรับผิดชอบกับครอบครัวเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับผู้พันโทษหลายราย และผู้พันโทษส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่า ความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่มาพร้อมกับความอดทนที่เกิดขึ้น การไม่ย่อท้อต่อการดำเนินชีวิต

ความรับผิดชอบมากขึ้น หมายถึงว่า เราจะต้องมีความแบบว่าอดทนมากขึ้นอะ จากเดิมโง้ยไม่เอาละ ไม่ไหวละอะไรอย่างงี้ แต่ตอนนี้เราย่างนั้นไม่ได้ละอะไร เพราะลูกเราก็เริ่มโต โรงเรียนก็จะต้องเรียน เวนก็จะต้องใช้แล้วไหนจะพ่อกับแม่อีก แล้วเราก็โชคดีที่เราได้รถเงิน เรามันที่จ่ายทำอะไรอย่างงี้ เรามันเอาฮัฟเราก็ต้องอดทนเพื่อเขา (หญิง อายุ 41 ปี)

เราเริ่มคิดถึงตัวเราเองน้อยลง คิดถึงพ่อแม่ ลูกมากขึ้น อยากเห็นครอบครัวเรามีความสุข แต่ก่อนเราไม่มีความรับผิดชอบอะไร คิดถึงแต่ตัวเองมากไปปิด แต่ตอนนี้เราก็คงรอบข้างมากขึ้น อยากให้เขาสบายใจมีความสุข (ชาย อายุ 51 ปี)

81

ผมรู้เลยว่า ผมมีความรับผิดชอบมากขึ้น คิดถึงครอบครัวมากขึ้น รู้สึกเสียดายเวลา 3 ปีที่อยู่ในเรือนจำจริงๆ แล้ว 3 ปี เราสามารถทำอะไรกับครอบครัวได้มากมาย ออกมาไม่เอาแล้ว (ชาย อายุ 29 ปี)

พฤติกรรมเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น มีระเบียบในการใช้ชีวิต

ผู้พันโทษส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่า การเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมในการใช้ชีวิตหลังปล่อย เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น พฤติกรรมหรือนิสัยที่ไม่ดีต่อตนเองและต่อคนอื่นก็เปลี่ยนไป ซึ่งพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ในอดีต และความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองของผู้พันโทษ เช่น การเลิกดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เลิกบุหรู้ เลิกเที่ยว ไม่ประมาทในการใช้ชีวิต ใจเย็นมากขึ้น การใช้ชีวิตที่ไม่นิยมวัตถุนิยม รวมทั้งพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินที่ประหยัดมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ส่งผลต่อการปรับตัวในการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้นหลังปล่อยเช่นกัน กล่าวคือ เมื่อพฤติกรรม การกระทำเปลี่ยนไปในทางบวก ผลที่ตามมาที่ย่อมที่จะดีขึ้นเช่นกัน เช่น สุขภาพที่ดีขึ้น มีความสุขในการใช้ชีวิต ใช้ชีวิตได้อย่างคุ้มค่ามากขึ้น และสัมพันธ์ภาพกับคนรอบข้างดีขึ้น

ผมเลิกทุกอย่างครับ ผมออกจากคุก ผมเลิกทุกอย่างเลยครับ ผมออกมาผมก็เป็นคนดี ดัดต่อตัวเองนะครับ ใครว่าอย่างไรผมไม่รู้ แต่ผมว่าดี เลิกเหล้า เลิกบุหรู้ได้ ร่างกายก็ดีขึ้น (ชาย อายุ 52 ปี)

เรานิยัดตั้งขึ้นนะ ที่บ้านเห็นว่าเราเปลี่ยนแปลงไป ดีขึ้นนะ แต่ก่อนเราจะเหี่ยวสุมกสนานได้ เหี่ยวมาก แต่พวนี้คิดอะไรได้หลายๆ อย่าง เรานิยัดประสพการณ์ เวกินอวเรวาคิดตั้งขึ้นกว่าเดิม นิยัดดีกว่าเดิม อยู่กับคนอื่นได้ตั้งขึ้น (ชาย อายุ 51 ปี)

เลิกเลย ไม่เหี่ยวแล้ว ถ้าเกิดเรายังเฮฮาปาร์ตี้แบบนี้ละ แล้วเราจะเอาเวลาไหนละ เราไปเสียอยู่กับตรงนั้น มาก ซึ่งเราสามารถเอาเวลาที่ไปปาร์ตี้ไปทำอะไรได้เยอะขึ้น (หญิง อายุ 33 ปี)

เปลี่ยนค่าชีวิตก็มันไม่เหมือนเดิม มันไม่สามารถเอาหรือว่าเหี่ยวมาก...ก่อนที่จะเข้าไปอยู่ก็อาจจะเป็นคนคิดน้อย พุ่มเฟือยอะไรแบบนี้ละ ไม่ค่อยจะคิดอะไรกล้าได้กล้าเสีย ไข่กะ ใจเย็นขึ้น ไข่เย็นเป็นขึ้น คิดเยอะขึ้น (หญิง อายุ 40 ปี)

เปลี่ยนแปลงตรงที่ว่าเราไม่ยึดติด เรารู้จักการใช้เงิน ตามว่าเงินสำคัญไหม ไม่ได้สำคัญเลยทุกวันนี้ แค่ทุกวันนี้หารายได้ดูแลตัวเอง ไม่เป็นภาระของใครก็พอ ไม่พุ่มเฟือย ไม่อยากมียากได้ เพราะที่ผ่านมา เรารเรียนรู้แล้วไงคะ ความเรียบง่ายคือดีอะ (หญิง อายุ 51 ปี)

แต่ก่อนนี่ก็ต้องแบบมีเพื่อน ต้องสังคัม อะไรอย่างนี้ละ เวลาจะไปไหนก็ต้องซื้อเสื้อผ้า แต่งตัว ไข่ของแพง หน้อย มียี่ห้อหน้อย อะไรอย่างนั้นละ จะไปไหน จะต้องมิกินเลี้ยง มีนุ่นนี่นั่นอะ กับเพื่อน อะไรอย่างนี้ พอออกมาแล้วกลายเป็นเหมือนว่า เออ อะไรก็ได้ ซุดเดียว สองซุด สามซุด ก็อยู่ได้ อะไรประมาณนี้ เกี่ยวกับวงไข่ ไข่ไม่ได้ยึดติดเลยอะ (ชาย อายุ 51 ปี)

เมื่อก่อนคือแบบว่าเหี่ยว กินเหี่ยวนอน ตื่นมาอาบน้ำแต่งตัวไปร้านเสริมสวยคือไปเหี่ยวกลับมาอน อยู่อย่างนี้ตลอดไม่เคยทำคิดอะไร ตั้งแต่เข้าไปในคุกคือสอนหลายๆ อย่างคือเราเสียเวลาไปเยอะแล้วอะ เราไม่อยากเสียอีกอะ เราเปลี่ยนเลย อะไรไปดีเลิกหมด คือวางแผนทุกอย่าง ตั้งใจทำงานเก็บเงิน แบบว่ามีจุดมุ่งหมายของตัวเอง (หญิง อายุ 31 ปี)

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือการกระทำผิดในเชิงลบของผู้พ้นโทษบางรายนั้น สืบเนื่องจากความระมัดระวังในการใช้ชีวิต การใช้ชีวิตที่ไม่เหมือนเดิม มีความรอบคอบในการกระทำมากขึ้น ซึ่งหากยังคงมีพฤติกรรมเดิมๆ ไม่เปลี่ยนแปลง ก็ย่อมที่จะส่งผลกระทบต่อคนรอบข้าง และไม่ยอมผิดพลาดอีก

มีความเปลี่ยนแปลงมากคะ เพราะว่ามันทำให้เรารู้ว่าต้องใช้ชีวิตแบบไม่ประมาทคือให้ใช้ชีวิตอย่างระมัดระวังมากขึ้น ไข่จะทำอะไรก็คิดให้ดีให้รอบคอบอย่างนี้ แต่ก่อนนี่คือทำทำเลยไม่ค่อยคิดอะไรมากมาย แต่ทีนี้ตอนนี้จะทำอะไรก็ต้องคิดก่อนไตร่ตรองให้รอบคอบก่อนว่าจะคุ้มเสียไหมจะส่งผลไหม ไม่อยากให้เป็นผลกระทบและกลับไปเป็นเหมือนเดิมอย่างนี้อีก ไม่อยากให้มีผลกระทบกับคนอื่นไม่อยากให้คนอื่นเดือดร้อนกับเราอีกอะอะไรอย่างนี้ (หญิง อายุ 37 ปี)

ผู้พันโทบางรายให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอีกอย่างหนึ่งที่สังเกตได้คือ การใช้ชีวิตที่มีระเบียบวินัยมากขึ้น เนื่องจากการดำเนินชีวิต วิธีชีวิตในเรือนจำนั้น ต้องอยู่ในกฎระเบียบต่างๆ มากมาย ส่งผลให้เมื่อออกมาจนออกเรือนจำแล้ว สิ่งเหล่านี้ติดตัวมา ทำให้การใช้ชีวิตมีระเบียบวินัยมากขึ้น มีวินัยในตนเองมากขึ้น

ข้างในสอนความเป็นระเบียบวินัยให้ผมครับ สิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญในการอยู่ในสังคม สอนให้ไม่ไว้วางใจ ไม่ตะโกน ให้ใจเย็น (ชาย อายุ 36 ปี)

อยู่ข้างใน ผมต้องทำตามระเบียบ พออยู่ข้างนอกมันก็ผ่อนคลายเยอะแยะ ตื่นมาทำอะไรซ้ำซากทุกวัน ตื่นมา พับผ้า อาบน้ำ อะไรอย่างงี้ ทุกอย่างต้องอยู่ในระยะเวลาทั้งหมด ตื่นมาต้องเช็ดคอตันบยอต บันอยู่ในระเบียบไปหมด มันก็ดีนะพี่ มันทำให้ผมมีระเบียบมากขึ้น การพับผ้าอะไรแต่ก่อนผมพับผ้าไม่เป็นพี่ ทุกวันนี้ก็ทำเป็นหมด (ชาย อายุ 31 ปี)

การเปลี่ยนแปลงภายในครอบครัว: ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวดีขึ้น

ผู้พันโทให้ข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตกับครอบครัวหลังปล่อยตัวว่า การที่ได้กลับมาอยู่กับครอบครัวอีกครั้งเป็นสิ่งที่ทุกคนรอคอย การออกมาครั้งนี้ สำหรับผู้พันโทหลายรายให้ข้อมูลว่า จากการเปลี่ยนแปลงทั้งความคิด และพฤติกรรมที่ดีขึ้น ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในครอบครัว การใช้ชีวิตกับครอบครัวมีความสุขมากขึ้น ความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวดีขึ้น มีความเข้าใจกันมากขึ้น มีความสุขในการอยู่กับครอบครัว ดูแลพ่อแม่ ดูแลลูก ได้ใช้ชีวิตร่วมกัน รวมทั้งได้กำลังใจในการใช้ชีวิตใหม่อย่างมากจากคนในครอบครัว ซึ่งการได้รับกำลังใจจากคนในครอบครัวเป็นสิ่งที่สำคัญมากในการใช้ชีวิตในสังคมของผู้พันโท

ออกมาครอบครัวดีมาก เราชับรู้หมด ไม่ต้องกลัวว่าใครจะรังเกียจ ไม่มีเลยคะ เมาพร้อม support is1 เต็มที่ ช่วยเหลือเต็มที่ (หญิง อายุ 42 ปี)

เปลี่ยนแปลงเยอะมากในช่วง 6 เดือนแรก ไม่อยากไปไหนเลย อยากใช้เวลาอยู่กับครอบครัว อยากอยู่กับลูก เมีย ไม่สนใจใคร คือครอบครัวสำคัญมาก (ชาย อายุ 29 ปี)

ดีมากเลยครับ ผมสนิทกับคุณพ่อมากขึ้นครับ แล้วยังได้โอกาสดูแลคุณพ่อคุณแม่มากกว่าเดิม ไม่ใช่แค่หาเงินแล้วหาเงินอย่างเดียว ตอนนี้กลายเป็นว่าหาเงินหาเงินใช้ ห่วงใย ใช้เวลาร่วมกันมากขึ้นด้วยนะครับ (ชาย อายุ 41 ปี)

ครอบครัวมีความเข้าใจมากขึ้น แล้วดูแลเป็นอย่างดี มันดีมากเลยคะ (หญิง อายุ 33 ปี)

ผู้พันโทรายหนึ่งให้ข้อมูลที่น่าสนใจว่า หลังจากได้รับการปล่อยตัวและกลับมาอยู่กับครอบครัว ในการอยู่ร่วมกันครั้งนี้ทางครอบครัวนอกจากกำลังใจที่ได้รับแล้ว ทางครอบครัวมีความเข้มงวดในการใช้ชีวิตมากขึ้นเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำอีก

ครอบครัวเข้มงวดขึ้นคะ แต่ดีนะคะ เพราะครั้งที่แล้ว เราเป็นคนไม่ฟังพ่อแม่เลย จนวันนี้เราพูดอะไรเราต้องฟัง พ่อแม่ทำอะไรอย่างเพื่อเราเลยคะ เราอยากทำอะไรก็ให้ออก แต่พออย่างเดียวยากกลับไปอีกคะ... พ่อแม่ให้กำลังใจเสมอคะ ให้อภัยเราเสมอ เราต้องกลับตัวใหม่คะ (หญิง อายุ 25 ปี)

ผู้พ้นโทษบางรายให้ข้อมูลว่า การที่ได้รับการปล่อยตัวนั้นคนในครอบครัวก็ดีใจ และรอคอยการกลับมาของผู้พ้นโทษเช่นกัน แต่การกลับมาครั้งนี้เป็นการกลับมาใช้ชีวิตกับครอบครัวให้ทางที่ดีขึ้น เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวของผู้พ้นโทษ

เขาก็ดีใจที่เรากลับบ้าน เรากลับตัวได้ อะไรอย่างนี้ครับพี่ เพราะทุกทีแต่ก่อนเราจะคอยเป็นห่วง แบบว่า บางทีเรานั่งวางยาอยู่ อะไรอย่างนี้ครับพี่ เขาก็เป็นห่วง จะโดนจับหรือเปล่า อะไรอย่างนี้ครับ จนทุกวันนี้ เขาก็ไม่ต้องเป็นห่วงเรา เพราะเลิกงานเราก็กลับบ้าน อยู่กับลูก ครับ มันดีขึ้นมากครับ (ชาย อายุ 35 ปี)

ออกมาผมก็ไม่ได้มีเรื่องอะไรมากมายครับ มุ่งเน้นที่งานอย่างเดียวเลย ครอบครัวเห็นว่าเปลี่ยนแปลงเรา ครับ มีคนบอกว่า เธอติดไปรอบนี้ คิดได้ขึ้นเยอะเลย มันก็เลยไม่ค่อยทะเลาะกันเท่าไร (ชาย อายุ 27 ปี)

ผู้พ้นโทษในกลุ่มสูงอายุ ให้ข้อมูลว่า การได้กลับมาอยู่กับครอบครัวอีกครั้งเป็นสิ่งที่เสียใจเป็นอย่างมาก การได้มาอยู่กับลูกหลานในครั้งนี้เป็นอะไรที่มีความสุขมาก และครอบครัวก็ดูแลเป็นอย่างดี

ดีใจมากที่ได้ออกมาอยู่กับลูกหลาน ก็ไม่ได้คิดอะไรมากมายครับ อายุมันเยอะแล้ว เขาก็ดูแลเราดีอยู่นะ (ชาย อายุ 65 ปี)

ก็ไม่ต้องปรับตัวอะไรมาเลย ออกมาก็มาอยู่กับครอบครัว ลูกเขาก็ดูแลดีนะ เราไม่ต้องอะไรแล้วละ อายุเยอะแล้ว (หญิง อายุ 67 ปี)

สุขภาพกาย สุขภาพใจดีขึ้น

84

การเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพของผู้พ้นโทษหลังปล่อยเป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากเป็นช่วงของการเปลี่ยนผ่าน การใช้ชีวิตในเรือนจำสู่การใช้ชีวิตในสังคม ผู้พ้นโทษบางกลุ่มให้ข้อมูลว่า การได้ออกมาใช้ชีวิตในสังคมอีกครั้ง ส่งผลต่อสถานะทางจิตใจในทางที่ดีขึ้น มีความสุขมากขึ้น ไม่เครียด ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็ส่งผลถึงสุขภาพกายที่ดีขึ้นด้วยเช่นกัน

ออกมาสุขภาพจิตอะไรดีขึ้น อยู่ข้างในร่างกายไวโหว่ แม่ สุขภาพจิตเราก็แย่ เราเครียดใช้ปะครับ แต่อยู่ข้างนอกเราสบายใจ เราทำอะไรเราก็สบายใจ ร่างกายเราก็ดีโรคภัยก็ไม่มียะครับ (ชาย อายุ 46 ปี)

เปลี่ยนสภาพแวดล้อมเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ผู้พ้นโทษบางรายมีความเชื่อว่า เมื่อออกมาจากเรือนจำแล้ว การได้กลับมาอยู่ในสภาพแวดล้อมเดิมๆ โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมที่มีปัญหา เช่น ปัญหายาเสพติด ทำให้การใช้ชีวิตไม่แตกต่างจากเดิม การใช้ชีวิตมีความเสี่ยงในการกระทำผิดได้ง่าย ดังนั้นเพื่อคุณภาพชีวิต และสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้นของตนเองและครอบครัว การไม่กลับไปอยู่ในสังคมเดิม การเปลี่ยนแปลงที่พักอาศัยจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการใช้ชีวิตในสังคมหลังปล่อย อีกทั้งการไปอยู่ในสถานที่ใหม่ สภาพแวดล้อมใหม่ ไปพักอาศัยในพื้นที่ที่ไม่มีใครรู้จัก ทำให้การใช้ชีวิตง่ายขึ้น ไม่ต้องกังวลกับคนรอบข้าง

ช่วงแรกๆ ที่ออกมา ผมเปลี่ยนที่อยู่เลย แล้วมันทำให้ผมทำงานหนักมากๆ ไม่ต้องกังวลอะไร ว่าใครจะรู้ว่าเราเป็นไอ (ชาย อายุ 31 ปี)

สำหรับผมคือ ผมออกจากชุมชนเดิม ออกจากที่อยู่เก่าๆ มาอยู่ใหม่ ไม่ได้อยู่ที่เดิม เพื่ออนาคตของลูก และตัวเอง ถ้าหากไม่ออกจากสภาพแวดล้อมตรงนั้น เราก็จะกลับไปใช้ชีวิตเหมือนเดิม เราต้องออกจากวงจร เพื่อมาเริ่มต้นชีวิตใหม่กับลูกกับเมีย..มีความคิดอย่างเดียวคือ ต้องทำงานให้ได้ อยู่นิ่งได้ (ชาย อายุ 39 ปี)

2) การกลับเข้าสู่กระบวนการในการปรับตัวในการกลับคืนสู่สังคม

เมื่อถึงเวลาที่ผู้ต้องขังทุกคนรอคอย คือ เมื่อผู้ต้องขังได้รับการปล่อยตัวคืนสู่สังคม ไม่ว่าจะเป็นการสิ้นสุดระยะเวลาการรับโทษ การพักโทษ การได้รับอภัยโทษ หรือการปล่อยตัวกรณีพิเศษ กระบวนการในการปรับตัวก็ได้เริ่มขึ้นอีกครั้งหนึ่ง แต่ครั้งนี้เป็นกระบวนการในการปรับตัวในสังคมเดิม หรือสังคมภายนอกที่ได้จากมา จากผู้ต้องขังสู่ผู้พ้นโทษ จากผู้ต้องขังสู่ผู้ที่อยู่ระหว่างการคุมประพฤติ จากการใช้ชีวิตที่อยู่ในกฎระเบียบของเรือนจำ การขาดอิสรภาพ การอยู่ร่วมกันกับผู้ต้องขังที่หลากหลายในเรือนจำ ไปสู่การกลับไปใช้ชีวิตในสังคมภายนอกอีกครั้ง ซึ่งสังคมภายนอกอาจจะเป็นสังคมที่ผู้พ้นโทษไม่คุ้นเคยอีกต่อไป ผู้พ้นโทษบางรายอาจเปรียบเสมือน “คนแปลกหน้าในสังคมเดิม” (Stranger in a hometown) โดยเฉพาะผู้พ้นโทษที่ใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำเป็นระยะเวลานาน เมื่อออกมาสู่สังคมภายนอกแล้ว ย่อมต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานะแวดล้อม วิถีชีวิตของคนในสังคม โดยเฉพาะสังคมในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 หากผู้พ้นโทษไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมเดิมที่จากมาได้ ก็ย่อมมีปัญหาในการดำเนินชีวิตในสังคมตามมาได้

...แตกต่างมากแหละครับ มันอิสระกับไม่อิสระ มันแตกต่างมากครับ แต่แค่เราอาจต้องปรับตัวใหม่กับโลกตอนนี้ครับ เพราะมันเปลี่ยนแปลงไปเยอะครับ ไม่อยากมีปัญหา (ชาย อายุ 26 ปี)

หรือแม้กระทั่งสิ่งที่ผู้พ้นโทษวางแผนชีวิตไว้ หรือคาดหวังชีวิตหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัว แต่เมื่อออกมาสู่สังคมภายนอก ความคาดหวังกับประสบการณ์ที่เจอไม่สอดคล้องกัน หรือ

...เราได้วางแผนไว้นะว่าจะทำอะไรบ้าง ถึงแม้จะกังวลบ้าง...แต่ออกมาแล้ว อะไรอะไร ก็ไม่รู้ มันไม่เหมือนที่คิดไว้... (หญิง อายุ 45 ปี)

สิ่งที่เกิดขึ้นนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อปัญหาด้านการปรับตัวของผู้พ้นโทษเช่นกัน

จากการสัมภาษณ์ผู้พ้นโทษพบว่า ปัญหา อุปสรรค ในการปรับตัวในสังคมภายนอกหลังได้รับการปล่อยตัวนั้นมีหลากหลาย แต่ละคนก็จะมีปัญหาที่แตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านการประกอบอาชีพ การเงิน ค่าครองชีพ ความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว การยอมรับของคนในสังคม สุขภาพกายและใจ การใช้ชีวิตในสังคมเทคโนโลยี สภาพแวดล้อม และปัญหาอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นกับผู้พ้นโทษที่อยู่ในเรือนจำเป็นระยะเวลานาน

พอออกมาช่วงนี้คือ มันเปลี่ยนไปเยอะครับ อะไรมันก็แยทุกอย่างแยไปหมด เราปรับตัวไม่ได้ แล้วยังมอดทนด้วยพี่ ผมติดตั้งแต่เด็กจนมาเป็นผู้ใหญ่พี่ มันเสียอนาคต มันเสียอะไรก็เสียตายเหมือนกัน ติดตั้งแต่อายุ 19 ครับ มายัน 25 พี่ หมดอนาคต (ชาย อายุ 25 ปี)

อย่างไรก็ตาม กรณีผู้พ้นโทษที่อยู่ในเรือนจำไม่นานมาก (ไม่เกิน 1 ปี) ส่วนใหญ่จะไม่มีปัญหาเรื่องการปรับตัวมาก... หนอยู่ข้างใน 9 เดือนเองคะ ออกมาก็ไม่มีอะไรมากมาย ก็กลับมาทำงานปกติ

...เข้าไปช่วงโควิด ออกมาก็มีโควิดเหมือนเดิม ก็เลยไม่มีปัญหาอะไรคะ (หญิง อายุ 38 ปี)

และในกลุ่มผู้พ้นโทษที่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่ก็ไม่มีปัญหาด้านการปรับตัวเช่นกัน

...ออกมาแล้วก็ไม่ได้ทำอะไร ออกมาแล้วลูกก็รีบกลับบ้านเลย ไม่ได้ไปไหน อายุมากแล้ว ก็เลี่ยงหลบไป (ชาย อายุ 65 ปี)

นอกจากนี้ การศึกษาพบว่า ปัญหา อุปสรรค และความยากลำบากในการปรับตัวของผู้พ้นโทษหลังปล่อย มีหลากหลายประเด็น ได้แก่ การประกอบอาชีพ การเงิน รายได้ การยอมรับของคนในสังคม สุขภาพกาย สุขภาพใจ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยี และสภาพแวดล้อม และการปรับตัวด้านอื่นๆ ดังประเด็นต่อไปนี้

ปัญหาด้านการประกอบอาชีพ

ด้านการประกอบอาชีพ ได้แก่ การมีงานทำหลังได้รับปล่อยตัว เป็นสิ่งที่ผู้พ้นโทษเกือบทุกรายได้วางแผน และตั้งความหวัง หรือคาดหวังว่าเมื่อออกมาจากเรือนจำแล้ว สามารถหางานทำได้ มีอาชีพรองรับในการดำเนินชีวิตหลังได้รับการปล่อยตัว อย่างไรก็ตาม ความคาดหวังกับประสบการณ์จริงหลังปล่อยไม่สอดคล้องกันเสมอไป ผลการศึกษา พบว่า ผู้พ้นโทษบางกลุ่มมีปัญหาด้านการประกอบอาชีพหลังปล่อย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้าน การไม่ทราบว่าจะหางานอย่างไร

...ช่วงแรกๆ ออกมาลำบากหน่อย เพราะยังไม่ชินงานทำ ไม่รู้จะเริ่มอย่างไร (ชาย อายุ 32 ปี)

และผู้พ้นโทษบางกลุ่มมีปัญหาด้านการรับเข้าทำงานในหน่วยงาน

ผลการศึกษาพบว่า ผู้พ้นโทษหลายรายมีปัญหาด้านการรับเข้าทำงานของหน่วยงาน หรือบริษัทต่างๆ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการไปสมัครงานนั้นเป็นเรื่องที่ไม่อยากเลย แต่การได้รับการตอบรับเข้าทำงานนั้นเป็นสิ่งที่ยากมาก เนื่องจากบางหน่วยงานมีการตรวจประวัติอาชญากรรมของผู้สมัคร ทำให้ถูกปฏิเสธ ผู้พ้นโทษบางรายไปสมัครงานหลายที่มากแต่ก็ไม่มีที่ใดรับเข้าทำงานเลย ทำให้ผู้พ้นโทษหลายรายรู้สึกท้อแท้ หรือหมดหวังในการใช้ชีวิตในช่วงแรกของการปรับตัวกลับคืนสู่อภัย

86

...รู้สึกไม่ค่อยดี สมัครงานไปหลายที่ แต่เขาก็ไม่รับ (หญิง อายุ 22 ปี)

...เมื่อออกมาแล้วรู้สึกท้อ การงานก็ไม่มีทำ เพราะว่าเวลาไปสมัครงานเขาก็ไม่รับ (หญิง อายุ 34 ปี)

ซึ่งกล่าวได้ว่า การมีประวัติอาชญากรรมติดตัวนั้นเป็นอุปสรรคที่สำคัญอย่างมากในการได้รับการตอบรับเข้าทำงานของผู้พ้นโทษ และผู้พ้นโทษไม่สามารถปฏิเสธการตรวจสอบประวัติอาชญากรรมได้ ถึงแม้ว่าผู้พ้นโทษจะได้รับเข้าทำงานแล้วก็ตาม แต่เมื่อทำงานได้ระยะหนึ่ง และมีการตรวจสอบประวัติอาชญากรรมก็โดนไล่ออกจากงานได้เช่นกัน

ออกมาเนี่ยะ ก็หางานยากนะพี่ ไม่รู้ว่าสังคมเขาจะรับเราได้จริงหรือเปล่า... เพื่อนผมที่ออกมาพร้อมกันไปสมัครงาน ทำได้เดือนหนึ่งแล้วนะพี่ แล้วเขาไปซึกประวัติก็โดนเลย ไล่ออกทันทีเลย มันก็เป็นแบบนี้ละ (ชาย อายุ 22 ปี)

ประวัติอาชญากรรม มันมีส่วนสำคัญ ถ้าไปสมัครงานก็คงต้องโดน เพราะว่าผมนะตอนแรก ผมไปสมัครพวก DRIVER อยู่ ไปทำใบจับนี้มาเรียบร้อยแล้ว แต่พอไปสมัครเรียบร้อยแล้วนะ ตอนแรกผมก็ท้อ นะ...ขนาดพวกอิสระแบบนั้นยังไม่ได้ แล้วพวกเขากลับจะถามว่าไปสมัครเพื่อ สมัครให้คำมอหน้าผมแล้ว वोตรวจสอบประวัติ ถ้าเราอนุญาตเค้า เค้าก็ต้องเจอประวัติเราแน่นอน (ชาย อายุ 42 ปี)

ปัญหาเกี่ยวกับอาชีพ เกี่ยวกับช่องทางทำมาหากิน เป็นประเด็นหลัก คือออกมาแล้วบริษัทไม่ให้โอกาส เราเห็นเพื่อนบางคนออกมาอยากทำงานอาชีพสุจริตนะ แต่พอเช็คประวัติ บริษัทไม่ให้โอกาสเค้า อะไรอย่างนี้ แล้วก็เห็นเพื่อนห่อไปหลายคนนะ ทำให้ถูกเป็นอาชญากรรม มีประวัติอาชญากรรม เค้าว่า แค่ว่าพลาดไปช่วงวัยรุ่น มีประวัติอาชญากรรมเลยหรอ อะไรอย่างนี้ บางทีห่อ ไปมา 3 โรงงาน ไม่มีใครรับ อะไรอย่างนี้ มีนะ (หญิง อายุ 42 ปี)

ผู้พันโทษบางรายให้ข้อมูลว่า ถึงแม้ว่าจะได้ใบประกาศเรื่องการประกอบวิชาชีพจากเรือนจำ แต่ก็ไม่สามารถช่วยให้ได้งานได้ ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับการมีประวัติอาชญากรรมเช่นกัน

ใบประกอบวิชาชีพ ผมได้เยอะอยู่ตอนที่อยู่ข้างใน แต่บันทึกใช้ข้างนอกไม่ได้อะ เรามีประวัติอะ ใครเขาจะรับเรา (ชาย อายุ 29 ปี)

เงื่อนไขของหน่วยงานในการรับผู้พันโทษเข้าทำงาน เป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งในการประกอบอาชีพ

เขาไม่รับหรอกพี่ ส่วนใหญ่อะ ส่วนใหญ่พี่ผมสมัครไป เขาก็ไม่ค่อยรับกันนะพี่ ด้วยความที่เขามีเรือนจำ เขาสร้างเรือนจำ ที่แบบว่าต้องให้พันโทษแล้วเท่านั้น และเฉพาะ พรบ.ยาเสพติด ขณะที่ผมต้องคุมตัว ต้องคุมประพฤติ ซึ่งมันเป็นไปไม่ได้พี่ (ชาย อายุ 31 ปี)

นอกจากนี้ ผู้พันโทษบางรายไม่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ เนื่องจากขาดความรู้ ความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการอาชีพ และการขาดทักษะในการประกอบวิชาชีพ

เราไปทำงาน แต่เราไม่รู้ว่าการทำงานมันต้องมีหลักโน้นหัดนี้...ผมวิ่ง LALAMOVE ตอนหลังเขาปรับราคา จากเคยได้เงินมากก็ต้องให้เขาหมด ค่าวิ่งน้ำมันก็แพง เลยต้องเปลี่ยนงาน แต่ก็หางานยาก คือผมว่าผมไม่มีความรู้เรื่องทักษะ หรือการจัดการอะไรแบบนี้ ว่าการวางแผนการทำงานต้องเป็นแบบไหน ยังไร (ชาย อายุ 35 ปี)

การประกอบอาชีพมันเป็นเรื่องยากมาก ผมได้รับการอบรมในการทำวิทยุตัวยมอะระ ออกมาจากเรือนจำ ก็มีทุนมีรถเงินทองสตรีนพุด ผมก็ทำนะครับ ทำกับเพื่อน ทำไรแบ่งคนละครึ่ง แต่ปัญหาคือ ทำกันไปเพื่อนที่ทำด้วยกันกะทำผิดซ้ำ ผมก็ต้องทำคนเดียว ทำวิทยุตัวยมแบบเดิมก็ไม่ได้ มันไม่ค่อยถนัดมากเลยลองเปลี่ยนมาขายข้าวมันไก่ แต่มันขายยากมาก เนื่องจากจังหวัดนครปฐม มีเจ้าอร่อยเยอะมาก ทำแล้วเหนื่อย ทำไรก็ไม่ดี เลยมาขายน้ำด้วย ก็ยังขายยาก ขนาดทำเสลมดื่ ก็ยังขายไม่ได้เลย คือก็ไม่ว่า ต้องจัดการไร หรือต้องทำอะไรให้เพิ่มการขายให้ได้ (ชาย อายุ 29 ปี)

ทำงานขายออนไลน์ มันก็ได้อยู่ แต่เราไม่รู้ว่าต้องทำอะไรให้มันขายได้มากขึ้น ดั้งนั้น เพราะคนเขาก็ขายกันเยอะมากๆ เราก็พยายามคิดนะ แต่ก็ไม่รู้เหมือนกัน มันไม่รู้ต้องทำอะไร (หญิง อายุ 35 ปี)

อย่างไรก็ตาม ไม่ใช่ผู้พำนักทุกคนจะมีปัญหาเรื่องการประกอบอาชีพ ผู้พำนักบางรายไม่ประสบกับปัญหา อุปสรรคในด้านการประกอบอาชีพเลย เนื่องจากพำนักมาแล้วเข้าสู่โครงการ Street food ในการประกอบอาชีพ ก็ไปทำอาหารขาย และผู้พำนักบางรายมีครอบครัว หรือทางญาติ พี่น้องมีธุรกิจส่วนตัว เช่น ค้าขาย เกษตรกร หรือมีร้านอาหาร เมื่อออกมาจากเรือนจำแล้ว ก็ไปทำงานกับครอบครัวหรือญาติพี่น้องได้เลย ไม่ต้องไปหางานทำ

ก็ไปเข้าโครงการ STREET FOOD ของ TIJ ก็ดีนะ ทำอาหารขาย ก็ขายได้บ้าง มันเป็นอาชีพติดตัวก็เหมือนเราทำอะไรที่เป็นของเราเอง ไม่ต้องไปมีปัญหากับใคร (หญิง อายุ 35 ปี)

ออกมาก็ไม่หิวอะไรมาก พี่ชายของอยู่แล้ว ก็ไปช่วยเขาขายของ ก็ไม่ต้องไปหางานทำอะไรมากมาย (หญิง อายุ 30 ปี)

ไปอยู่ในสวนเลย ไปทำเกษตร ปลูกผัก ผลไม้ ทำโน่นนี่ คือญาติเขาทำอยู่แล้ว เราก็ไปช่วยเขาอีกแรง ก็ดีนะ ไม่ต้องเจอใครมาก ก็พออยู่ได้ (ชาย อายุ 34 ปี)

ปัญหาด้านการเงิน-รายได้

ปัญหาเรื่องการเงินของผู้พำนักนั้น เป็นประเด็นปัญหาที่ทำให้ผู้พำนักมีความยากลำบากในการดำเนินชีวิตหลังปล่อย และเป็นประเด็นที่สืบเนื่องมาจากการไม่มีงานทำของผู้พำนัก ขาดรายได้ในการดำเนินชีวิต อย่างไรก็ตาม ผู้พำนักบางราย ถึงแม้มีอาชีพ แต่ก็ยังมีปัญหาในด้านการเงิน คือ รายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย รายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต เนื่องจากมีภาระรับผิดชอบมาก ไม่ว่าจะเป็นบ้านของตนเอง ครอบครัวของแฟน รวมทั้งค่าใช้จ่ายค่าครองชีพในสังคมที่สูงขึ้น ซึ่งปัญหาด้านนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อความเครียดของผู้พำนักเช่นกัน

88

เรื่องเงินเป็นเรื่องใหญ่เลย ไม่มี หรือมีก็ไม่เพียงพอ ภาระมันเยอะอะ ไหนจะเรื่องครอบครัวตัวเอง ครอบครัวแฟน หลายอย่าง (ชาย อายุ 42 ปี)

ค่าครองชีพมันสูงกว่าเมื่อก่อนมาก รายได้ก็ไม่ค่อยมี ก็จ่ายร่วมกับที่บ้าน เงินก็ไม่ค่อยพอ หลายคน บางครั้งก็เครียด ก็รอไปก่อน (หญิง อายุ 33 ปี)

ปัญหาการที่รายได้ไม่เพียงพอ นั้น ไม่ได้เกิดขึ้นกับผู้พำนักที่ยังไม่มีงานทำเท่านั้น แต่ผู้พำนักที่มีงานทำแล้ว หรือมีอาชีพส่วนตัว บางรายก็ประสบกับปัญหารายได้ไม่เพียงพอเช่นกัน ซึ่งความไม่เพียงพอของรายได้นั้นยังส่งผลให้ผู้พำนักบางราย ไม่ได้ทำในสิ่งที่ตนเองวางแผนไว้ ไม่ว่าจะเป็นการประกอบอาชีพด้านการต่อยอดค้าขาย เนื่องจากไม่มีทุนที่เพียงพอ การที่ไม่ได้เรียนต่ออย่างที่ตั้งใจไว้

เราก็มีงานทำนะ แต่รายได้น้อย นะว่าจะขายของออนไลน์ ขายเสื้อผ้าเสริม แต่ก็เรื่องจวนหุอะ ไม่มีเงินในการต่อยอดมันก็ลำบากอยู่ (หญิง อายุ 24 ปี)

ผมตั้งใจที่จะเรียนต่อ แม่อยากให้เรียนต่อ แต่ผมมีภาระมาก มีลูก รายได้ก็ไม่เพียงพอ ทำให้ไม่ได้เรียน (ชาย อายุ 29 ปี)

ปัญหาสัมพันธภาพกับคนในครอบครัว หรือคนใกล้ชิด

จากการสัมภาษณ์ ผู้พันโทส่วนใหญ่ไม่ได้มีปัญหาด้านสัมพันธภาพกับบุคคลในครอบครัว เนื่องจากครอบครัวมีความเข้าใจในเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เคยเกิดขึ้นกับผู้พันโท ครอบครัวคอยให้กำลังใจ และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือ ซึ่งขณะที่ได้รับโทษอยู่ในเรือนจำทางครอบครัวก็มาเยี่ยมเป็นประจำ เมื่อออกมาทำให้ไม่รู้สึกรู้ว่าสัมพันธภาพมีปัญหาแต่อย่างใด ไม่ต้องปรับตัวอะไรเลย และสัมพันธภาพกลับดีขึ้นสำหรับผู้พันโทบางราย

ปัญหาในครอบครัวไม่มีอะไรเลยครับ ผมออกมาความสัมพันธ์ในครอบครัวดีขึ้น ไม่มีปัญหาต้องปรับอะไรเลย เมื่อก่อนผมเห็นพ่อกับแม่กันหล้ากัน ทะเลาะกันบ่อยมาก แต่ตอนนี้ พ่อออกมา พ่อกับแม่เลิกหล้าเลย หันกลับมาหาเรา (ชาย อายุ 21 ปี)

สำหรับผู้พันโทที่มีปัญหาด้านสัมพันธภาพกับครอบครัว หรือคนใกล้ชิดนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาการไม่ได้รับการยอมรับจากครอบครัว การต้องปรับตัวเข้ากับการอยู่ร่วมกับครอบครัวอีกครั้ง ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญมากต่อการดำเนินชีวิตหลังปล่อยอย่างมาก ผู้พันโทบางรายให้ข้อมูลว่า คนในครอบครัวรู้สึกอาย ที่มีพี่น้องเป็นผู้ต้องโทษมาก่อน ไม่ให้การยอมรับ ไม่อยากให้พักอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อทางด้านจิตใจของผู้พันโทอย่างมาก และทำให้ผู้พันโทบางรายต้องเปลี่ยนแปลงที่พักอาศัยเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาสัมพันธภาพในครอบครัว

ต้องปรับตัวเข้าหาครอบครัวบ้าง ครอบครัวแฟนบ้าง และก็ญาติห่างๆ ก็ไม่ค่อยได้พูดกัน เมาไม่ได้พูดอะไรกับเรามาก เราก็อยากคุยกับเขาอะ แต่มันก็ไม่ชิน (ชาย อายุ 30 ปี)

ครับ แต่ว่าน้องชายไม่ให้เข้าบ้าน เข่าบอกว่าเนื่องด้วยเราออกมาจากเรือนจำ เข่าอายคนเข่ามีหน้าตาอะไรยิววิครับ เข่าก็ไม่รับเรา เข่าก็รู้สึกไม่ดีนะ มันก็บ๊วบที่เสียใจ ก็เลยต้องออกมาดีกว่าอยู่กับไปก็ไม่ได้... ผมเลยย้ายจังหวัดคุมประพฤติครับ (ชาย อายุ 49 ปี)

89

ผู้พันโทบางรายมีปัญหาด้านการที่ไม่คุ้นเคยกับลูกเมื่อพ้นโทษ เนื่องจากตอนที่ได้รับโทษนั้น กำลังตั้งครรรค์ และเมื่อคลอดแล้วทางครอบครัวเป็นคนเลี้ยงดู หรือผู้ต้องขังบางรายต้องโทษขณะลูกยังเด็กมาก และขณะอยู่ในเรือนจำ ทางครอบครัวก็ไม่ได้ให้ลูกมาเยี่ยม เมื่อออกมาและอยู่ด้วยกันช่วงแรกๆ ก็มีปัญหบ้าง แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหานี้เกิดขึ้นเพียงระยะแรกๆ เท่านั้น

เข้ากับครอบครัวแต่ครอบครัวก็ปกติแล้ว แต่ว่ามีลูกเล็ก หันเห่าก็จะไม่ค่อยคุยกับเรา เพราะว่าตอนนั้นก็ติดห้องเห่าไปด้วย (หญิง อายุ 37 ปี)

อยู่กับลูกก็แรกๆ ลูกก็ไม่ชิน ไม่ให้เราเห่าใกล้ เพราะเราจากเห่าไปตั้งแต่เล็ก เห่าไม่ชิน เราอาจจะไม่ชินด้วย ไม่รู้ว่าต้องคุยกับเห่ายิว ไม่รู้ว่าต้องทำไหว แต่อยู่ๆ ไป ก็ไม่มีปัญหาอะไร (หญิง อายุ 40 ปี)

ปัญหาสัมพันธ์ภาพในครอบครัวของผู้พ้นโทษบางราย เป็นปัญหาเรื่องการทะเลาะเบาะแว้ง การไม่เข้าใจกัน จนไปสู่การแยกทาง ผู้พ้นโทษบางรายให้ข้อมูลว่า การไม่ได้อยู่กับแฟน สามี / ภรรยาเป็นเวลานาน ทำให้เมื่อมาอยู่ด้วยกันก็อาจจะไม่เข้าใจกัน และในบางราย มีปัญหาเรื่องการนอกใจของคู่ครอง เนื่องจากไม่ได้อยู่ด้วยกันเป็นระยะเวลาาน จนทำให้ต้องแยกทางกัน

อย่างกับสามี เราอยู่ข้างในเขาก็มีผู้หญิง ถ้าติดนานอีกหน่อยก็อาจจะเลิกกันแล้ว ออกมาก็เริ่มมีปัญหาครอบครัว คือว่าเขาก็ยังมีผู้หญิงอะไรเนี่ยอะ แล้วก็เรื้อรังมานาน ก็มีปัญหากันแล้วก็ให้อภัยกันยกโทษให้กัน ก็มีปัญหากันอีก ก็เลยตัดสินใจเลิกเลยดีกว่า ไม่เอาแล้ว ก็เลยเอาลูกมาอยู่ด้วยค่ะ (หญิง อายุ 38 ปี)

ก็ยังไม่ดีขึ้นเท่าไร มันห่างกันนาน ไม่รู้ว่ายังไง แต่ว่ามันก็ไม่ได้เลวร้ายอะไรจนเกินไปนะครับผม ผมก็ออกมาผมก็มีน้อง มีแม่ที่รออยู่ แต่ลูกก็ยังไม่ยอมอยู่ แต่แฟนเดียวอาจจะไปหย่าครับ มันก็ไม่มีอะไร เพราะมันก็ทำให้มาแล้ว (ชาย อายุ 51 ปี)

ปัญหาการยอมรับของคนในสังคม

ปัญหานี้เป็นประเด็นหลักที่ผู้พ้นโทษส่วนใหญ่มีประสบการณ์ที่ไม่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคมเมื่อพ้นโทษออกมาแล้ว การถูกตีตราจากคนในสังคม

90

...เรามันเป็นคนติดคุกมาก่อน ไม่ได้ได้รับการยอมรับ เหมือนเราถูกตีตรา (ชาย อายุ 34 ปี)

...คนที่แบบว่าคำดูถูกเราอ้อ "ไอ้เนี่ยคุก อะไรอย่างนี้ อย่าไปยุ่งกับมัน" มันก็ตอ้งมืออยู่แล้ว (ชาย อายุ 25 ปี)

สิ่งที่เกิดขึ้นเหล่านี้ย่อมส่งผลทำให้ผู้พ้นโทษบางรายมีปัญหาในด้านการปรับตัวเข้ากับคนในสังคม ส่งผลให้การดำเนินชีวิตในสังคม มีความรู้สึกว่าโดนสังคมรอบข้างปิดกั้น ไม่กล้าที่จะไปไหน ไม่กล้าที่จะพูดคุยกับใคร ไม่ชอบที่จะออกงานต่างๆ เก็บตัว ไม่ได้ใช้ชีวิตในสังคม กลัวโดนสังคมรังเกียจ ขาดความมั่นใจในตนเอง

สังคมไทยมองอย่างนั้นอยู่แล้ว คำปิดกั้นอยู่แล้ว คำไม่เปิดใจกับคนที่ติดคุกออกมา นี่แหละมันทำให้คนที่ว่าติดคุกมันไม่รู้ว่าทำอะไรกัน ยกเว้นไปทำอาชีพเดิมมา บางคนคิดว่า ให้ไปทำอะไรเพราะว่าจะทำงานอะไรอะ ออกมาคนไม่ยอมรับประมาณนี้ ก็ไม่ได้ทำอะไรกัน ก็ไปเรื่อยๆไป ก็เลยไปกระทำผิดซ้ำก็วนเวียนวนรอบอยู่แบบนี้ (ชาย อายุ 34 ปี)

แบบเวลาเราจะเดินทางไปติดต่ออะไรอย่างนี้ เหมือนกับ เราก็คือเหมือนมีชนัก เราก็คือกลัวว่ามันจะมีผลพวงอะไรกับเราไหม อะไรอย่างนี้ คือก็เหมือนกับไม่ค่อยได้ออกไปไหน เหมือนคนเก็บตัว กลายเป็นคนเก็บตัว ไม่ค่อยอยากออกสังคม สมมติถ้ามีงานอะไร สังคม อย่างแฟนไปงานมีงานกินเลี้ยงหรืออะไรอย่างนี้ เราจะไม่ไปแล้ว เราจะเป็นคนเก็บตัวแล้ว เราเป็นคนที่ไม่ออกสังคมแล้ว จากที่เมื่อก่อนไปเดินห้างไปนู่นไปนี่ จะไม่ไปแล้ว (ชาย อายุ 51 ปี)

ไม่ยุ่งเกี่ยวกับใครเลย เพราะเรารู้จากสายตาเขา ไม่ได้กลับไปยุ่งเกี่ยวกับใครเลย คือไม่ได้กลับไปสู่สังคมเดิม อยู่แต่กับครอบครัว อยู่กับตัวเอง แต่นี้ค่ะ ไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับใครเลย ทุกวันนี้ยังไม่ยุ่งเกี่ยวกับใครเลยคะ เพราะบางทีคำพูดของคนมันทำให้เรารู้สึกแย่โง่คะ สู้เราไม่ยุ่งเกี่ยวกับใครเลยดีกว่า อยู่ที่บ้านคะ อยู่บ้านกับพี่สาว (หญิง อายุ 51 ปี)

ผู้พันโทษบางรายให้ข้อมูลว่า การที่คนรอบข้างหรือคนในสังคมไม่ยอมรับ บางครั้งสามารถสังเกตพฤติกรรมการเปลี่ยนแปลงของเพื่อน หรือคนในชุมชนได้เช่นกัน ส่งผลกระทบต่อสภาวะทางจิตใจของผู้พันโทษด้วยเช่นกัน เช่น ความวิตกกังวล ความเศร้าใจในการใช้ชีวิต

สำหรับเพื่อนบางคนก็เปลี่ยนไปบ้างคะ คนที่สนิทด้วยคะก็มีนิดนึงคะ เพราะตอนแรกสนิทกันมาก แต่ที่เราโดนแบบนี้เขาก็แบบห่างๆ ไปไม่ค่อยคุย ก็รู้สึกนิดนึงคะ (หญิง อายุ 22 ปี)

กังวลเกี่ยวกับการใช้ชีวิตกับสังคมภายนอกมากกว่า เว่ไฉนเมื่อคนแบบนี้เขาก็น่าจะรู้ว่าเราไม่ได้จะไปไหนมา แล้วกลับมาเราก็ไม่รู้จะทำตัวอย่างไรอะคะ...เราก็คิดว่าเขาจะรังเกียจเราไหม จะดูถูกเราไหม จะไม่ค่อยคบเราไหมอย่างนี้ ร้องไห้ทุกวัน แต่พอสัก 4 - 5 เดือนก็เริ่มดีขึ้น (หญิง อายุ 37 ปี)

ช่วงแรกทีออกมา รู้สึกไม่กล้าสู้หน้าเพื่อน ไม่อยากเจอใคร กลัวพี่ๆ จะอายที่มีน้องติดคุก... บางคนพอเห็นมีข้อหา ออกคุก ก็เริ่มหยอหยินห่าง ไม่เข้าใกล้ รังเกียจ มันจะเป็นปมนะ มันก็รู้สึกเสียใจนะ (ชาย อายุ 29 ปี)

ปัญหาที่สังคมไม่ยอมรับนั้น ย่อมส่งผลกระทบต่อ การประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิต การคบหาสมาคมกับบุคคลอื่นเช่นกัน

เอาง่ายๆ กลับบ้านต่างจังหวัดไม่ได้อะ คือต่างจังหวัดเขายังรับไม่ได้ว่า...แล้วก็ละแวกหมู่บ้านเรา เราไม่ได้คิดไปเองนะ ประมาณว่าเราเคยมีซนั๊กอยู่ที่นั่น เราเคยทำผิดอยู่ที่นั่น... ไม่ได้รับการยอมรับ ก็คือตั้งใจจะไปทำงานที่ประจวบ (ประจวบคีรีขันธ์) แต่มันทำไม่ได้ ไม่มีใครรับ เขาไม่รับ (ชาย อายุ 51 ปี)

การถูกตีแ่ง ไม่ยอมรับจากคนรอบข้างที่ไม่ใช่คนในครอบครัว เช่น เพื่อนงองแพน เขาไม่รู้จักผมมาก่อน แต่พอมารู้จัก เขาก็ว่าคนซนั๊ก ไม่ต้องยุ่งหรอก พวกมันเสียคน ก็ไม่มีใครมายุ่งด้วย แล้วจะให้ยังไป (ชาย อายุ 29 ปี)

ผู้พันโทบางรายให้ข้อมูลที่น่าสนใจว่า ปัญหาการยอมรับของคนในสังคมนั้น หากคนในสังคมไม่ทราบประวัติผู้พันโทฯ ก็ไม่เป็นเหตุให้เกิดปัญหา แต่การติดต่อประสานงานกับบางหน่วยงานส่งผลทำให้คนอื่นในสังคมรู้ประวัติ และทำให้เกิดปัญหาได้เช่นกัน เช่น ในประเด็นเรื่องการรักษาพยาบาล

คือผลไม่โรงพยาบาล ว่าเราย้ายมาจากโรงพยาบาลนี้ไปโรงพยาบาลนี้ ถ้าเราไปอยู่ในกรมราชทัณฑ์ ชื่อประวัติการรักษาของเราจะไปย้ายไปอยู่โรงพยาบาลราชทัณฑ์ แล้วมันจะเห็นเลย ว่าเราเคยรักษาหรือชื่อเราอยู่ที่โรงพยาบาลกรมราชทัณฑ์ มันไม่สมควรที่จะเป็นประวัติ ที่อยู่ในนั้น ไซ้ไหมครับพี่ พอเวารูเาก็มองแปลกๆ (ชาย อายุ 31 ปี)

ในประเด็นนี้ ผู้พันโทรายหนึ่งได้ให้ข้อมูลที่น่าสนใจที่เกี่ยวข้องกับประวัติการกระทำผิดว่า ในการใช้ชีวิตในสังคมเพื่อให้เกิดการยอมรับ หรือเพื่อสิทธิประโยชน์จึงจำเป็นต้องปกปิดข้อมูลส่วนตัว ไม่ให้ใครทราบ เพราะหากบุคคลอื่นทราบประวัติการกระทำผิดแล้ว อาจส่งผลต่อการยอมรับได้ ทำให้บางกรณีผู้พันโทต้องปกปิดข้อมูล

ไม่มีใครรู้ เพราะไม่มีใครรู้ ถ้าในตำแหน่งที่ผมทำปัจจุบันนี้ถ้ามีคนรู้ว่าผมเคยผ่านคุกมาแล้วนี้ หรือติดใบคดีอาญาเนี่ย ผมจะไม่สามารถทำบางตราบนี้ได้เลย เพราะว่าจุดที่ผมกำลังทำบางเนี่ยคือผมเป็นครูทำบางในหน่วยงานราชการที่ แต่ทำไม่ได้เป็นครูสอนนะครับ เพราะครูสอนเขาตรวจประวัติ ผมไม่ได้เป็นครู ผมอาจจะเป็นผู้ช่วยครู เพราะฉะนั้นนี้ถ้าคนบอกว่า เอ้ย ครูคนนี้แม่ ติดคุกมาคดีฉ้อโกง หมดสิทธิ์ทำบางที่มันสุจริตแบบนี้แน่นอนครับ ก็ต้องไปทำอะไรล่ะ...นี่คือโอกาสที่ถูกปิดกั้น เพราะ ถ้าเราพูดความจริงเราเรียบร้อยแน่นอน (ชาย อายุ 42 ปี)

92

การไม่ได้รับการยอมรับในสังคมนั้น บางครั้งเป็นเพียงการคิดไปเอง ซึ่งผู้พันโทบางรายให้ข้อมูลว่าปัญหาการไม่ยอมรับของคนในชุมชนนั้น ในบางครั้งเกิดจากผู้พันโทมีความวิตกกังวลในการเข้าสังคม หรือการพูดคุยกับบุคคลอื่น เป็นความกลัวที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ ทั้ง ๆ ที่ความจริงแล้ว คนในสังคมรอบข้างไม่ได้แสดงพฤติกรรมรังเกียจ หรือปิดกั้นใด ๆ เลย

ปัญหามันเกิดที่ตัวเอง ตอนแรกๆ ไม่กล้าคุยกับใคร เพราะกลัวเขาจะรังเกียจ แต่อยู่ไปเขาก็ไม่ได้รังเกียจอะไร เพราะว่าเราอยู่ตรงนั้นมานานแล้ว คนเขาก็รู้จักเราดี เขาก็ไม่ได้ทำอะไร (หญิง อายุ 49 ปี)

อย่างไรก็ตามผู้พันโทบางส่วนไม่มีปัญหาในการเข้าสังคมมากนัก เนื่องจากไปเจอคนที่เขาให้โอกาส ช่วยเหลือ และคอยให้กำลังใจ ซึ่งกลุ่มคนในสังคมนอกจากจะมีกลุ่มคนที่ไม่ยอมรับแล้ว ยังมีกลุ่มคนในสังคมบางกลุ่มที่คอยเป็นกำลังใจให้กับผู้พันโทเช่นกัน

พี่บางคนที่ผมเจอ เขาไม่ได้ทำอะไรผมเลย เขาดีมาก คอยให้ความช่วยเหลือทุกอย่าง มันเป็นการกำลังใจในการใช้ชีวิตที่ดีมาก (ชาย อายุ 29 ปี)

ปัญหาสุขภาพกาย

ปัญหาสุขภาพกายเป็นปัญหาหนึ่งสำหรับการปรับตัวในใช้ชีวิตในสังคมหลังปล่อย ผู้พันโทษส่วนใหญ่ป่วยด้วยอาการภูมิแพ้ เนื่องจากเมื่อออกมาใช้ชีวิตในสังคม สภาพอากาศ มลภาวะต่างๆ มีความแตกต่างจากในเรือนจำ ผู้พันโทษบางรายให้ข้อมูลว่า ขณะที่อยู่ในเรือนจำไม่มีอาการป่วยอะไรเลย แต่เมื่อออกมาใช้ชีวิตในสังคม ทำให้มีปัญหาร่องสุขภาพซึ่งเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งในการใช้ชีวิตในสังคม

เกี่ยวกับเรื่องฝุ่นด้วย แผลฝุ่น ก็อยู่ในเรือนจำไม่ได้เป็นอะไรเลย ออกมาได้ฝุ่น ได้กลิ่นฝุ่น กลิ่นฝุ่นนี้ไม่ได้เดี๋ยวนี้ก็ไม่ค่อยเป็นไรแล้ว ค่อยยังชั่วขึ้นแล้ว (หญิง อายุ 49 ปี)

ตอนอยู่ในเรือนจำเหมือนว่าจะแข็งแรงกว่านี้ ออกมาเจออะไรเต็มไปหมด รู้สึกว่าร่างกายไม่ค่อยเท่าไร (ชาย อายุ 51 ปี)

นอกจากนี้ ปัญหาสุขภาพของผู้พันโทษบางรายเป็นปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม วิธีชีวิตที่แตกต่างกัน ส่งผลกระทบต่อการนอนหลับ คือ นอนไม่ค่อยหลับ ทำให้การพักผ่อนไม่เพียงพอและเกิดการเจ็บป่วยตามมา

ออกมาแรกๆ มีปัญหาเรื่องการนอน คือนอนไม่หลับ นอนไม่เต็มทีอะคะ ทำให้เพลียๆ นอนไม่หลับหลายๆ คืน ทำให้ไม่ค่อยสบายบ่อย คือไม่รู้ว่ามีต้นตอหรือเปล่า ออกมานอนกับ 2 คน แรกๆ หนูไม่ได้นอนเลย เพราะว่าเมื่อก่อนนอนติดกัน แต่ออกมาเจอที่กว้างๆ นอนเลยไม่หลับ ไม่ชิน แต่สักพักก็โอเคคะ (หญิง อายุ 25 ปี)

ปัญหาสุขภาพของผู้พันโทษบางกลุ่ม เป็นปัญหาที่สืบเนื่องมาตั้งแต่อยู่ภายในเรือนจำ เช่น อาการภูมิแพ้ ทำให้เกิดความวิตกกังวล และบางรายเกิดปัญหาความเจ็บป่วยเรื้อรัง ต้องมีการรักษาที่ต่อเนื่อง ในกรณีนี้ ผู้พันโทษบางรายให้ข้อมูลว่า ตอนอยู่ในเรือนจำ ไม่ต้องกังวลมากเรื่องการเจ็บป่วย เนื่องจากเมื่อป่วยก็ได้รับการรักษาต่อเนื่อง แต่เมื่อออกมาแล้วการรักษาก็ต้องทำด้วยตนเอง สวัสดิการเรื่องการรักษาในเรือนจำและภายนอกมีความแตกต่างกัน ทำให้ผู้พันโทษบางรายต้องปรับตัวในเรื่องดังกล่าว

93

ปัญหาที่เป็นกังวลคือสุขภาพนี้แหละ ป่วยบ่อย ออกมาซื้อโรคมินิเยอะ สิ่งสกปรกเยอะ ผมเป็นภูมิแพ้ด้วย แต่เป็นภูมิแพ้ตั้งแต่อยู่ในเรือนจำนะ นอนห้องหนึ่ง 200 – 300 คน ออกมาก็ยังไม่หาย ยิ่งมาเจออากาศข้างนอกอีก ฝุ่นก็มาก ออกมาไอเป็นเดือน (ชาย อายุ 29 ปี)

คือผมมีโรคความดัน ไ้บันในเส้นเลือดและก็กำหืออยู่ครับ... ผมก็ต้องไปอายาเอง ตามปกติแหละครับ มันก็ลำบากนิด ไม่เหมือนตอนในเรือนจำ ไม่ต้องกังวลเรื่องยามาก เพราะหมอให้อยู่แล้ว (ชาย อายุ 51 ปี)

ก็มีเรื่องโรคภัยไข้เจ็บนี้แหละครับที่ติดตัวมา อายุเรามากแล้ว ก็เป็นธรรมดา ลำบากหน่อยต้องกินยาทุกวัน ยาเยอะมาก หมอให้มาเป็นกระสอบ แต่พอหมดแล้วก็ต้องไปรับยาเองที่โรงพยาบาล ต้องไปเอง บางทีก็ไม่สะดวกไป ก็ต้องรอเมื่อว่างถึงจะไป (ชาย อายุ 60 ปี)

หนูเป็นมะเร็งคะ แต่ตอนอยู่ในเรือนจำหนูก็ได้รับการตลอดนะคะ แต่พอออกมาก็มีใบส่งตัว เปลี่ยนเป็นบัตรทอง แต่ก็มีหมดสิทธิ์อะไรก็ไปรู้ เลยรักษาไม่เหมือนตอนอยู่ในเรือนจำ (หญิง อายุ 31 ปี)

ปัญหาสุขภาพทางใจ

ปัญหาสุขภาพทางใจของผู้พ้นโทษส่วนใหญ่ ได้แก่ ความเครียด ความวิตกกังวล ซึ่งปัญหานี้เป็นผลกระทบจากการปรับตัวในการใช้ชีวิตในสังคมหลังปล่อย ได้แก่ ความไม่มั่นใจในการประกอบอาชีพ การใช้ชีวิตที่ไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ การไม่มีรายได้ ความกลัว ความหวาดระแวงช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 รวมทั้งการไม่มั่นใจในการใช้ชีวิตในสังคม อย่างไรก็ตาม ปัญหาสุขภาพทางใจนั้น ส่วนใหญ่เป็นผลกระทบในช่วงแรกหลังได้รับการปล่อยตัว เมื่อผู้พ้นโทษสามารถปรับตัวเข้ากับการใช้ชีวิตในสังคมได้แล้ว ปัญหาเหล่านี้ก็ค่อยๆ ที่จะหมดไป

ช่วงนี้ก็มีความเครียด ความวิตกกังวล เช่น ในการทำอาหาร นมขมย ก็กังวลว่าจะขายได้ไหม จะทำอร่อยไหม จะมีลูกค้าไหม (หญิง อายุ 47 ปี)

ก็มีบ้างออกมาช่วงแรกๆ วิตกกังวลว่าจะทำอะไรดี กินอะไรดี การใช้จ่ายอย่างไร แต่หลังๆ ก็รู้แล้วว่าต้องทำอะไร เริ่มรู้จักมูล ก็ปกติครับ (ชาย อายุ 40 ปี)

ช่วงแรกส่วนใหญ่จะมีความกังวล ไม่รู้ว่าจะใช้ชีวิตแบบไหน มันเหมือนไม่มั่นใจ แต่อยู่ไปก็ปรับตัวได้ ไม่มีอะไร เพื่อนบ้านก็มาให้กำลังใจก็มี (หญิง อายุ 37 ปี)

ช่วงแรกๆ กังวลมาก ออกมาอาจจะรู้สึกเหมือนแคว้งอยู่ เหมือนยังไม่รู้จุดว่าจะยังไป จะเริ่มอะไรก่อน แต่พอเราฮึดสู้ปุ๊บ เดี๋ยวมันจะมีจุดยืนเอง แต่ตอนแรกๆ ยอมรับว่าไม่รู้จะเริ่มยังไง มันไม่เหมือนกับที่เราวางไว้ (หญิง อายุ 38 ปี)

94

ก็อย่างแรกเลยก็คือ ตัวเราออกไปนะ เราไม่เป็น อย่างแรกจะวิตกรจริตว่า คนที่เดินใกล้ๆ เราจะเป็นไหม ก็คือจะกลายเป็นคนหวาดระแวงค่ะ ว่าเราไม่อยากเป็น ไม่อยากให้คนในครอบครัวเป็น เพราะถ้าเราเป็น ครอบครัวเราก็จะเป็นก็คือมันก็จะหวาดระแวงแล้ว (หญิง อายุ 32 ปี)

แต่ก็ตามว่าเครียดไหม เครียด ไม่มีอะไรทำ ไม่มีรายได้ แต่ตามว่าจะกลับไปกระทำผิดซ้ำไหม ไม่ค่ะ เจ็ดกลัว แต่ก็พยายามจะหาอาชีพที่ประกอบตัวเองได้ค่ะ ก็ยังพอมีโอกาสค่ะ ไม่ใช่ว่าแบบปิดโอกาสเลยซะทีเดียว (หญิง อายุ 51 ปี)

ผู้พ้นโทษบางรายให้ข้อมูลที่น่าสนใจว่า ปัญหาการยอมรับของคนในสังคมนั้น หากคนในสังคมไม่ทราบประวัติผู้พ้นโทษ ก็ไม่เกิดเหตุให้เกิดปัญหา แต่การติดต่อประสานงานกับบางหน่วยงานส่งผลทำให้คนอื่นในสังคมรู้ประวัติ และทำให้เกิดปัญหาได้เช่นกัน เช่น ในประเด็นเรื่องการรักษาพยาบาล

คือผมไปโรงพยาบาล ว่าเราย้ายมาจากโรงพยาบาลนี้ไปโรงพยาบาลนี้ ถ้าเราไปอยู่ในกรมราชทัณฑ์ ชื่อประวัติการรักษาของเราจะไปย้ายไปอยู่โรงพยาบาลราชทัณฑ์ แล้วมันจะเห็นเลยว่าเราเคยรักษา หรือชื่อเราอยู่ที่โรงพยาบาลกรมราชทัณฑ์ มันไม่สมควรที่จะเป็นประวัติ ที่อยู่ในนั้น ใช่ไหมครับพี่ พอเงารู้ เวกก็บอกลงไปเลย (ชาย อายุ 31 ปี)

ในประเด็นนี้ ผู้พันโทษรายหนึ่งได้ให้ข้อมูลที่น่าสนใจที่เกี่ยวข้องกับประวัติการกระทำผิดว่า ในการใช้ชีวิตในสังคมเพื่อให้เกิดการยอมรับ หรือเพื่อสิทธิประโยชน์จึงจำเป็นต้องปกปิดข้อมูลส่วนตัว ไม่ให้ใครทราบ เพราะหากบุคคลอื่นทราบประวัติการกระทำผิดแล้ว อาจจะส่งผลต่อการยอมรับได้ ทำให้บางกรณีผู้พันโทษต้องปกปิดข้อมูล

ไม่มีใครรู้ ในตำแหน่งที่ผมทำปัจจุบันนี้ถ้ามีคนรู้ว่าผมเคยผ่านคุกมาแล้วนี้ หรือติดในคดีอาญาเนี่ย ผมจะไม่สามารถทำงานตรงนี้ได้เลย เพราะว่าผมเป็นครู ทำงานในหน่วยงานราชการ แต่ทำไม่ได้เป็นครูสอนนะครับ เพราะครูสอนเขาตรวจประวัติ ผมไม่ได้เป็นครู ผมเป็นผู้ช่วยครู เพราะฉะนั้นถ้าคนบอกว่า เอ๊ย ครูคุณนี่แม่ ติดคุกมาคดีฉ้อโกง หมดสิทธิทำงานที่มันสุจริตแบบนี้แน่นอนครับ ก็ต้องไปทำอะไรล่ะ ...นี่คือโอกาสที่ถูกปิดกั้น เพราะ ถ้าเราพูดความจริงเราเรียบร้อยแน่นอน (ชาย อายุ 42 ปี)

การไม่ได้รับการยอมรับในสังคมนั้น บางครั้งเป็นเพียงการคิดไปเอง ซึ่งผู้พันโทษบางรายให้ข้อมูลว่าปัญหาการไม่ยอมรับของคนในชุมชนนั้น ในบางครั้งเกิดจากผู้พันโทษมีความวิตกกังวลในการเข้าสังคม หรือการพูดคุยกับบุคคลอื่น เป็นความกลัวที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ ทั้งๆ ที่ความจริงแล้ว คนในสังคมรอบข้างไม่ได้แสดงพฤติกรรมรังเกียจ หรือปิดกั้นใดๆ เลย

ปัญหามันเกิดที่เราเอง ตอนแรกๆ ไม่กล้าคุยกับใคร เพราะกลัวเงาจะรังเกียจ แต่อยู่ไปเขาก็ไม่ได้รังเกียจอะไร เพราะว่าเราอยู่ตรงนั้นมานานแล้ว คนเขาก็รู้จักเราดี เขาก็ไม่ได้ว่าอะไร (หญิง อายุ 49 ปี)

อย่างไรก็ตาม ผู้พันโทษบางส่วนไม่มีปัญหาในการเข้าสังคมมากนัก เนื่องจากไปเจอคนที่เขาให้โอกาส ช่วยเหลือ และคอยให้กำลังใจ ซึ่งกลุ่มคนในสังคมนอกจากจะมีกลุ่มคนที่ไม่ยอมรับแล้ว ยังมีกลุ่มคนในสังคมบางกลุ่มที่คอยเป็นกำลังใจให้กับผู้พันโทษเช่นกัน

พี่บางคนที่ผมเจอ เขาไม่ได้ว่าอะไรผมเลย เขาดีมาก คอยให้ความช่วยเหลือทุกอย่าง มันเป็นกำลังใจในการใช้ชีวิตที่ดีมาก (ชาย อายุ 29 ปี)

นอกจากนี้ ผู้พันโทษบางกลุ่ม มีปัญหาด้านการไม่เห็นคุณค่าในตนเอง มีความย่อท้อในการดำเนินชีวิต เนื่องจากสิ่งที่ผู้พันโทษได้วางแผนไว้ หรือวางเป้าหมายชีวิตหลังปล่อยไว้ แต่ประสบการณ์จริงไม่ตรงกัน หรือผู้พันโทษบางกลุ่ม เมื่อออกมาจากเรือนจำแล้ว ไม่มีญาติพี่น้อง ไม่มีเพื่อน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อสถานะทางจิตใจของผู้พันโทษเช่นกัน บางรายรู้สึกโดดเดี่ยว ทำให้เกิดความท้อแท้ และขาดกำลังใจในการดำเนินชีวิตต่อไป

มีปัญหาในด้านส่วนตัวมากกว่า เออ ไม่ได้มีปัญหาทางสังคม เรามอง เราลดค่าตัวเองลงมากกว่า มันมีความรู้สึกแบบ คุณค่าเราลดลงอะ มันไม่มั่นใจในช่วงต้นครับ (ชาย อายุ 29 ปี)

แรกๆ เราออกมาจะไม่กล้าสบตาคนอื่น ไม่กล้าพูดถกกับคนอื่นไปเลยครับ เพราะว่าเราเหมือนแบบกลัวว่า ใจนี่หุ้ก อะไอย่างนี้ มันเหมือนไม่มีค่าอะไร บางทีมันก็หิว (ชาย อายุ 25 ปี)

กำลังใจมันหมดตั้งแต่วันแรก ออกมาก็ไม่รู้ว่าทำอะไร เราสูญเสียทุกอย่าง เพื่อนบางคน ครอบครัวยัง พ่อแม่ รู้สึกสูญเสียหมด ความรัก กำลังใจ ก็ต้องปรับกันไปครับ ในเมื่อมันไม่เหลือใคร ต้องอยู่คนเดียว แต่ต่อมาก็ได้อยู่ครับ (ชาย อายุ 36 ปี)

อย่างไรก็ตาม ปัญหาทางใจของผู้พ้นโทษบางราย ได้แก่ ความรู้สึกโดดเดี่ยว เป็นปัญหาที่สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงด้านการคบเพื่อน และสภาพแวดล้อมในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ผู้พ้นโทษ

ออกมาก็ไม่ได้คบเพื่อนมาก บางวันมันก็รู้สึกเหงา เหมือนอยู่คนเดียว ผมคิดถึงเพื่อนที่อยู่ข้างในนะ ไม่รู้สิ มันคิดถึงเพื่อน (ชาย อายุ 30 ปี)

ออกมานับแรกรู้สึกอะไรมันเวียนไปหมดเลย มันแปลกๆ จากที่เคยอยู่แบบคนเยอะๆ แออัดแบบอยู่ข้างใน แล้วออกมาข้างนอกตอนที่โรคระบาด คนในหมู่บ้านมันก็ไม่ค่อยออกมา แบบว่ามันแคว้งคว้างไปหมด เหมือนเราไม่ค่อยมีจุดหมาย (ชาย อายุ 21 ปี)

ปัญหาที่สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยี

การที่ผู้พ้นโทษอยู่ในเรือนจำเป็นระยะเวลาสั้น เมื่อพ้นโทษและออกมาจากเรือนจำ และกลับมาใช้ชีวิตอย่างปกติในสังคมนั้น การปรับตัวให้เข้ากับสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น ในบางครั้งอาจจะส่งผลให้ผู้พ้นโทษเกิดปัญหาและความยากลำบากในการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น ความรู้สึกสับสนในการเดินทาง การใช้ชีวิตโดยทั่วไป เนื่องจากการใช้ชีวิตในเรือนจำเป็นสังคมปิด ย่อมที่จะมีความแตกต่างกับสังคมภายนอก ผู้พ้นโทษจึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวในการดำเนินชีวิต

...การปรับตัวก็ ถามว่าเหมือนผมติดนานๆ มันเหมือนเริ่มใหม่หมดเลยพี่ เพราะว่ามันเหมือนเราไม่ทันโลกเลย (ชาย อายุ 25 ปี)

96

ผู้พ้นโทษบางกลุ่มให้ข้อมูลว่าการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม เช่น ถนนหนทาง ส่งผลกระทบต่อความยากลำบากในการเดินทาง และความไม่คุ้นเคยในการเดินทาง อย่างไรก็ตาม ปัญหาดังกล่าว ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในช่วงแรกของการใช้ชีวิตหลังปล่อยตัวเท่านั้น

สภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงมาก ถนนหนทางต่างๆ ก็เปลี่ยน สะพานจากไม่เคยมีก็มี ทำให้การเดินทางวุ่นวายในตอนแรก ลำบากนิดหน่อย แต่ก็อยู่ๆ ก็ปรับตัวได้ (ชาย อายุ 39 ปี)

ตอนวันแรกที่ออกมา เรายกบนก็วิ่ง นั่งรถก็เมารถ ปรับตัวทุกวันนี้ ไปสมัครงานเปลี่ยนงาน ก็ไม่มีใครเคยรู้ว่าเราเคยอยู่ข้างใน แต่ก็อยู่ไปก็ชินเอง (หญิง อายุ 37 ปี)

ออกมาทำอะไรไม่ค่อยได้เลยครับ อยู่ในนั้น 8 – 9 ปี ออกมาว่าง จำทางไม่ได้ อะไร ก็เปลี่ยนไปหมด ตึกก็สูง ขนาดคนยังจำไม่ค่อยได้ ออกมาบางคนจากวัยรุ่นกลายเป็นผู้ใหญ่ จำใครไม่ค่อยได้ (ชาย อายุ 39 ปี)

ผู้พ้นโทษรายหนึ่งให้ข้อมูลที่น่าสนใจว่า การเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตทั่วไป ได้แก่ เรื่องอาหาร การกิน ส่งผลต่อปัญหาในการปรับตัวของผู้พ้นโทษเช่นกัน แต่เป็นประเด็นที่ไม่ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตหลังปล่อยตัวมากนัก

สิ่งหนึ่งที่ปรับ และผมคิดว่ามันค่อนข้างเป็นปัญหานิดนึง คือ การกิน งานนอกมันมีอะไรให้เลือกกินเยอะ เยอะมาก บางทีก็กินไม่ถูก บางคนว่ามันไม่มีอะไร แต่ผมว่ามันเป็นปัญหากองผม ตอนอยู่ข้างในกินอะไรซ้ำๆ เมาทำอะไรให้กินก็กิน ไม่ต้องมานั่งคิดว่าจะกินอะไร (ชาย อายุ 46 ปี)

สำหรับปัญหาที่สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้การใช้ชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป ระบบอินเทอร์เน็ต ออนไลน์ โทรศัพท์มือถือ เข้ามามีบทบาทในการใช้ชีวิตประจำวันของคนในสังคม เมื่อผู้พันโทษ (โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในเรือนจำเป็นระยะเวลานาน) ออกมาใช้ชีวิตในสังคม ทำให้เกิดปัญหาด้านการปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไป ส่งผลต่อการใช้ชีวิตของผู้พันโทษบางราย ผู้พันโทษบางราย เปรียบการใช้ชีวิตภายนอกเหมือนอยู่คนละโลกกับในเรือนจำ

ขนาดว่าผมเป็นคนติดตามเทคโนโลยีค่อนข้างมาก ตอนออกมาปี 60 QR CODE ยังไม่เกิด ตลาดคริปโต ยังไม่เกิด ตอนนี้ออกมานี่มันคนละโลกเลยนะครับ (ชาย อายุ 41 ปี)

ออกมาตามเทคโนโลยีไม่ทันเลย วว ติดต็อก แอปใหม่ๆ ... ขนาดตอนอยู่ข้างในเจ้าหน้าที่หลายคนเขาช่วยเหลือให้เป็นผู้ช่วยงาน ผมก็ทำคอมพิวเตอร์ได้บ้าง แต่พอออกมาทุกอย่างมันใหม่ ก็เลยต้องปรับตัวเรียนรู้เพิ่ม (ชาย อายุ 29 ปี)

นอกจากนี้ ปัญหาด้านการปรับตัวให้ด้านเทคโนโลยีส่งผลให้การดำเนินชีวิตของผู้พันโทษมีความยากลำบาก มีความยุ่งยากในการดำเนินชีวิต รวมทั้งมีความสับสนกับการใช้เทคโนโลยี เช่น application ต่างๆ ในโทรศัพท์มือถือ การธุรกรรมทางการเงิน เป็นต้น ทำให้ผู้พันโทษรู้สึกไม่เท่าทันคนในสังคม รู้สึกแปลกแยกจากคนในสังคม และมีความวิตกกังวลในการใช้ชีวิต

สำหรับผมสิ่งที่ยากที่สุดในการปรับตัวเองในการใช้ชีวิตข้างนอกคือ เทคโนโลยีครับ มันวงมาก ค่าไม่ใช้เงินสดกัน ใช้แต่โทรศัพท์ (ชาย อายุ 42 ปี)

หลายๆ อย่างมันทำให้เรารู้สึกว่าเราไม่ทันเค้าอะคะ ข้างวง การใช้ชีวิตมันเปลี่ยนไปเยอะอะคะ จากสมัยก่อน ไม่เคยมีโทรศัพท์มือถือใช้แทนทุกอย่าง ใช้แทนกระเป๋าตัง ก็ยังสับสน ววๆ หน่อยๆ ค่ะ ทุกวันนี้ก็ยังไม่ค่อยเข้าใจในเทคโนโลยีพวกนี้เลยคะ... อย่างตอนแรกที่ไปธนาคารได้ยินเค้าพูดถึงเรื่องอินเทอร์เน็ตเราก็ยังไม่ทันเค้าอะไรประมาณนี้คะ ก็เลยงงๆ ก็เลยไม่ค่อยอยากจะทำอะไรไว้ คือเราไม่เข้าใจในความหมายที่เค้าพูดไว้ จะกังวลนิดนึง ก็พยายามศึกษาไปว่าสิ่งที่เค้าพูดมันคืออะไร (หญิง อายุ 35 ปี)

ก็เล่นโทรศัพท์ไม่ค่อยได้ มันต้องใช้ในงานด้วย ต้องปรับตัวเข้าหาคนเข้าหาสังคม มันยุ่งยากอะพี เราเจอคนเยอะแล้ว ห่วยอะไรเนี่ยะ ใช้โทรศัพท์ไม่ค่อยเป็นแหรอ ก็มันไม่ค่อยพรี เล่นไม่ค่อยเป็น อายเขาด้วย รู้สึกมันไม่เหมือนคนอื่น (ชาย อายุ 22 ปี)

ผมอยู่ข้างใน 7 ปีกว่า ตอนเข้าไปก็ไม่มีอะไรมากมายเลย ออกมาจะว่าจะไม่ใช้แล้วโทรศัพท์ แต่ต้องใช้เพราะทุกอย่างมันอยู่ในโทรศัพท์หมด เว้นห่วยอะไรเนี่ยะ ในโทรศัพท์หมด มันก็เลยต้องมาใช้โทรศัพท์ เราก็ทำไม่เป็น ช่วงแรกก็หัดอยู่ ก็ต้องทำได้ แต่สุดท้ายก็ทำได้แหละครับ (ชาย อายุ 40 ปี)

จากการศึกษาพบว่า ประเด็นปัญหาการปรับตัวสำคัญที่สุดสำหรับผู้ก้าวพลาด หรือผู้พันโทษ อย่างหนึ่งคือ เมื่อพ้นโทษแล้ว ไม่มีที่ทางให้สามารถยืนได้ในสังคม ไม่มีค่าปลอบประโลม และไม่มีมือที่หยิบยื่นโอกาสให้เขาออกจากอดีต อาจเป็นเหตุให้คนเหล่านั้นหวนสู่พฤติกรรมกระทำผิดเดิมๆ หรือพฤติกรรมที่มีความเสี่ยงต่อการกระทำผิด ซึ่งเป็นวงจรต่อเนื่อง เมื่อพิจารณาปัญหาการปรับตัวในสังคมที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตในสังคมมากที่สุด ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาด้านการประกอบอาชีพ และการได้รับการยอมรับในสังคม เป็นประเด็นที่สำคัญมากที่สุด

ปัญหาด้านการประกอบอาชีพ เป็นปัญหาการใช้ชีวิตที่ผู้พันโทส่วนใหญ่มองว่าเป็นเรื่องที่มีความยากลำบากมากในการใช้ชีวิตหลังปล่อย

...ยากที่สุดคือ น่าจะเป็นการหางานมากกว่าค่ะ (หญิง อายุ 32 ปี)

ไม่ว่าจะเป็นการไม่มีงานทำ และการขาดทักษะ ไม่มีความมั่นใจในการทำงาน จะเป็นปัญหาหลักที่ส่งผลกระทบต่อด้านจิตใจ ได้แก่ ความเครียด ความวิตกกังวล เนื่องจากรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต

ปัญหาการไม่ได้รับการยอมรับในสังคม เป็นประเด็นที่ผู้พันโทส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่าส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตในสังคมหลังปล่อยที่ยากที่สุด

...การใช้ชีวิตในสังคม ให้คนเขายอมรับ นี่จะยากที่สุดแล้วค่ะ (หญิง อายุ 39 ปี)...

เพราะหากไม่ได้รับการยอมรับ ก็เป็นการปิดโอกาส ไม่ว่าจะเป็นการให้โอกาสในการทำงาน หรือให้โอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมต่างๆ

98

เรื่องทำงาน มันไม่ค่อยมั่นใจว่าจะทำการค้าขายจะได้ไหม...ความมั่นใจในการอยู่ที่นี้ ที่ทำงาน โดยไม่ระแวงว่าวันไหนวันหนึ่งคนจะรู้ว่าเราเคยติดคุกมา นี่คือจุดเดียวเลย จุดเดียวเลยที่ทำให้ผมรู้สึกว่า คนจะไม่ยอมรับเรา มันขาดโอกาส คือต้องมองอย่างนี้ครับ (ชาย อายุ 42 ปี)

ด้านทำให้คนในสังคมยอมรับ การใช้ชีวิตให้กลับมาเป็นปกติ แบบคนไม่มีตำหนิเลยนี่ อันนี้แหละค่ะ คือด้านการกลับมาอยู่ในชุมชนแล้วให้ชุมชนยอมรับเราเหมือนเราเป็นคนปกติคนหนึ่ง ไม่เอาเรื่องเก่าๆ ที่รู้มารังเกียจเรา หรือให้โอกาสเราเหมือนเราเป็นคนปกติคนหนึ่ง อย่างนี้อะ ซึ่งมันยากมากนะ มันก็ทำให้เรารู้สึกว่า ยังไงอะ มันรู้สึกไม่ค่อยดี (หญิง อายุ 51 ปี)

นอกจากปัญหาหลักที่กล่าวมาแล้ว ผู้พันโทบางกลุ่มมีมุมมองว่า ปัญหาที่ยากที่สุดในการปรับตัวหลังปล่อย ได้แก่ ความเข้มแข็งทางจิตใจ หากจิตใจไม่เข้มแข็ง คิดถึงแต่ความผิดพลาดของตนเอง ก็จะส่งผลกระทบต่ออารมณ์คุณค่าในตนเอง และบางรายอาจจะทำให้กระทำผิดซ้ำได้เช่นกัน

จิตใจครับ ต้องเข้มแข็งครับ ต้องตั้งมั่นว่า เราต้องอยู่ให้ได้ครับ คนที่แย่กว่าเรามีอีกเยอะครับ อย่างองคนที่สูงกว่า ให้มองคนที่ต่ำกว่า แล้วเราจะสบายใจครับ (ชาย อายุ 49 ปี)

จิตใจนะ จิตใจตัวเอง ถ้าจิตใจเราไม่ปรับ หรือยังหมกมุ่น หรือยังคิดว่าจะกลับไปวนเวียนไปอยู่ ณ จุดๆ เดิม ยังไงมันก็ไม่พ้นทางกลับมาได้ มันอยู่ที่จิตใจคน ถ้าเราไม่เข้มแข็ง ก็หนีบอกว่าเราอาจจะกลับไปสู่จุดเดิมก็ได้ (หญิง อายุ 42 ปี)

3) การใส่กำไล EM กับการใช้ชีวิตในสังคม

ผู้พิษบางกลุ่มจากการศึกษาครั้งนี้คือ ผู้พิษที่อยู่ระหว่างการคุมประพฤติ หมายรวมถึงกลุ่มผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษหรือได้รับการลดวันต้องโทษ และอภัยโทษ ซึ่งกลุ่มนี้ในการดำเนินชีวิตหลังปล่อยนั้นอยู่ภายใต้กฎ ระเบียบข้อบังคับในการใช้ชีวิตในสังคม เช่น ต้องมาพบพนักงานคุมประพฤติตามระยะเวลาที่กำหนด การห้ามออกจากพื้นที่ที่อยู่อาศัยในบริเวณที่กำหนดหลังได้รับการปล่อยตัว (การจำกัดพื้นที่ และการควบคุม) และต้องใส่กำไล EM หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (Electronic Monitoring) ตลอดเวลาเพื่อใช้ในการติดตามตัว รวมถึงการตรวจสอบความเคลื่อนไหว หรือตำแหน่งของผู้ถูกคุมประพฤติให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสั่ง ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการเฝ้าระวังการกระทำผิดซ้ำ อย่างไรก็ตาม การที่ผู้พิษกลุ่มนี้ต้องใส่กำไล EM ตลอดเวลา ซึ่งผู้พิษกลุ่มนี้บางรายสะท้อนให้เห็นว่า การใส่กำไล EM บางครั้งก็ส่งผลกระทบต่อหรือก่อให้เกิดปัญหาในการใช้ชีวิตเช่นกัน...จริงๆ ใส่กำไลเอ็มน่าจะเป็นปัญหาเหมือนกัน...ดังนี้

ความยากลำบากในการประกอบอาชีพ

ผลกระทบของการใส่กำไล EM ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพ พบว่ามี 2 ประเด็นหลักๆ ด้วยกัน คือ ผลกระทบด้านการหางานทำ และผลกระทบต่อความไม่สะดวกในการทำงาน

1) **ผลกระทบด้านการหางานทำ** ผู้พิษให้ข้อมูลว่า สังคมภายนอกมองว่า การใส่กำไล EM เป็นผู้กระทำผิด ยังต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่คุมประพฤติ ทำให้เมื่อไปสมัครงานมักไม่ได้รับการตอบรับเข้าทำงาน แม้ว่าบางหน่วยงานไม่ได้มีการตรวจประวัติอาชญากรแต่เมื่อหน่วยงานเห็นผู้สมัครงานใส่กำไล EM ก็อาจปฏิเสธรับเข้าทำงาน

เวลาสมัครงานไร้อะไรครับ ผมเคยไปสมัคร RIDER ของเชvron แล้วผมสอบ ผมอบสมอะไร คุมชั่วโมงอะไรทำทุกอย่างโอเคเสร็จแล้ว พอผมยื่นเรื่องไป เจ้าตามกลับมาว่าเคยมีประวัติมีอะไรไหม ผมก็พูดกับเจ้าตรงๆ ว่าใส่ EM อะไรไร เจ้าก็ไม่รับ ผมไม่โกรธครับ แต่ว่าก็เสียใจนิดนึง แต่ว่าก็อยู่ได้ อยู่ข้างในมันลำบากอะครับ เราก็คอดทนกับข้างนอกได้เพราะว่ามันสบายกว่าเยอะ (ชาย อายุ 25 ปี)

อยู่บ้านไปยาวๆ เลยครับ ใส่ EM มันทำอะไรมาไม่ได้อยู่แล้วครับ หางานก็ลำบาก ทำงานก็ลำบาก ไปสมัครแล้วเขาก็ไม่รับ ก็เลยคิดว่าให้ถอดก่อนมันน่าจะดีกว่า (ชาย อายุ 33 ปี)

การที่ผมใส่ EM นั้นแหละครับทำให้ผมไม่ได้ทำงานเลย เจบบอกว่าให้ถอด EM ก่อนแล้วค่อยมาทำงาน แทนที่จะได้ทำงานเลย (ชาย อายุ 39 ปี)

สำหรับการทำงาานนั้น ผู้พิษบางรายก็ต้องแอบกำไล EM เพื่อไม่ให้หัวหน้างาน หรือเพื่อนร่วมงานเห็น เนื่องจากหากหน่วยงานรู้ว่าเคยกระทำผิดมาก่อนทำให้ต้องออกจากงานได้เช่นกัน

ไม่มีใครมารับหรือพี่กำไลอันเบ้อเร่อเลยพี่ไม่มีใครมารับแล้วพี่ มันต้องแอบ เพราะมันอันใหญ่ คือถ้าจริงหะเราทำมาอยู่ มันก็อาจจะเห็น บางทีเราอาจจะได้งานที่ต้องใช้แรง บางทีมันอาจจะหลุดมาได้ บางทีถ้าหัวหน้างานอาจมาเห็นเค้าก็กลัวไม่โอเคหรือพี่ บางทีก็อาจต้องซำรงแบบมันไปด้วย บางทีแบบจะหลบอะพี่ ผมเคยบะพี่ที่อยู่กลางถนนเลย แล้วมันร้อง เติวนว่าแบบตะหมด ต่อวิ่งไปซำรงแบบเจ้าหัวน้ำไปซำรง ใช้พี่มันก็ต้องสอดพาวเวอร์แบงค์เพื่อซำรงแบบในกางเกงแล้วก็สอดแทรกสายซำรงเข้าไปในกางเกง แล้วมันก็ซำรงได้ (ชาย อายุ 31 ปี)

อย่างไรก็ตาม ผู้พ้นโทษที่ใส่กำไล EM บางราย ให้ข้อมูลว่า บางหน่วยงานหรือบางองค์กรก็รับผู้ที่อยู่ระหว่างการคุมประพฤติเข้าทำงาน ซึ่งเปรียบเสมือนการให้โอกาสผู้เคยกระทำความผิดได้มีโอกาสในการประกอบอาชีพและอยู่ในสังคมอีกครั้งหนึ่ง

การที่ผู้พ้นโทษต้องใส่กำไล EM บางรายก็ได้งานทำ เนื่องจากผู้ประกอบการเขาให้โอกาส เขาไม่ได้ว่าอะไร...งานก็โอเคมากเลย ที่หางานก็โอเค คือรับเราทำอะไรอย่างเนี่ย รับเราได้ว่าเออเรามีกำไลใช้ปะ เพราะบางที่เขารับไม่ได้ เหมือนว่าคุณโดนคดีอะไรมาเนี่ยเนี่ยเนี่ยอาจจะรับเราไม่ได้ แต่ตอนนี้โอเคมากเลย เขารับเราได้แล้วก็ทำให้เราแบบว่า ห่างานแล้วก็มีความสุขไม่เครียดกับกำไลค่ะ (หญิง อายุ 44 ปี)

2) ผลกระทบต่อความไม่สะดวกในการทำงาน ในประเด็นนี้เกี่ยวข้องเนื่องกับการจำกัดบริเวณ หรือการควบคุมไม่ให้ผู้ที่อยู่ระหว่างการคุมประพฤติออกพื้นที่พักอาศัย แต่สำหรับผู้พ้นโทษที่ทำงานที่ต้องเดินทางข้ามพื้นที่ เช่น การส่งของ ส่งอาหาร ซึ่งบางครั้งไม่ได้เตรียมตัวว่าจะต้องเดินทางข้ามจังหวัดล่วงหน้า ทำให้ไม่ได้แจ้งให้หน่วยงานคุมประพฤติทราบ ซึ่งตามกฎหมายแล้วต้องมีการแจ้งอย่างน้อยล่วงหน้า 3 วัน หรือในบางครั้งต้องเดินทางส่งของในเขตพื้นที่ใกล้กรุงเทพฯ ก็ไม่สามารถเดินทางไปได้

หนูใส่ EM ใช้ใหม่คะ เวลาไปส่งของแทนเพื่อนที่สมุทรสาคร มันก็ใกล้กรุงเทพฯ มันก็ร้องบ้างแบบนี้คะ จะไม่ไปส่งของก็ไม่ได้ มันก็ลำบากเหมือนกัน บางทีเราเพิ่งทราบว่า เราต้องไปตอนเช้า ก็อ้อนุญาตเขาไม่ทัน มันก็ส่งผลต่อรายได้ของเราเหมือนกัน (หญิง อายุ 32 ปี)

ผมต้องทำงาน ก็คือไม่ทำงาน มันก็ไม่ได้ เราก็ไม่มีตัวใช้ ไม่มีอะไร ผมออกนอกพื้นที่ไม่ได้ไง แต่บางทีงานผมมันต้องไปเองเหมือนแจ่ววิชนะ มันเป็นนนทบุรี ก็ออกไป 10 นาทีก็ยังไม่ได้ เราทำงานเราไม่ได้อยากย้อนกลับไปทีเดิมนั้น เราอยากทำงานสร้างอนาคตเรา แต่ว่ามันออกไปไม่ได้แบบนี้ ก็เสียใจอยู่นิดนึง (ชาย อายุ 25 ปี)

ปัญหาคือเราออกนอกพื้นที่ไม่ได้ สมมติเราทำงาน หน้างานเราอยู่ระยะยง เราไปไม่ได้นะ เพราะใส่กำไล EM (ชาย อายุ 32 ปี)

ความแปลกแยกในสังคม การถูกตีตรา

การใส่กัไล EM เปรียบเสมือนการถูกตีตราว่าเคยมีประวัติการกระทำผิดมาก่อน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้พันโทษ โดยเฉพาะการมองอย่างแปลกแยกของคนในสังคม เนื่องจากกัไล EM ที่ใช้ในปัจจุบันนั้นมีขนาดใหญ่ ทำให้เป็นที่สังเกตเห็นกับบุคคลในสังคมได้ง่าย ซึ่งผู้พันโทษบางรายมีความรู้สึกที่ตนเองแปลกแยกกับบุคคลอื่นในสังคม หรือคนในสังคมเมื่อเห็นว่าใส่กัไล EM ก็จะแสดงท่าทีที่แตกต่างกันออกไป บางคนก็กลัวไม่อยากที่จะมีปฏิสัมพันธ์ด้วย บางคนก็มีท่าทีรังเกียจ

...ผมไม่ชอบสายตาทองคนอื่นที่เงามองผม เวลาเขาเห็น EM ผมเลยต้องใส่ยาวตลอด (ชาย อายุ 38 ปี)

ทำให้ในบางครั้งผู้พันโทษรู้สึกขาดความมั่นใจในตนเอง และมีความกังวลในการใช้ชีวิตประจำวัน โดยการคิดว่าวิธีว่าต้องทำอะไร เพื่อไม่ให้บุคคลอื่นในสังคมทราบ เช่น การใส่ถุงเท้าหนาๆ เป็นต้น

แต่เราเหมือนเรากลับมาอยู่ที่เดิม เราก็ต้องเรียนรู้ใหม่ครับพี่ ก็มีครับ มีคนแถวบ้านมาถาม เพราะเค้าไม่รู้ว่าจะใส่แบบนี้ เค้าก็มองกัไลเรา แต่เค้าก็ไม่ได้เข้ามาถามนะครับ ก็มองเรา แต่ก็ทำหน้าที่แบบ อะไรแปลกๆ... ซึ่งไม่ครับ เราพยายามไม่คิดไปเองครับ (ชาย อายุ 26 ปี)

มันจะโทษเค้าซะหัดเดียวก็ไม่ได้ครับ ... เพราะว่าผมติด EM มา 6 เดือน อย่งว่าผมไปไหนถ้าไม่ปิดนะครับ สายตาคอนข้างนอกหิมองรังเกียจมากเลยครับ (ชาย อายุ 34 ปี)

แรกๆ มันก็จะมันนะครับ รู้สึกไม่ค่อยดี เสียความมั่นใจ ... ของพวกผมจะเป็นการใส่กัไล EM นะ จะทำให้สังคมจะดูแปลกๆ ไป มันมีอะไรที่จ้อหาอย่างนี้ครับ บางคนเค้าก็กลัว บางคนเค้าก็ไม่สนใจครับ มันต้องตามสภาพด้านจิตใจดีกว่านะ สภาพจิตใจเนี่ย คนที่เค้ามองเรา อย่งตัวเราเองเนี่ยทำให้เราไม่มั่นใจในตัวเราแหละ เสียความมั่นใจไปมาก (ชาย อายุ 33 ปี)

ผมไม่อยากให้เขาเห็นกัไล EM ไม่อยากให้คนมองแปลกๆ บางทีผมก็ใส่ปกอกทับ เหมือนเขาจับ แต่ทำแบบนี้มันก็เจ็บ กัไลมันเลื่อนขึ้นลง เป็นแผล มันหนักด้วย (ชาย อายุ 50 ปี)

101

ผู้พันโทษบางรายให้ข้อมูลว่า การใส่กัไล EM นั้น เปรียบเสมือนสิ่งที่ทำให้เราคิดอยู่ตลอดเวลาว่าเราเป็นคนไม่ดี หรือเราเคยทำสิ่งที่ผิดพลาดมา และในบางครั้งก็ทำให้คนรอบข้างรู้ประวัติของเรา ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้พันโทษไม่ต้องการให้รู้ เนื่องจากกลัวการไม่ได้รับการยอมรับ และไม่อยากจะนึกถึงสิ่งที่ผ่านมา

เราจะมองยังไว้ว่าเราติดคุกมาอะไรอย่างเนี่ย เออออกมาแล้วต้องมาทำอะไรจ้อหาอย่างเนี่ย มันกังวล เพราะบางทีคนถามไถ่ หูย ต้องใส่ขนาดนั้นเลยหรือ หูยอันใหญ่ บางคนก็หูยทำไมๆ เวกก็ชอบถามอะไรยังไถ่ ทำอะไรมา คือมันไม่อยากเล่าให้ใครฟัง ไม่อยากให้ใครถาม (หญิง อายุ 44 ปี)

ออกไปไหนต้องใส่กางเกงยาวตลอด ไม่วันเงาจะเห็น EM ที่จ้อหาเราคะ พอคนเห็นก็เวียนไม่ได้พูดอะไร แต่ก็ไม่รู้ว่าเขาคิดอะไร หรือบางคนเห็น เราไม่ต้องบอกเงาเลย เวกก็รู้แล้วว่า อ้อเคยติดคุกอะไรเงียะ ก็ไม่อยากให้ใครรู้ หรือบางคนเราก็นะว่าเงาอยากถามเราอะ (หญิง อายุ 24 ปี)

ความไม่สะดวกในการเดินทางข้ามพื้นที่

การใส่กำไล EM ต้องอยู่ในพื้นที่ควบคุมเท่านั้น และหากจะออกนอกพื้นที่ต้องแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนภายใน 3 วัน ประเด็นนี้ทำให้ผู้พ้นโทษบางรายรู้สึกที่ไม่สะดวกในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะผู้ที่อยู่จังหวัดใกล้เคียงกับกรุงเทพมหานคร เมื่อเดินทางเข้ากรุงเทพมหานคร ซึ่งไม่สามารถข้ามเขตมาได้โดยทันที และในบางครั้งการเดินทางไม่ได้เตรียมตัวล่วงหน้า ทำให้บางครั้งรู้สึกหงุดหงิด ผิดหวังและบางรายมีความคิดเห็นว่า ควรมีลักษณะของการแจ้งในกรณีฉุกเฉินได้ และในบางกรณีเมื่อแจ้งความประสงค์แล้ว หากไม่ได้รับการอนุญาตหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรอธิบายถึงเหตุผลแก่ผู้พ้นโทษทราบ

ต้องไปหาหมอ ตรวจสุขภาพ แต่ก็รอให้ถอด EM ก่อนคะ เพราะว่าเราอยู่ครบรูป แล้วก็ต้องไปหาหมอ และพาแม่ไปหาหมอที่ศิริราช มันคนละเขต ปกติน้องจะพาแม่ไปหาหมอ แล้วก็เกิดติดธุระด่วน แม่ก็ไปไม่ได้ ไป เพราะเราพาแม่ไปไม่ได้ (หญิง อายุ 55 ปี)

เราออกจังหวัดได้ง่ายกว่านี้อะคะเหมือนบางทีมีธุระแต่ว่าหนูอธิบายยังไงดี ก็คือแบบว่ามีธุระจริงๆ ค่าไปให้ไป แบบในกรณีของหนูอย่างเวีย หนูจะกลับบ้านไปต่างจังหวัดเพื่อที่จะไปหายาย ซึ่งยายแก่แล้ว แก่มากแล้ว แล้วค่าเดินไม่ไหว ค่าก็ไปให้ไป เราก็เลยรู้สึกผิดหวังว่าเอาทำไมเรามาแล้ว ถ้ากว่าเราจะไปได้มันก็อีกนาน ซึ่งเราก็ตัดเครื่องนี้อีกนาน เราไม่รู้ว่าจะไปได้เมื่อไหร่ ค่าก็ไปไม่ได้เจอมานานมากแล้ว แต่ว่าเราก็คงไปไม่ได้ และเราก็คงไม่รู้ว่าทำไมไปไม่ได้ เมาไม่บอกเหตุผล (หญิง อายุ 29 ปี)

102

ใส่กำไล EM อยู่ ถูกต้องครับ ห้ามออกนอกจังหวัด ใช้ครับ นี่คือข้อจำกัดอย่างนี้ แต่ถ้าเราจะไปไหนกรณีฉุกเฉิน แจ้งแล้วล่วงหน้า 3 วันครับ แล้วค่าจะอนุญาตจากท่าน ผอ. ที่คุมประพฤติของจังหวัดนั้นๆ ครับจริงๆ แล้วน่าจะแจ้งล่วงหน้าแบบด่วนได้ เพราะบางครั้งเรามีเหตุจำเป็นจริง (ชาย อายุ 49 ปี)

นอกจากนี้ ผลกระทบอื่นๆ ที่เกิดจากการใส่กำไล EM ได้แก่ ความวิตกกังวลของผู้พ้นโทษ ซึ่งบางกรณีกำไล EM มีปัญหาหรือแบตเตอรี่หมด ทำให้ผู้พ้นโทษมีความกังวลมาก เนื่องจากกลัวจะทำให้ผิดกฎการคุมประพฤติและต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำอีกครั้งหนึ่ง

ปัญหา EM เวลาบ่นร้อง เกรียดเลยครับ บางทีศูนย์ EM ก็โทรมา แล้วก็ไม่รู้จะอธิบายอย่างไร ก็โทรไปแจ้งเจ้าหน้าที่คิดแล้วครับ ก็กลัวว่าจะทำผิดกฎค่าครับ ห้ามผิดแล้วกลัวว่าจะต้องเข้าไปในเรือนจำอีกไหม... บางทีห่างบออยู่ไม่ได้ซาร์จแบต (ชาย อายุ 22 ปี)

ผู้พ้นโทษบางรายให้ข้อมูลว่า การใส่กำไล EM ส่งผลต่อการวางแผนในการดำเนินชีวิต เพราะเป้าหมายวางไว้ไม่สามารถบรรลุได้เนื่องจากใส่กำไล EM

บางครั้งวางแผนอะไรในชีวิตไม่ได้เลย ต้องรอเอา EM ออกก่อน ปลดข้อห้าก่อนคะ ให้พ้นจากการพักโทษก่อนแล้วก็ไปเริ่มใหม่ เพราะตอนนี้ไปที่ไหนก็ไปรับ หรืออยากจะทำขายเอง และมันต้องไปหลายที่ก็ไม่ได้ไปอีก เลยไม่ดีกว่า รอก่อน (หญิง อายุ 43 ปี)

3.

การใช้ชีวิตในสังคม : ผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19

การใช้ชีวิตในสังคมหลังปล่อยตัวเป็นประเด็นที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากการปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตที่แตกต่างไปจากที่อยู่ในเรือนจำมาก เป็นช่วงเวลาของการเปลี่ยนผ่านชีวิตจากชีวิตหลังกำแพงสู่สังคมเดิมที่เคยจากมาก เนื่องจากผู้พ้นโทษบางรายอยู่ในเรือนจำเป็นระยะเวลานาน รวมทั้งจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทำให้ผู้พ้นโทษต้องปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอก โดยเฉพาะในช่วงที่ผู้พ้นโทษได้รับการปล่อยตัวมาเป็นช่วงของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งการกลับสู่สังคมของผู้พ้นโทษในสภาพปกติก็เป็นเรื่องที่ยากลำบากอยู่แล้ว แต่การปรับตัวในสังคมช่วงโรคโควิด-19 กำลั้ระบาด ส่งผลให้การปรับตัวมีความยากลำบากมากขึ้น เพราะวิถีชีวิตของคนในสังคมช่วงนี้แตกต่างจากสังคมก่อนที่ผู้พ้นโทษจะก้าวเข้าไปสู่ในเรือนจำ ส่งผลให้ต้องปรับตัวในอีกรูปแบบหนึ่งที่แตกต่างไปจากวิถีชีวิตเดิมเป็นอย่างมาก และอาจก่อให้เกิดปัญหาการปรับตัวของผู้พ้นโทษได้เช่นกัน

ไม่สามารถทำอะไรได้ตามที่วางแผนไว้

การคาดหวังและการวางแผนการใช้ชีวิตหลังปล่อยนั้น เป็นสิ่งที่ผู้พ้นโทษเกือบทุกคนได้วางแผนไว้ว่าออกมาจากเรือนจำแล้วจะต้องทำอะไรบ้าง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการวางแผนด้านการประกอบอาชีพหลังปล่อย ทั้งการประกอบอาชีพส่วนตัว และการหางานทำ แต่หลังจากที่ออกมาจากเรือนจำในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้สิ่งที่ได้คิด ได้เตรียมการ และได้วางแผนไว้นั้น ไม่เป็นไปตามที่คิดไว้ ส่งผลกระทบบ่อยมากในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะด้านรายได้

โควิด-19 ทำให้ไปไหนไม่ได้เลย ทำอะไรไม่ได้เลย... วางแผนไว้ว่าจะออกมาทำค้าขายอยู่กับลูก ก็ไม่ได้ทำอะไรเลย... (หญิง อายุ 34 ปี)

เราวางแผนว่า ออกมาจะทำค้าขาย ออกมาแล้วทำอะไรขายไม่ได้เลย โควิดอย่างเดียวนะ เลิกดาวนั้ห้ามออกนอกบ้านตอนค่ำ...ขายอะไรก็ได้บ้าง ไม่ค่อยดี ทำให้เงินหมุนเวียนน้อย (ชาย อายุ 29 ปี)

ออกมาปุ๊บ เราไม่มีอะไรเลยสักอย่าง...การประกอบอาชีพ บางคนนี่ ออกมา ตั้งใจจะมาค้าขาย ก็ขายของไม่ได้ (หญิง อายุ 33 ปี)

ตอนแรกหนูมา ตั้งใจว่าจะเอามาทำเอง ทำมาหากินเอง เป็นเจ้านายตัวเอง มีทุนมีอะไร แต่พอมาเจอโควิด ก็ไม่กล้าทำ ไม่กล้าลงทุน (หญิง อายุ 39 ปี)

การที่ผู้พ้นโทษมีความคาดหวังในเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ประสบการณ์ที่ได้รับหลังปล่อยไม่เป็นไปตามที่ได้วางแผนไว้ ส่งผลกระทบบ่อยต่อด้านอื่นๆ ตามมา ได้แก่ ความเครียด ความวิตกกังวล

หนูก็เครียดนะ คิดว่าออกมาต้องทำอะไร จะขายอะไร เราวางแผนไว้ แต่พอเจอโควิดมันก็ต้องหยุดหมด กังวลว่าจะยังมี หนูก็ไม่ได้ทำอะไรใครนะคะ แต่ก็กังวล (หญิง อายุ 44 ปี)

มันก็รู้สึกเครียดนิดๆ สิ่งที่เราคาดหวัง มันก็ไม่เป็นตามหวัง เรื่องงานนะ เราไม่มีทุนอะไรแบบนี้ แล้วเจอโควิดอีก เหมือนกับมันผิดหวัง (ชาย อายุ 22 ปี)

เข้าร่วมสหกรณ์ผู้ผลิต มีการสอนการหมักหนุ การทำน้ำจิ้ม แต่เราก็ทำอะไรไม่ได้ เพราะออกมาแล้วติดโควิด-19 (หญิง อายุ 34 ปี)

รายได้ที่ไม่เพียงพอ และการหางานที่ยากขึ้น

ผู้พันโทส่วนใหญ่มีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันว่า สถานการณ์โควิด-19 ส่งผลต่อการประกอบอาชีพ และรายได้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งเรื่องเงิน และงานเป็นผลกระทบที่สำคัญมาก ในสถานการณ์ปกติ การหางานทำเป็นประเด็นปัญหาสำคัญของผู้พันโทอยู่แล้ว แต่สถานการณ์โควิด-19 ทำให้การหางานทำเป็นเรื่องที่ยากมากสำหรับผู้พันโทในช่วงนี้ หรือแม้กระทั่งกลุ่มที่ประกอบอาชีพส่วนตัว เช่น ค้าขาย รายได้ก็ไม่เพียงพอเช่นกัน

สถานะทางการเงินเลวร้าย โควิดอย่างนี้งานปกติก็หายากอยู่แล้ว ถ้าออกมาแล้วจะมีงานรองรับเราไหม จะเอาเงินที่ไหนอะไรอย่างนี้ค่ะ (หญิง อายุ 32 ปี)

กระทบกับผมมากเลยพี่ ผมขายของได้น้อย ผมขายน้ำนะ ก็ขายได้บ้าง แต่พอโควิดระบาดหนักมากๆ ก็ขายได้น้อยมากเลย คิดว่าจะทำอะไรเพิ่มก็ยากไปหมด (ชาย อายุ 22 ปี)

ผู้พันโทบางรายให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ในช่วงโรคโควิด-19 นั้นทุกคนมีความระวังในการใช้ชีวิตอย่างมาก ทำให้การประกอบอาชีพ การค้าขาย ไม่สะดวกเท่าที่ควร หรือหากผู้พันโทเป็นโรคโควิด-19 แล้ว ก่อนมาทำงานก็ต้องมีใบรับรองแพทย์ก่อน เพื่อยืนยันว่าหายแล้วแน่นอน ถ้าไม่มีก็จะเสียโอกาสในการทำงาน

การค้าขายหยุดชะงัก ขาดรายได้ค่ะ ต้องปิดร้านเลย ทำอะไรไม่ได้เลยจนกว่าเราจะได้ใบรับรองแพทย์ มายืนยันว่าเราหายแล้วจะเป็นอย่างนี้ค่ะ ถ้าเราไปขายหรือทำอะไรก็เหมือนเป็นการหลอกลวงเราว่า ขนาดเราเป็นแล้วยังไม่ทำอะไรอย่างนี้อีก ยิ่งขายของอีกจะได้อย่างไรไม่รู้จักป้องกันตัวเองค่ะ ใช้ปัญหาใหญ่แล้วคนเราจะระวังก็ยากแล้วก็คือ ไม่ซื้อ ไม่เข้าจุดหมุนร้านเราอีกเลยอย่างนี้ค่ะ (หญิง อายุ 37 ปี)

104

แต่พอออกมาแล้วเนี่ยมันเป็นयेอะอะ มันมีลือคดลือคตวน้อย่างวี้ การค้าขายการทำมาหากินมันก็ลำบากหน่อย (หญิง อายุ 41 ปี)

ผู้พันโทบางกลุ่มได้ให้ข้อมูลว่า ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 รายได้ลดลง เนื่องจากต้นทุนการผลิตสินค้าเพิ่มสูงขึ้น ค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้น ทำให้รายได้หรือกำไรที่ได้ลดลง

ถ้าเกี่ยวกับโรคระบาด เหมือนค่าครองชีพบางอย่างมันสูงขึ้น ต้นทุนในการทำของทำมันก็มีผลไปด้วยอยู่ดีๆ ราคาต้นทุนของทำขึ้นสูง เป็นอะไรแบบนี้ เราก็ต้องเข้าไปออกลูกค้าว่าจ้องขึ้นราคาละ บางทีลูกค้าบางคนก็โอเค บางคนก็ไม่โอเค ลูกค้าก็หายไป มันก็เป็นผลกระทบลูกโซ่อะไรแบบนี้ค่ะ เกี่ยวกับค่าครองชีพมากกว่า ถ้าเกี่ยวกับโรคระบาดนะ คิดว่าตรงนี้มีผล (หญิง อายุ 42 ปี)

ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มมากขึ้น

ผู้พันโทบางรายให้ข้อมูลว่า การใช้ชีวิตในช่วงสถานการณ์โควิด-19 นั้น นอกจากรายได้จะไม่เพียงพอแล้ว ยังเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ในการซื้ออุปกรณ์ในการป้องกันตนเอง เช่น หน้ากากอนามัย แอลกอฮอล์ หรือแม้กระทั่งยาประเภทต่างๆ ที่จำเป็น ซึ่งมีความแตกต่างจากในเรือนจำ เนื่องจากในเรือนจำจะมีการแจกให้ผู้ต้องขัง แต่ในการใช้ชีวิตหลังปล่อยจำเป็นต้องซื้อมาใช้นั่นเอง

ช่วงนี้เหอะคะ โควิดทำให้รายจ่ายเราเพิ่มขึ้นด้วย ไหนจะต้องซื้อหน้ากาก แอลกอฮอล์ อะไรอีกมากมาย เราที่รายได้น้อยแล้ว ก็ต้องมาระวังเรื่องนี้อีก (หญิง อายุ 36 ปี)

ผมว่าข้างในเขาก็ดีนะ เรื่องโควิด ดีกว่าข้างนอกอีก เพราะว่าเขามียา มีของที่จำเป็นในการป้องกัน อะไรเขาก็ให้ เขาดูแลเราดีกว่าข้างนอก อยู่ข้างนอกต้องหาเอาเอง ต้องซื้อหน้ากากเองอะไรพวกนี้อะ ตอนแรกเขาก็ให้ แต่พอหมดเขาก็ต้องหาเอง (ชาย อายุ 46 ปี)

ความลำบากในการใช้ชีวิต

ผู้พันโทบางรายให้ข้อมูลว่า การใช้ชีวิตในช่วงโควิด-19 มีความยุ่งยากมากในการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน โดยเฉพาะช่วงแรกที่ออกมาจากเรือนจำ การใช้ชีวิตนอกบ้านลำบากมาก ไม่เคยชินกับการใช้ชีวิตในสถานการณ์โควิด-19 มีข้อจำกัด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเดินทางที่ยากลำบากขึ้น การใช้ชีวิตประจำวันในสังคม การทำงาน และการหางานทำ

การไม่สามารถเดินทางได้อย่างสะดวกสบาย ทำให้การหางานหรือการประกอบอาชีพมีความยากลำบากมากกว่าที่คิดไว้ แต่มันก็ต้องอยู่กับมันให้ได้ (ชาย อายุ 39 ปี)

105

ตอนแรกพื่อออกมาพี่ก็รู้สึกแย่นะ เพราะตอนนั้นยาก พื่อออกมาตอนแรกเชื่อใจน้อง พี่ไม่คิดว่ามันจะขนาดนี้ะ นึกว่าออกมาแค่ใส่แมสก์ ความหมายพี่ เข้าใจปะว่า คือพี่ใส่แมสก์แล้วพื่อออกมา ก้าวมาจับไ้ มันเกิดอะไรขึ้น มันใช้ชีวิตยุ่งยากมาก เดี่ยวกลางคืนมา ออกไม่ได้ เคอร์ฟิว แล้วก็ทำงานที่ยาก (หญิง อายุ 38 ปี)

มันก็ลำบากครับพี่ ตอนที่เขาแบบ อะโระนะ เขาปิดเคอร์ฟิวที่โมง ที่โงง อะโระอย่างนี้อะ ไข่ครับ แล้วบางทีแบบมันหาของกินยากแล้วก็หางานทำยากครับพี่ (ชาย อายุ 35 ปี)

นอกจากนี้ การใช้ชีวิตโดยการใส่หน้ากากอนามัยในช่วงที่ออกนอกบ้าน ก็เป็นประเด็นปัญหาอย่างหนึ่งของผู้พันโทบางกลุ่ม เนื่องจากความไม่เคยชิน ส่งผลต่อความยากลำบากในการใช้ชีวิตเช่นกัน

ก็รู้สึกแบบยังงี้ว่ะ ต้องอะไรยังงี้ คือเราติดนานเราก็เลยไม่รู้ว่ายังงี้ เมื่อก่อนแบบว่าไม่มีแมสก์ แอลกอฮอล์อะไรอย่างงี้ คือเราไม่เคยออกมาในยุคนี้เลย พอใส่แมสก์นะไปไหนก็ใส่แมสก์นะอะไรงี้ มันทำให้เราแบบอึดอัดอะ เราไม่เคยใส่ คือเราแบบว่าไม่เคยใช้ชีวิตแบบนี้ ไปไหนก็ต้องแบบ หุกรันนี้ไปเดินเปิดไม่ได้ใส่ก็มีคนมองก็คือเราไม่ชิน ก็คือเราไปไม่ใส่แมสก์ ก็ไปยังไม่ค่อยชินเท่าไร (หญิง อายุ 31 ปี)

เรื่องของการดำเนินชีวิตเนี่ย อันดับแรกเลยคะ เพราะว่าก่อนเข้าไปยังไม่มีโควิด ออกมาใช้อย่างแรกเลย ทุกคนใส่หน้ากาก แค่ออกไปก็งแล้ว ใครเป็นใคร ก็คือ มันจะงมาก เราต้องทำอย่างไร (หญิง อายุ 32 ปี)

ความยากลำบากในการดำเนินชีวิตช่วงสถานการณ์โควิดนั้น ผู้พันโทบางราย **ไม่สามารถปรับตัวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้** เนื่องจากอยู่ในเรือนจำเป็นระยะเวลา นาน ไม่เคยชินกับการใช้ชีวิต มีความกลัวในการใช้ชีวิตช่วงสถานการณ์โควิด-19

ช่วงแรกไม่ได้ออกไปไหนเลยคะ ยังปรับตัวไม่ได้ อยู่บ้านเป็นเดือนกว่าขนาดแค่เซเว่นปากซอยหนูยังไม่เข้าเลยพี่ 2 อาทิตย์ อย่างในความที่ติดคุกนาน 4 ปี 6 เดือน มันนานนะ และด้วยความที่กลัวโรคด้วย มันก็งง ออกมาเจออะไรที่ไม่เคยเจอ (หญิง อายุ 32 ปี)

ครั้งแรกๆ ออกมาก็ ก็ยังมีมันๆ อยู่อะ เพราะว่าเรา เราอยู่แต่ข้างในแล้วไม่ได้ออกเจอโลกภายนอก ไม่ได้เจอผู้คนอะไรก็คืออยู่แต่ข้างในนะ อยู่แต่ในกรอบสี่เหลี่ยม แต่พอเราออกมาเราก็เหมือนเราก็มันๆ อะพี่ ไปไหน ทำอะไรมันยากไปหมด เรารู้ว่าโควิด เป็นไง ทำใจแล้ว แต่พอออกมาแล้วมันก็มันๆ มันยังไม่ได้อะ (ชาย อายุ 30 ปี)

มุมมองเชิงบวกจากสถานการณ์โควิด-19

สถานการณ์โควิด-19 นอกจากจะส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตหลังปล่อยของผู้พันโทแล้ว สำหรับผู้พันโทบางราย สถานการณ์โควิด-19 กลับส่งผลกระทบในเชิงบวกได้เช่นกัน ผู้พันโทบางรายมีความคิดเห็นว่า สถานการณ์โควิดทำให้รูปแบบการใช้ชีวิตเปลี่ยนไปมาก การใช้ชีวิตมีสติมากขึ้น มีความระมัดระวังในการใช้ชีวิตเพิ่มมากขึ้น มีการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เกิดขึ้น รวมทั้งได้ใช้ชีวิตกับครอบครัวเพิ่มมากขึ้น

106

เป็นเชิงบวกมากกว่าครับ ผมเห็นเป็นเชิงบวกมากกว่าเพราะว่า เหมือนจริงๆ แล้ว ทุกคนมันก็เหมือนต้องเริ่มใหม่กับหมดเลยอะครับ มันได้เรียนรู้ แล้วก็เปลี่ยน ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต มีสติ มีความระมัดระวังมากขึ้น ก็ดีนะครับ ดีอยู่ (ชาย อายุ 29 ปี)

ถ้าเรามองในเชิงบวก โควิดทำให้ได้อยู่กับลูก เมีย ครอบครัวได้นานมากขึ้น (ชาย อายุ 29 ปี)

เราไม่ได้ออกไปไหนเลย ก็ดีนะ เราได้อยู่กับลูกกับเมียมากขึ้น ได้คุยกันหน่อย ได้ทำอะไรด้วยกันมากกว่าเมื่อก่อนอีก (ชาย อายุ 35 ปี)

นอกจากนี้ ผลจากการสัมภาษณ์พบว่า สถานการณ์โควิด-19 ไม่ได้ส่งผลกระทบใดๆ ต่อผู้พันโทบางกลุ่มเลย สถานการณ์โควิด-19 ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตแต่อย่างใด เนื่องจากเพิ่งออกมาจากเรือนจำ ออกมาแล้วก็กลับไปพักอาศัยที่บ้านเลย ไม่ได้ไปใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม บางกลุ่มอยู่ในช่วงเวลากักตัว และบางกลุ่มใช้ชีวิตนอกเมือง เป็นเกษตรกร เลยทำให้สถานการณ์โควิดไม่ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตมากนัก

ผมออกมาก็ไม่รู้เหมือนกัน ออกมายังไม่ได้ไปไหนเลย กักตัวนาน เสร็จแล้วก็ไม่ได้ออกเลย (ชาย อายุ 34 ปี)

ออกมาแล้วก็กลับบ้านเลย ไม่รู้ซี อยากอยู่บ้าน ไม่อยากออกไปไหน เลยไม่ออกไปเลย ยังไม่เจอใครเลย ออกเฉพาะที่จำเป็น (หญิง อายุ 37 ปี)

ผมว่าผมโชคดีหน่อยคือ ออกจากเรือนจำแล้ว ก็ไปหางานกับญาติ เขาปีที่ดินต่างจังหวัด เขาให้ผมไปทำสวน ทำไร่ ทำโน่นทำนี่ ไม่ได้เจอใครมาก ก็ดีนะ จะโควิด หรือไม่โควิด มันก็ไม่ต่างกันมาก (ชาย อายุ 42 ปี)

ก็รู้สึกว่ามันเป็นอุปสรรคในการใช้ชีวิตนะ พี่ก็อยู่ได้ตามปกตินะคะ เพราะว่าโดยตัวเองไม่ได้เป็นคนที่จะไปเที่ยวไหน ไปไหนมาไหนอยู่แล้วอะคะ ก็คือจะอยู่แต่บ้านอยู่แล้วเป็นหลัก ก็เลยไม่รู้สึกว่ามันเป็นปัญหา กับชีวิต อย่างนี้อะคะ (หญิง อายุ 51 ปี)

4) ทักษะที่จำเป็นในการใช้ชีวิตหลังปล่อย

จากการศึกษาในประเด็นเรื่องของทักษะชีวิตที่มีความจำเป็นในการใช้ชีวิตภายหลังจากที่ผู้พ้นโทษได้ออกจากเรือนจำไปแล้ว เพื่อที่ทางเรือนจำ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้นำไปใช้ในการปรับปรุง หรือพัฒนาให้การจัดเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โดยเฉพาะในด้านของทักษะชีวิตที่ควรมีการเสริมสร้างให้แก่ผู้พ้นโทษเพื่อที่จะได้เป็นการช่วยลดการกระทำผิดซ้ำให้กับผู้พ้นโทษไปแล้วนั้น พบว่า ทางเรือนจำควรที่จะให้ความสำคัญในการปรับปรุง หรือพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ ทักษะการประกอบอาชีพ ทักษะในการใช้ชีวิตภายหลังจากที่พ้นโทษ ทักษะทางด้านความคิด และทักษะทางด้านเทคโนโลยี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ทักษะการประกอบอาชีพ

ทักษะประการแรกที่ทางเรือนจำควรมีการส่งเสริมให้แก่ผู้พ้นโทษในขณะที่ยังอยู่ในระหว่างถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำคือ ทักษะการประกอบอาชีพ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ควรมีการนำวิทยากรจากภายนอกเข้าไปให้ความรู้แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำ รวมถึงควรมีแนวทางในการช่วยให้ผู้ต้องขังสามารถค้นพบความถนัด หรือความสนใจของตนเอง เพื่อที่จะได้นำไปใช้เป็นประโยชน์ ในการขอรับการฝึกอบรมวิชาชีพให้ตรงกับความถนัด หรือความต้องการของตนเอง รวมถึงวิชาชีพที่มีการจัดอบรมให้แก่ผู้ต้องขังนั้น ควรเป็นวิชาชีพที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ภายหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัวแล้วได้ อาทิ การทำขนม การทำอาหาร เป็นต้น

การที่มีครูจากข้างนอกไปสอนข้างในเรือนจำเป็นสิ่งที่ดีมาก การเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพที่เราจะทำได้อนาคต เรียนรู้ให้มากๆ เช่น ชวนน้ำให้แก้ว ก็มาจายน้ำให้เป็น (หญิง อายุ 47 ปี)

ทางเรือนจำมีการฝึกวิชาชีพหลายอย่าง แต่ผู้ต้องโทษไม่รู้เลยว่าเขาบังคับอะไร น่าจะมีวิธีอะไรที่จะได้รู้ความถนัดของตัวเอง (ชาย อายุ 39 ปี)

ด้านอาชีพ แนะนำด้านอาชีพที่เราจะสามารถไปทำอาชีพอะไรได้บ้างและจากที่เราโดนเข้ามาคิดแบบนี้มันเชื่อมโยงอะไรได้บ้างเกี่ยวกับอาชีพของเราอะไรอย่างนี้อะคะ แนะนำทักษะอาชีพหลังจากการปล่อยตัวใช้ใหม่คะ ก็มีแนะนำอาชีพ แนะนำการใช้ชีวิต ใช้ เขาก็จะสอนว่าเราควรทำอย่างไรไม่ให้เรากลับมาทำผิดซ้ำอีก ไม่ต้องให้มาติดซ้ำอีกเนี่ย (หญิง อายุ 37 ปี)

อบรมเกี่ยวกับเรื่องการทำพวกเบเกอรี่ พวกอาหาร นี่มันสำคัญสุดเลยนะ มันก็คือเหมือนกับว่าได้ความรู้ติดตัว อะไรอย่างนี้อะ พี่ว่าสำคัญ จนเบเกอรี่อะ โอ้โฮ ขายดีมาก เพราะว่ามันทำอยู่ประมาณ 21 ปีอะ จนแบบว่าออกมาก็คือ ตัวมันอะ สัมโลกไปเลยอะ ทำไปจนตาย ใช้ มันก็ทำพวกขนมเบเกอรี่ขายหน้าบ้านอ้อรอย เขาก็เลยแบบว่าติดต่อ แล้วก็มีคนมารีบ อะอย่างนี้ ก็พออยู่ได้ (หญิง อายุ 51 ปี)

ทักษะการใช้ชีวิตภายหลังจากที่พ้นโทษไปแล้ว

ทักษะประการต่อมาที่ทางเรือนจำควรให้ความสำคัญเพื่อช่วยในการลดอัตราการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษ คือ ทักษะการใช้ชีวิตภายหลังจากที่พ้นโทษไปแล้ว โดยอาจเป็นการให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา ทั้งในด้านของการใช้ชีวิต รวมถึงปัญหา อุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่พ้นโทษไปแล้ว ตลอดจนแนวทางในการพูดคุย โกล่เกลี่ยกับคู่กรณี หรือผู้เสียหายจากการกระทำผิดของผู้พ้นโทษ ดังตัวอย่างข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

เจ้าหน้าที่ก็จะมีการแนะนำว่า ถ้าออกไปเนี่ยก็อาจจะให้ไปพูดคุยหรือไกล่เกลี่ยในความรับผิดชอบแต่บางคดีมันไม่ได้จริงๆ อะ มันสุดวิสัยจริงๆ มันก็ต้องยอมรับ (หญิง อายุ 37 ปี)

ทักษะทางด้านความคิด

ทักษะที่ควรมีการพัฒนาให้แก่ผู้ต้องขังประการที่สาม คือ ทักษะทางด้านความคิด โดยเฉพาะการสร้างคามเข้มแข็งทางจิตใจ และการสร้างวุฒิภาวะทางอารมณ์ให้แก่ผู้ต้องขังเพื่อที่จะได้ช่วยให้ผู้ต้องขังทราบว่สิ่งใดควรทำ หรือสิ่งใดไม่ควรทำ ภายหลังจากที่พ้นโทษไปแล้ว นอกจากนี้ทักษะทางด้านความคิดยังหมายถึงความถึงความรู้พื้นฐานต่างๆ เช่น ความรู้ทางด้านคณิตศาสตร์ ความรู้ทางด้านภาษา ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศในระดับพื้นฐาน รวมถึงความรู้ที่เกี่ยวกับกฎหมายทั่วไปเพื่อให้ผู้ต้องขังได้ทราบถึงผลเสียที่อาจจะเกิดขึ้นกับตน หากว่าเมื่อพ้นโทษออกไปแล้วและไปกระทำผิดซ้ำอีก

การคิดได้ คิดเป็น ความเข้มแข็งทางจิตใจ เป็นสิ่งที่ควรทำให้เรามีก่อนออกมาครับ (ชาย อายุ 43 ปี)

ทักษะในเรื่องของการมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ครับ คนเราถ้ามีภาวะทางอารมณ์ รู้จักจุดดีจุดแข็งของตัวเอง มันจะช่วยทำให้เรารู้ว่าเราควรจะไปไหนที่ สอง เป็นสายเรื่องวงคณิตศาสตร์และการใช้เหตุผลครับ คือผมคิดว่าเรื่องนี้ เราค่อนข้างด้วยเรื่องนี้มาก ถ้าเราสามารถให้ข้อคิดเรื่องคณิตศาสตร์ และการให้เหตุผล กับตัวเองได้ว่าไม่ว่าอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำ อะไรผิดอะไรถูกมันจะเป็นเรื่องที่ดีมากนะครับ เรื่องการใช้ภาษา การใช้ภาษาไทยที่ถูกต้องและการใช้ภาษาอังกฤษที่ถูกต้อง เขาควรจะทราบเพื่อให้รู้ว่า ช่องทางมันไปยังไงต่อชีวิตจะไปยังไงต่อ เรื่องต่อไปที่ฝากก็คือเรื่องกฎหมายครับควรจะมีมารู้กฎหมายเบื้องต้นว่าอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำ อะไรคือละเมิด อะไรคือผิดกฎหมาย และเรื่องที่ ไม่ควรทำครับ อะไรคือกฎหมายที่อนุญาต และให้เราได้ อะไรคือสิ่งที่กฎหมายไม่อนุญาต และไม่ให้ทำ อย่างนั้นอะ ต้องเข้าใจตรงนี้ก่อน และท้ายที่สุด ทักษะในเรื่องของการค้นหาจุดแข็งของตัวเอง ไปทางด้านไหน อย่างเช่น มันมีในเรื่องของแบบทดสอบเราเป็นคนเก็บตัวไหม เราเป็นคนเฉยๆ ไหม เราควรจะทำอาชีพอะไรที่เกี่ยวข้องกับตัวเองแล้วมันเกิดประโยชน์ที่สุด อย่างนั้นอะ ก็ค่อนข้างกับไปในส่วนตรงนั้น แต่ว่าเรื่องหลักๆ ก็อย่างที่ผมเล่าให้ฟังนะอะตรงนี้ (ชาย อายุ 41 ปี)

ทักษะทางด้านเทคโนโลยี

ทักษะประการสุดท้ายที่ควรมีการสนับสนุนให้นำไปพัฒนา และปรับปรุงแนวทางในการจัดเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้แก๊งค์ผู้ต้องขังคือ ทักษะทางด้านเทคโนโลยี เนื่องจากในปัจจุบันนี้เทคโนโลยีถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญในการใช้ชีวิตประจำวันอย่างหนึ่ง การที่ผู้ต้องขังไม่ได้รับความรู้ในเรื่องดังกล่าวตั้งแต่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ หรือได้รับความรู้ที่ไม่ถูกต้อง โดยปล่อยให้ลองผิดลองถูกเองภายหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัวก็มีแนวโน้มที่ผู้พ้นโทษจะนำเอาเทคโนโลยีไปใช้ในทางที่ผิด อันเป็นเหตุให้ต้องถูกจับกุม และกลับเข้าอยู่ในเรือนจำซ้ำอีกครั้ง ในขณะที่หากมีการอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยีให้แก่ผู้ต้องขังอย่างถูกต้อง ก็จะสามารถช่วยให้ผู้ต้องขังเข้าถึงแหล่งความรู้ต่างๆ ที่มีเผยแพร่อยู่ตามช่องทางออนไลน์เป็นจำนวนมาก ทั้งยังสามารถนำไปใช้เป็นช่องทางในการประกอบอาชีพ เพื่อเลี้ยงตนเองภายหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัวไปแล้วได้ ดังตัวอย่างข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

ควรมีการสอนหรือเสริมทักษะด้านเทคโนโลยีอย่างมากครับ เพราะโลกมันเปลี่ยน ผู้ต้องโทษออกมาพบว่าไม่เรื่องนี้ก็เกือบทุกคน (ชาย อายุ 34 ปี)

อย่างไรก็ตาม มีผู้พ้นโทษบางรายที่ให้ความเห็นว่า การพัฒนาทักษะให้แก่ผู้ต้องขังเพื่อช่วยให้ไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีกภายหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัวแล้วนั้น ไม่ควรที่จะพัฒนา หรือให้น้ำหนักแค่เพียงทักษะด้านใดด้านหนึ่ง หากแต่ควรพัฒนาทุกทักษะไปพร้อมกันเนื่องจากทุกทักษะล้วนมีความจำเป็น และมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกัน ดังตัวอย่างข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

ทุกด้านเลยคะที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิต ทักษะด้านอาชีพ ทักษะการใช้ชีวิต แล้วก็สังคม ทุกอย่างมันเกี่ยวเนื่องกันมาก ควรส่งเสริมหมดเลย (หญิง อายุ 30 ปี)

04

การกระทำผิดซ้ำ:
ความเป็นไปได้
และการป้องกัน

บทนี้นำเสนอเสียงสะท้อนของผู้พ้นโทษ ประเด็นปัจจัยที่ทำให้ผู้พ้นโทษไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก ปัจจัยที่สามารถทำให้ผู้พ้นโทษกระทำผิดซ้ำ รวมทั้งมุมมองและความคิดของผู้พ้นโทษด้านแนวทางในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ

I. ปัจจัยที่ทำให้ผู้พ้นโทษไม่การกระทำผิดซ้ำ

การศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้ผู้พ้นโทษที่ได้รับการปล่อยตัวในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก ถือเป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่งในงานศึกษาค้นคว้านี้ เนื่องจากเป็นที่ทราบกันดีว่าผู้พ้นโทษส่วนใหญ่ที่ได้รับการปล่อยตัวมักจะมีแนวโน้มกลับไปกระทำผิดซ้ำในช่วงระยะแรกที่ได้รับอิสรภาพ ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นจากการประสบกับปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับสังคม การขาดโอกาสในการได้รับงานทำ อันเนื่องมาจากที่เคยมีประวัติถูกคุมขังในเรือนจำมาก่อน ตลอดจนการที่สภาพจิตใจของผู้พ้นโทษบางรายที่อาจจะยังไม่เข้มแข็งเพียงพอต่อสิ่งยั่วยุต่างๆ เป็นเหตุให้กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่พ้นโทษมาในช่วงเวลาที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อันเป็นช่วงเวลาที่ยากลำบากยิ่งต่อผู้พ้นโทษในการที่จะได้รับโอกาสต่างๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังนั้น การทำการศึกษาดังกล่าว หรือปัจจัยที่ช่วยให้ผู้พ้นโทษเหล่านี้ไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก จึงถือได้ว่าเป็นประเด็นงานศึกษาที่มีความน่าสนใจ อันจะนำไปถอดบทเรียนเพื่อสร้างเป็นองค์ความรู้ ตลอดจนนำไปพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างเป็นรูปแบบ (model) หรือแนวปฏิบัติที่ดี (best practice) ที่จะช่วยลดปัญหาจากการที่ผู้พ้นโทษกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก โดยจากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า มีปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้พ้นโทษไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก จำนวน 7 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยทางด้านครอบครัว ปัจจัยทางด้านประสบการณ์ของผู้พ้นโทษขณะที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ ปัจจัยทางด้านแนวคิด และมุมมองของผู้พ้นโทษ ปัจจัยทางด้านการศึกษาที่ได้รับโอกาสในการประกอบอาชีพ ปัจจัยทางด้านความเข้มแข็งทางจิตใจ ปัจจัยเรื่องการเลือกคบเพื่อน และปัจจัยด้านการได้รับการยอมรับจากคนในสังคม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ปัจจัยทางด้านครอบครัว

112

ครอบครัวถือได้ว่าเป็นหน่วยทางสังคมที่เล็กที่สุด และมีความใกล้ชิดกับผู้พ้นโทษมากที่สุด โดยหลังจากที่ได้รับอิสรภาพมาแล้ว ผู้พ้นโทษส่วนใหญ่ก็เลือกที่จะกลับไปใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับครอบครัว เช่น พ่อ แม่ ญาติ พี่น้อง คู่รัก คู่สมรส หรือบุตร เป็นต้น ซึ่งนอกจากครอบครัวจะทำหน้าที่เสมือนกับเป็นที่พักอย่างดีให้แก่ผู้พ้นโทษแล้ว ยังเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจที่สำคัญของผู้พ้นโทษที่จะไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก จากการศึกษาพบว่า ผู้พ้นโทษส่วนหนึ่งจะนึกถึงพ่อแม่ของตน โดยเฉพาะในเรื่องความยากลำบากในการเดินทางเพื่อขอเข้าเยี่ยมในขณะที่ยังถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ การนึกถึงลูกของตนเองที่กำลังเติบโตขึ้น และไม่อยากเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีให้ลูก ความกลัวว่าหากตนกระทำผิดและต้องถูกจับกุมซ้ำอีกจะทำให้หมดโอกาสในการดูแลผู้ที่มีความสำคัญในชีวิตของผู้พ้นโทษเหล่านี้ โดยเฉพาะกับพ่อแม่ที่มีอายุมากขึ้น

ไม่คิดจะทำอีก เนื่องจากสงสารลูก .. ครอบครัวมาเป็นอันดับแรกๆ เลย การนึกถึงการเติบโตของลูก ต้องคิดให้มากๆ ลูกโตขึ้นทุกวัน การเห็นลูกร้องไห้ เป็นสิ่งที่ไม่ตเลย สงสารลูก ... ต้องมีการวางแผนใหม่ เปลี่ยนใหม่ เพื่อให้ลูกดีขึ้น เปลี่ยนสังคม เปลี่ยนวงจรชีวิต (ชาย อายุ 39 ปี)

วันที่เราลำบากอยู่ข้างใน ถึงเป็นโทษรอบแรก มันก็ติดมาไม่น้อย ขนาดตัวผม ระหว่างที่ผมติดอยู่ข้างใน พ่อผมมาเยี่ยมผมตลอด พ่อต้องเสียเวลาให้ผมอย่างน้อยเดือนละครั้งเขาต้องมาเสียเวลาเยี่ยมผมครั้งหนึ่ง เขาต้องเสียเวลามาเยี่ยมผม เขาต้องตื่นแต่เช้า มารับบัตรคิว เพื่อจ้องตัวมาเยี่ยมผม ไหนจะต้องเอาเงินมาจูนเรือให้ผมอีก ไหนจะภาระ ที่เขาต้องรับเต็มๆ จากแต่ก่อน ภาระนั้น ผมเป็นคนรับผิดชอบ ถ้าวันใดผมเกิดผิดพลาดอีก คนที่ลำบากอีกก็จะเป็นพ่อผม ผมรู้สึกว่ามันไม่ถูกต้อง ถ้าผมทำอะไรพวกนี้อีกแล้วเขาเป็นคนรับผิดชอบอีก ต้องดึงครอบครัว ต้องดึงอะไรมาเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ซึ่งเราผิดคนเดียว เราทำไมต้องดึงครอบครัวมาด้วย (ชาย อายุ 31 ปี)

เพราะมันเจ็บหลาย มันมีความรู้สึกที่เราโตแล้ว เราเริ่มโตแล้วนะ เรามีลูกที่มองเรา เขากำลังจะจำ เขากำลังจะเป็นวัยรุ่น แล้วเขากำลังจะบอว่าทำไมแม่มยังเป็นแบบนี้ แล้วตัวเขาละ เราเริ่มคิดว่า เออ ถ้าเราทำตัวแบบนี้อยู่ ใช้ค่ะ ความมั่นใจแล้วก็ครอบครัวด้วย ครอบครัวให้กำลังใจ” (หญิง อายุ 38 ปี)

ผมไม่เคยคิดที่จะกระทำผิดซ้ำ เพราะว่าผมรู้สึกว่ามันพอแล้วกับที่ครอบครัวเราต้องรอ แล้วก็ครั้งที่สองก็คงจะไม่น่ามีใครให้อภัยแล้ว อะไรอย่างนี้ครับ (ชาย อายุ 42 ปี)

คู่ชีวิต เลยครับ ก็มีคำนี้แหละที่คอยเตือน คอยเตือนสตรีเรา (ชาย อายุ 29 ปี)

ครอบครัวเลยคะ ตัวเองมันใจมาก ตั้งใจแล้ว เรากลัวการจากลามากกว่าคะ เพราะว่าตอนนี้พ่ออายุมากแล้ว อยากดูแลครอบครัวให้ดี เหมือนตอนนี้อะก็เหมือนเป็นเสาหลักของครอบครัว ต้องดูแลให้ดีที่สุดคะ (หญิง อายุ 30 ปี)

นอกจากครอบครัวจะทำหน้าที่เป็นที่พึ่งพิงทั้งทางด้านร่างกาย และทางด้านจิตใจดังที่กล่าวมาแล้ว การที่ผู้พ้นโทษได้รับกำลังใจ สามารถสัมผัสได้ถึงความรัก ความปรารถนาดี การให้อภัย และไม่ซ้ำเติมถึงเรื่องในอดีตที่เคยผิดพลาดมาแล้วจากครอบครัวของตนเอง ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ช่วยให้ผู้พ้นโทษเกิดความตั้งใจกับตัวเองในการกลับตัวเป็นคนดี และไม่กลับไปยุ่งเกี่ยวกับการกระทำผิดกฎหมายอีก เนื่องจากไม่ต้องการให้คนในครอบครัวต้องผิดหวังในการกระทำของตนเองซ้ำอีก

การสร้างความเข้าใจของครอบครัว ทุกคนในครอบครัวจะคอยช่วยเหลือ มีอะไรให้ไปปรึกษาคุยกัน พี่สาวเป็นคนดีดูแลน้องๆ ดีมาก พี่ๆ ผมรักผมทุกคน สิ่งนี้แหละทำให้เราไม่อยากจะกลับไปทำผิดอีก ไม่อยากทำให้คนในครอบครัวผิดหวัง” (ชาย อายุ 29 ปี)

พ่อแม่คอยสนับสนุนเรามากคะ เมื่อก่อนเราคิดว่าเราไม่เห็นค่าเรา เราก็หนีไปกับเพื่อนเลย แต่พอเรากลับมาค่าให้ออกาสเราทุกอย่าง ไม่ทอดทิ้งเรา ไปเยี่ยมเรา ออกมาให้กำลังใจ ใครจะว่าอะไรก็ไม่ต้องไปสนใจ เลยไม่อยากทำให้เขาผิดหวังมากๆ เลยคะ จะไม่ทำผิดอีกแล้ว” (หญิง อายุ 37 ปี)

เพราะว่าครอบครัวนี้ แม่พ่อเรา ก็คือเราอยากมีอนาคตถ้าเรากลับไปยุ่งอีกเราไม่มีอนาคตแน่ๆ ยังวันไม่มีแน่ๆ เราไม่อยากให้คนอื่นเงามอง ถ้าไปทำผิดอีกเขาไม่ให้โอกาสแล้วนะ นี่คือการสุดท้ายแล้ว (หญิง อายุ 31 ปี)

กำลังใจเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ... เหมือนพ่อแม่ เพื่อน เพื่อนบ้าน น้า อะไรอย่างนี้ ก็คือคำว่าเคยผิดนะไม่เป็นไร แต่วันนี้ออกมาแล้ว เริ่มใหม่ อยากกลับไปทีเดิม (ชาย อายุ 25 ปี)

ครอบครัวเข้มงวดขึ้นค่ะ แต่ดีนะค่ะ เพราะครั้งที่แล้ว เราเป็นคนไม่ฟังพ่อแม่เลย จนวันนี้เขาพูดอะไรเรา ต้องฟัง พ่อแม่ทำทุกอย่างเพื่อเราเลยนะ เราอยากได้อะไรก็ให้บอก แต่ขอยังอย่างเดียวอย่ากลับไปอีกค่ะ... พ่อแม่ให้กำลังใจเสมอค่ะ ให้อภัยเราเสมอ เราต้องกลับตัวใหม่ค่ะ (หญิง อายุ 25 ปี)

ในบ้านไม่มีใครมาเป็นเลย น้องราชการ พี่นาคาร์ อย่างนี้ละ แต่เราพลิกโผมา โอ้โฮ โหดกว่าเพื่อนเลย อะโรยอย่างนี้ละ เอ๊ย ฮิตคุกเว้ย อะโรยอย่างนี้ละ นี่แหละ มันก็ยากใจเราจนทุกวันนี้ละ มันก็กลับไปไม่ได้หรอก แต่เราก็พยายามจะทำวันนี้ให้ดีที่สุด (ชาย อายุ 51 ปี)

ปัจจัยทางด้านประสบการณ์ของผู้พ้นโทษขณะที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ

ประสบการณ์การถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญหนึ่งที่ช่วยให้ผู้พ้นโทษไม่คิดที่จะกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก ทั้งนี้เนื่องจากการใช้ชีวิตที่เต็มไปด้วยกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ การขาดอิสระในการใช้ชีวิตในทุกด้าน ทำให้การใช้ชีวิตของผู้พ้นโทษขณะที่ยังอยู่ในเรือนจำเต็มไปด้วยความไม่สะดวก อึดอัด และยากลำบาก จากการศึกษาพบว่า ผู้พ้นโทษบางส่วนให้ข้อมูลว่าความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังในเรือนจำมีความแออัด และไม่สะอาดมากนัก โดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งการที่จะต้องอยู่ร่วมกันกับผู้ต้องขังจำนวนมากทำให้เกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัย ทำให้เกิดความรู้สึกเครียดท้อแท้ และไม่อยากที่จะกลับเข้าไปใช้ชีวิตในเรือนจำเช่นที่เคยผ่านมาอีก

114

ไม่ ไม่เคยแม่แต่จะคิด เพราะว่าเหมือนเรา 10 ปี 6 เดือน มันช่วยให้เราคิดอะไรได้เยอะนะ ช่วงวัยรุ่นที่เราพลาดไป ทำให้เราต้องไปติดอยู่ข้างในถึง 10 ปี มันทรมาณนะ มันรู้สึก เราเจ็บ เราแวง ยิ่งเจอภาวะโควิด ตอนนั้นมีตาแดง มีไฟไหม้ มันเจอเหตุการณ์ หลายๆ เหตุการณ์ ที่เราหนีไม่ได้ เราไม่มีอิสระ รู้สึกมันเจ็บกับคุก ไม่มีความคิดเลยที่จะกลับไปใช้ชีวิตวัยรุ่นแบบนั้นอีก ไม่มี (หญิง อายุ 42 ปี)

บอกกับตัวเองว่า ข้างในมันไม่น่าอยู่ (ชาย อายุ 34 ปี)

การที่เราได้อยู่เราลำบากแค่ไหนเราก็คิดว่าเราผ่านไปได้แน่นอนเพราะว่าอยู่ในนั้นมันที่สุดในชีวิตของเราแล้วค่ะ คืออยู่ข้างนอกเนี่ยมันไม่มีอะไรหนักเท่าการใช้ชีวิตในเรือนจำแล้วละ (หญิง อายุ 31 ปี)

เหตุผลแรกเลยก็คือเอ่อ เราเอ่อ เรากลัวคุกอะครับ เราไม่อยากจะกลับไปข้างในอีกครับ เพราะว่าเราไปเจอจริงข้างในแล้ว แล้วมันไม่สะดวกสบายมันค่อนข้างจะอึดอัด ก็เลยคิดว่าจะไม่กลับไปติดคุก (ชาย อายุ 30 ปี)

เหมือนโดนแซ่แข็งไว้ครับ ความลำบาก ข้อจำกัดเรื่องอิสรภาพต่างๆ การนอน ความเป็นอยู่ อาหาร การกิน นี่ละครับทำให้ผมเจ็บแล้วครับ (ชาย อายุ 49 ปี)

นอกจากในเรื่องของความยากลำบากในการใช้ชีวิตขณะที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำแล้ว ผู้พันโทษบางส่วนยังได้มีการนำเอาประสบการณ์ หรือข้อคิดที่ได้จากการที่ตนถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ โดยเฉพาะในเรื่องของเวลาที่สูญเสียไปอย่างแทบจะเปล่าประโยชน์ ในขณะที่ใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำ ผู้พันโทษบางรายเกิดความรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองลดลงไปเมื่อถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ รวมถึงการเสียดายโอกาสในการที่จะทำสิ่งที่ดีต่างๆ เช่น โอกาสในการที่จะได้รับการศึกษา โอกาสในการที่จะดูแลพ่อแม่ของตนเอง

วาดอิสรภาพนะ การวาดอิสรภาพ เสียเวลา เสียโอกาส แล้วก็ทำลายความรู้สึกคนที่เรารัก ไม่ว่าจะเป็นแม่ เป็นพี่ เป็นน้อง เป็นเพื่อน มันไปทำลายความรู้สึกเขา จากเราเคยอยู่สูงๆ ดึ๋ง ทำงานเป็นหัวหน้าคน นายคน อย่างนี้ คิดดู แล้วติดคุก ต้องมาติดคุก คำว่าจี้คุก มันก็หนึ่ง (หญิง อายุ 51 ปี)

อย่างแรกเลย เสียเวลาอะ เสียอนาคต แล้วก็เหมือนเราหายใจวันๆ อยู่ข้างในเหมือนคนไร้ค่ามาก ใช้มันอยากทำอะไรในสิ่งที่เราอยากทำไม่ได้ อยากกินในสิ่งที่เราอยากกินไม่ได้มันไร้อิสรภาพ มันคือแรงผลักดันไม่ไปเดินทางเดิมแน่นอนอะ (หญิง อายุ 32 ปี)

ผมติดคุกนานครับ ติด 8 ปีกว่า โทษ 25 ปี ครับ มันก็เลยทำให้รู้สึกว่าเสียโอกาสอะไรไปหลายๆ อย่างที่เราไปอยู่ข้างใน โอกาสที่จะเรียนจบ ได้งานที่ดี ได้ดูแลพ่อแม่ อาจจะมีได้มีครอบครัวที่สมบูรณ์ ผมไม่อยากเสียโอกาสในชีวิตแบบนั้นอีก แต่มันเสียไปแล้ว ก็จะทำต่อไปให้ดีที่สุด จะไม่ทำผิดอีกแล้ว (ชาย อายุ 29 ปี)

ผมคิดอย่างเดียวเลยครับว่าไม่เอาอีกแล้ว มันเสียเวลามาก ไม่เอาแล้ว (ชาย อายุ 29 ปี)

ข้างในมันไม่น่ากลัวหรือครับสำหรับผม แต่มันน่าเบื่อ ถ้าเราอยู่ข้างนอกเวลาที่เรากลับไป เราทำอะไรได้อีกมาก ก่อนผมโดยจับ ผมสร้างโน่นสร้างนี่ ทำโน่นนี่ แต่โดนจับแล้ว ทุกอย่างมันหายไปเลย... ไม่อยากเสียเวลาแล้วครับ (ชาย อายุ 33 ปี)

ผมว่าความคุ้มค่านะครับ การทำผิดแล้วต้องไปเสียเวลาในคุกมันไม่คุ้มเลย (ชาย อายุ 35 ปี)

คิดใหม่จะไม่ทำยา (เสพติด) เราก็กินอื่นก็ได้ อยู่ในคุกมันก็เสียเวลา เรามันแต่ละวันเลยไม่ทำแล้ว (ชาย อายุ 51 ปี)

ปัจจัยทางด้านการเปลี่ยนแปลงความคิด หรือทัศนคติของผู้พันโท

การที่ต้องใช้ชีวิตในเรือนจำอันเนื่องมาจากการกระทำผิดของผู้พันโท เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ช่วยให้ผู้พันโทได้มีเวลา และโอกาสในการได้กลับมาคิดทบทวนถึงการกระทำ และความผิดพลาดที่เกิดขึ้นในชีวิตตนเองจนเป็นเหตุให้ต้องมาถูกจองจำ ขาดอิสรภาพ อยู่ในเรือนจำ ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงความคิด หรือทัศนคติของผู้พันโทในขณะที่อยู่ในระหว่างถูกคุมขังในเรือนจำ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ผู้พันโทส่วนใหญ่เห็นว่าการที่ต้องมาใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำได้สอนบทเรียนสำคัญให้กับตนในด้านของการไม่ประมาทในการใช้ชีวิต ต้องมีความอดทนต่อสิ่งยั่วยุ และคำดูถูกต่างๆ ได้มีการทบทวนตัวเอง ทำให้มีความใจเย็นมากขึ้น รู้จักการวางแผนในการใช้ชีวิต และเห็นโทษที่เกิดจากการทำในสิ่งที่ผิดพลาดของตนโดยผู้ที่ต้องได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำที่ผ่านมาไม่เพียงแต่เฉพาะผู้พันโทอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงพ่อ แม่ ญาติพี่น้อง หรือคนรัก ที่อาจจะได้รับความเดือดร้อนอันเนื่องมาจากการกระทำของตนอีกด้วย

ใช้ชีวิตด้วยความระมัดระวัง ก็คือจะไม่ประมาท ไม่ไปสุลงสิงกับเพื่อนกลุ่มเดิม ไม่กระทำการ ให้คิดว่าเราต้องกลับไปที่สุดเดิมอีกค่ะ แล้วจะทำให้เดินผิดพลาดไปอีก (หญิง อายุ 32 ปี)

ผมได้ทบทวนตัวเอง และค่อนข้างใจเย็นขึ้น เวลาทำอะไรก็ค่อนข้างจะวางแผนครับ คือ ไม่เกรงเหมือนเดิม... คนในครอบครัวก็ว่า ผมใจเย็นลง มีความคิดจับ (ชาย อายุ 30 ปี)

ผมว่าไอ้ที่มันทำให้ผมกลับใจได้ ที่ผมคิดได้ก็เพราะผมได้มองเห็นหลายๆ ด้านไป คือเมื่อก่อน อย่างที่ผมบอก ผมไม่ได้สนใจใคร ผมไม่ได้คิดอะไร บางทีก็ว่าเออกูไม่ได้จ่อเงินพวกนี้มันกินอะไรอย่างนี้ไม่มีใครมาให้ตัวเรา แต่ตอนนี้เรายืนอยู่จุดจบคนที่ไม่ได้สุขสบายไม่ได้ขาย เราก็มองเห็นแล้วว่า อ้อไอ้สิ่งที่มีงายมันทำลายคนรอบๆ ข้าง ทำร้ายคนในครอบครัวก่อน คือเรามาติดคุก พ่อแม่ผมก็เหมือนติดคุกไปด้วย คำที่ต้องมาคอยเสียตัวก็ มาคอยเยี่ยม เสียเวลาทำมาหากิน คอยมาหาเรานี้คือผลกระทบด้านหนึ่งนะ (ชาย อายุ 38 ปี)

116

นอกจากนี้ ผู้พันโทบางรายยังมีการปรับเปลี่ยนแนวคิด และมุมมองต่อสิ่งผิดพลาดที่เคยผ่านมาในอดีต โดยนำเหตุการณ์ในอดีตที่ผิดพลาดนั้นมาให้กำลังใจตนเอง โดยพยายามมอง และเรียนรู้สิ่งเลวร้ายที่ผ่านมาในแง่บวก และใช้เป็นบทเรียนในการเตือนตนเอง หากว่าคิดที่จะกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก ขณะเดียวกันก็ไม่ได้นำเอาผิดพลาดดังกล่าวมาซ้ำเติม หรือด้อยค่าตนเองลง แต่เป็นการนำมาสร้างความเข้มแข็งทางด้านจิตใจให้กับตนเอง

ก็แค่ต้องมีสตินะ รักชีวิต เพราะว่าก็ผ่านมาตรงนั้นก่อนเข้ามาเราก็รู้อยู่แล้วว่ามันต้องทำอะไร ต้องยังไปและออกไปก็แค่ต้องเข้มแข็งและกอดหนุให้ได้แค่นั้นเอง (หญิง อายุ 41 ปี)

การคิดบวก ไม่เอาอดีตมาคิดมานั่งคิดว่าทำผิดพลาด (หญิง อายุ 45 ปี)

สำหรับผู้พันโทบางรายได้มีโอกาสได้คิดทบทวนถึงเวลาในชีวิตที่ต้องสูญเสียไปอย่างเปล่าประโยชน์จากการถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ ประกอบกับการเห็นว่าตนเองมีอายุเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ผู้พันโทกลุ่มนี้ต้องการที่จะใช้เวลาของชีวิตที่เหลืออยู่ให้คุ้มค่า โดยเลือกที่จะอยู่กับคนรัก หรือลูกหลาน และไม่นำไปแลกกับการกระทำผิดซ้ำ ที่อาจทำให้ต้องถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำในช่วงบั้นปลายของชีวิตอีก

อายุมากแล้ว 60 กว่าแล้ว จะให้ไปทำอะไรผิดๆ ก็คงไปไหน อยู่กับลูกหลานดีกว่า (ชาย อายุ 60 ปี)

อายุก็เพิ่มมากขึ้น ไม่เอาแล้ว อยู่บ้านเลี้ยงลูกหลานดีกว่า (หญิง อายุ 57 ปี)

ปัจจัยทางด้านการได้รับโอกาสในการประกอบอาชีพ

การได้รับโอกาสในการประกอบอาชีพที่สุจริต มีความมั่นคงตามสมควร มีรายได้ที่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน หรือครอบครัว ก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญหนึ่งซึ่งช่วยให้ผู้พ้นโทษไม่คิดที่จะกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก โดยผู้พ้นโทษที่ไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก บางราย เห็นว่า แม้ว่ารายได้ที่ได้มาจากการทำในสิ่งที่ผิดกฎหมาย โดยเฉพาะรายได้จากการจำหน่ายยาเสพติดจะค่อนข้างมากเมื่อเปรียบเทียบกับ การประกอบอาชีพสุจริตที่ต้องอาศัยความอดทน และความมุ่งมั่นอย่างสูง แต่การที่ต้องใช้ชีวิตอย่างหลบซ่อน หรือต้องใช้ชีวิตอยู่ด้วยความกังวล หรือหวาดระแวงว่าตนเองจะถูกจับกุมได้ในวันใดวันหนึ่ง ทำให้ผู้พ้นโทษรู้สึกเจ็บหลาบกับการใช้ชีวิตในลักษณะเช่นนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในปัจจุบันนี้มีช่องทางออนไลน์อันเป็นอีกช่องทางในการประกอบอาชีพหนึ่งที่สำคัญของผู้พ้นโทษ หากมีการสนับสนุน หรือให้ความรู้แก่ผู้พ้นโทษในเรื่องดังกล่าว ก็จะเป็นการช่วยให้ผู้พ้นโทษไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

อยู่ข้างในบ้านไม่สบายเหมือนอยู่ข้างนอกหรือกลัว มีเงินเยอะจริงครับ ตอนอยู่ข้างนอกขายยา ทำก็ได้ใช้อะครับ ต้องหลบๆ ซ่อนๆ กลางวันก็เดินไปไหนมาไหนไม่ได้ครับ (ชาย อายุ 40 ปี)

เรื่องอาชีพหรือ เรื่องอะไร ไม่สำคัญเท่าการเปลี่ยนความคิด เพราะศักยภาพของความเป็นมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นคนในเรือนจำ หรือคนที่ไหนก็ได้ เราเรียนรู้ได้ มนุษย์ทุกคนพ้นโทษมา 3 เดือน หากอยู่ในรูป ในรอย 3 เดือนแล้ว เพสบุ๊ค เป็นแบบไหน ตึกตอก เป็นแบบไหน มันปรับตัวเร็วมากแต่แค่ไม่รู้ ช่องทางในการดำเนินชีวิตข้างนอก เพราะเค้าติดความคิดเดิม ถูกไหม ผมว่าไปสอนอาชีพให้เค้า ได้เสริมสร้างมีรอยหยักในสมอง แค่อะไรก็ติดตึกตอก ไม่ใช่ปัญหา เค้าเรียนรู้ได้ ผมเห็นคนไลฟ์กับติ่มเมย ไลฟ์ขายพระ ไลฟ์โปรโมท จัดงานไปหมด (ชาย ไม่ทราบอายุ)

ปัจจัยทางด้านความเข้มแข็งทางจิตใจ

ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนช่วยให้ผู้พ้นโทษไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีกประการต่อมาคือ การสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของผู้พ้นโทษเอง เนื่องจากมีงานศึกษาหลายชิ้นที่แสดงผลการศึกษาออกมาให้เห็นว่า ปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลให้ผู้พ้นโทษกลับไปกระทำผิดซ้ำอีกก็คือ การที่ผู้พ้นโทษมีความเข้มแข็งทางจิตใจที่ไม่มากพอต่อการต้านทานสิ่งยั่วยุ หรือการถูกชักจูงจากกลุ่มเพื่อนให้กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ โดยผู้พ้นโทษส่วนใหญ่เห็นว่า การที่จะช่วยให้ผู้พ้นโทษไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีกนั้น สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านจิตใจให้แก่ผู้พ้นโทษจากสิ่งยั่วยุต่างๆ โดยเฉพาะในปัจจุบันนี้มีสื่อเทคโนโลยีก็มักจะมีช่องทางในการเอื้อต่อการทำในสิ่งที่ผิดกฎหมายได้สะดวกขึ้น

มันมีความรู้สึกใจเข้มแข็งกว่าเดิม มันอยู่ที่ใจเราด้วย คือถามว่าเพื่อนบางคนหือออกมา ก็ยังมีกลับเข้าไปยุ่งอะครับ แต่ด้วยความที่ 4 ปีที่เราติดไป รอบแรกรอบสองบวกกันก็ติดไปเกือบ 10 ปี มันทำให้พอแล้ว ไม่ไหวแล้ว ต้องงอบคุณหัวใจตัวเองด้วยมันเข้มแข็งอะ แต่บอกจริงๆ ว่ารอบนี้ไม่มีออกแวกอะไรเลย เพื่อนรุ่นน้องหือออกมาแล้ว จนทุกวันนี้เค้ากลับไปยุ่งอีก ยุ่งแบบเยอะๆ แล้วยังมาพูดให้เราฟังอีก เรายังได้แต่บอกว่า ดูแลตัวเองดีๆ แล้วยังไง แต่เค้ามาชวนเราไปไหนกับเค้าเราก็ไม่กล้าไปด้วยแล้ว (ชาย อายุ 42 ปี)

สิ่งของล่อใจข้างนอกมันเยอะ เรายังต้องทำใจไม่สนใจมันให้ได้ เล่นโทรศัพท์ ก็มีพนันบอลเข้ามา เรายังต้องเข้มแข็งให้ได้ (ชาย อายุ 22 ปี)

ต้องเข้มแข็งให้มากครับ คิดอย่างเดียว เจ็บแล้วจำไหม หากจำมันก็ไม่เอาอีกแล้วครับ (ชาย อายุ 42 ปี)

หากจะบอกว่าไม่กระทำผิดซ้ำอีก 100% ก็ดูเหมือนจะโททนะ ก็ประมาณ 90% เพราะว่า เรายังไม่รู้ว่าจะพลาดไหม หากเพื่อนชวนอีก แล้วเราไม่เข้มแข็งพอ มันก็พลาด (ชาย อายุ 31 ปี)

ปัจจัยเรื่องการเลือกคบเพื่อน

กลุ่มเพื่อนถือได้ว่าเป็นอีกกลุ่มบุคคลหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการใช้ชีวิตประจำวัน รวมถึงแนวความคิด ความเชื่อ และทัศนคติของผู้พันโทษ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกลุ่มผู้พันโทษที่อายุไม่มากนัก หรืออยู่ในช่วงที่ยังเป็นวัยรุ่น ซึ่งเป็นช่วงวัยที่ให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อนมาก ซึ่งหากผู้พันโทษออกมาแล้ว และกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อนกลุ่มเดิมๆ ที่เคยกระทำผิด ก็มีแนวโน้มสูงที่ผู้พันโทษจะกลับไปกระทำผิดซ้ำได้ง่าย ดังนั้น การเลือกคบเพื่อนโดยไม่กลับไปคบหาสมาคมกับเพื่อนกลุ่มเดิมภายหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัวออกมาจากเรือนจำแล้ว จึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญที่ช่วยป้องกันมิให้ผู้พันโทษกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

เราไม่ได้สัมผัสกับเพื่อนฝูง ไม่ได้สัมผัสกับสังคมอะไรที่เกี่ยวข้องกับพวกยาเสพติดหรืออะไรอย่างงี้แล้วครับ ไม่คิดหวนกลับไปใช้ ไม่คิดหวนกลับไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีกแล้วอะครับ (ชาย อายุ 30 ปี)

ปัจจัยด้านการได้รับการยอมรับจากคนในสังคม

แม้ว่าผู้พันโทษจะเคยถูกตีตราจากสังคมว่าเป็นผู้กระทำผิด และเคยถูกจำคุกในเรือนจำมาก่อน แต่เมื่อภายหลังที่พ้นโทษออกมาแล้วผู้พันโทษเกือบทั้งหมดก็มีความต้องการที่จะได้เริ่มต้นชีวิตใหม่ โดยส่วนใหญ่ภายหลังจากที่พ้นโทษมาแล้ว ผู้พันโทษมักจะมีเป้าหมาย หรือมีความตั้งใจในการที่จะประพฤติตนเป็นคนดี เคารพต่อกฎหมายบ้านเมือง และไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงแล้วยังมีผู้พันโทษอีกหลายรายที่เมื่อพ้นโทษออกมาแล้ว กลับถูกสังคมปฏิบัติด้วยความรังเกียจ ถูกตีตรา ถูกกีดกัน ได้รับการดูถูก หรือเลือกปฏิบัติในด้านต่างๆ ด้วยเหตุผลที่ว่าบุคคลเหล่านี้เคยกระทำความผิด และเคยติดคุกมาก่อน เป็นเหตุให้ผู้พันโทษหลายคนทั้งหมดกำลังใจในการที่จะกระทำความผิดต่อไป และกลับไปทำผิดซ้ำที่เป็นการประชดต่อสังคม ดังนั้น ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรมีแนวทาง หรือมาตรการในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ รวมถึงการปรับเปลี่ยนทัศนคติ หรือมุมมองของสังคมที่มีต่อผู้พันโทษ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้โอกาสแก่ผู้พันโทษได้เริ่มต้นชีวิตใหม่อย่างจริงจัง และด้วยความจริงใจ ก็จะเป็นการช่วยลดอัตราการกระทำผิดซ้ำของผู้พันโทษลงได้

118

มันไม่มีใครหรอกครับที่จะกระทำผิดแต่ บางที มันเป็นแค่อารมณ์ชั่ววูบ มันเป็นแค่ปัญหาของชีวิต มันไม่มีใครหรอกครับที่อยากเข้าไปอยู่ในนั้น แต่บางทีมันก็เป็นเหตุผลของค่า บางทีเป็นแค่ความจำเป็น เหมือนใครมาด่าพ่อแม่เรา เราก็ไม่ยอม ใครมาทำลูกเมียเรา เราก็ไม่ยอมครับ ก็ต้องต่อสู้เพื่อป้องกันลูกเมียเราให้ได้ ค่าก็ถูกตีตราว่าคุณไปฆ่าค่า คุณไปวางยา (ชาย อายุ 33 ปี)

2.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดซ้ำ

การศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดซ้ำในกลุ่มผู้พ้นโทษในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่งประเด็นการศึกษาที่น่าสนใจ โดยเฉพาะในด้านของการกำหนดมาตรการ หรือนโยบายที่เกี่ยวข้องเพื่อลดความเสี่ยง หรือแนวโน้มในการกระทำผิดซ้ำในกลุ่มผู้พ้นโทษได้อย่างยั่งยืน จากการศึกษาในครั้งนี้พบปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดซ้ำในกลุ่มผู้ต้องขังที่พ้นโทษแล้วและต้องกลับมาถูกควบคุมตัวอีกครั้งในเรือนจำ จำนวน 6 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านการได้รับโอกาสในการทำงาน ปัจจัยด้านการขาดการยอมรับจากคนรอบข้าง ปัจจัยด้านปัญหาทางการเงิน ปัจจัยทางด้านเพื่อน คนใกล้ชิด และสภาพแวดล้อม ปัจจัยทางด้านความคุ้มครองค่าตอบแทนความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ และปัจจัยทางด้านทัศนคติ และความเข้มแข็งทางจิตใจของผู้พ้นโทษ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ปัจจัยด้านการได้รับโอกาสในการทำงาน

ปัจจัยในการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษประการแรก คือ ปัจจัยด้านการได้รับโอกาสในการทำงานที่มีความเหมาะสมกับความรู้ความสามารถของผู้พ้นโทษ มีความมั่นคง และได้รับค่าตอบแทนในอัตราที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ อีกทั้งการมีงานทำยังทำให้ผู้พ้นโทษได้มีโอกาสในการพบปะกับผู้คนในสังคมใหม่ๆ ซึ่งเป็นสังคมการทำงานที่สุจริต อันจะเป็นการช่วยในการปรับเปลี่ยนแนวคิด ทัศนคติ หรือมุมมองที่อดีตผู้ต้องขังเหล่านี้เคยมีต่อสังคม ทั้งยังเป็นการสร้างความภาคภูมิใจ และการเคารพตนเองให้แก่ผู้พ้นโทษอันจะเป็นการช่วยลดการกลับมากระทำผิดซ้ำได้อีกทางหนึ่งด้วย อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่าผู้พ้นโทษที่กลับมากระทำผิดซ้ำส่วนใหญ่ล้วนแล้วแต่มีสาเหตุจากการไม่มีงานทำ การถูกปฏิเสธการจ้างงานจากสถานประกอบการอันเนื่องมาจากการเคยมีประวัติเป็นผู้ที่เคยถูกลงโทษจำคุกมาก่อน ดังนั้นการขาดโอกาสในการมีงานทำย่อมส่งผลให้ผู้พ้นโทษไม่มีรายได้ที่เพียงพอในการดำรงชีวิตประจำวัน อันเป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่การตัดสินใจกระทำผิดซ้ำได้ในที่สุด

การไม่มีงาน การไปสมัครงานที่ไหนก็ไม่มีใครรับ ไม่มีโอกาส งานบางอย่างมันต้องใช้ความอดทน ต่อรอง แต่บางคนไม่สามารถทนรอได้ งานฝีมือบางอย่างต่อรอง 6 เดือนก็จะได้หุนคืน พอทำไปไม่มีเงิน ก็กลับไปปล้น ไปขโมย ไปขายยาเหมือนเดิม มันวนเวียน (ชาย อายุ 29 ปี)

119

สังคมไม่ยอมรับ ไม่ได้ทำงาน ไม่ได้โอกาสแล้วเงาะทำงานได้อย่างไร ไปสมัครงานพอรู้ว่าเคยติดคุกมาก็ไม่ให้เงาะทำ แล้วถาบหน้อย อย่างนี้เงาะทำอะไร ถ้าเงาะไม่มี ที่รอรับเงาะก็ต้องกลับไปกระทำผิดซ้ำอยู่ดี (ชาย อายุ 46 ปี)

เรื่องการไม่มีงานทำ เนื่องจากมีประวัติการกระทำผิดติดตัวจึงทำให้ไม่มีบริษัทรับเงาะทำงาน หรือสังคมไม่ยอมรับ ทำให้กลุ่มเงาะ กลับไปยุ่งกับยาเสพติดอีก เพราะมันเป็นสิ่งที่ไม่หาเงินได้ง่ายที่สุด พอออกไปแล้วเงาะก็กลับไปทำอีก (ชาย อายุ 44 ปี)

เพราะว่าคนที่ออกมา ทุกคนเค้าไม่อยากทำความผิดหรอกครับ แต่ถ้าเกิดเค้าไม่มีงาน ไม่มีใครรับ ไม่มีอะไร ไม่มีสวัสดิการช่วย หรือว่าไม่มีใครมาช่วยพอรับ บางคนถ้าเกิดเค้าออกมาเค้ามีพ่อแม่ช่วยพอรับ เค้าก็สบายไป แต่ถ้าเกิดเค้าไม่มีนั่นแหละ นี่ก็คือสาเหตุที่เค้าต้องกลับไปเวียนวนเดิม ทุกคนเค้าก็ไม่อยากทำความผิดหรอกครับ (ชาย อายุ 25 ปี)

ออกมาแล้วไม่มีอะไรเลย หากินลำบากค่าก็เลยต้องกลับไปทำแบบนี้ เหมือนหนูเมื่อก่อน ค่าก็เคยปล่อยตัวมา แล้วแบบพันโทษมา ก็ไม่มีอะไร ทำงานก็ไม่พอกิน ทยาย่างกินบ้าง ก็เลยต้องหวนกลับไป (หญิง อายุ 57 ปี)

ที่ผมทราบนะครับสิ่งเดียวเลยที่ทำให้เราไปกระทำผิดซ้ำอีก ก็เรื่องไม่มีงานไม่มีเงินนี่แหละครับ เป็นสิ่งที่สำคัญมากๆ (ชาย อายุ 41 ปี)

เงินครับ เงิน งาน 2 อย่างนี้ครับ ออกมาไม่มีงาน ออกมาไม่มีความรู้ ความรู้ในที่นี้ไม่ใช่การฝึกวิชาชีพ หรืออะไรนะครับ คือความรู้ที่เป็นอาชีพก่อนที่ค่าเข้าไปอะครับ ที่นี่ค่าออกมาไม่มีที่ไหนรับ แม้แต่จับ GRAB ค่าก็จับไม่ได้เพราะว่าเช็คประวัติ แหกซ์สารธารณะ ใบจับนี้สารธารณะเช็คประวัติ ซึ่งพวกนี้ทำไม่ได้เลย ไม่มีบริษัทไหนรับ ไม่มีการยอมรับจากสังคมอะครับ คือพวกผมไม่ใช่ POWER PAT ไม่ใช่เศรษฐี พวกผมไม่ใช่ใครอะ จ๊อย ไทรอ้อมคังดอม มันก็เลยไม่มีจุดยืนอะครับ (ชาย อายุ 49 ปี)

ปัจจัยด้านการขาดการยอมรับจากคนรอบข้าง

120

ปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้พ้นโทษกลับมาทำผิดซ้ำประการต่อมา คือ การขาดการยอมรับจากคนรอบข้าง โดยเฉพาะญาติพี่น้อง ซึ่งเป็นกลุ่มคนในครอบครัวที่มีความใกล้ชิด และมีความสำคัญอย่างยิ่งกับการดำรงชีวิตของผู้พ้นโทษภายหลังจากที่กลับออกมาใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม ซึ่งการมีครอบครัวที่อบอุ่น และพร้อมที่จะให้โอกาสแก่ผู้พ้นโทษในการกลับตัวเป็นคนดี คอยให้กำลังใจ ให้คำปรึกษา และคอยช่วยประคับประคองให้ผู้พ้นโทษได้เดินต่อไปในหนทางที่ถูกต้องก็ย่อมจะเป็นการช่วยลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำในกลุ่มผู้พ้นโทษได้อีกทางหนึ่ง อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่าผู้พ้นโทษบางกลุ่มที่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีกมีสาเหตุมาจากการที่ถูกครอบครัวทอดทิ้ง การไม่ได้รับโอกาส หรือการยอมรับจากครอบครัวเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การได้รับคำดูถูกจากคนในครอบครัวเป็นเหตุให้ผู้พ้นโทษรู้สึกว่าตนเองอยู่คนเดียว ไม่สามารถขอคำปรึกษาจากใครได้ ขณะที่ในช่วงที่ใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำกลับได้รับการยอมรับจากเพื่อนผู้ต้องขังด้วยกันมากกว่า ซึ่งอาจจะเป็นเหตุให้ผู้พ้นโทษตัดสินใจกลับไปกระทำผิดซ้ำได้อีก

คำดูถูกของครอบครัว ทำให้ตัดสินใจผิดๆ ได้ (หญิง อายุ 38 ปี)

ค่าก็ต้องการโอกาสเหมือนเรา เขาไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ ไม่มีโอกาสได้ศึกษา ได้เรียน ได้ทำงานดีๆ แต่อยู่ข้างนอกสังคมปิดเขา พอออกมาเนี่ย สังคมก็จะมองเป็นลบเลย เคยติดคุกมานู่นนี่นั่น.. อันนี้บางคนก็ไปทำผิดได้อีก อยู่ข้างในได้รับการยอมรับมากกว่าซะวัน (ชาย อายุ 34 ปี)

ความเหว ความว่าเหว นี่ละครับน่ากลัวสำหรับบางคน ไม่มีใครฟัง ไม่มีใครให้ปรึกษา ไม่มีใครยอมรับ นี่แหละครับน่ากลัว (ชาย อายุ 34 ปี)

สองคนนะคะที่เห็นว่าเข้าไปหลายรอบอย่างวี หนึ่งอาจจะแบบอยู่ข้างนอกแล้วแบบเขาไม่มีใคร มีครอบครัว ก็จริงแต่ตัวเขาก็คิดว่าไม่มีใครเพราะครอบครัวก็ไม่ได้ดูแลอะไรอย่างนี้คะ คือว่าอยู่ข้างในมีเพื่อนเยอะ มีข้าวให้กิน มีที่ให้อยู่ให้อุ่นไม่ต้องเสียตัวอะไรอย่างนี้คะ ใช้คะ คือไม่ได้มาเยี่ยม (หญิง อายุ 37 ปี)

ไม่มีที่ปรึกษา ไม่มีครอบครัวคอยให้คำปรึกษาอย่างนี้อะค่ะ เคว้งคว้าง หาเงินไม่ได้ก็กลับไปทำผิดอีก (หญิง อายุ 40 ปี)

ค่อนข้างจะเป็นแบบที่เห็นๆ นะครับ จะเป็นแบบ ออกไปแล้วญาติพี่น้องไม่มีญาติพี่น้องไม่ต้อนรับ พอเขาไม่มีที่อยู่ไม่มีคนต้อนรับเขาก็ไม่รู้จะทำอะไร เขาก็ต้องทำอีกเพื่อว่าเขาจะได้มี ส่วนมากที่ผมเห็น ที่กลับมาเนะ ผมถามเขา ผมก็อยู่ตรงนั้นผมก็ถามเขาเนะ เขาก็บอกว่าออกไปไม่มีใครแล้ว ญาติพี่น้องไม่ต้อนรับ แล้วเขาไม่มี เขาไม่มีเงินกินอย่างวี เขาหิวเขาจะห้ายังไง เขาต้องทำ เขาออก ส่วนมากจะเป็นยัยนั้น (ชาย อายุ 51 ปี)

ปัจจัยด้านปัญหาทางการเงิน

การประสบกับปัญหาขาดส่นทางการเงิน ถือได้ว่าเป็นอีกปัจจัยสำคัญหนึ่งที่น่าไปสู่การกระทำผิดซ้ำในกลุ่มผู้พ้นโทษ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาการมีหนี้สิน การมีรายได้ที่ไม่เพียงพอกับรายจ่าย โดยเฉพาะการว่างงาน หรือการขาดรายได้ที่เกิดขึ้นในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งเป็นเรื่องยากลำบากสำหรับผู้พ้นโทษในการที่จะไปขอความช่วยเหลือในด้านการเงินกับบุคคลอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อผู้พ้นโทษเคยมีประวัติในการถูกจำคุกมาก่อนอันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้พ้นโทษกลุ่มนี้ถูกมองว่าขาดความน่าเชื่อถือ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ผู้พ้นโทษที่ประสบกับปัญหาทางการเงิน ค่อนข้างมีความเสี่ยงสูงต่อการที่จะกลับไปกระทำความผิดซ้ำได้อีกภายหลังจากที่พ้นโทษมาแล้ว

สิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญเลยในการทำผิด ...เมื่อก่อนผมติดหนี้เยอะ หลายแสน เพื่อนเสนอเอาเงินไปทำ มีทุน มีง้อฮวย ปล่อยให้ เพื่อนผมโดยจับ ผมก็โดนด้วย... ผมถูกจับเรื่องยา เพื่อนเก่าๆ งง กันทุกคน (ชาย อายุ 29 ปี)

121

บางคนเขาก็ไม่ได้อยากจะกลับไปกระทำผิดซ้ำหรอก แต่ด้วยความที่หนึ่ง ไม่มีเงิน เงินนี่เป็นปัจจัยมากเลย เขาไม่มีอาชีพ อย่างนี้อะค่ะ แต่ว่าคนบางคนนี่ (ชื่อผู้พ้นโทษ) เพื่อนๆ ที่ออกมาเนะคะ บางคนก็ยิ่งกลับไปเสพยาเหมือนเดิมเนะ (หญิง อายุ 33 ปี)

ปัจจัยคือ เงินเลย...การไม่มีเงิน ไม่มีงานทำให้บางคนต้องกลับไปสู่จุดเดิม ออกมาจากเรือนจำมีคนรังเกียจ ไม่มีงานรองรับ ไม่มีเงิน ค่าใช้จ่ายก็ต้องกลับไปในจุดเดิม (หญิง อายุ 43 ปี)

ความลำบาก หาเงินยาก ส่วนมากที่กลับไปทำ ก็จะเป็น พสบ.ยาเสพติด เนื่องจากเขาเคยได้เงินเยอะจากประสบการณ์ที่พี่เขาไปอยู่เนะ แต่อย่างอาฮัพอย่างพีนี่ ติดแล้วไม่เข้าแล้ว น้อยคน แต่ขอออกว่าจะเป็นคดีที่กลับไป ติดรอบสอง รอบสาม รอบสี่ ก็คือ พสบ.ยาเสพติด เนื่องจากออกมาแล้วเขาหางานทำไม่ได้ ทำได้แต่ไม่พอ ก็คือเขาไม่ได้ ไข่ เขาจะต้องใช้เงินเท่าเดิมอะ กลับออกไปก็ใช้ชีวิตหรูหราเหมือนเดิม ก็คือคุณก็จะย้ายอยู่เดิมๆ (ชาย อายุ 51 ปี)

ปัจจัยทางด้านเพื่อน คนใกล้ชิด และสภาพแวดล้อม

ปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้พ้นโทษกลับมากระทำผิดซ้ำได้อีกประการต่อมาคือ ปัจจัยทางด้านเพื่อน และสภาพแวดล้อม แม้ว่าในช่วงเวลาที่ผู้พ้นโทษถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำจะได้รับการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรม และทัศนคติมาแล้วอย่างดีเพียงใดก็ตาม หากผู้พ้นโทษกลับมาใช้ชีวิตในสังคมแล้วยังต้องพบกับกลุ่มเพื่อน คนใกล้ชิด หรือสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม เช่นเดิม ก็ย่อมมีแนวโน้มที่ผู้พ้นโทษจะกลับไปกระทำผิดซ้ำได้อีกเช่นกัน โดยจากการศึกษาพบว่าผู้พ้นโทษที่กระทำผิดซ้ำบางรายกลับไปกระทำผิดซ้ำอีกเพราะได้รับอิทธิพล หรือถูกชักจูงจากกลุ่มเพื่อน บุคคลใกล้ชิด และสภาพแวดล้อม เช่น การมีคนรักค้ายาเสพติด การถูกชักจูง โน้มน้าว หรือทำทนายให้มึนงงติดต่อการกระทำของตนไปในทางที่ผิด รวมถึงการได้รับโอกาสในการทำงานร่วมกับเพื่อน หรือคนรู้จักที่ทำธุรกิจสีเทา หรือธุรกิจที่ผิดกฎหมายโดยตรงอันเป็นผลมาจากการขาดโอกาสในการปฏิบัติงานสุจริตทำภายหลังจากการที่ได้รับการปล่อยตัวออกมาแล้ว

การที่คนรอบข้างกระทำผิด บางครั้งเราอาจจะโดนไปด้วย เช่น การที่แฟนขายยา บางครั้งเราโดนไปด้วยเลย หวังๆ ที่เราจะไม่เห็นด้วยกับเค้า... (หญิง อายุ 47 ปี)

โดนจับอยู่ประมาณ 2-3 รอบ เรารู้ดีอยู่ เราไม่ได้ขายอย่างนี้อะค่ะ แต่ส่วนมากเราจะตามเพื่อนมากกว่าค่ะ มันอยู่ที่รอบตัวแล้วก็ความคิดด้วยค่ะ (หญิง อายุ 33 ปี)

น่าจะเป็นกลุ่มเพื่อน สังคม ก่อนที่เราเข้าไปเราอยู่ในสังคมแบบไหน ถ้าเราออกมาแล้วยังอยู่กับสังคมเดิมๆ เพื่อนกลุ่มเดิมๆ ถ้าคนที่เค้าจ๊ะใจเข้มแข็งก็โอเคค่ะ แต่คนที่หนแรงแย้วยไปไหน ย้วยอยู่กับสังคมเดิมๆ คุณก็จะทำสิ่งเดิมๆ มันยังไม่โดนจับเลย ถูกไม่โดน กูอยู่ได้ อะไอย่างเนี่ย เค้าก็คิดอย่างเนี่ย ก็จะทำให้เค้ากลับไปอยู่ในสังคม ต้องกลับไปกระทำผิดซ้ำ (หญิง อายุ 32 ปี)

122

ก็การคบเพื่อน การอยู่กลุ่มที่อยู่กลุ่มเดิมๆ การที่ไม่ฉีกตัวเองออกมาจากกลุ่ม อยู่ตรงจุดยาเสพติด ยังไงก็กลับไปเหมือนเดิม เมาเรียกว่าโน้มน้าว แล้วส่วนมากคนที่ออกมา ก็ มีตัวให้ซึ่มใหม่ พอให้ซึ่มแล้วก็เอาไปเล่นเกมออนไลน์ พอนั้นก็ มียาใหม่ มีอะไอย่างนี้อะ คือเราถึงเลือกตัดเพราะเราจะเจอแต่กลุ่มเดิมๆ ถ้าเราไม่ฉีกตัวออกมา (หญิง อายุ 38 ปี)

รากฐานเค้าไม่มีอยู่แล้ว ในคุกนี้ รากฐานเค้าไม่ได้ถูกพัฒนา พอเค้าออกมาเนี่ย คือ โอกาส มีอยู่ 2 โอกาส โอกาสด้านดี กับ โอกาสด้านไม่ดี โอกาสด้านไม่ดี คือเค้าออกมาเสร็จ เค้าเคยมีหน้าตาอยู่ในโลกภายนอก ค้ายาเก่ง มีเพื่อนออกมา เพื่อนพวกนี้ เหมือนตีบโตนั่นในเส้นทางสีเทา ถ้า ก็รับอุม้เค้าเลย มานี้มาทำอันนี้ไหน ธุรกิจสีเทา ก็ ธุรกิจสีด้าก็มี แล้วคนพวกนี้ พอตกเข้าสู่วงวนการกิ้นเหยี่ยว หมายความว่า อยู่คุก 5 ปี 10 ปี อดอัน ออกมาไปเจอผู้หญิง กิ้นเหล่า ติดเหยี่ยว เบนไม่พอ ก็เข้าสู่วงวนการนี้หันทีเลย (ชาย ไม่ทราบอายุ)

เพื่อนสำคัญที่สุด ถ้าเพื่อนเลว เราก็เลวไปด้วยได้ (ชาย อายุ 38 ปี)

คนรอบข้างก็เป็นส่วนสำคัญ เพื่อนบางคนไม่อยากจะกระทำผิดหรอก แต่แฟนเขาติดพนัน เขาเงินให้ทำอะไรก็ไม่พอค่ะ ก็เลยพึ่งยา จากเสพก็เป็นยาอะ (หญิง อายุ 32 ปี)

การไปอยู่กับอะไรเดิมๆ ชุมชนเดิมๆ เพื่อนกลุ่มเดิมๆ วงจรเดิมๆ (ชาย อายุ 32 ปี)

ผมเคยคุยกับคนข้างใน มันเป็นเพราะสัวคมครับ อันดิบแรกเลยนะ เป็นเพราะสัวคม สภาพแวดล้อม เหมือนว่าพอเราเข้าไปที่นี่เราก็คุยกับคนพวกนี้ พอเราคุย เราสนิทกัน พอเฟสจวไรไว้ นัดเจอกัน แห้ยทำอะไรอยู่ แบบช่วงนี้ใส่ทองหรือว่ามีรถ อ้อ กลับมาทำเหมือนเดิม แห้ยทำด้วยดี อะไรแบบนี้ครับ จะวนลูป (ชาย อายุ 26 ปี)

ก็คือสาเหตุหลักๆ เลยนะก็คือการที่เขาไปอยู่ในสัวคมหรือเข้าไปอยู่ในวงจรที่แบบว่าเกี่ยวข้องกับยาเสพติด อีกรั้วะครับ ก็เลยมีผลทำให้เขาอยากที่จะกลับไปใช้แล้วก็อยากกลับไปอยู่ประมาณนี้ครับ (ชาย อายุ 30 ปี)

ปัจจัยทางด้านความคุ้มค่าต่อความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ

ปัจจัยด้านความคุ้มค่าต่อความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ มักจะเกิดขึ้นในกลุ่มของผู้พ้นโทษที่กระทำความผิดซ้ำเกี่ยวกับคดียาเสพติด เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากผู้พ้นโทษบางรายที่ยังไม่สามารถหางานที่สุจริตทำได้ภายหลังจากที่พ้นโทษมาแล้ว ก็อาจจะกลับไปค้า หรือจำหน่ายยาเสพติดใหม่อีกครั้ง เนื่องจากเห็นว่าผลตอบแทนที่ได้รับจากการค้ายาเสพติดมีความคุ้มค่ามากกว่าแม้ว่าตนเองอาจจะถูกจับกุม ดำเนินคดี และต้องกลับไปถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำอีกครั้งก็ตาม โดยจากการศึกษาพบว่า ผู้พ้นโทษบางรายให้ข้อมูลว่าผลตอบแทนที่ได้จากการจำหน่ายยาเสพติดในแต่ละครั้งค่อนข้างสูง การได้รับโทษจำคุกจริงค่อนข้างน้อย ทำให้ผู้พ้นโทษบางส่วนไม่เกิดความเกรงกลัว หรือเข็ดหลาบ นอกจากนี้ ผลประโยชน์ที่ผู้พ้นโทษบางรายได้รับจากการกลับไปค้ายาเสพติดอาจจะเป็นผลประโยชน์ที่อยู่ในรูปแบบอื่นที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น ผลประโยชน์ในรูปแบบของผู้หญิง การสร้างเครือข่าย รวมถึงสิ่งจูงใจอื่นๆ เป็นต้น

แรงจูงใจมากกว่า แบบว่า บางทีเขาอยากเป็นที่ยอมรับกับเพื่อนฝูง บางทีติดผู้หญิง อะไรอย่างนี้อะ พอผู้หญิงสมัยนี้บางคนเขาก็เล่นยานะ คือแบบว่าพอเห็นคนนี้ขายยา ก็อาจจะจับจ่ายหน่อย อะไรแบบนี้อะ ...มันสบาย ไม่เหนื่อย ทำให้เขาอาจจะไปค้ายา (ชาย อายุ 35 ปี)

123

ขายยา มันได้กำไรมาก ครั้งๆ เลย ผมรับมา 800 ขาย 2000 บาท ขายได้ 1 - 2 ชั้น ก็คุ้มแล้ว (ชาย อายุ 25 ปี)

เกี่ยวกับเรื่องการเงินด้วยอะครับ เพราะว่าหลายๆ คนที่เคยขายเคยค้าอย่างรั้วะครับ เคยได้กำไรจากของพวกนี้ก็พอออกมาปั๊บ เขาไม่มีอะไรทำ ไม่มีอาชีพพรอรับ สัวคมค่อนข้างปิดเรื่องนี้พอสมควรครับ ความเป็นจริงแล้ว เออเขาไม่มีอาชีพไม่มีอะไรวัยเขาก็กลับไปทำแบบเดิมอะครับ เพื่อที่จะใช้เงินได้เงินมาในการใช้จ่ายอะครับ (ชาย อายุ 30 ปี)

ถ้าพวกเขาเสพติด เขาจะมีเครือข่ายมีสาย มีพรรคพวก พอออกไปเจอก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ เขามีสิ่งจูงใจมากมายให้กลับไปทำอีก... บางคนอาหิตย์กว่าก็กลับไปแล้ว บางคนไม่ทิ้งปี หรือบางคนก็เป็นปียาเสพติดล้วนๆ เลยครับ (ชาย อายุ 62 ปี)

บางคนเข้าออกเป็น 20 รอบ เขาก็ยังเฉยๆ ปัญหากระทำผิดซ้ำมันยาก.. ผู้ต้องจ้งเข้ามาหน้าเดิมๆ หั้นนั้น (ชาย อายุ 39 ปี)

การหาทางออกไม่ได้ ไม่รู้จะไปพึ่งทางออกยังไร ก็อาจจะไปกระทำผิดซ้ำเติม อย่างเช่น พวกคดียาเสพติด เจอค่อนข้างบ่อยมาก หรือกรณีคดีทางเศรษฐกิจยิวี่ คือคิดว่าช่องทางในการหาเงินมันดีกว่า ง่ายกว่า ซึ่งมันไม่จำเป็นแบบนี้ทุกครั้งคิดว่าแบบนี้ แต่การทำเหมือนแต่ผลลัพธ์อาจจะไม่เหมือนเดิมด้วยซ้ำ ในแบบเดิมที่เคยเกิดขึ้น (ชาย อายุ 41 ปี)

ยุคนี้แรงมาก ยาเสพติดคนไม่ได้ขายนะ แต่เป็นเว็บการพนัน เว็บสีเทาธุรกิจการพนัน ค่าก็เข้าสู่วงวนการ ที่ผู้ต้องโทษหลายๆ คน จะไปโพสต์ เชิญชวนให้คนเล่น ใช้เฟซบุ๊ก พอคนติดตามสัก 10,000 คน ค่าก็จ้างแล้ว โปสท์วันหนึ่ง 700 วันหนึ่ง 1000 ยังมีคนติดตามเป็น 100,000 โปสท์ วันหนึ่ง สามถึงสี่หมื่นบาท อย่างนี้มันผิดกฎหมาย (ชาย ไม่ทราบอายุ)

โทษมันก็ไม่ได้จริงจังมาก แต่หากว่ามีการตรวจพบว่ากระทำผิดซ้ำ จะได้รับโทษคูณ 2 อย่างนี้เขาก็ น่าจะกลัวกัน..... แต่พอทำผิดแล้วเข้าไปในเรือนจำ ก็ไปเจอคนขายรายใหญ่ หรือคนใหญ่คนโตในวงกว้าง ก็จะเป็นเครื่อง่ายกัน ออกมาก็ทำอีก เพราะเหมือนเป็นการปล่อยเครื่อง่ายไปทำงาน (หญิง อายุ 49 ปี)

ปัจจัยทางด้านทัศนคติ ความคิด และจิตใจของผู้พ้นโทษ

ปัจจัยสุดท้ายอันอาจจัดได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะส่งผลให้ผู้พ้นโทษกลับไปกระทำผิดซ้ำได้อีกนั้น ก็คือ ปัจจัยทางด้านทัศนคติ และความอ่อนแอทางจิตใจของผู้พ้นโทษเอง โดยจากการศึกษาพบว่า ผู้พ้นโทษที่กลับไปกระทำผิดซ้ำส่วนหนึ่ง ยังไม่สามารถหักห้ามจิตใจตนเองไม่ให้เกิดกลับไปกระทำผิดซ้ำอีกได้เท่าที่ควร หรือผู้พ้นโทษบางรายมีความคิด และทัศนคติต่อตนเองในด้านลบ โดยมีจะด้วยคุณค่าในตนเอง ขาดความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง รวมถึงมีความโลภ หรือไว้เนื้อเชื่อใจผู้อื่นทำให้ ถูกชักจูงให้กลับไปกระทำผิดซ้ำได้ง่ายกว่าคนทั่วไป นอกจากนี้ ผู้พ้นโทษบางรายไม่ได้มีทัศนคติต่อการกระทำของตนเองว่าเป็นสิ่งที่ผิด หรือเป็นเรื่องที่เลวร้าย การต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำไม่ได้เข้าไปเพื่อรับโทษ และสำนึกผิดในการกระทำของตน แต่กลับมีทัศนคติว่าการ กลับไปอยู่ในเรือนจำเหมือนเป็นการที่หักห้ามร่างกาย เพื่อที่จะได้กลับออกมาสู่สังคมแล้วจะได้กระทำผิดใหม่ได้อีกครั้ง โดยเฉพาะผู้พ้นโทษที่มีความเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ดังตัวอย่างข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

124

ความโลภ ความคิดอยากได้ อยากมี คิดแบบนี้มันก็ทำอีก (หญิง อายุ 51 ปี)

มายด์เซ็ทมันสำคัญ เพราะว่าคนข้างในเงาะ คือคนส่วนใหญ่เท่าที่ผมสัมผัส ผิด ผิด เนา เนาจะลดค่าตัวเอง ลงมาเยอะมากเลย แล้วเขาคิดว่ามัน ออกไปมันไม่มีอะไรทำ ร้อยละ 70 เนาบอกว่า ไม่รู้จะทำอะไร เดี่ยว ก็กลับมายายาอีก เดี่ยวก็กลับมายายาอีก เออ ผมได้ยินคำนี้แบบเยอะ เยอะแบบ เยอะจนน่าตกใจ ผมก็ อืม ทำไมคุณคิดว่าคุณทำอะไรไม่ได้ เออ (ชาย อายุ 29 ปี)

บางคนเขามีความคิดว่า ทุกวันนี้ไม่เหมือนคุณ เหมือนสถานบำบัด เหมือนที่หักห้ามร่างกายให้ฟื้นตัว แล้ว ก็ออกมาเล่นยาใหม่ (ชาย อายุ 47 ปี)

ส่วนใหญ่เลย 90 เปอร์เซ็นต์ เป็นคนที่จิตใจไม่ปกติ ผมพูดง่ายๆ เรียกพิการทางความคิด คนเหล่านี้ สภาวะอารมณ์ไม่ปกติ คือทำชั่วได้ง่ายกว่าทำดี เช่น เป็นคนล้มกระดานง่าย ออกมาก็หันหลังมาขายยา อารมณ์ชั่ววูบ ไม่มีวินัย ไม่เป็นไร คิดเร็วมากๆ เพราะมีสารเสพติดเข้าไป คนพวกนี้ต้องการเงิน จึงเข้าสู่วงการแบบเดิม สูการติดยา การติดยาทำลายหมดเลย คนส่วนใหญ่กระทำผิดซ้ำ ถ้าไปเงาะเลย ทุกคนล้วนมีใช้ยาเสพติดหมด (ชาย อายุ ไม่ทราบอายุ)

แต่ก่อนนี้เราอาจจะไม่ไปหน่อยอะไรอย่างนี้ คนจูงใจอะไรอะไรประมาณนี้ แต่คือเราเชื่อความคิดของเราว่า คนนี้ถูก (หญิง อายุ 45 ปี)

3.

การป้องกันการกระทำผิดซ้ำ : มุมมองและความคิด

การศึกษาถึงแนวทางในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ โดยศึกษาจากมุมมองและความคิดของผู้พ้นโทษในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อันเป็นมุมมองที่ได้รับมาจากตัวบุคคลผู้มีประสบการณ์ตรงที่ครั้งหนึ่งเคยถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ และเมื่อพ้นโทษออกมาแล้ว ยังคงต้องเผชิญหน้ากับปัญหา หรืออุปสรรคต่างๆ ทั้งในด้านการดำรงชีวิต การปรับตัว การต้องรับมือกับถ้อยคำที่เป็นการดูถูกเยาะเย้ย ถากถางที่เป็นการบั่นทอนกำลังใจในลักษณะต่างๆ ทั้งจากสังคม และจากผู้ที่อยู่รอบตัว จากการศึกษาในครั้งนี้พบแนวทางในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำจากมุมมอง และแนวคิดของผู้ที่พ้นโทษแล้ว สามารถแบ่งออกได้เป็น 5 แนวทางในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ ได้แก่ 1) การให้โอกาสแก่ผู้พ้นโทษ 2) การให้ความรู้แก่ผู้พ้นโทษ 3) การสร้างกำลังใจแก่ผู้พ้นโทษ 4) การกำหนดมาตรการต่างๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษ และ 5) การพัฒนาแนวทางการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่เหมาะสม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การให้โอกาสแก่ผู้พ้นโทษ

ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ผู้พ้นโทษกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกคือ การขาดโอกาสในด้านต่างๆ ทั้งในด้านการทำงาน การศึกษา และการดำรงชีวิตประจำวันของผู้พ้นโทษ จากสังคม และคนรอบข้างเท่าที่ควร ดังนั้น การได้รับโอกาสจากสังคม และคนรอบข้าง เพื่อให้ผู้พ้นโทษสามารถกลับตัว เกิดความภูมิใจในตนเอง และเห็นถึงคุณค่าในการประพฤติตนเป็นคนดี และการปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีแนวทางในการช่วยประชาสัมพันธ์ให้สังคม หรือคนทั่วไปได้ทราบ และเกิดความเข้าใจที่ดีต่อผู้พ้นโทษ ตลอดจนผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำ ก็จะช่วยลดอัตราการกระทำผิดซ้ำในกลุ่มผู้พ้นโทษลงได้ส่วนหนึ่ง

สังคมก็ให้โอกาสเขาหน่อย หรือหางาน หางานให้เขาเป็นนายตัวเอง ให้เขาภูมิใจในตัวเขา ว่าเขาออกมาแล้ว เขาไม่ได้ถูกทอดทิ้งนะ คุณสามารถดำเนินชีวิตได้ด้วยงานอะไรก็ช่าง โดยที่คุณไม่ต้องหันกลับไปทำมันอีกใช้ หรือไม่ก็พยายามดึงความรู้จากตัวเขา ว่าเขาถนัดอะไร ให้อูเขาอะ (ชาย อายุ 51 ปี)

125

ผมว่าควรจะมีการทำประชาสัมพันธ์เชิงรุกทางยูทูบ เฟซบุ๊กมากขึ้นครับ เพื่อให้คนเข้าใจก็ให้คนเข้าใจว่า เราสามารถทำตามได้แต่หากสามารถกระทำ อันนั้นเป็นเรื่องที่ เราควรจะบอกให้เขาว่า ถ้าทำผิดแล้วไม่ควรจะทำผิดซ้ำ แล้วคนที่ทำผิดก็ควรได้รับโอกาสบ้าง แล้วก็ปรับปรุงตัวเองครับ (ชาย อายุ 41 ปี)

คนจะไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำ คือ ก่อนออกมาควรปูทาง ให้ความรู้ ให้อาชีพ แนะนำว่าควรไปช่องทางไหน พอเราได้ช่องทางแล้ว ออกมา ถ้าสังคมข้างนอก บริษัทข้างนอกไม่ให้ออกมา สิ่งที่เราเรียนรู้มาบนก็สูญเปล่า อยากให้ข้างนอกให้ออกมามากกว่านี้ (หญิง อายุ 42 ปี)

นอกจากนี้ การให้โอกาสผู้พ้นโทษในการประกอบอาชีพเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ปัญหาการไม่ได้รับการยอมรับในการเข้าทำงาน ปัญหาการขาดทักษะต่างๆ ในการประกอบอาชีพนั้น ส่งผลกระทบต่อการค้าขายของผู้พ้นโทษ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความเครียด และการขาดรายได้ในการดำรงชีพ สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ผู้พ้นโทษมีโอกาสในการกระทำผิดซ้ำได้เช่นกัน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการบูรณาการในการทำงาน เพื่อเพิ่มโอกาสแก่ผู้พ้นโทษในการประกอบอาชีพ เช่น การร่วมมือกับกรมแรงงานในการจัดหางานให้กับผู้พ้นโทษ การร่วมมือกับภาคเอกชนในการรับผู้พ้นโทษเข้าทำงานเลย รวมทั้งหากผู้พ้นโทษไม่มีงานทำก็มีแหล่งในการช่วยเหลือเรื่องการทำงานอย่างเป็นรูปธรรม

ก่อนที่จะปล่อยตัวนะคะ เมาจะมีร่วมกับกรมแรงงาน กรมจัดหางานค่ะ แล้วก็เมาจะพากันไปติดประกาศเอาประกาศมาติดว่าบริษัทนี้รับพนักงาน อย่างนี้ๆ อะไอย่างนี้ ซึ่งคิดว่ามันก็ไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย เนื่องจากต้องให้ไปสมัครงานแล้ว มันเป็นผู้ต้องจำที่ออกมาจากรือนจำนะคะ แล้วผู้ว่าจ้างเมาจะรับหรือเปล่านั้น ไซ้ ต้องเป็นที่จะติดต่อ คือทางเรือนจำจะติดต่อกับจัดหางานนะคะ แล้วก็จัดหางานก็จะเข้ามาให้ความรู้ว่าจะออกไปไม่มีงานทำมาหาจัดหางานนะ อะไอย่างนี้อะคะ (หญิง อายุ 33 ปี)

อยากให้เหมือนกับหาบริษัทมารับผู้พ้นโทษคนที่เมาไม่มีญาติอะ สมมติว่าโรงงานเย็บผ้านี้ แล้วก็เมาผู้ต้องโทษออกมา ก็คือพ้นโทษมาคุณจะได้หางานอยู่ตรงนี้ มีที่พัก มีงานให้คุณทำ อะไอย่างนี้คือตั้งเป็นโรงงานอะ ตั้งเป็นโรงงานอะไรก็ได้ ที่เมาผู้ต้องโทษออกมาจากรือนจำแล้วเมาหางานเมาอยู่เมาอยู่กับตรงนี้ แล้วสามารถให้คุณดำรงชีวิตอยู่ได้ (ชาย อายุ 51 ปี)

ผู้พ้นโทษบางรายมีความคิดเห็นที่ว่า ผู้ต้องขังในเรือนจำส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่มีทักษะ มีฝีมือ และมีความสามารถ เพียงแต่ขาดโอกาสในการทำงานเท่านั้น ดังนั้นจึงควรให้ความช่วยเหลือในเรื่องนี้

126

ควรมีแนวทางในการให้ความช่วยเหลือครับ ในเรื่องงาน โรงงานอุตสาหกรรม ถ้าวัดกันจริงๆ ผมมั่นใจได้เลยว่าคนในเรือนจำมีความสามารถเยอะมากเหมือนกันครับ แต่ออกมาส่วนใหญ่ก็จะขาดโอกาส (ชาย อายุ 33 ปี)

นอกจากการให้โอกาสในการเข้าทำงานในองค์กรแล้ว การเสริมสร้างทักษะในการสร้างอาชีพ สร้างงาน โดยการสอนให้ผู้พ้นโทษเข้าร่วมโครงการต่างๆ ที่เป็นการพัฒนาโอกาสในการประกอบอาชีพ รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือด้านเครื่องมือ หรืออุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ ซึ่งเปรียบเสมือนการให้ต้นทุนในการประกอบอาชีพ (ต้นทุนทางด้านทักษะ ความรู้ และเครื่องมือ) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้พ้นโทษเช่นกัน เช่น ผู้พ้นโทษบางรายได้รับโอกาส หรือได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยให้โอกาสในการเรียนรู้ด้านการทำอาหาร เพื่อการประกอบอาชีพค้าขาย เป็นต้น

มันมีโครงการหลายโครงการที่เข้ามาช่วยเหลือ อย่างเรื่องวง TIJ เข้ามาก็ให้ โครงการวง TIJ ร่วมกับกรมราชทัณฑ์ที่ให้มีการอบรมแล้วก็เหมือนสร้างอาชีพ ให้รถเงินให้อะไอย่างนี้ ให้รถเงินมาแล้วก็ได้ประกอบอาชีพแล้วก็ได้ขายจนถึงทุกวันนี้ไป เพราะว่ามันก็คือเรามีอาชีพและเราก็ยังดี อย่างน้อยเราก็มีรถเงินก็ขายข้าวได้อะไอย่างนี้ (หญิง อายุ 41 ปี)

ผมยกเครดิตให้กับ TIJ นะครับ สำหรับการไปอบรม โครงการสตรีหู้ฟู๊ด และได้เงินจากกองทุนมานี้ ผมเอาหัวเป็นประกันว่าถ้าผมไม่ได้ไปอบรมนี้ ไม่ได้ไปมีคอนเน็กชั่นครั้งนี้ หรือไม่ได้เข้าหาผู้ต้องบรเมเสร็จแล้วจะได้รับการช่วยเหลือเงินนี้ ผมบอกเลยว่าผมอาจจะไม่มีสิทธิ์ได้เงินช่วยเหลือจากกรมราชทัณฑ์ครั้งนี้ (ชาย อายุ 42 ปี)

นอกจากนี้ การให้โอกาสผู้พันโทษไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้ ทักษะ และการสร้างอาชีพ แต่หากผู้พันโทษไม่มีความเข้าใจในการใช้ชีวิต และไม่ตั้งใจในการสร้างชีวิตใหม่ ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้กระทำผิดซ้ำได้เช่นกัน ดังนั้นในการสร้างโอกาสด้านต่างๆ ให้กับผู้พันโทษนั้น ควรให้โอกาส พร้อมทั้งสร้างความตระหนักรู้ และความเข้าใจในการดำเนินชีวิตหลังปล่อยควบคู่กันด้วย

การที่เราอยู่หลังกำแพงสูงมองไม่เห็นข้างนอกหรือใครครับ มันวางแผนอะไรไม่ได้เลย แต่มันอยู่ที่ความตั้งใจของเราเอง อยู่ที่ใจของเราเองว่าเราจะทำไวเมื่อออกไปแล้ว ไบเมื่อเราได้โอกาสแล้ว เราจะทำตัวอย่างไรให้เท่ากับโอกาสที่ได้รับ และพร้อมใช้ชีวิตใหม่ (ชาย ไม่ทราบอายุ)

การให้ความรู้แก่ผู้พันโทษ

การให้ความรู้แก่ผู้พันโทษ รวมถึงผู้ต้องขังในเรือนจำ ก็เป็นอีกข้อเสนอหนึ่งที่น่าจะเป็นการช่วยลดอัตราการกระทำผิดซ้ำในกลุ่มผู้พันโทษได้ เนื่องจากผู้พันโทษและผู้ต้องขังหลายรายยังเป็นผู้ที่ขาดความรู้ที่ถูกต้องในเรื่องต่างๆ ทั้งที่เป็นความรู้อันเป็นการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน และในเรื่องของความรู้ทางกฎหมาย รวมถึงโทษที่อาจจะได้รับจากการกระทำผิด หรือการกระทำผิดซ้ำ เพื่อให้ผู้พันโทษเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องต่อผลที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำผิดซ้ำอีก

ให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย เช่น ให้คำรู้ณะ ถ้าคำกลับไปกระทำผิดอีก กฎหมายตอนนี้มันจะรุนแรงกลับมา จะบวกเพิ่มเท่าตัวนะ คือให้รู้ข้อกฎหมาย ให้คำรู้สึกว่าผิด ถ้ากลับมามีอีก มันจะหิวคุณ อย่างนี้ (หญิง อายุ 42 ปี)

คือต้องเปลี่ยนคุกให้เป็นโรงเรียนเลย เพราะผู้ต้องโทษส่วนใหญ่เค้าไม่มีความรู้ เหมือนผมนี่ผมเริ่มคิด ผมเริ่มลงไปเรียน กศน. ระบบตอนนั้น เรือนจำแดน 4 ห้างแดน ไม่มีการทำงาน แต่บังคับให้ผู้ต้องโทษทุกคนที่อยู่แดนนี้ จะต้องเรียนหนังสือหมด สมมติไม่รู้หนังสือ ต้องเรียนรู้หนังสือ สมมติคุณเรียนจบแค่ ป.6 คุณต้องเรียน กศน. ม.3 คำบังคับเรียน ผมเคยบอก ถ้าเรือนจำอยากช่วยเหลือผู้ต้องโทษ ต้องเปลี่ยนให้เป็นโรงเรียน อย่างน้อยสอนจริยธรรม สอนศีลธรรม ศาสนา อะไรก็ได้ (ชาย ไม่ทราบอายุ)

การสร้างความตระหนักเลย ให้รู้ไปเลยครับว่าทำผิดอะไร ต้องได้รับโทษอย่างไร (ชาย อายุ 50 ปี)

การให้กำลังใจตนเอง

ผลการสัมภาษณ์พบว่า แนวทางหนึ่งในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำที่มีความสำคัญมากคือ การปรับแนวคิดในการใช้ชีวิต การสร้างความเข้าใจในการใช้ชีวิตหลังปล่อย โดยการให้โอกาสตนเอง ให้กำลังใจตนเอง สร้างความเข้มแข็ง และคุณค่าให้กับตนเอง เป็นสิ่งที่อยู่ในจิตใจของผู้พ้นโทษ ซึ่งผู้พ้นโทษหลายรายได้สร้างกำลังใจในการใช้ชีวิตให้กับตนเองถึงแม้ว่าสิ่งที่เผชิญอยู่จะไม่ตรงตามที่ได้วางแผนไว้ก็ตาม

เราต้องสู้ชีวิต ต้องมีน้ำใจ เราต้องไม่คิดว่าเราแย่ ไม่เป็นไปตามที่คิดก็ไม่เป็นไร เพราะหากเรายังคิดว่าเราแย่ เรายังจะคิดว่าเราแย่เหมือนกัน มีคนอื่นออกมาสู้ชีวิต คนพิการแวนเวา เรายังสู้ชีวิตเลย เราเกิดมาสมบูรณ์ทำไมเราจะทำไม่ได้ (ชาย อายุ 39 ปี)

การรับรู้เป็นสิ่งสำคัญ เรารู้ว่าสังคมไหนมองเราต่ำ เราก็พยายามหลีกเลี่ยงเข้าสู่สังคมนั้น เราก็ไปเข้าสังคมที่เขายอมรับเรา มันจะทำให้เรามีคุณค่า เราก็ต้องเข้าใจส่วนนี้ (ชาย อายุ 40 ปี)

ผู้พ้นโทษบางกลุ่มให้ข้อมูลว่า การให้กำลังใจตนเองโดยการคิดถึงครอบครัว คิดถึงลูก อยากรเป็นตัวอย่างที่ดีให้ลูก ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจในการดำเนินชีวิตของผู้พ้นโทษเช่นกัน

การทำทุกอย่างให้ดีที่สุด เพื่อลูก ทำให้ลูกเห็น ไม่อยากให้ลูกรู้สึกขาด ไม่อยากให้ลูกไปมองคนอื่นแล้วคิดว่าทำไมเราไม่มี การวางแผนให้ลูกเราได้มีเหมือนคนอื่น ทำให้ลูกเห็น สิ่งแรกที่คิดคือ การเป็นพ่อที่ดีให้ลูกก่อน (ชาย อายุ 34 ปี)

128

การกำหนดมาตรการต่างๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำ

แนวทางในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำประเด็นนี้ คือ การที่เรือนจำ รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีแนวทางในการกำหนดมาตรการต่างๆ ที่ช่วยลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษ อาทิ การใช้มาตรการที่มีความเข้มข้น และจริงจังในการเพิ่มโทษแก่ผู้พ้นโทษที่หากพ้นโทษออกไปแล้ว และกลับมาก่อทำผิดซ้ำใหม่อาจจะได้รับโทษหนักขึ้น หรือไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ต่างๆ ในขณะที่ถูกคุมขังซ้ำ เพื่อให้ผู้พ้นโทษ และผู้ต้องขังเกิดความรู้สึกเกรงกลัวต่อโทษทัณฑ์ที่ตนจะได้รับ หากกลับไปก่อทำผิดซ้ำอีก

ป้องกันเหวอ คือ มันก็ต้องมีมาตรการอะไรที่มันเข้มงวดกว่านี้เนาะ หมายถึงว่ารอบแรกคุณมาแล้วคุณได้ปล่อยออกไป กลับเข้ามาอีกทียวนี้ มันจะต้องมีมาตรการอะไรที่มันแบบทำให้คนกลัว พี่ก็ไม่รู้ว่ามันจะพูดว่ายังไง ก็คือมีมาตรการเพิ่มโทษหรืออะไรก็ได้ ที่ออกจากเรือนจำอย่ากลับมาเนะ ถ้ากลับมาทียวนี้โดนหนัก อะไรอย่างนี้ ให้มันรู้สึกกลัวแล้ว คุณสองอะโทษไม่ทำไรหรอก คือ ยึดทรัพย์เลยนะ ยึดไปเลย (ชาย อายุ 51 ปี)

ต้องมีการออกกฎ ระเบียบในการกระทำผิดซ้ำใหม่ คือถ้าทำผิดซ้ำซาก ก็คือไม่มีการพักโทษ อภัยโทษ หรือถ้าใครทำซ้ำซากก็ให้ติดเลย 5 ปี ไม่มีวันลด วันลา อะไรประมาณนี้ มันมีกฎระเบียบทำให้คนกลัวที่จะทำผิดซ้ำ (ชาย อายุ 44 ปี)

นอกจากนี้ ยังควรมีมาตรการจำแนกผู้ต้องขังอย่างจริงจังเพื่อจะได้กำหนดแผนในการพัฒนาทักษะ และความสามารถให้เหมาะสมกับเงื่อนไข ข้อจำกัดของผู้ต้องขังแต่ละราย ตลอดจนควรมีการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกในการจัดหางาน หรือสร้างอาชีพที่สามารถช่วยให้ผู้พ้นโทษสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริง โดยไม่คิดที่จะกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก ดังตัวอย่างข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

ถ้าเราให้ออกาสค้า ช่วยสร้างเค้า ตั้งแต่ในคุกด้วยระบบที่มั่นคง ไม่ว่าจะไปอาชีพ หรือ การศึกษา ผมรับประกัน เค้าออกมา เค้าก็จะเป็นคนดี แต่ที่นี่ราชทัณฑ์ข้างใน เหมือนเอาเข้าไปอยู่รวมกัน ระบบการสอนก็ไม่ได้ ผู้ต้องโทษ อยู่กันเองเสียมากกว่า มันเหมือนกับเอาไปจ้วงไว้ให้จ้วงกิน ไม่ได้พัฒนาทางความคิด พัฒนาทางจิตใจ เค้าที่ควร มันมีพัฒนาเหมือนกัน แต่ว่า มันน้อยเกินไป คือเหมือนพัฒนาเค้า เรียนหรืออะไร คือทำจริงจัง แล้วก็ช่วยเหลือเค้าจริงๆ อย่างวี ให้เค้ากลับมาเป็นคนดีสู่สังคมให้ได้ อย่างนี้แหละ (ชาย ไม่ทราบอายุ)

การร่วมมือกันหน่วยงานภายนอก...ที่เข้ามาช่วยกันสร้างคน ราชทัณฑ์ต้องมีหน้าที่แค่ควบคุม ให้ไม่หนี ไม่ทะเลาะวิวาท ไม่สร้างปัญหา แต่มันจะต้องสร้างอาชีพ อย่างเช่น ปล่อยให้ไปอาชีพก็จริง สมมุติขายข้าวเหนียว หมูย่าง ก็ต้องสอนเค้าจริงจัง เช่น 3 เดือนเลย เอากลุ่มที่ใกล้พ้นโทษ (ชาย ไม่ทราบอายุ)

นอกจากนี้ ในการลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำ เรือ่นจำหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการปรับปรุงมาตรการในการติดตามผู้พ้นโทษภายหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัว โดยกระบวนการดังกล่าว ควรที่จะสามารถให้ความช่วยเหลือ และเยียวยาผู้พ้นโทษได้จริง โดยเจ้าหน้าที่ที่เข้ามาทำหน้าที่ติดตามผู้พ้นโทษหลังปล่อยควรที่จะได้รับการฝึกอบรมในการดูแลผู้พ้นโทษมาโดยตรง เพื่อให้มีความเข้าใจในการดูแลผู้พ้นโทษได้อย่างเหมาะสม ก็น่าจะเป็นอีกแนวทางสำคัญหนึ่งในการที่จะลดการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษได้อย่างยั่งยืน ดังตัวอย่างข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

กระบวนการในการดูแลหลังปล่อยที่สามารถช่วยเหลือและเยียวยาผู้พ้นโทษได้จริง เป็นการพัฒนาผู้พ้นโทษด้านจิตใจ...การติดตามหลังปล่อย ต้องมีพี่เลี้ยง ต้องมีคนที่เข้าใจในการดูแล คือคนออกจากเรือนจำมาใหม่ๆ เคว้งคว้าง พอลกลับไปสังคมเดิม ผมมีเพื่อน ออกมาตั้งใจดีมากเลย กลับไปชุมชนเหมือนเดิม เจอคนรอบข้าง เอ้าค้ายากหมด ทุกคนก็โซ้งกันหมด อะไรใส่หونغ แล้วคนที่ออกจากเรือนจำมา ก็เลยยังไม่แตก ใจก็อยากมี อยากตามเพื่อนให้หัน ค่ามีบ้านแล้ว เมื่อก่อนยังเรียกเราพี่อยู่เลย วันนี้ใส่หونغ ก็อยากมีแบบเค้า อยากมีเงินเร็วๆ ทำอะไรละ ก็ไม่พ้นการค้ายา หรือทำเว็บการพนัน มีแค่นั้นเอง มี 2 อย่างเอง ยุคสมัยใหม่ไม่ค่อยมีคนค้ายาแล้วครับ เอายามาเสพ แต่ทำธุรกิจ เว็บการพนัน สีเทา สีดำ เพราะมันไม่ถูกจับ อะไรอย่างนี้ (ชาย ไม่ทราบอายุ)

แนวทางต่อมาคือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดระบบในการติดตามหลังปล่อยมีประสิทธิภาพมากขึ้น ได้แก่ การจัดตั้งหน่วยงานในการให้คำปรึกษา หน่วยงานหรือกลุ่มงานในการช่วยเหลือผู้พ้นโทษ และควรเป็นช่องทางในการเข้าถึงที่สะดวกและเข้าถึงได้ง่าย ไม่ซับซ้อน เพื่อติดตามดูแลผู้พ้นโทษ เมื่อมีปัญหาต้องการปรึกษาในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตในสังคมหลังปล่อย เนื่องจากการติดตามในประเด็นนี้สามารถเป็นการป้องกันการกระทำผิดซ้ำได้ทางหนึ่ง

อยากให้เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานมาติดตาม หรือตรวจสอบค่ะ ว่าเราใช้ชีวิตในสังคมเป็นไง โอเคไหม ปรับตัวได้ไหม (หญิง อายุ 24 ปี)

ควรมีการโทรไปตามปัญหาอะไรไว้ครับ ให้คำแนะนำเรื่องโน้นเรื่องนี้ในการแก้ไขปัญหาก็ได้มีคนปรึกษาได้ อยากให้มีหน่วยงานมาช่วยเหลือในการให้คำปรึกษาต่างๆ แบบนี้ก็จะได้ (ชาย อายุ 27 ปี)

ช่วยติดตามเหมือนเอ๋ที่บ้านเค้าโอเคไหม สิ่งแวดล้อมโอเคไหม เค้าจะกลับไปทำความผิดเหมือนเดิมไหม อันนี้ยากให้ช่วยด้วยหนึ่ง สองก็คือเรื่องหางานให้เค้าทำ หรือให้คำปรึกษาก็ได้ เหมือนออกมาในอย่างที่ผมพูดก็คือ ถ้าเกิดคุณออกมาคุณไม่มีงาน ไม่มีเงิน ก็คือคุณก็ต้องกลับไปทำเหมือนเดิม เพราะว่าเหมือนเราไม่มีงาน ไม่มีใครมาช่วยเรา ก็คือคนที่เค้าเคยทำอย่างนี้ ออกมาคุณไม่ช่วย ไม่ชี้ทางให้เค้าไป เค้าก็จะกลับมาทำเหมือนเดิม เพราะเค้าเคยทำมาแล้ว ก็คือมันเป็นวงที่เค้าทำ แต่ถ้าเกิดคุณช่วยชี้ทาง เค้าก็จะเดินไปทางที่ถูก (ชาย อายุ 25 ปี)

ประเด็นการติดตามหลังปล่อยนั้น ผู้พันโทษบางกลุ่มให้ข้อมูลว่า การขอความช่วยเหลือเป็นกระบวนการที่หลายขั้นตอน จำนวนทุนที่จะช่วยเหลือน้อย หรือการให้ความช่วยเหลือไม่ชัดเจนว่าต้องผ่านหน่วยงานไหน อย่างไร บางครั้งทำให้เกิดความไม่ชัดเจนว่าต้องทำอะไร

คือเราก็จะมีคนประพุกตะกะ คอยติดตามอยู่ตลอดทุกเดือนแต่ถ้าได้รับการช่วยเหลืออะไรใหม่ อย่างช่วงแรกเราก็อยากวางวงเราก็ติดต่อเขาไปที่คนคุมประพุก ตะกะก็ให้เราติดต่อไปที่สวัสดิการวงกรมราชทัณฑ์ว่าอยากจะให้ช่วยเหลืออะไร ทุนหรืออาชีพ แต่พอวงแล้วคนอื่น อีกหลายคนที่ต้องการความช่วยเหลือ อีกอย่างมันติดต่อหลายอย่าง เลยไปติดต่ออะไรไปคะไม่ได้ขอความช่วยเหลืออะไรไป (หญิง อายุ 37 ปี)

130

มีเจ้าหน้าที่คุมประพุกตะกะ ที่เขายังตามตามอยู่ว่าเป็นยังไง อยู่ได้ไหม ทำอะไรอยู่ตอนนี้ แค่นั้นคะ ส่วนเรื่องเงินทุนนี้ ก็ไม่ได้มีอะไรช่วยเหลือซึ่งเจ้าหน้าที่เองเขาก็แนะนำว่า การที่จะไปวงเงินทุนจากกองทุนธรรมหรือกองทุนอะไรสำหรับคนที่พ้นออกมา อย่างนี้วะ มันก็ยากนะ มันก็ต้องมีไอเดีย มีโครงการอะไรไปเสนอ ซึ่งเราก็ไม่มี เราก็คงได้แต่แจ้งพี่เขาไปว่าเราแค่อยากได้โอกาส ถ้ามีโอกาสอะ เราก็อยู่ได้ในสังคม แต่ถ้าไม่มีโอกาส มันก็พุดยากนะ (หญิง อายุ 51 ปี)

ผู้พันโทษบางรายให้ข้อมูลว่า การติดตามหลังปล่อยเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะบางคนที่ทำผิดซ้ำ สาเหตุหนึ่งมาจากการไม่ได้มีการติดตามดูแลที่ต่อเนื่อง และการไม่มีเจ้าหน้าที่ภาครัฐให้คำปรึกษา

การติดตามผล หลังจากปล่อยแล้วคะ สำคัญมาก เพราะว่าชุดที่ออกมาด้วยกันก็มักกลับไปหลายคนแล้ว แต่ว่าส่วนใหญ่จะกลับไปเพราะเสพยาากกว่า เพราะว่าหางานสำนักงานคุมประพุกตะกะตรวจจีเจจ เขาก็สืบเรื่องจำเลยคะ มีหลายเคสเลย ซึ่งปล่อยแล้วก็ต้องติดตามเรื่องนี้ด้วยนะคะ ไม่งั้นเขาไม่มีที่ หรือหน่วยไหนให้ปรึกษา ไม่รู้จะไปยังไร ก็กลับไปเสพอีก (หญิง อายุ 30 ปี)

อย่างไรก็ตาม ผู้พันโทษบางรายให้ข้อมูลว่า ทางราชทัณฑ์ได้มีศูนย์คอยให้ความช่วยเหลือผู้พันโทษอยู่แล้ว ได้แก่ ศูนย์ส่งเสริมการมีงานทำ ที่มีหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือผู้พันโทษ ไม่ว่าจะเป็นการประกอบอาชีพ เงินทุน และความช่วยเหลืออื่นๆ แต่ก็มีผู้พันโทษบางรายที่ไม่รู้รายละเอียดในเรื่องนี้

ก็มีกองทุนนะพี่ วงศูนย์แคร์ ก็คือเขาให้เราอะไปเข้าโครงการ อบรมที่ลาดกระบังอะ ก็มี TIJ ไปด้วยครับ พี่ทวนนั้นอะอบรมอยู่แล้ว รุ่นผมนี้รุ่นที่สองแล้ว แต่คือว่าทวนเรียนจำก็หาราเราเข้าไปเรียนให้ แบบว่าให้ทุน แล้วก็ อบรมนี้เขาจะสอนให้เราทำอาหาร ทำน้ำ ทำเกี่ยวกับวิชาชีพอะพี่ แต่จะเน้นไปทางด้านอาหารครับ เขาก็มีช่วยอยู่ แต่บางคนเขาไม่รู้ หรือไม่รู้จะต้องติดต่อใคร (ชาย อายุ 35 ปี)

ทวนเรียนจำเขาก็มีกองทุนอะไรนะ เขาเรียกกองทุนอะไรนะสักอย่างที่ว่ามาใช้หนี้มีเงินลงทุนให้ไป ศูนย์แคร์ให้ ให้เราเวลาเกิดเราไม่มีทุนไม่มีไรให้ไปยื่นร้องงอกร้องอะไรอยู่ข้างในก็ใครไม่มีอะไรนะ ทุนการศึกษาให้ลูกเขาก็มีโครงการอะไรให้เราบินอยู่ที่เรา ว่าเราจะตามเรื่องหรือเปล่า บางคนรู้ บางคนก็ไม่รู้ (หญิง อายุ 39 ปี)

นอกจากการจัดทำหน่วยงานให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือแล้ว สิ่งที่สำคัญอีกประเด็นก็คือ บุคลากร หรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความช่วยเหลือ ติดตามหรือให้คำปรึกษาอย่างจริงจัง ใส่ใจในความรู้สึกของผู้พันโทษ รวมทั้งควรพูดจาดี สุภาพกับผู้ต้องขัง รวมทั้งญาติผู้ต้องขังด้วย การที่เจ้าหน้าที่พูดไม่ถื่นย่อมสร้างความรู้สึกที่ไม่ดีกับผู้ต้องขัง

เจ้าหน้าที่เขาพูดไม่ดีอะ ก็ไม่เข้าใจว่าทำไมเขาเป็นแบบนี้ เรายู่ข้างในมันก็เผลออยู่แล้ว จะออกมาก็พูดกับเราดีดีก็ไม่ได้ ก็รู้สึกเหมือนอะไรไม่รู้ เราก็คอนเหมือนเขา หรือว่าเขามองเราไม่เหมือนเขา เจ้าหน้าที่ที่พูดไม่ดีกับญาติเราด้วยตัวแต่อยู่ข้างในแล้ว จริงๆ เขาน่าจะพูดจาดีกว่านี้ (หญิง อายุ 43 ปี)

คือกับเจ้าหน้าที่ที่ไม่ได้ทำอะไรมาอะครับ แต่บางทีก็บอกไม่ถูก พูดดีดีก็ได้ ผมก็ไม่ได้เลยร้ายอะไร บางทีถ้าเขาพูดดี ผมก็รู้สึกดีนะ แต่เนี่ย ขนาดคนในนี้ เจ้าหน้าที่ในนี้ เขายังไม่พูดกับเราดีดีเลย แล้วคนภายนอกใครจะพูดกับเราดีดี (ชาย อายุ 25 ปี)

อย่างไรก็ตาม ผู้พันโทษบางรายให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ว่า เจ้าหน้าที่ดูแลดี ให้ความเอาใจใส่ ทำให้รู้สึกมีกำลังใจในการใช้ชีวิตภายนอก กล่าวได้ว่าการให้ความเอาใจใส่ของเจ้าหน้าที่หลังปล่อยเป็นปัจจัยหนึ่งในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำได้เช่นกัน

แคะโทรมาทุกวัน แคะเช็กทุกวันว่าเราเป็นอยู่ยังไหม เขาจะให้กำลังใจเราทุกวันแบบว่า รู้ว่าเราไม่มีญาติที่นี่ แต่ว่าไม่ได้มีคนเดียวนะ นายก็อยู่ใกล้ๆ นี่แหละ มีอะไรก็โทรหา ประมาณนี้อะคะ ให้ไลน์ ให้ไลน์กลุ่มให้คำปรึกษา ทุกอย่าง ทำได้ไหม ติดจัดอะไร อย่างนี้อะคะ แคะโทรตลอด อย่างนี้อะคะ มันก็ดีคะ ทำให้เรา รู้สึกดี พี่ว่าถ้าเจ้าหน้าที่ใส่ใจเรา เราเหมือนไม่ได้มีคนเดียว มีกำลังใจอะ (หญิง อายุ 51 ปี)

การพัฒนาแนวทางการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่เหมาะสม

การมีระบบการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่มีประสิทธิภาพเป็นแนวทางหนึ่งในการลดโอกาสในการกระทำผิดซ้ำได้เช่นกัน กรมราชทัณฑ์ควรพัฒนาโปรแกรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้เหมาะสมกับผู้พ้นโทษ โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมด้านการประกอบอาชีพ ควรจัดอบรมด้านวิชาชีพที่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน หรือวิชาชีพที่หลากหลาย ซึ่งสามารถนำไปต่อยอดหรือนำไปใช้ในประกอบอาชีพได้จริง รวมถึงการอบรมวิชาชีพที่สามารถสร้างรายได้เสริม รวมถึงการจัดอบรมด้านการขาย หรือการขายออนไลน์ เพื่อเสริมทักษะให้ผู้ที่กำลังจะพ้นโทษ และการเตรียมความพร้อมด้านวิชาชีพนั้นควรพิจารณาให้มีความเหมาะสมกับเพศ และช่วงอายุของผู้ที่จะได้รับการปล่อยตัว และควรให้ผู้ที่กำลังจะพ้นโทษได้วางแผนเรื่องการประกอบวิชาชีพตั้งแต้อยู่ในเรือนจำ

อยากให้มีการเตรียมความพร้อมในการประกอบอาชีพ อย่างแรกเลยคนที่เค้าออกมาเนี่ย ปัญหาหลักเลย คือออกมาจะทำอะไร เพราะว่าสังคมยอมรับยากเลยกับการคนที่ออกมาจากเรือนจำ การรองรับคนที่กำลังจะปล่อยตัวออกมาจากเรือนจำ เพิ่มหลักสูตรอบรมอาชีพก่อนปล่อยให้เหมาะสม อย่างเนี่ยค่ะ (หญิง อายุ 32 ปี)

อยากให้อบรมวิชาชีพ ในสิ่งที่ไปทำได้จริงๆ ไม่ต้องมีทุนมากก็ได้ ให้เราบิวอาชีพตัดตัว เช่น น้ำเต้าหู้ ปาท่องโก๋ อะไรแบบนี้ แต่ต้องอบรมให้ทำได้จริงๆ (หญิง อายุ 35 ปี)

พื่ออยากแนะนำอาชีพมากกว่า แนะนำโครงการเข้าไปสอนเกี่ยวกับอาชีพ เกี่ยวกับความรู้ใหม่ๆ เรื่องออนไลน์ ตอนนี้คือออนไลน์ สอนอาชีพเสริม เพราะว่าส่วนมากที่พี่รู้จักนะ ออกมาจะเป็นแม่บ้าน มันเป็นอาชีพที่แบบว่าตัวเลือกสุดท้ายอะ สำหรับพี่เลย พี่ก็เลยมองว่า ถ้าเขาสามารถรับรู้ในสิ่งที่มันไปได้ดีกว่าแม่บ้านอะ มันจะดี อย่างเช่นเข้าไปสอนโครงการอาหาร เข้าไปสอนการเย็บปักถักร้อย หรือเข้าไปสอนอะไรที่มันเป็น มันสามารถขายออนไลน์ได้ เพราะตอนนี้ตลาดออนไลน์มาแรงมาก (หญิง อายุ 38 ปี)

132

การให้เข้าอบรมเรื่องอาชีพบางอย่าง ผมว่ามันไม่เหมาะกับคนที่อายุเยอะๆ หรือบางอาชีพก็ควรเน้นให้ กับผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย หรือควรมีโปรแกรมอะไรที่เห็นอายุเยอะได้ฝึก เพื่อว่าออกไปแล้ว ทำเสริมได้ อะไรอย่างนี้ (ชาย อายุ 43 ปี)

นอกจากระบบการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่เหมาะสมแล้ว ควรให้ผู้พ้นโทษเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยโดยการเตรียมตัวและการวางแผนในการดำเนินชีวิตหลังปล่อยอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งกระบวนการในการเตรียมตัวนี้เป็นกระบวนการให้ผู้พ้นโทษได้คิดวิเคราะห์เรื่องการวางแผนเป้าหมายในชีวิตและแนวทางการดำเนินชีวิตเพื่อไปสู่เป้าหมาย โดยไม่กระทำผิดซ้ำอีก

ผลการศึกษาพบว่า การเตรียมตัว การวางแผน และการวางแผนเป้าหมาย แนวทางในการดำเนินชีวิตหลังปล่อย เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นมากสำหรับผู้พ้นโทษ เปรียบเสมือนการเตรียมความพร้อมในการกลับคืนสู่สังคมเดิม การที่จะประสบความสำเร็จในการกลับคืนสู่สังคมอีกครั้งนั้น ควรมีการวางแผนชีวิตในการดำเนินชีวิต การเปลี่ยนวิถีชีวิตใหม่ เพื่อที่จะได้ไม่ต้องกระทำผิดซ้ำอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การวางแผน หรือเตรียมตัวเรื่องการประกอบวิชาชีพ การทำงาน เนื่องจากหากผู้พ้นโทษมีงานทำ มีรายได้ที่เพียงพอ โอกาสเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำน้อยลง

เราต้องวางแผนชีวิตให้ดี เพราะถ้าเราออกไปแล้วแล้วแล้วไปอยู่จุดเดิมมันก็อาจจะพลาดไปอีก ไปเจออะไรเดิมๆ ก็อาจจะพลาดอีก มันก็ต้องเปลี่ยนการใช้ชีวิตใหม่ เปลี่ยนสังคมใหม่ เปลี่ยนอะไรหลายๆ อย่างอะค่ะ ก็คิดว่า จะต้องเหนื่อย จะต้องเริ่มต้นใหม่ จะต้องทำอะไรให้ดีที่สุด ตามที่เราได้วางแผนไว้ (หญิง อายุ 40 ปี)

การวางแผนในอนาคตเป็นสิ่งสำคัญมาก หากเราไม่วางแผนตอนนี้ แล้วจะวางแผนตอนไหน อายุก็มากขึ้นทุกวัน การอยู่โดยไม่มีแผน อาจจะทำให้เรากลับไปยังที่เดิมอีก (ชาย อายุ 39 ปี)

05

การกระทำผิดซ้ำ
ในช่วงการแพร่ระบาดของ
ของโรคโควิด-19

135

บทนี้เป็นการนำเสนอข้อมูลทั่วไป ข้อมูลด้านการกระทำผิด ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดซ้ำของผู้ที่กระทำผิดซ้ำในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ได้แก่ การกระทำผิดของคนในครอบครัว เพื่อน ประวัติการกระทำผิด และทัศนคติด้านการกระทำผิด

I.

ข้อมูลทั่วไปของผู้กระทำผิดซ้ำ

ผลการสำรวจข้อมูลทั่วไปของผู้กระทำผิดซ้ำ จำนวน 1,597 ราย จากตารางที่ 5.1 พบว่า ผู้ที่กระทำผิดซ้ำในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 85.1) มีเพียงร้อยละ 1.6 เท่านั้นที่เป็นเพศอื่นๆ เกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอายุในช่วง 30 – 39 ปี (ร้อยละ 44.2) รองลงมาคือกลุ่มอายุ 20 – 29 ปี (ร้อยละ 25.1) และกลุ่มอายุ 40 – 49 ปี (ร้อยละ 23.9) ตามลำดับ สำหรับสถานภาพสมรสของผู้กระทำผิดซ้ำ พบว่า กว่าครึ่งหนึ่งของผู้กระทำผิดซ้ำมีสถานภาพโสด (ร้อยละ 53.2) สำหรับกลุ่มผู้กระทำผิดที่มีคู่ครองนั้นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 78.6) ไม่ได้จดทะเบียนสมรส และกลุ่มที่มีคู่ครองนั้น ในปัจจุบันส่วนมากได้เลิกร้างกับคู่ครอง (ร้อยละ 45.1) รองลงมาคือแยกกันอยู่กับคู่ครอง (ร้อยละ 34.3) ผู้กระทำผิดซ้ำเกินครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 57.4) มีบุตร และมีผู้กระทำผิดซ้ำร้อยละ 0.3 กำลังตั้งครรภ์หรือมีภรรยาที่กำลังตั้งครรภ์ สำหรับผู้ที่มีบุตร ส่วนใหญ่จะมีบุตรมากกว่า 1 คน (ร้อยละ 58.2) ผู้กระทำผิดซ้ำเกือบทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 94.5) และส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 33.6) ซึ่งใกล้เคียงกับกลุ่มจบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 31.5) และมีผู้กระทำผิดซ้ำส่วนน้อยที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 3.4) และสูงกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 0.3) สำหรับภูมิลำเนาของผู้กระทำผิดซ้ำ ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 28.8) รองลงมาคือ ภาคกลาง (ร้อยละ 25.9) และภาคเหนือ (ร้อยละ 15.8) ซึ่งมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับภาคใต้ (ร้อยละ 14.9)

ตารางที่ 5.1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไป

136

	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	เพศชาย	1,351	85.1
	เพศหญิง	211	13.3
	เพศอื่นๆ	25	1.6
	รวม	1,587	100
กลุ่มอายุ	ต่ำกว่า 20 ปี	3	0.1
	20 – 29 ปี	385	25.1
	30 – 39 ปี	678	44.2
	40 – 49 ปี	367	23.9
	50 – 59 ปี	84	5.5
	60 ปีขึ้นไป	18	1.2
	รวม	1,535	100
สถานภาพสมรส	โสด	841	53.2
	มีคู่	741	46.8
	รวม	1,582	100

	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
การจดทะเบียนสมรส	จดทะเบียนสมรส	124	21.4
	ไม่จดทะเบียนสมรส	456	78.6
	รวม	580	100
สถานภาพของคู่ครอง	คู่ครองเสียชีวิต	16	3.7
	เลิกรากับคู่ครอง	193	45.1
	แยกกันอยู่กับคู่ครอง	147	34.3
	คู่ครองเป็นเพศเดียวกัน	13	3.0
	มีคู่ครองมากกว่า 1 คน	25	5.8
	อื่น ๆ	34	7.9
	รวม	428	100
การมีบุตร	ไม่มีบุตร	627	42.4
	มีบุตร	849	57.4
	กำลังตั้งครรภ์ / ภรรยา กำลังตั้งครรภ์	4	0.3
	รวม	1,480	100
จำนวนบุตร	มีบุตร 1 คน	355	41.8
	มีบุตร 2 คน	291	34.4
	มีบุตร 3 คน	146	17.2
	มีบุตร 4 คนขึ้นไป	57	6.6
	รวม	849	100
ศาสนา	พุทธ	1,499	94.5
	อิสลาม	49	3.1
	คริสต์	35	2.2
	อื่น ๆ	3	0.2
	รวม	1,586	100
การศึกษาสูงสุด	ไม่ได้เรียนหนังสือ	40	2.5
	ประถมศึกษา	500	31.5
	มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 – 3)	534	33.6
	มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 – ม.6)	288	18.1

	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
การศึกษาสูงสุด (ต่อ)	ปวช.	98	6.2
	ปวส.	62	3.9
	ปริญญาตรี	54	3.4
	สูงกว่าปริญญาตรี	7	0.4
	อื่นๆ (เช่น กศน.)	5	0.3
	รวม	1,588	100
ภูมิภาค	ภาคเหนือ	237	15.8
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	432	28.8
	ภาคตะวันตก	73	4.9
	ภาคกลาง	388	25.9
	ภาคตะวันออก	143	9.5
	ภาคใต้	223	14.9
	อื่น ๆ	2	0.1
	รวม	1,498	100

การประกอบอาชีพ

สำหรับการประกอบอาชีพของผู้กระทำผิดซ้ำนั้น เป็นข้อมูลก่อนที่ผู้ต้องขังจะกระทำผิดซ้ำและถูกจับกุม จากตารางที่ 5.2 พบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ประกอบอาชีพก่อนที่จะกระทำผิดซ้ำ (ร้อยละ 90.5) รองลงมาคือ อยู่ระหว่างการหางานทำ (ร้อยละ 7.4) และไม่ได้หางานทำ (ร้อยละ 2.1)

สำหรับผู้กระทำผิดซ้ำที่ประกอบอาชีพ (ก่อนโดนจับกุม) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง (ร้อยละ 68.9) รองลงมาคือค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 22.2) อย่างไรก็ตาม มีผู้กระทำผิดซ้ำที่เป็นข้าราชการ/เจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำผิดซ้ำด้วยเช่นกัน (ร้อยละ 1) ส่วนลักษณะงานพบว่า กว่าครึ่งหนึ่งของผู้กระทำผิดซ้ำประกอบอาชีพอิสระ (ร้อยละ 56.1) รองลงมาคืองานประจำ (ร้อยละ 23.2) และเป็นส่วนน้อยที่ทำงานประจำ (ร้อยละ 20.7) สำหรับระยะเวลาในการได้งานทำหลังจากพ้นโทษจากการกระทำผิดครั้งที่ผ่านมา พบว่า ผู้กระทำผิดได้งานในช่วง 2-3 เดือนมากที่สุด (ร้อยละ 27) ซึ่งใกล้เคียงกับระยะเวลาในงานในช่วง 1 เดือน (ร้อยละ 26.2) รองลงมาคือ 4-6 เดือน และมีผู้กระทำผิดซ้ำร้อยละ 14.7 ใช้ระยะเวลามากกว่า 1 ปีในการได้งานทำ เมื่อพิจารณาความพอเพียงของรายได้ พบว่า ประมาณครึ่งหนึ่งของผู้กระทำผิดซ้ำมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพแต่ไม่มีเงินสำหรับการออมและการใช้จ่ายอื่นๆ (ร้อยละ 49.1) มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพและมีเงินสำหรับการออมและการใช้จ่ายอื่นๆ (ร้อยละ 18.7)

สำหรับผู้กระทำผิดที่อยู่ระหว่างการหางานทำและยังไม่ได้ทำงานพบว่า รายได้จากการดำรงชีพมาจากครอบครัวทำงานหาเลี้ยงมากที่สุด (ร้อยละ 59.3) รองลงมาคือ ไม่มีใครหาเลี้ยงและไม่ได้รับการช่วยเหลือใดๆ เลย (ร้อยละ 16.6) และไม่มีผู้กระทำผิดได้รับการช่วยเหลือจากมูลนิธิ/หน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่รัฐเลย

ตารางที่ 5.2 จำนวนและร้อยละด้านการประกอบอาชีพ

	การประกอบอาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
ประกอบอาชีพ	ประกอบอาชีพ	1,438	90.5
	ไม่ได้หางาน แต่อยู่ระหว่างการหางานทำ	118	7.4
	ไม่ได้หางาน และไม่ได้หางานทำ	33	2.1
	รวม	1,589	100
อาชีพหลัก (กรณีหางาน ก่อนที่จะเข้ามาอยู่ในเรือนจำ)	ข้าราชการ/ เจ้าหน้าที่ของรัฐ	14	1.0
	รับจ้างทั่วไป	984	68.9
	พนักงานเอกชน	54	3.8
	ค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว	317	22.2
	อื่น ๆ	60	4.2
	รวม	1,429	100
ลักษณะการประกอบอาชีพ	งานประจำ	288	20.7
	งานชั่วคราว	322	23.2
	งานอิสระ	779	56.1
	รวม	1,389	100
ระยะเวลาในการได้งาน	1 เดือน	271	26.2
	2-3 เดือน	279	27.0
	4-6 เดือน	198	19.2
	7-12 เดือน	134	13.0
	13-24 เดือน	73	7.1
	25 เดือนขึ้นไป	78	7.6
	รวม	1,033	100
ความเพียงพอของรายได้	เพียงพอต่อการดำรงชีพและมีเงินสำหรับการออมและการใช้จ่ายอื่น ๆ	248	18.7
	เพียงพอต่อการดำรงชีพแต่ไม่มีเงินสำหรับการออมและการใช้จ่ายอื่น ๆ	265	49.1
	ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ	428	32.2
	รวม	1,329	100

	การประกอบอาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
การดำรงชีพ (กรณีไม่ได้ทำงาน - ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	คู่ครองทำงานหาเลี้ยง	17	11.7
	ครอบครัวทำงานหาเลี้ยง	86	59.3
	ได้รับการช่วยเหลือจากรัฐบาล	10	6.9
	ได้รับการช่วยเหลือจากมูลนิธิ/ หน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่รัฐ	0	0
	ไม่มีใครหาเลี้ยงและไม่ได้รับการช่วยเหลือใดๆ เลย	24	16.6
	อื่น ๆ	8	5.5
	รวม		145

สภาพแวดล้อมที่พักอาศัย

จากตารางที่ 5.3 การพักอาศัยและสภาพแวดล้อมของแหล่งพักอาศัยพบว่า ก่อนกระทำผิดซ้ำผู้ต้องขังพักอาศัยอยู่ด้วยกันกับบิดาและมารดามากที่สุด (ร้อยละ 29.9) รองลงมาคือ พักอาศัยกับญาติพี่น้อง / ผู้ปกครอง (ร้อยละ 12) ซึ่งใกล้เคียงกับพักอาศัยกับแฟนหรือภรรยา (ร้อยละ 11.8) อย่างไรก็ตาม มีผู้กระทำผิดซ้ำบางส่วน (ส่วนน้อย) ไม่มีที่พักอาศัยเป็นหลักแหล่ง (ร้อยละ 1.2) และอยู่กับแก๊งมีจิวอาชีพ (ร้อยละ 0.1)

สำหรับสภาพแวดล้อมบริเวณที่พักอาศัยของผู้กระทำผิดซ้ำพบว่า เกินครึ่งพักอาศัยในแหล่งที่ไม่มีปัญหา (ร้อยละ 62.7) สำหรับกลุ่มที่พักอาศัยบริเวณแหล่งที่มีปัญหา (ร้อยละ 37.3) จะเป็นแหล่งจำหน่าย/ เสพสารเสพติด มากที่สุด (ร้อยละ 37.3) รองลงมาคือแหล่งมั่วสุม (กลุ่มผิดกฎหมาย) (ร้อยละ 31.5) และแหล่งการพนัน (ร้อยละ 17.4) ตามลำดับ

140

ตารางที่ 5.3 จำนวนและร้อยละของสภาพแวดล้อมการพักอาศัย

	สภาพแวดล้อมการพักอาศัย	จำนวน	ร้อยละ
การพักอาศัย	1. อยู่ด้วยกันกับบิดาและมารดา	504	29.9
	2. อยู่กับมารดา	286	17
	3. อยู่กับบิดา	61	3.6
	4. อาศัยอยู่กับญาติพี่น้อง/ผู้ปกครอง	202	12.0
	5. อาศัยอยู่กับเพื่อน	46	2.7
	6. อาศัยกับแฟน/ภรรยา	198	11.8
	7. อาศัยอยู่กับลูก	90	5.3
	8. อาศัยกับภรรยาและลูก	131	7.8
	9. อาศัยอยู่กับนายจ้าง	14	0.8
	10. อยู่ตามลำพัง	115	6.8

	สภาพแวดล้อมการพักอาศัย	จำนวน	ร้อยละ
การพักอาศัย	1. อยู่กับแก๊งมิจาฮาชิ/เพื่อน/เจ้านายที่เป็นมิจาฮาชิ	2	0.1
	12. ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง	20	1.2
	13. อื่น ๆ	16	0.9
	รวม	1,685	100
สภาพแวดล้อมที่พักอาศัย (ก่อนถูกจับกุมครั้งล่าสุด)	แหล่งไม่มีปัญหา	987	62.7
	แหล่งมีปัญหา	588	37.3
	รวม	1,575	100
ปัญหาในชุมชนที่พักอาศัย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	1. แหล่งมั่วสุม (กลุ่มผิดกฎหมาย)	276	31.5
	2. แหล่งการพนัน	152	17.4
	3. แหล่งจำหน่าย/เสพยาเสพติด	327	37.3
	4. แหล่งสถานเริงรมย์/ค้าประเวณี	38	4.3
	5. แหล่งค้าของเถื่อน/ของผิดกฎหมาย	40	4.6
	6. แหล่งผลิตของเถื่อน/ของผิดกฎหมาย	7	0.8
	7. มีการรวมกลุ่มแก๊งมิจาฮาชิ	23	2.6
	8. อื่น ๆ	13	1.5
	รวม	876	100

2.

ประวัติการกระทำผิด

ประวัติการกระทำผิดของผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำ แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การกระทำผิดครั้งล่าสุด การกระทำผิดในอดีต และการได้รับการปล่อยตัว

การกระทำผิดครั้งล่าสุด

ข้อมูลด้านการกระทำผิดครั้งล่าสุดของผู้กระทำผิดซ้ำ จากตารางที่ 5.4 พบว่า ผู้กระทำผิดส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องโทษเด็ดขาด (ร้อยละ 93.6) และผู้ต้องขังอยู่ระหว่างการพิจารณา ส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องขังระหว่างอุทธรณ์-ฎีกา (ร้อยละ 71.9) รองลงมาคือ ผู้ต้องขังอยู่ระหว่างการสอบสวน (ร้อยละ 17.7) ผู้ที่กระทำผิดซ้ำมีโทษตามคำพิพากษาของศาลให้จำคุก 1 ปี – 3 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 29.3) รองลงมาคือ จำคุกมากกว่า 3 ปี – 5 ปี (ร้อยละ 27.5) จำคุกมากกว่า 5 ปี – 8 ปี (ร้อยละ 12) และจำคุกมากกว่า 15 ปี (ร้อยละ 10.6) ตามลำดับ ไม่มีผู้ซึ่งได้รับโทษประหารชีวิตเลย ส่วนโทษจำคุกตลอดชีวิตมีสัดส่วนที่เท่ากับโทษจำคุก 6 เดือนหรือน้อยกว่า (ร้อยละ 0.9)

ตารางที่ 5.4 จำนวนและร้อยละของการกระทำผิดครั้งล่าสุด

	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
สถานภาพผู้ต้องขัง	ผู้ต้องโทษเด็ดขาด	1,484	93.6
	ผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณา	102	6.4
	รวม	1,586	100
142 ผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณา	ผู้ต้องขังระหว่างอุทธรณ์-ฎีกา	69	71.9
	ผู้ต้องขังระหว่างไต่สวนฯ	10	10.4
	ผู้ต้องขังระหว่างสอบสวน	17	17.7
	รวม	96	100
โทษตามคำพิพากษาของศาล	จำคุก 6 เดือน หรือ น้อยกว่า	15	0.9
	จำคุก มากกว่า 6 เดือน – 1 ปี	93	5.9
	จำคุก มากกว่า 1 ปี – 3 ปี	463	29.3
	จำคุก มากกว่า 3 ปี – 5 ปี	434	27.5
	จำคุก มากกว่า 5 ปี – 8 ปี	189	12.0
	จำคุก มากกว่า 8 ปี – 12 ปี	121	7.7
	จำคุก มากกว่า 12 ปี – 15 ปี	58	3.7
	จำคุก มากกว่า 15 ปี	168	10.6
	จำคุกตลอดชีวิต	15	0.9
	ไม่ทราบโทษ	24	1.5
รวม	1,580	100	

สำหรับฐานความผิดของผู้กระทำผิดซ้ำ จากตารางที่ 5.5 พบว่า กว่าร้อยละ 80 เป็นความผิดเกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยเฉพาะการครอบครองเพื่อจำหน่ายมีสัดส่วนที่มากที่สุด (ร้อยละ 40.4) รองลงมาคือ เสพ (ร้อยละ 23.9) ซึ่งใกล้เคียงกับการจำหน่าย (ร้อยละ 23.3) และมีผู้ต้องขังที่เป็นผู้ผลิตยาเสพติดด้วยเช่นกัน (ร้อยละ 0.3) สำหรับฐานความผิดอื่นนอกจากยาเสพติดนั้น ฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินมากที่สุด (ร้อยละ 12) รองลงมาคือ ความผิดเกี่ยวกับชีวิต (ร้อยละ 1.9) และเหตุผลหรือแรงจูงใจที่ทำให้กระทำผิดในครั้งนี้ (ล่าสุด) พบว่า ผู้ต้องขังมีปัญหาทางการเงิน มากที่สุด (ร้อยละ 32.7) รองลงมาคือ ใช้สารเสพติด/ติดสารเสพติด (ร้อยละ 15.2) และเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือครอบครัว (ร้อยละ 13.7) ตามลำดับ และมีผู้ต้องขัง (ส่วนน้อย) ที่ยืนยันว่าไม่ได้กระทำผิด (ร้อยละ 0.4)

ตารางที่ 5.5 จำนวนและร้อยละของฐานความผิดและเหตุจูงใจ

	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ฐานความผิดในปัจจุบัน	ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	199	12.0
	ความผิดเกี่ยวกับชีวิต	31	1.9
	ความผิดเกี่ยวกับร่างกาย	21	1.3
	ความผิดเกี่ยวกับเพศ	24	1.4
	ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคง	16	1.0
	ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด	1,339	80.7
	ความผิดอื่นๆ (เช่น ด้านเอกสาร พสบ.คอมพิวเตอร์ และทุจริต)	30	1.8
	รวม	1,660	100
กรณีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด	เสพ	409	23.9
	จำหน่าย	398	23.3
	ครอบครองเพื่อเสพ	195	11.4
	ผลิต	5	0.3
	ครอบครองเพื่อจำหน่าย	692	40.4
	นำเข้า/ ส่งออก (ข้ามราชอาณาจักร)	12	0.7
	รวม	1,711	100
	เหตุผล/ แรงจูงใจในการกระทำผิดครั้งนี้	ปัญหาทางการเงิน	1,018
ใช้สารเสพติด/ ติดสารเสพติด		474	15.2
ช่วยเหลือ/ หาเลี้ยงครอบครัว		426	13.7
ปกป้องบุตร		27	0.9
ถูกคู่ครอง/ คู่รักบังคับ		15	0.5
ถูกเพื่อนบังคับ/ ยุยง		20	0.6
ความรุนแรงในครอบครัว		6	0.2

	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เหตุผล/ แรงจูงใจในการกระทำผิดครั้งนี้	ป้องกันตนเอง	38	1.2
	รู้เท่าไม่ถึงการณ์	326	10.5
	อารมณ์หรือสภาพจิตใจ	163	5.2
	ไม่รุ้กฎหมาย/ ไม่รู้ว่าเป็นความผิด	45	1.4
	ต้องการกระทำเช่นนั้น	31	1.0
	ความสนุก/ อายากลวง	152	4.9
	ความอยากมีอยากได้	318	10.2
	อื่นๆ (เช่น ถูกหลอก ถูกชักชวน ขาดสติ)	40	1.3
	ยืนยันว่าไม่ได้กระทำผิด	13	0.4
	รวม	3,112	100

การกระทำผิดในอดีต

144

สำหรับประวัติการกระทำผิดในอดีตของผู้ที่กระทำผิดซ้ำ จากตารางที่ 5.6 พบว่า ผู้ต้องขังมากกว่าครึ่งหนึ่งเคยกระทำผิดมาแล้ว 1 ครั้ง ซึ่งไม่รวมความผิดปัจจุบัน (ร้อยละ 62.3) รองลงมาคือ กระทำผิด 2 ครั้ง (ร้อยละ 27.4) อย่างไรก็ตาม มีผู้กระทำผิดร้อยละ 1.2 ที่มีประวัติการกระทำผิดมากกว่า 5 ครั้ง ส่วนอายุที่กระทำผิดครั้งแรกนั้นประมาณครึ่งหนึ่งของผู้ต้องขังกระทำผิดครั้งแรกในช่วงอายุ 20 – 29 ปี (ร้อยละ 51.1) รองลงมาคือ ช่วงอายุ 30 – 39 ปี (ร้อยละ 22.1) และพบว่า มีผู้ต้องขังร้อยละ 18.6 ที่กระทำผิดครั้งแรกในช่วงอายุต่ำกว่า 20 ปี ซึ่งเป็นช่วงการกระทำผิดในวัยเด็กและเยาวชน

การกระทำผิดในวัยเด็กและเยาวชนนั้น (กระทำผิดขณะอายุต่ำกว่า 20 ปี) พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการกระทำผิดจำนวน 1 ครั้ง (ร้อยละ 76.4) และครึ่งหนึ่งเป็นการกระทำผิดในช่วงอายุ 18 – 20 ปี (ร้อยละ 55.1) อย่างไรก็ตาม มีผู้กระทำผิดบางราย (ส่วนน้อย) กระทำผิดครั้งแรกในช่วงอายุต่ำกว่า 15 ปี (ร้อยละ 17.1) ส่วนประวัติในการคุมประพฤตินั้น เกินครึ่งหนึ่งของผู้กระทำผิดไม่เคยตัดสินใจอยู่ระหว่างการคุมประพฤติ (ร้อยละ 66.3) สำหรับผู้กระทำผิดที่เคยถูกตัดสินให้อยู่ระหว่างการคุมประพฤตินั้น (ร้อยละ 33.7) พบว่า ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการคุมประพฤติจำนวน 1 ครั้ง (ร้อยละ 66.4)

ตารางที่ 5.6 จำนวนและร้อยละของการกระทำผิดในอดีต

	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนครั้งของการกระทำผิด (ไม่รวมความผิดปัจจุบัน)	1 ครั้ง	903	62.3
	2 ครั้ง	397	27.4
	3 – 5 ครั้ง	132	9.1
	6 ครั้งขึ้นไป	17	1.2
	รวม	1,449	100

	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
อายุที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดครั้งแรก	ต่ำกว่า 15 ปี	35	2.3
	16 – 19 ปี	251	16.7
	20 – 29 ปี	768	51.1
	30 – 39 ปี	333	22.1
	40 – 49 ปี	98	6.5
	50 – 59 ปี	16	1.1
	60 ปีขึ้นไป	3	0.2
	รวม	1,504	100
ประวัติการกระทำผิดขณะอายุต่ำกว่า 20 ปี	ไม่เคย	1,119	72.2
	เคย	430	27.8
	รวม	1,549	100
จำนวนครั้งของการกระทำผิดขณะอายุต่ำกว่า 20 ปี	1 ครั้ง	320	76.6
	มากกว่า 1 ครั้ง	98	23.3
	รวม	418	100
อายุในการกระทำผิดครั้งแรก (กระทำผิดขณะอายุต่ำกว่า 20 ปี)	10 – 15 ปี	66	17.1
	16 – 17 ปี	107	27.8
	18 – 20 ปี	212	55.1
	รวม	385	100
ประวัติการคุมประพฤติ	ไม่เคย	1,037	66.3
	เคย	528	33.7
	รวม	1,565	100
จำนวนครั้งในการคุมประพฤติ	1 ครั้ง	343	66.4
	มากกว่า 1 ครั้ง (2 – 6 ครั้ง)	174	33.6
	รวม	517	100

สำหรับฐานความผิดและแรงจูงใจในการกระทำผิดในอดีต จากตารางที่ 5.7 พบว่า การกระทำผิดในอดีตนั้น ส่วนใหญ่เป็นการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเช่นกัน (ร้อยละ 75.3) ซึ่งจะเป็นการครอบครองเพื่อจำหน่ายมากที่สุด (ร้อยละ 34.5) รองลงมาคือ การเสพ (ร้อยละ 30) และการจำหน่าย (ร้อยละ 20.9) สำหรับความผิดฐานอื่นในอดีต รองลงมาได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน (ร้อยละ 13.6) และความผิดเกี่ยวกับชีวิต (ร้อยละ 3.5) ส่วนฐานความผิดที่ผู้ต้องขังกระทำผิดในอดีตน้อยที่สุด ได้แก่ ความผิดเกี่ยวข้องกับความมั่นคง (ร้อยละ 0.6)

ตารางที่ 5.7 จำนวนและร้อยละของฐานความผิดและแรงจูงใจความผิดในอดีต

	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ฐานความผิดที่เคยถูกพิพากษาในอดีต	ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	230	13.6
	ความผิดเกี่ยวกับชีวิต	59	3.5
	ความผิดเกี่ยวกับร่างกาย	53	3.1
	ความผิดเกี่ยวกับเพศ	27	1.6
	ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคง	10	0.6
	ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด	1,277	75.3
	ความผิดอื่น ๆ	41	2.4
	รวม	1,697	100
กรณีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด	เสพ	498	30.0
	จำหน่าย	348	20.9
	ครอบครองเพื่อเสพ	226	13.6
	ผลิต	8	0.5
	ครอบครองเพื่อจำหน่าย	573	34.5
	นำเข้า/ ส่งออก (ข้ามราชอาณาจักร)	9	0.5
	รวม	1,662	100
เหตุผล/ แรงจูงใจในการกระทำผิดก่อนหน้านี้	ปัญหาทางการเงิน	896	27.8
	ใช้สารเสพติด/ ติดสารเสพติด	487	15.1
	ช่วยเหลือ/ หาเลี้ยงครอบครัว	355	11.0
	ปกป้องบุตร	14	0.4
	ถูกคู่ครอง/ คู่รักบังคับ	6	0.2
	ถูกเพื่อนบังคับ/ ยุยง	30	0.9
	ความรุนแรงในครอบครัว	16	0.5

	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เหตุผล/ แรงจูงใจในการกระทำ ผิดก่อนหน้านี้ (ต่อ)	ป้องกันตนเอง	50	1.6
	รู้เท่าไม่ถึงการณ์	460	14.3
	อารมณ์หรือสภาพจิตใจ	162	5.0
	ไม่รุ้กฎหมาย/ ไม่รู้ว่าเป็นความผิด	77	2.4
	ต้องการกระทำเช่นนั้น	28	0.9
	ความสนุก/ อายากลอง	313	9.7
	ความอยากมืออยากได้	293	9.1
	อื่น ๆ	25	0.8
	ยืนยันว่าไม่ได้กระทำผิด	11	0.3
	รวม	3,223	100
ระยะเวลาที่อยู่ในเรือนจำ (ความผิดก่อนหน้านี้)	1 – 12 เดือน	250	17.2
	13 – 24 เดือน	366	25.1
	25 – 36 เดือน	399	27.4
	37 – 48 เดือน	218	15.0
	49 – 60 เดือน	96	6.6
	60 เดือนขึ้นไป	128	8.8
		1,457	100

การได้รับการปล่อยตัว

การได้รับการปล่อยตัวเป็นข้อมูลที่ผู้ต้องขังได้รับการปล่อยตัวในความผิดก่อนหน้านี้และระยะเวลาในการได้รับการปล่อยตัว จนกระทั่งกระทำผิดในครั้งใหม่ จากตารางที่ 5.8 พบว่า ประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 52.8) ของผู้ต้องขังได้รับการปล่อยตัวในความผิดก่อนหน้านี้ในกรณีสิ้นสุดระยะเวลาในการลงโทษ (ปล่อยชนป่วย) รองลงมา คือ การอภัยโทษ (ร้อยละ 19) และการลดวันต้องโทษ (ร้อยละ 11.9) ตามลำดับ เมื่อผู้ต้องขังได้รับการปล่อยตัวแล้ว ระยะเวลาตั้งแต่ได้รับการปล่อยตัวจนกระทั่งกระทำผิดอีกครั้ง ซึ่งเป็นการกระทำผิดล่าสุด พบว่า เกือบครึ่งหนึ่งของผู้ต้องขังใช้ชีวิตอยู่ในสังคม 1 ปีและน้อยกว่า (ร้อยละ 47) จึงได้กระทำผิดซ้ำอีกครั้งหนึ่ง (ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 7 – 12 เดือนหลังได้รับการปล่อยตัว) อย่างไรก็ตาม มีผู้ต้องขังบางกลุ่ม (ร้อยละ 9.1) ได้กระทำผิดซ้ำหลังจากพ้นโทษไปแล้วมากกว่า 5 ปี (ร้อยละ 9.1)

ตารางที่ 5.8 จำนวนและร้อยละของการได้รับการปล่อยตัว

	การปล่อยตัวในความผิดก่อนหน้า	จำนวน	ร้อยละ
การได้รับการปล่อยตัว (ความผิดก่อนหน้านี้)	สิ้นสุดระยะเวลาการรับโทษ (ปล่อยชนป่วย)	787	52.8
	การปล่อยตัวกรณีพิเศษ	115	7.7
	ลดวันต้องโทษ	177	11.9
	พักโทษ	118	7.9
	อภัยโทษ	284	19.0
	อื่นๆ (เช่น ประกันตัว ยกฟ้อง)	10	0.7
	รวม	1,491	100
ระยะเวลาที่ได้รับการปล่อยตัว และถูกจับกุมอีกครั้ง (การใช้ชีวิตในสังคม)	1 – 6 เดือน	326	23.1
	7 – 12 เดือน	337	23.9
	13 – 24 เดือน	283	20.1
	25 – 36 เดือน	145	10.3
	37 – 48 เดือน	110	7.8
	49 – 60 เดือน	82	5.8
	60 เดือนขึ้นไป	128	9.1
	รวม	1,411	100

3.

ครอบครัวของผู้ต้องขัง

ส่วนนี้เป็นการนำเสนอข้อมูลด้านความผูกพันภายในครอบครัวของผู้ต้องขัง ความขัดแย้งภายในครอบครัว และประวัติการกระทำผิดของบุคคลภายในครอบครัว ซึ่งสะท้อนถึงสถานการณ์ภายในครอบครัวของผู้ต้องขังก่อนการเข้าในครั้งล่าสุด ซึ่งปัจจัยด้านครอบครัวเป็นหนึ่งในปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการกระทำผิดซ้ำ ผลการสำรวจดังต่อไปนี้

จากตารางที่ 5.9 แสดงผลการสำรวจด้านความผูกพันในครอบครัวพบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำมีความผูกพันในครอบครัวโดยรวมค่อนข้างมาก โดยเฉพาะประเด็น “ความสุขและสนุกในการพูดคุยหรืออยู่กับครอบครัว” รองลงมาคือ “ครอบครัวให้กำลังใจและให้เวลาให้คุณ เมื่อคุณมีปัญหาหรือมีความกังวล”

ตารางที่ 5.9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความผูกพันภายในครอบครัวของผู้ต้องขัง

ความผูกพันกับครอบครัว	ค่าเฉลี่ย	S.D.
สามารถพูดหรือกล่าวความรู้สึก ให้ครอบครัวฟังได้ทุกเรื่อง	3.04	0.90
ชอบที่จะมีกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับครอบครัว (เช่น การไปเที่ยว เล่นกีฬา ร้องเพลง)	3.02	0.92
มีความสุขและสนุกในการพูดคุยหรืออยู่กับครอบครัว	3.33	0.80
ครอบครัวมีความคาดหวังมาก	3.18	0.82
บางครั้งรู้สึกอายและไม่กล้าที่จะพูดคุยกับคนในครอบครัวในบางเรื่อง	2.52	0.91
การพูดถึงครอบครัวทำให้รู้สึกแย่ได้ – รู้สึกไม่ดีเมื่อพูดถึงครอบครัว	3.06	1.00
ครอบครัวให้กำลังใจและให้เวลาเมื่อมีปัญหาหรือมีความกังวล	3.19	0.90
คะแนนรวมด้านความผูกพันในครอบครัว	3.05	0.552

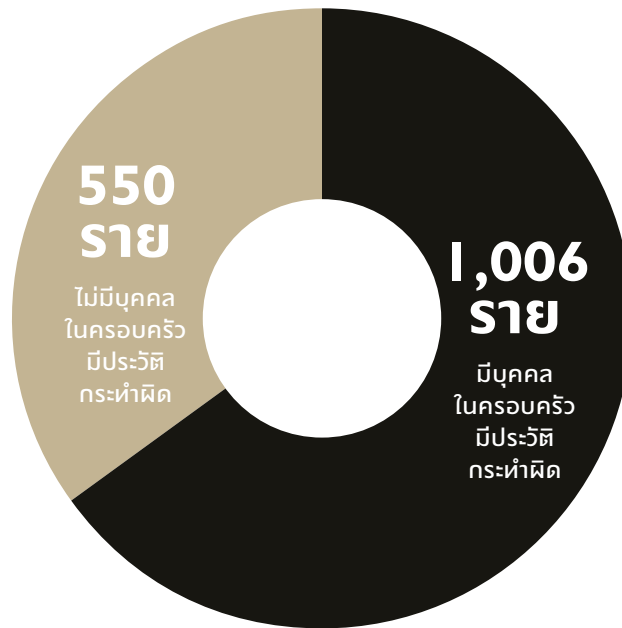
สำหรับความขัดแย้งภายในครอบครัวของผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำ จากตารางที่ 5.10 พบว่า โดยรวมแล้วผู้ต้องขังประสบกับสถานการณ์ความขัดแย้งภายในครอบครัวบ้าง ส่วนใหญ่เป็นลักษณะความขัดแย้งในประเด็น “คนในครอบครัวมีความห่างเหิน ไม่พูดจาถนอมกัน มีนินทา เย็นชาต่อกัน” แต่ก็เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นบ้างในครอบครัว

ตารางที่ 5.10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความขัดแย้งภายในครอบครัวของผู้ต้องขัง

ความขัดแย้งภายในครอบครัว	ค่าเฉลี่ย	S.D.
คนในครอบครัวมีความห่างเหิน ไม่พูดจาถนอมกัน มีนินทา เย็นชาต่อกัน	1.74	0.947
คนในครอบครัวทะเลาะ ทำร้ายกัน	1.54	0.879
คนในครอบครัว มีความขัดแย้งกัน	1.60	0.893
คะแนนรวมด้านความขัดแย้งในครอบครัว	1.63	0.836

ส่วนประวัติการกระทำผิดของบุคคลในครอบครัว เป็นการสำรวจพฤติกรรมการกระทำผิดของบุคคลในครอบครัว ซึ่งได้แก่ พ่อ แม่ คู่สมรส พี่-น้อง บุตร และญาติสนิท จากแผนภาพที่ 5.1 พบว่า ส่วนใหญ่ ผู้ต้องขังมีประวัติคนในครอบครัวที่กระทำผิดอย่างน้อย 1 พฤติกรรม (1,006 ราย) และสำหรับผู้ต้องขังที่ไม่มีประวัติของคนในครอบครัวกระทำผิดเลย จำนวน 550 ราย

150

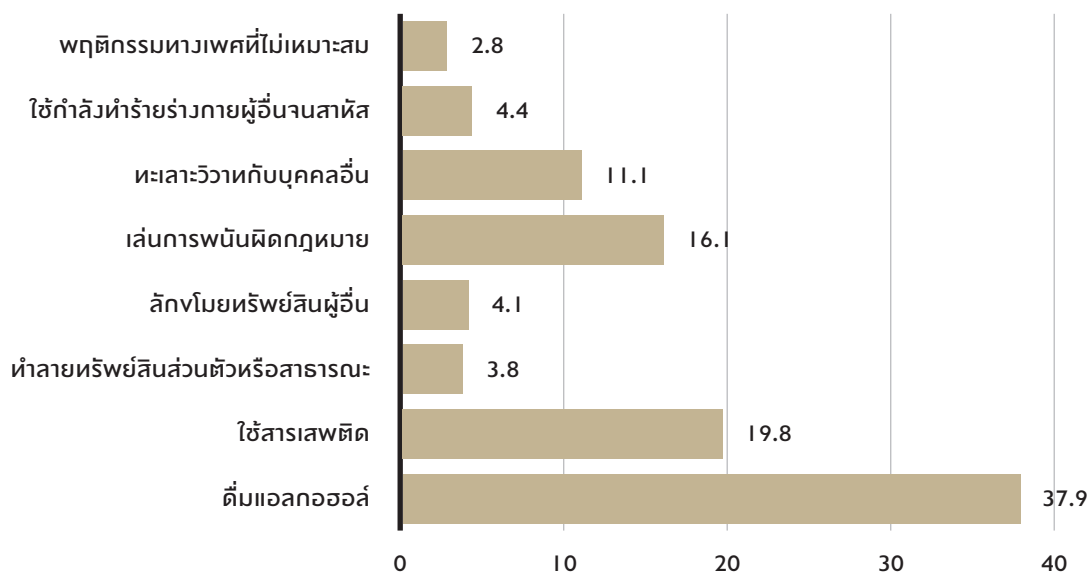
แผนภาพที่ 5.1 ร้อยละของพฤติกรรมกรรมการกระทำผิดของคนในครอบครัว

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการกระทำผิดของบุคคลในครอบครัวเป็นรายพฤติกรรม จากตารางที่ 5.11 และ แผนภาพที่ 5.2 พบว่า ในทุกพฤติกรรมนั้นส่วนใหญ่จะไม่มีพฤติกรรมการกระทำผิดของคนในครอบครัว ยกเว้น พฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งส่วนใหญ่ จะมีคนในครอบครัวที่มีพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ (ร้อยละ 54.9) และเมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการกระทำผิดในแต่ละพฤติกรรม พบว่า พฤติกรรมการกระทำผิดของคนในครอบครัว 5 อันดับ ได้แก่ การดื่มแอลกอฮอล์ มากที่สุด รองลงมาคือ การใช้สารเสพติด เล่นการพนันที่ผิดกฎหมาย การทะเลาะวิวาทกับบุคคลอื่น และการใช้กำลังทำร้ายผู้อื่นจนสาหัส ส่วนพฤติกรรมที่คนในครอบครัว การกระทำผิดน้อยที่สุดได้แก่ พฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม

ตารางที่ 5.11 จำนวนและร้อยละของประวัติการกระทำผิดของบุคคลในครอบครัว

พฤติกรรมการกระทำผิด	ไม่		มี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ดื่มแอลกอฮอล์	705	45.1	859	54.9
ใช้สารเสพติด	1,117	71.3	449	28.7
ทำลายทรัพย์สินส่วนตัวหรือสาธารณะ (รวมการวางเพลิง เผา)	1,481	94.5	86	5.5
ลักขโมยทรัพย์สินผู้อื่น	1,474	94.0	94	6.0
เล่นการพนันผิดกฎหมาย	1,202	76.8	364	23.2
ทะเลาะวิวาทกับบุคคลอื่น	1,312	83.8	253	16.2
ใช้กำลังทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนสาหัส (หรือถึงแก่ความตาย)	1,468	93.7	99	6.3
พฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม (การลวนลาม การบังคับผู้อื่น)	1,502	95.9	64	4.1

151

แผนภาพที่ 5.2 ร้อยละของพฤติกรรมการกระทำผิดของคนในครอบครัว

4.

เพื่อนและบุคคลใกล้ชิด

ปัจจัยด้านเพื่อนและบุคคลใกล้ชิดของผู้ที่กระทำผิดนั้น เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่สามารถทำนายแนวโน้มการกระทำผิดซ้ำได้เช่นกัน การศึกษาในครั้งนี้ได้ทำการสำรวจในประเด็นการคบค้าสมาคมเพื่อนหรือบุคคลใกล้ชิดที่กระทำผิดความ รวมทั้งพฤติกรรมของเพื่อนหรือบุคคลใกล้ชิดที่ผู้กระทำผิดคบหาด้วยในช่วง 12 เดือนก่อนที่จะกระทำผิดซ้ำ ผลการสำรวจดังต่อไปนี้

จากตารางที่ 5.12 พบว่า กลุ่มเพื่อนและบุคคลใกล้ชิดของผู้ต้องขังคบหาสมาคมด้วย เป็นกลุ่มเพื่อนที่ว่างงาน มากที่สุด (ร้อยละ 38) รองลงมาคือ เพื่อนที่ทำงานถูกกฎหมาย อย่างไรก็ตาม มีผู้ต้องขังบางส่วนที่คบหาสมาคมกับเพื่อนที่ทำงานผิดกฎหมาย (ร้อยละ 15.6) และเพื่อนอยู่ในกลุ่มแก๊งมิจจาชีพ (ร้อยละ 1.7) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงอย่างมากในการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขัง ส่วนจำนวนเพื่อนที่มีประวัติกระทำความผิดนั้น พบว่า ส่วนใหญ่แล้วกลุ่มผู้ต้องขังจะมีเพื่อนที่กระทำความผิดอย่างน้อย 1 คน (ร้อยละ 79.4) มีเพียงร้อยละ 20.4 เท่านั้นที่ไม่มีเพื่อนที่มีประวัติการกระทำผิดเลย สำหรับผู้ต้องขังที่มีเพื่อนที่มีประวัติการกระทำผิด พบว่า มีเพื่อนจำนวน 1 – 2 คน ที่มีประวัติการกระทำผิด มากที่สุด (ร้อยละ 36.5) รองลงมาคือ มีเพื่อนหลายคน (มากกว่า 5 คน) ที่มีประวัติการกระทำผิด (ร้อยละ 19.9) ซึ่งใกล้เคียงกับมีจำนวนเพื่อน 3 – 5 คนที่มีประวัติการกระทำผิด (ร้อยละ 15.2)

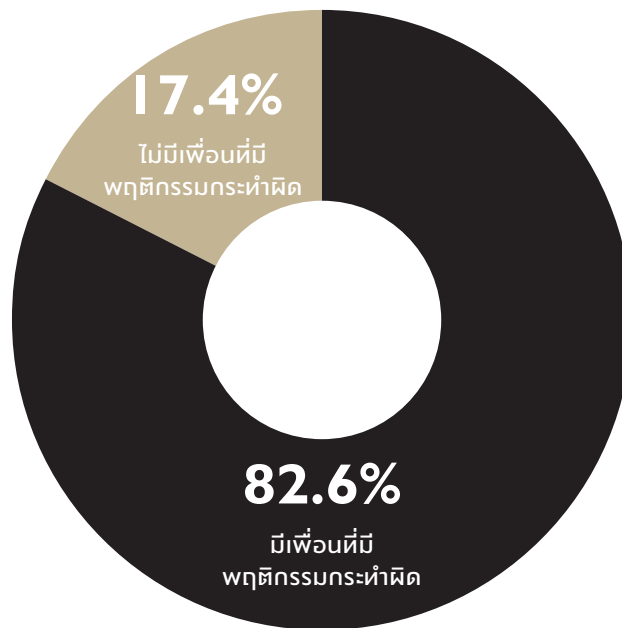
ส่วนการชักชวนของเพื่อนในการกระทำผิดกรรมเสี่ยง พบว่า เพื่อนชักชวนในการเสพยาเสพติดมากที่สุด (ร้อยละ 44.3) รองลงมาคือ จำหน่ายสิ่งเสพติด (ร้อยละ 29.6) เล่นการพนัน (ร้อยละ 12) และทะเลาะวิวาทกับบุคคลอื่น (ร้อยละ 5.2) ตามลำดับ

ตารางที่ 5.12 จำนวนและร้อยละของเพื่อนและบุคคลใกล้ชิด

	เพื่อนและบุคคลใกล้ชิด	จำนวน	ร้อยละ	
152	กลุ่มเพื่อนหรือคนใกล้ชิดที่ คบค้าสมาคมด้วย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	กำลังเรียน	125	6.1
		ว่างงาน	783	38.0
		ทำงานถูกกฎหมาย	753	36.6
		ทำงานผิดกฎหมาย	321	15.6
		อยู่ในกลุ่มแก๊งมิจจาชีพ	35	1.7
		อื่น ๆ	43	2.1
		รวม		2,060
จำนวนเพื่อนที่มีประวัติ การกระทำผิด	ไม่มีเพื่อนที่มีประวัติการกระทำผิด	316	20.6	
	มีเพื่อนจำนวน 1 – 2 คน	561	36.5	
	มีเพื่อนจำนวน 3 – 5 คน	279	18.2	
	มีเพื่อนหลายคน (มากกว่า 5 คน)	306	19.9	
	มีเพื่อนสนิทเกือบทุกคน	74	4.8	
	รวม		1,536	100

	เพื่อนและบุคคลใกล้ชิด	จำนวน	ร้อยละ
การชักชวนของเพื่อนในการทำ พฤติกรรมเสี่ยง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	เสพยาเสพติด	1,047	44.3
	จำหน่ายสิ่งเสพติด	700	29.6
	เข้ากลุ่มแก๊งมีจลาจล	28	1.2
	ลักขโมย/ลักทรัพย์	56	2.4
	เล่นการพนัน	283	12.0
	ทำลายทรัพย์สินผู้อื่น	27	1.1
	ทะเลาะวิวาทกับบุคคลอื่น	122	5.2
	ทำการทุจริตหรือฉ้อโกง	22	0.9
	อื่น ๆ	76	3.2
	รวม	2,361	100

สำหรับพฤติกรรมการกระทำผิด หรือพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำผิด ของเพื่อนที่การคบหาด้วยในช่วง 12 เดือนก่อนถูกจับกุม ครั้งล่าสุด จากแผนภาพที่ 5.3 พบว่า ส่วนใหญ่แล้วผู้ต้องขังคบหาเพื่อนที่มีพฤติกรรมการกระทำผิดอย่างน้อย 1 พฤติกรรมในช่วง 12 เดือนก่อนถูกจับกุม เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายพฤติกรรมการกระทำผิด จากตารางที่ 5.13 และ แผนภาพที่ 5.4 พบว่า พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสพยาเสพติด และการค้ายาเสพติดนั้น ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีเพื่อนในกลุ่มนี้ (มากกว่าไม่มี) และพฤติกรรมการกระทำผิด 5 อันดับแรกของผู้ต้องขังมีเพื่อนที่มีพฤติกรรมการกระทำผิด ได้แก่ พฤติกรรมเกี่ยวข้องกับการเสพยาเสพติด พฤติกรรมเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด พฤติกรรมมั่วสุม/รวมกลุ่มแก๊ง พฤติกรรมติดการพนัน และพฤติกรรมเกรง อันธพาล ทะเลาะเบาะแว้ง ส่วนพฤติกรรมการกระทำผิดที่ผู้ต้องขังมีเพื่อนน้อยที่สุด ได้แก่ พฤติกรรมการกระทำผิดฐานฆ่าผู้อื่น

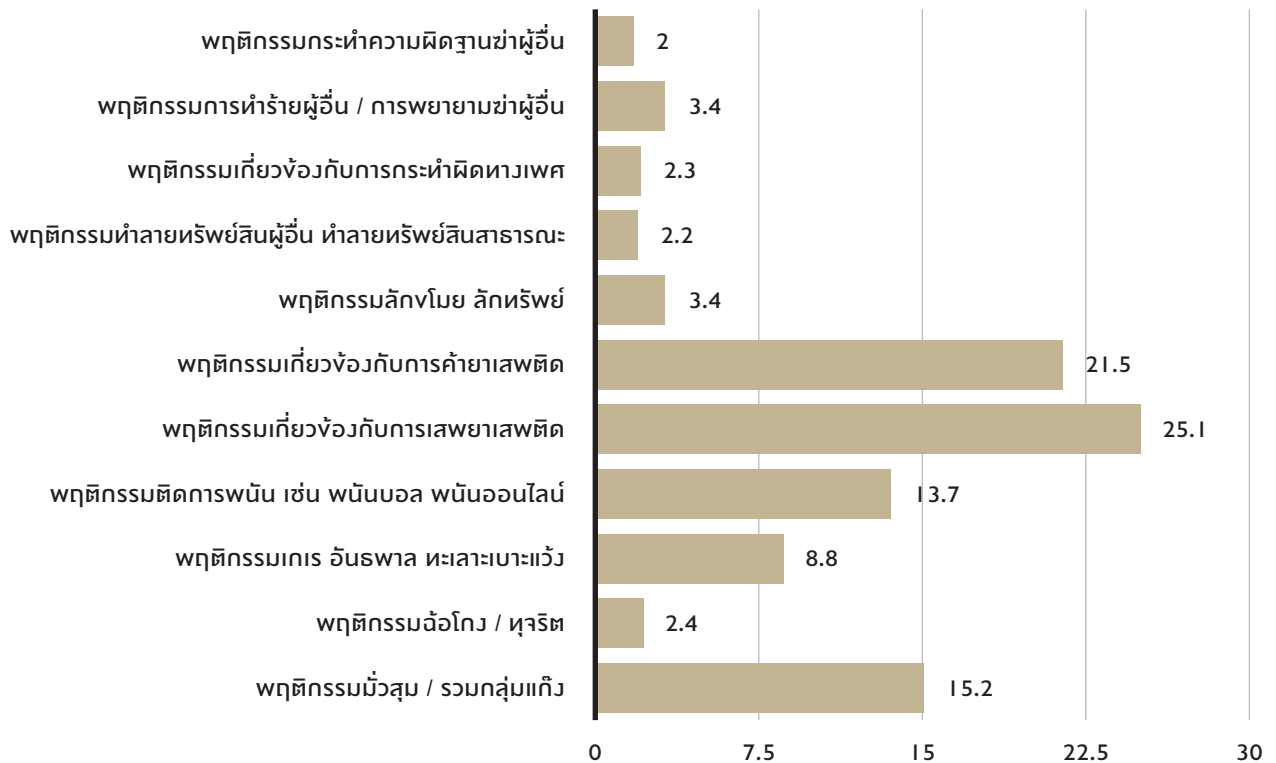

แผนภาพที่ 5.3 ร้อยละของพฤติกรรมการกระทำผิดของเพื่อนที่คบหาด้วยในช่วง 12 เดือนก่อนถูกจับกุม

ตารางที่ 5.13 จำนวนและร้อยละพฤติกรรมกรรมการกระทำผิดของเพื่อนที่คบหาในช่วง 12 เดือน

พฤติกรรม	ไม่		ใช่	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
พฤติกรรมมั่วสุม / รวมกลุ่มแก๊ง	855	54.9	702	45.1
พฤติกรรมฉ้อโกง / หุจริต	1,440	92.7	113	7.3
พฤติกรรมเการ อันธพาล ทะเลาะเบาะแว้ง	1,146	73.7	409	26.3
พฤติกรรมติดการพนัน เช่น พนันบอล พนันออนไลน์	923	59.4	631	40.6
พฤติกรรมเกี่ยวข้องกับการเสพยาเสพติด	400	25.7	1,156	74.3
พฤติกรรมเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด	561	36.1	992	63.9
พฤติกรรมลักขโมย ลักทรัพย์	1,394	89.9	157	10.1
พฤติกรรมทำลายทรัพย์สินผู้อื่น ทำลายทรัพย์สินสาธารณะ	1,452	93.6	100	6.4
พฤติกรรมเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดทางเพศ	1,451	93.4	102	6.6
พฤติกรรมการทำร้ายผู้อื่น / การพยายามฆ่าผู้อื่น	1,395	89.8	158	10.2
พฤติกรรมกระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่น	1,450	93.7	98	6.3
อื่น ๆ	807	92.5	65	7.5

154

แผนภาพที่ 5.4 ร้อยละของพฤติกรรมกรรมการกระทำผิดของเพื่อนที่คบหาในช่วง 12 เดือน

5.

ประวัติเกี่ยวข้องกับสารเสพติด

ประเด็นด้านสารเสพติดเป็นประเด็นที่มีความสำคัญมากในการกระทำผิดของผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำ เนื่องจากกว่าร้อยละ 80 ของผู้ต้องขังในเรือนจำกระทำผิดฐานยาเสพติด ไม่ว่าจะเป็นการกระทำผิดซ้ำหรือกระทำผิดครั้งแรกก็ตาม ผลการสำรวจประวัติด้านสารเสพติดของผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำ แบ่งเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ ประวัติการติ่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ประวัติการใช้สารเสพติด และประวัติด้านการจำหน่าย หรือรับจ้างรับฝากสารเสพติด ผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ประวัติการติ่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

จากตารางที่ 5.14 พบว่า ในช่วง 12 เดือนก่อนถูกจับกุม ผู้ต้องขังส่วนใหญ่เคยติ่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (ร้อยละ 97.2) และเป็นการติ่มเบียร์ มากที่สุด (ร้อยละ 37.2) รองลงมาคือ ติ่มสุรา (ร้อยละ 34.2) ยาแดง (ร้อยละ 8.5) ซึ่งมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับการติ่มสุราที่บ้าน (ร้อยละ 8.2) ส่วนสาเหตุที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการติ่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์พบว่า เกิดจากเพื่อนชักชวน มากที่สุด (ร้อยละ 30.6) รองลงมาคือ ความเครียด (ร้อยละ 23.3) ค่านิยมในชุมชน (ร้อยละ 14.6) ออยากรู้อยากลอง (ร้อยละ 14.3) ซึ่งมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับการอยากรู้อยากลอง (ร้อยละ 14.3)

อย่างไรก็ตาม ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการติ่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิต (ร้อยละ 67.4) สำหรับกลุ่มที่การติ่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ส่งผลกระทบต่อการทำงาน (ร้อยละ 32.6) นั้น พบว่าผลกระทบต่อการทำงานมากที่สุดใประเด็นปัญหาสุขภาพ (ร้อยละ 31) รองลงมาคือ ปัญหาด้านการเงิน (ร้อยละ 18.3) ตามด้วยปัญหาครอบครัว (ร้อยละ 15.2) สำหรับประเด็นความเกี่ยวข้องระหว่างการติ่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับการกระทำผิดครั้งล่าสุดนั้น ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการติ่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดครั้งล่าสุด (ร้อยละ 94.1)

ตารางที่ 5.14 จำนวนและร้อยละของการติ่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

155

	เครื่องดื่มแอลกอฮอล์	จำนวน	ร้อยละ
การติ่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในรอบ 12 เดือน	ไม่เคย	107	6.8
	เคย	1,469	97.2
	รวม	1,576	100
ประเภทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	สุรา	794	34.2
	เบียร์	866	37.2
	ไวน์	105	4.5
	สุราที่บ้าน	191	8.2
	เหล้าปั่น	161	6.9
	ยาแดง	197	8.5
	อื่น ๆ	11	0.5
	รวม	2,325	100

	เครื่องดื่มแอลกอฮอล์	จำนวน	ร้อยละ
สาเหตุที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	เพื่อนชักชวน	655	30.6
	เลียนแบบคนในครอบครัว	42	2.0
	อยากรู้อยากลอง	307	14.3
	ถูกบังคับ	7	0.3
	ค่านิยมในชุมชน	313	14.6
	ถูกล่อลวง	6	0.3
	มีปัญหาครอบครัว	83	3.9
	มีปัญหากับเพื่อน/ บุคคลใกล้ชิด	57	2.7
	ความเครียด	499	23.3
	อื่น ๆ	171	8.0
	รวม	2,140	100
ผลกระทบของการดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ต่อการดำเนินชีวิต	ไม่มีผลต่อการดำเนินชีวิต	981	67.4
	มีผลต่อการดำเนินชีวิต	475	32.6
	รวม	1,456	100
156 ผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	ปัญหาสุขภาพ	282	31.0
	ปัญหาครอบครัว	138	15.2
	ปัญหาด้านกฎหมาย	41	4.5
	ปัญหาทะเลาะวิวาท	128	14.1
	ปัญหาด้านการใช้ชีวิตประจำวันได้ตามปกติ	75	8.3
	ปัญหาความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง	66	7.3
	ปัญหาด้านการเงิน	166	18.3
	อื่น ๆ	13	1.4
	รวม	909	100
	การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กับการกระทำผิด	ไม่เกี่ยวข้อง	1,365
เกี่ยวข้อง		86	5.9
รวม		1,451	100

ประวัติการใช้สารเสพติด

จากตารางที่ 5.15 ประวัติการใช้สารเสพติดของผู้ต้องขังในช่วง 12 เดือนก่อนการจับกุมครั้งล่าสุด พบว่า ส่วนใหญ่แล้วผู้ต้องขังมีประวัติการใช้สารเสพติด (ร้อยละ 85.9) สารเสพติดที่ใช้เป็นยาบ้า มากที่สุด (ร้อยละ 47.3) รองลงมาคือ ยาไอซ์ (ร้อยละ 31.9) ส่วนสาเหตุที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับสารเสพติด พบว่า เพื่อนชักชวน มากที่สุด (ร้อยละ 30.5) รองลงมาคือ ความเครียด (ร้อยละ 24) และการอยากรู้อยากลอง (ร้อยละ 15.7)

ผลกระทบของการใช้สารเสพติดต่อการดำเนินชีวิต พบว่า กว่าครึ่งหนึ่งของมีความคิดเห็นว่าส่งผลต่อการดำเนินชีวิต (ร้อยละ 58.4) โดยเฉพาะเกิดปัญหาด้านกฎหมาย มากที่สุด (ร้อยละ 20.7) ซึ่งมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับปัญหาด้านการเงิน (ร้อยละ 20) และปัญหาด้านสุขภาพ (ร้อยละ 19.8) สำหรับประเด็นความเกี่ยวข้องระหว่างการใช้สารเสพติดกับการกระทำผิดครั้งล่าสุดนั้น พบว่า ส่วนใหญ่การใช้สารเสพติดมีความเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดครั้งล่าสุด (ร้อยละ 52.7)

ตารางที่ 5.15 จำนวนและร้อยละของการใช้สารเสพติด

	การใช้สารเสพติด	จำนวน	ร้อยละ
การเสวยสารเสพติด ในรอบ 12 เดือน	ไม่เคย	222	14.1
	เคย	1,351	85.9
	รวม	1,573	100
ประเภทสารเสพติด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	กัญชา	243	10.4
	ยาบ้า	1,106	47.3
	ยาไอซ์	745	31.9
	ยาอี	58	2.5
	โคเคน	17	0.7
	สารระเหย	17	0.7
	ฝิ่น	9	0.4
	เฮโรอีน	12	0.5
	สารผสมน้ำต้มใบกระท่อม	77	3.3
	ยาหลอนประสาท (SLD/PCP/ยาเค)	40	1.7
	ยากล่อมประสาท (ซาแนกซ์/วาเลียม/โดมิฎัม)	11	0.5
	อื่น ๆ	4	0.2
	รวม	2,339	100

	การใช้สารเสพติด	จำนวน	ร้อยละ
สาเหตุที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับสารเสพติด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	เพื่อนชักชวน	655	30.5
	เลียนแบบคนในครอบครัว	32	1.5
	อยากรู้อยากลอง	338	15.7
	ถูกบังคับ	12	0.6
	ค่านิยมในชุมชน	297	13.8
	ถูกล่อลวง	10	0.5
	มีปัญหาครอบครัว	97	4.5
	มีปัญหากับเพื่อน/ บุคคลใกล้เคียง	54	2.5
	ความเครียด	516	24.0
	อื่น ๆ	139	6.5
	รวม		2,150
ผลกระทบของสารเสพติดต่อการดำเนินชีวิต	ไม่มีผลต่อการดำเนินชีวิต	628	41.6
	มีผลต่อการดำเนินชีวิต	883	58.4
	รวม	1,511	100
158 ผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	ปัญหาสุขภาพ	419	19.8
	ปัญหาครอบครัว	310	14.7
	ปัญหาด้านกฎหมาย	439	20.7
	ปัญหาทะเลาะวิวาท	113	5.3
	ปัญหาด้านการใช้ชีวิตประจำวันได้ตามปกติ	216	10.2
	ปัญหาความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง	188	8.9
	ปัญหาด้านการเงิน	424	20.0
	อื่น ๆ	7	0.3
	รวม	2,116	100
	การใช้สารเสพติดกับการกระทำผิด	ไม่เกี่ยวข้อง	717
เกี่ยวข้อง		783	52.2
รวม		1,500	100

การจำหน่าย/ สารเสพติด หรือ การรับจ้าง/ รับฝาก

จากตารางที่ 5.16 พฤติกรรมการจำหน่าย การรับจ้างหรือการรับฝากสารเสพติด พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ต้องขังเคยมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจำหน่าย การรับจ้าง หรือการรับฝากสารเสพติด (ร้อยละ 84.7) ซึ่งสาเหตุที่เข้าไปเกี่ยวข้องเนื่องจากมีปัญหาด้านการเงิน มากที่สุด (ร้อยละ 37.4) รองลงมาคือ เพื่อนชักชวน (ร้อยละ 22) และอยากรู้อยากลอง (ร้อยละ 17.7) สำหรับความเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดครั้งล่าสุด พบว่า ส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดในครั้งนี้ (ร้อยละ 64.5)

ตารางที่ 5.16 จำนวนและร้อยละของประสบการณ์ในการจำหน่าย รับจ้าง หรือรับฝากสารเสพติด

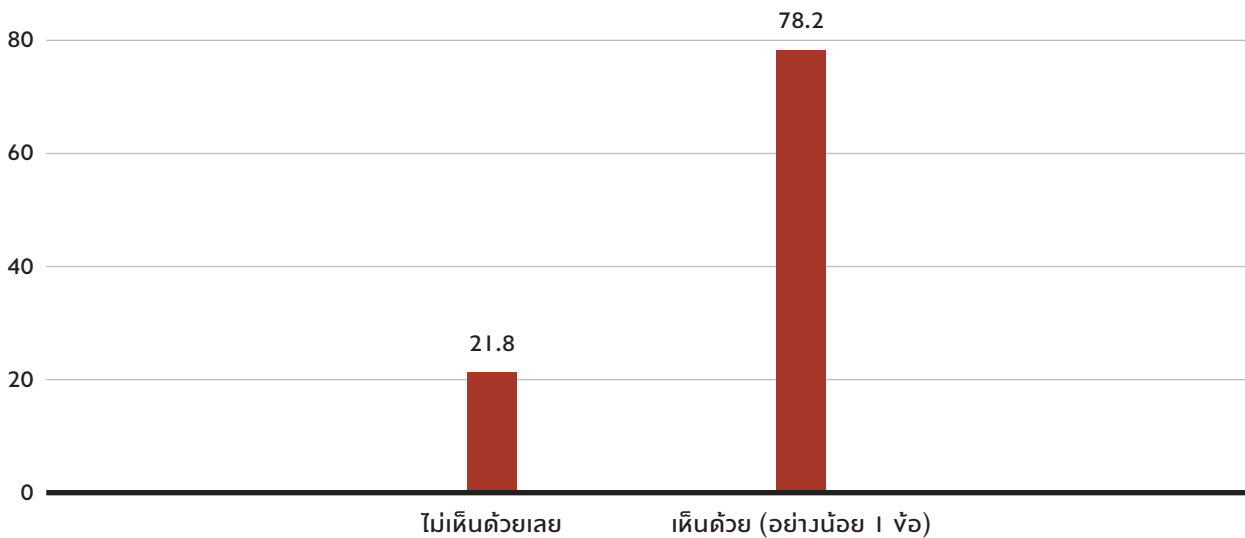
	การจำหน่าย รับจ้าง/ รับฝากสารเสพติด	จำนวน	ร้อยละ
พฤติกรรมกรรมการจำหน่าย รับจ้าง / รับฝากสารเสพติด	ไม่มี	237	15.3
	มี	1,316	84.7
	รวม	1,553	100
สาเหตุที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับ สารเสพติด	เพื่อนชักชวน	480	22.0
	เลียนแบบคนในครอบครัว	20	0.9
	อยากรู้อยากลอง	386	17.7
	ถูกบังคับ	14	0.6
	ค่านิยมในชุมชน	85	3.9
	ถูกล่อลวง	24	1.1
	มีปัญหาคอร์รัปชั่น	88	4.0
	มีปัญหากับเพื่อน/ บุคคลใกล้ชิด	17	0.8
	ความเครียด	192	8.8
	ปัญหาการเงิน	814	37.4
	อื่น ๆ	59	2.7
	รวม	2,179	100
	การจำหน่ายสารเสพติดกับ การกระทำผิดครั้งล่าสุด	ไม่เกี่ยวข้อง	457
เกี่ยวข้อง		832	64.5
รวม		1,289	100

6.

ทัศนคติด้านการกระทำผิด

ทัศนคติ หรือเจตคติที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดเป็นการประเมินความคิดความเชื่อของผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการกระทำผิด กล่าวคือ บุคคลที่มีความคิดความเชื่อว่าการกระทำผิด หรือพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำผิดนั้นเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ตามการให้เหตุผลของตนเอง หรือการแก้ตัวในการกระทำผิด ความคิดความเชื่อเหล่านี้ย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมของการกระทำผิดซ้ำได้เช่นกัน และหากผู้ต้องขังยังมีความคิดความเชื่อด้านการกระทำผิดว่าสามารถทำได้หากมีข้อแก้ตัวหรือมีเหตุผล ก็ย่อมส่งผลให้ผู้กระทำผิดซ้ำกลุ่มนั้นกระทำผิดซ้ำได้อีกครั้งเช่นกัน เนื่องจากทัศนคติ ความคิด ความเชื่อ ย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคลนั่นเอง

การสำรวจครั้งนี้ หากผู้กระทำผิดเห็นด้วยกับความคิดเห็น หรือพฤติกรรมเสี่ยงด้านการกระทำผิด เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติในเชิงบวกของการกระทำผิด หรือความคิดความเชื่อว่าการกระทำผิดสามารถทำได้เมื่อมีเหตุผล หรือเป็นสิ่งที่ตนมีความคิดความเชื่อจากแผนภาพที่ 5.4 พบว่า มีเพียงผู้ต้องขังร้อยละ 21.8 เท่านั้นที่มีความคิดเห็นว่า ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตามก็ไม่ควรที่จะกระทำความผิด ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ (ร้อยละ 78.2) ยังมีความคิดความเชื่อในเชิงบวกด้านการกระทำผิดอยู่บ้าง โดยเฉพาะในเรื่องยาเสพติด และการทำร้ายผู้อื่น จากตารางที่ 5.17 พบว่า ประเด็น “การใช้สารเสพติดเป็นสิ่งที่ทำได้ หากสามารถควบคุมตนเองได้” เป็นประเด็นที่ผู้ต้องขังเกินครึ่งหนึ่งが見ด้วยกับประเด็นนี้ และในประเด็น “การทำร้ายผู้อื่น หรือขกต่อผู้อื่น สามารถทำได้ หากเราถูกทำร้ายก่อน” ซึ่งความคิดเห็นในประเด็นนี้มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันระหว่างผู้ต้องขังที่เห็นด้วย (ร้อยละ 46.4) และไม่เห็นด้วย (ร้อยละ 53.6)

แผนภาพที่ 5.5 ร้อยละของความคิดความเชื่อด้านการกระทำผิด

ตารางที่ 5.17 จำนวนและร้อยละของทัศนคติด้านการกระทำผิด

ความคิด ความเชื่อด้านการกระทำผิด	ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. การใช้สารเสพติดเป็นสิ่งที่ไม่ทำได้ หากสามารถควบคุมตนเองได้	667	42.9	887	57.1
2. หากมีปัญหาเกิดขึ้นในชีวิต การใช้สารเสพติดหรือการดื่มสุราเป็นสิ่งที่ไม่ทำได้	949	61.2	602	38.8
3. การวางสารเสพติด (การค้า) ให้กับคนที่ต้องการ เป็นสิ่งที่สามารถทำได้	1,090	70.1	465	29.9
4. การทำร้ายผู้อื่น หรือชกต่อยผู้อื่น สามารถทำได้ หากเราถูกทำร้ายก่อน	832	53.6	720	46.4
5. การงมยสิ่งของผู้อื่นเป็นสิ่งที่ไม่ทำได้หากมีความจำเป็น	1,396	89.9	156	10.1
6. การทำลายทรัพย์สินสาธารณะสามารถทำให้หากไม่มีใครพบเห็น	1,412	90.8	143	9.2
7. บุคคลสามารถทำในสิ่งที่ผิดกฎหมายได้เพื่อความอยู่รอดของตนเองและครอบครัว	1,077	69.3	477	30.7
8. การกระทำผิดสามารถทำได้ หากไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน	905	58.3	646	41.7
9. ในบางครั้งเพื่อความก้าวหน้าหรือตอบสนองความต้องการของตนเอง ก็ต้องยอมทำในสิ่งที่ผิดกฎหมาย หากไม่เป็นการสร้างความเดือดร้อนกับผู้อื่น	893	57.8	653	42.2
10. การได้มาซึ่งสิ่งของที่ต้องการไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตามไม่ถือว่าเป็นความผิด	1,248	80.5	303	19.5
11. คุณพร้อมที่จะทำทุกวิธีการเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ต้องการ โดยไม่สนใจกฎ กติกาต่าง ๆ	1,330	85.7	222	14.3
12. การเก็บเงินหรือสิ่งของที่เขาแล้วเก็บไว้กับตนเองเป็นสิ่งที่ไม่ทำได้	1,114	71.8	438	28.2
13. คุณรู้สึกสนุกและตื่นเต้นกับการกระทำสิ่งที่ผิดกฎหมาย	1,320	85.0	233	15.0
14. คนเรามีสิทธิหวังของที่เคยเป็นของตนเองขึ้นมา ไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตาม	1,060	68.3	492	31.7
15. ฉันรู้สึกได้รับการยอมรับจากเพื่อนหรือกลุ่มคนที่กระทำผิด	1,174	75.7	377	24.3

06

ประสบการณ์
ในการกลับมาคืน
สู่สังคมของ
ผู้ที่กระทำผิดซ้ำ
ในช่วงการแพร่ระบาด
ของโรคโควิด-19

163

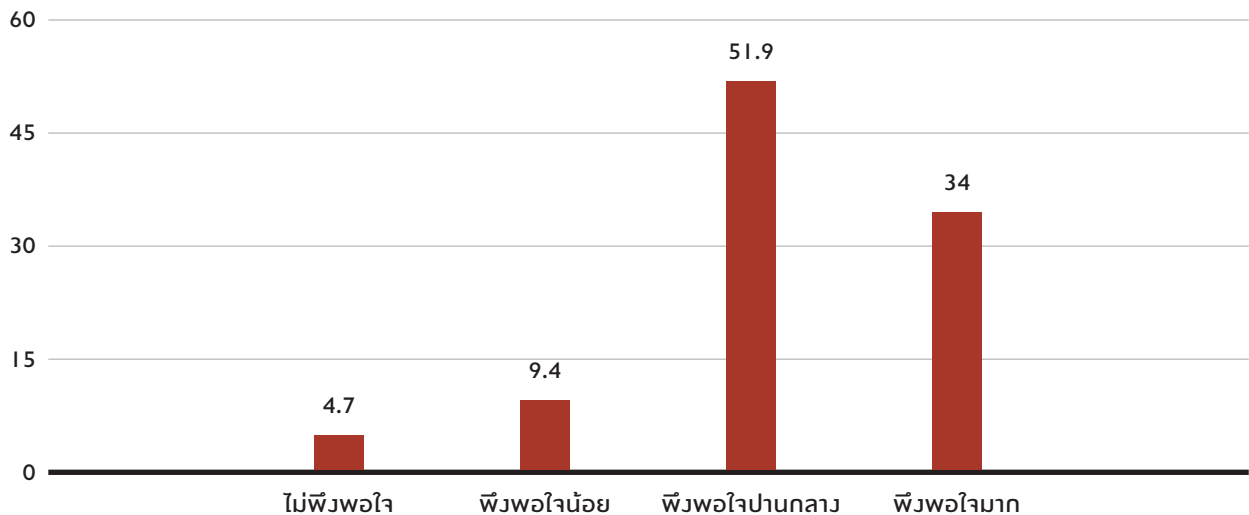
I.

การใช้ชีวิตในเรือนจำช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลให้การใช้ชีวิตในเรือนจำของผู้ต้องขังแตกต่างไปจากเดิม เนื่องจากมีนโยบายมาตรการและแนวทางการปฏิบัติของเรือนจำในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในเรือนจำ ความพึงพอใจและสภาวะสุขภาพจิตของผู้ต้องขังในช่วงเวลาดังกล่าว ย่อมส่งผลสะท้อนต่อการปฏิบัติงาน แนวทางการปฏิบัติในเรือนจำ รวมทั้งแนวนโยบายในการป้องกันโรคโควิด-19 ในเรือนจำ

ความพึงพอใจในการใช้ชีวิตในเรือนจำ

ผลการศึกษาความพึงพอใจในการใช้ชีวิตในเรือนจำโดยภาพรวม จากแผนภาพที่ 6.1 พบว่า มีเพียงผู้ต้องขังส่วนน้อยเท่านั้นที่ไม่พึงพอใจต่อการใช้ชีวิตในเรือนจำในช่วงสถานการณ์โควิด-19 (ร้อยละ 4.7) และประมาณครึ่งหนึ่งของผู้ต้องขังมีความพึงพอใจในการใช้ชีวิตในเรือนจำโดยภาพรวม (ร้อยละ 51.9) อย่างไรก็ตาม มีผู้ต้องขังส่วนน้อยเช่นกันที่มีความพึงพอใจในการใช้ชีวิตในเรือนจำโดยภาพรวมน้อย (ร้อยละ 9.4)

แผนภาพที่ 6.1 ร้อยละของความพึงพอใจ
การใช้ชีวิตในเรือนจำโดยภาพรวม

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจในการใช้ชีวิตในเรือนจำแต่ละด้าน จากตารางที่ 6.1 เป็นการนำเสนอการเรียงลำดับความพึงพอใจของผู้ต้องขัง (จากมากไปน้อย) พบว่า 5 อันดับความพึงพอใจของผู้ต้องขังในการใช้ชีวิตในเรือนจำช่วงสถานการณ์โควิด-19 ได้แก่

อันดับ 1 การตรวจหาเชื้อโควิด-19 ในเรือนจำ	อันดับ 2 การคัดแยกผู้ต้องขัง กลุ่มเสี่ยง	อันดับ 3 การได้รับความช่วยเหลือ ในการใช้ชีวิตจาก บุคลากร/ เจ้าหน้าที่เรือนจำ	อันดับ 4 การคัดกรองผู้ต้องขัง (แตรับ)	อันดับ 5 การได้รับความรู้ และข้อมูลข่าวสาร ในการป้องกันตนเอง จากการติดเชื้อ COVID-19
--	---	---	--	--

ส่วนแนวทางการปฏิบัติในเรื่องที่ผู้ต้องขังพึงพอใจน้อยที่สุด 5 อันดับได้แก่

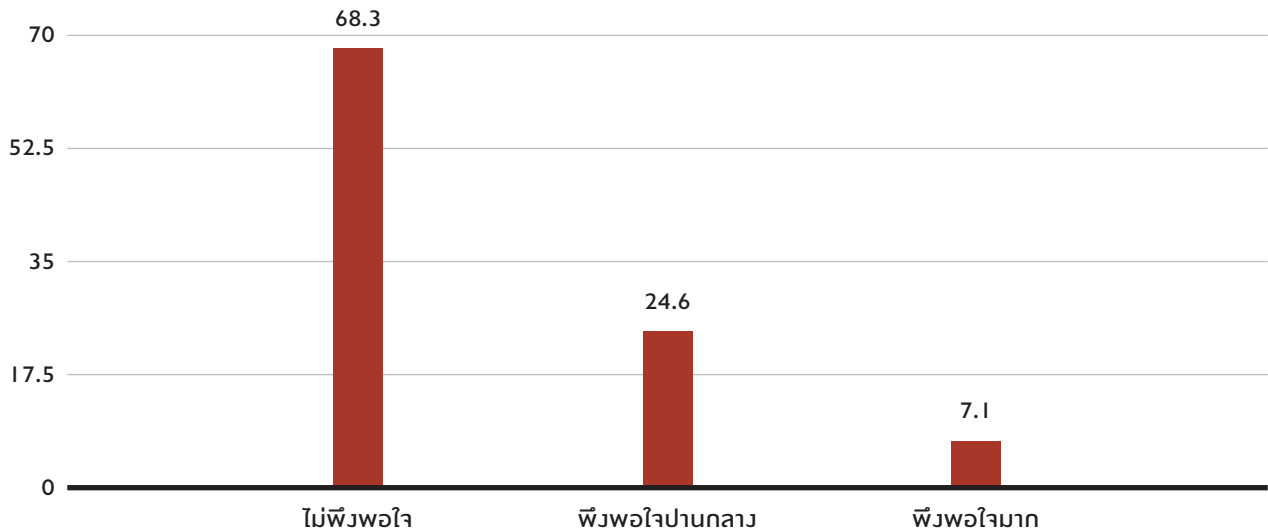
อันดับ 1 การติดต่อสื่อสารกับ โลกภายนอก	อันดับ 2 การใช้สิ่งของและ สาธารณูปโภค ร่วมกับผู้อื่น	อันดับ 3 กิจกรรมในการ ผ่อนคลายความเครียด และวิตกกังวลของ ผู้ต้องขัง	อันดับ 4 กฎระเบียบต่างๆ ในการปฏิบัติตัว ช่วงสถานการณ์ COVID-19	อันดับ 5 ความสะอาดของ สาธารณูปโภคต่าง ๆ
---	--	--	---	--

ตารางที่ 6.1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจในสถานการณ์โควิด-19

แนวทางการปฏิบัติในการใช้ชีวิตในเรือนจำ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความพึงพอใจ
1. การตรวจหาเชื้อ COVID-19 ในเรือนจำ	3.55	0.87	มาก
2. การคัดแยกผู้ต้องขังกลุ่มเสี่ยง	3.43	0.91	ปานกลาง
3. การได้รับความช่วยเหลือในการใช้ชีวิตจากบุคลากร/เจ้าหน้าที่เรือนจำ	3.43	0.94	ปานกลาง
4. การคัดกรองผู้ต้องขัง (แรกรับ)	3.41	0.91	ปานกลาง
5. การได้รับความรู้และข้อมูลข่าวสารในการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อ COVID-19	3.40	0.90	ปานกลาง
6. การป้องกัน/เฝ้าระวังการติดเชื้อ COVID-19	3.39	0.90	ปานกลาง
7. การรักษาพยาบาลที่เกี่ยวกับการติดเชื้อ COVID-19	3.36	0.93	ปานกลาง
8. ระบบการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย	3.33	0.89	ปานกลาง
9. การฝึกอบรมตามโปรแกรมฟื้นฟูต่าง ๆ	3.31	0.87	ปานกลาง
10. อุปกรณ์ในการป้องกันการติดเชื้อ	3.27	0.90	ปานกลาง
11. การติดต่อปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในเรือนจำ	3.25	0.82	ปานกลาง
12. ระบบการรักษาพยาบาลผู้ป่วย (ทั่วไป)	3.22	0.94	ปานกลาง
13. ความสะอาดของสาธารณูปโภคต่าง ๆ	3.17	0.91	ปานกลาง
14. กฎระเบียบต่างๆ ในการปฏิบัติตัวช่วงสถานการณ์ COVID-19	3.16	0.89	ปานกลาง
15. กิจกรรมในการผ่อนคลายความเครียดและวิตกกังวลของผู้ต้องขังในสถานการณ์ COVID-19	3.12	1.20	ปานกลาง
16. การใช้สิ่งของและสาธารณูปโภคร่วมกับผู้อื่น	3.06	0.85	ปานกลาง
17. การติดต่อสื่อสารกับโลกภายนอก	2.94	1.03	ปานกลาง
รวม	3.28	0.70	ปานกลาง

สภาวะสุขภาพจิตของผู้ต้องขัง

สำหรับสภาวะสุขภาพจิตของผู้ต้องขังในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมาในสถานการณ์โรคโควิด-19 จากแบบวัดสุขภาพจิตของกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับย่อ) เป็นการประเมินความคิดเห็น ความรู้สึก ในช่วงที่ต้องใช้ชีวิตในเรือนจำ โดยผลการประเมินเป็นการเปรียบเทียบกับระดับสภาวะสุขภาพจิตของคนทั่วไป ผลการศึกษาจากแผนภาพที่ 6.2 และตารางที่ 6.2 พบว่า ผู้ต้องขังเกินครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 68.3 มีระดับสภาวะสุขภาพจิตต่ำกว่าคนทั่วไป (จำนวน 1,070 ราย) รองลงมาคือ ร้อยละ 24.6 ซึ่งเป็นระดับปกติ (จำนวน 385 ราย) และมีผู้ต้องขังส่วนน้อย คือ ร้อยละ 7.1 ที่มีระดับสุขภาพจิตสูงกว่าปกติ (จำนวน 112 คน) นอกจากนี้ ความรู้สึกเป็นสุขของผู้ต้องขังที่มีส่วนเสริมในเรื่องสภาวะสุขภาพจิต ได้แก่ ความรู้สึกเป็นสุขในการช่วยเหลือผู้อื่นที่มีปัญหา และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นเมื่อมีโอกาส

แผนภาพที่ 6.2 ร้อยละของระดับสภาวะสุขภาพจิตของผู้ต้องขัง

ตารางที่ 6.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาวะสุขภาพจิตของผู้ต้องจำ

ความคิด ความรู้สึก	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1. รู้สึกพึงพอใจกับการใช้ชีวิต	2.29	0.738
2. รู้สึกสบายใจ	2.26	0.765
3. รู้สึกเบื่อหน่ายห่อเหี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวัน	2.78	0.763
4. รู้สึกผิดหวังในตัวเอง	2.82	0.876
5. รู้สึกว่าชีวิตของท่านมีแต่ความทุกข์	2.95	0.818
6. สามารถทำใจยอมรับได้สำหรับปัญหาที่ยากจะแก้ไข	2.55	0.752
7. มั่นใจว่าสามารถควบคุมอารมณ์ได้ เมื่อมีเหตุการณ์คับขันหรือร้ายแรง	2.79	0.763
8. มั่นใจที่จะเผชิญกับเหตุการณ์ร้ายแรงที่เกิดขึ้นในชีวิต	2.76	0.763
9. รู้สึกเห็นใจเมื่อผู้อื่นมีทุกข์	2.88	0.736
10. รู้สึกเป็นสุขในการช่วยเหลือผู้อื่นที่มีปัญหา	2.99	0.752
11. ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นเมื่อมีโอกาส	2.99	0.714
12. รู้สึกมีคุณค่าในตนเอง	2.95	0.788
13. รู้สึกมั่นคง ปลอดภัย	2.75	0.790
14. หากป่วยหนัก เชื่อว่าจะได้รับการดูแลที่ดี	2.57	0.805
15. รู้สึกผูกพันและไว้วางใจเพื่อนในเรือนจำ	2.40	0.749

2.

การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัว

การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเป็นการประเมินความคิดเห็นก่อนที่ได้รับการปล่อยตัวในการกระทำผิดก่อนหน้านี้ (ก่อนที่ได้รับการปล่อยตัวจากการกระทำผิดก่อนหน้านี้) นำเสนอใน 3 ประเด็น ได้แก่ ความพร้อมในการใช้ชีวิตในสังคม ความวิตกกังวลในการใช้ชีวิตในสังคม และทัศนคติด้านการประกอบอาชีพ ดังต่อไปนี้

1) ความพร้อมในการใช้ชีวิตในสังคม

ความพร้อมในการกลับไปใช้ชีวิตในสังคมเป็นความพร้อมของผู้ต้องขังที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการใช้ชีวิต การประกอบอาชีพ รวมทั้งความสุขในการใช้ชีวิตในสังคม จากตารางที่ 6.3 นำเสนอระดับความพร้อมในการกลับคืนสู่สังคมของผู้กระทำผิดในการกระทำผิดก่อนหน้านี้ พบว่า โดยรวมแล้วผู้ต้องขังมีความพร้อมระดับมากในการกลับคืนสู่สังคม โดยประเด็นที่ผู้ต้องขังมีความพร้อมมากที่สุด ได้แก่ “ฉันรู้สึกมีความสุขในการเตรียมตัวกลับบ้าน” รองลงมาคือ “ฉันมีที่พักอาศัยเป็นหลักแหล่งแน่นอนเมื่อได้รับการปล่อยตัว” และ “ฉันมีความพร้อมในการเข้าสู่การทำงานอีกครั้ง” สำหรับความพร้อมในประเด็นที่ผู้ต้องขังมีความพร้อมน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับประเด็นอื่นๆ ได้แก่ “ฉันรู้สึกมั่นใจว่าฉันจะได้บรรลุเป้าหมายตามที่ได้ตั้งไว้เมื่อกลับไปใช้ชีวิตในสังคม”

ตารางที่ 6.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพร้อมในการกลับคืนสู่สังคม

ความพร้อมในการกลับคืนสู่สังคม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความพร้อม
1. รู้สึกมีความพร้อมในการเข้าสู่การทำงานอีกครั้ง	4.12	0.96	มาก
2. มีการวางแผนเรื่องการประกอบอาชีพในอนาคต	4.04	0.90	มาก
3. รู้สึกมั่นใจว่าฉันจะได้บรรลุเป้าหมายตามที่ได้ตั้งไว้เมื่อกลับไปใช้ชีวิตในสังคม	3.87	0.94	มาก
4. มีที่พักอาศัยเป็นหลักแหล่งแน่นอนเมื่อได้รับการปล่อยตัว	4.22	1.01	มาก
5. ได้เรียนรู้จากการกระทำที่ผิดพลาดและจะไม่หันกลับมากระทำผิดซ้ำอีก	4.03	1.10	มาก
6. รู้สึกมีความสุขในการเตรียมตัวกลับบ้าน	4.43	0.91	มาก
รวม	4.12	0.74	มาก

168

2) ความวิตกกังวลในการใช้ชีวิตในสังคม

สำหรับความวิตกกังวลในการใช้ชีวิตในสังคม เป็นความรู้สึกกังวลใจในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น และการใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตหลังได้รับการปล่อยตัว จากตารางที่ 6.4 พบว่า โดยรวมแล้วผู้ต้องขังมีความวิตกกังวลระดับปานกลางในการกลับไปใช้ชีวิตในสังคม ประเด็นที่ผู้ต้องขังมีความกังวลใจมากที่สุดได้แก่ “รู้สึกกังวลเรื่องค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตหลังการปล่อยตัว” รองลงมาคือ “รู้สึกกังวลในการถูกเพื่อนชักชวนให้กระทำผิดอีกครั้งหนึ่ง” และประเด็นที่ผู้ต้องขังมีความกังวลใจน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับประเด็นอื่นๆ พบว่า เป็นประเด็นที่เกี่ยวกับครอบครัว “รู้สึกกังวลในการกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวอีกครั้งหนึ่ง”

ตารางที่ 6.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความวิตกกังวลในการใช้ชีวิตในสังคม

ความรู้สึกกังวลใจ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความกังวล
รู้สึกกังวลเรื่องค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตหลังการปล่อยตัว	3.53	1.15	มาก
รู้สึกกังวลในการกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวอีกครั้งหนึ่ง	2.76	1.37	ปานกลาง
รู้สึกกังวลในการปรับตัวเข้ากับสังคม หรือการพูดคุยกับบุคคลภายนอกอีกครั้งหนึ่ง	2.85	1.29	ปานกลาง
รู้สึกกังวลในการถูกเพื่อนชักชวนให้กระทำผิดอีกครั้งหนึ่ง	2.94	1.38	ปานกลาง
รวม	3.02	1.01	ปานกลาง

3) ความพร้อมในการประกอบอาชีพ

ความพร้อมในการประกอบอาชีพในส่วนนี้เป็นการประเมินความคิด ความเชื่อ ทัศนคติด้านการประกอบอาชีพของผู้ต้องขัง ก่อนได้รับการปล่อยตัวในความผิดก่อนหน้านี้ โดยมีทั้งทัศนคติเชิงบวกและเชิงลบต่อการประกอบอาชีพ การประเมินนี้สะท้อนให้เห็นถึงความพร้อมในการประกอบอาชีพหลังปล่อย หากผู้ต้องขังมีระดับความเห็นด้วยมาก (ค่ามาก) ต่อการประกอบอาชีพย่อมแสดงถึงความพร้อมในการประกอบอาชีพหรือมีความเข้าใจที่ถูกต้องในการประกอบอาชีพ เป็นต้น จากตารางที่ 6.5 พบว่า โดยรวมแล้วผู้ต้องขังมีทัศนคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพ มีความเชื่อในเรื่องการกระทำที่ถูกต้องในการประกอบอาชีพ เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า ผู้ต้องขังมีทัศนคติเชิงบวกในประเด็น “รู้สึกพร้อมที่จะทำงานอย่างจริงจัง” มากที่สุด ซึ่งใกล้เคียงกับความคิดเห็นว่า “งานที่ดีคืองานที่ไม่ผิดกฎหมาย”

169

ตารางที่ 6.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทัศนคติด้านการประกอบอาชีพ

ทัศนคติด้านการประกอบอาชีพ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความพร้อม
รู้สึกพร้อมที่จะทำงานอย่างจริงจัง	4.31	0.92	มาก
มีทักษะในด้านต่างๆ ที่เพียงพอในการทำให้งานออกมาดี	4.02	0.89	มาก
มีความมั่นใจว่าจะสามารถประสบความสำเร็จในการทำงานต่อไป	4.03	0.91	มาก
งานส่วนใหญ่มีความน่าเบื่อและไม่น่าสนใจ	3.25	1.27	มาก
การขยันทำงานที่สุจริตส่งผลให้ประสบความสำเร็จได้	4.23	0.93	มาก
งานที่ดีคืองานที่ไม่ผิดกฎหมาย	4.30	0.97	มาก
คนเราจะหางานอะไรก็ได้เพียงเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินในจำนวนที่ต้องการ	2.52	1.34	ปานกลาง
รวม	3.81	0.59	มาก

3.

การปรับตัวในการกลับคืนสู่สังคม

ส่วนนี้นำเสนอประเด็นการปรับตัวของผู้ต้องขังในการกลับคืนสู่สังคมอีกครั้ง ก่อนถูกจับกุมในการกระทำผิดครั้งล่าสุด เป็นการประเมินประสบการณ์ความยากลำบากและปัญหาในการใช้ชีวิตในสังคมอีกครั้งหนึ่งหลังจากได้รับการปล่อยตัวจากความผิดก่อนหน้านี้ หากผู้ต้องขังมีประสบการณ์ความยากลำบากในการดำเนินชีวิตและประสบปัญหาต่างๆ สะท้อนถึงปัญหาด้านปรับตัวของผู้ต้องขังในการใช้ชีวิตในสังคมหลังปล่อย รวมทั้งประเมินความคิดเห็นด้านความเพียงพอของทักษะชีวิตและทักษะทางสังคมที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินชีวิตหลังได้รับการปล่อยตัว การนำเสนอส่วนนี้แบ่งเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ ความยากลำบากในการใช้ชีวิตในสังคม ปัญหาในการใช้ชีวิตในสังคม และทักษะชีวิตและทักษะทางสังคมในการดำเนินชีวิตหลังปล่อย ดังต่อไปนี้

1) ความยากลำบากในปรับตัวเพื่อใช้ชีวิตในสังคม

ความยากลำบากในการปรับตัวของผู้ต้องขังในการใช้ชีวิตในสังคมหลังปล่อย เป็นการประเมินประสบการณ์ความยุ่งยากในการดำเนินชีวิต 4 ด้าน ได้แก่ การปรับตัวในเรื่องอนาคตและการทำงาน การปรับตัวในการใช้ชีวิตทั่วไป การปรับตัวด้านปฏิสัมพันธ์ในสังคม และการได้รับความช่วยเหลือและเข้าถึงสวัสดิการหลังปล่อย ผลการศึกษา ดังนี้

การปรับตัวในเรื่องอนาคตและการทำงาน จากตารางที่ 6.6 พบว่า โดยรวมผู้ต้องขังมีประสบการณ์ความยุ่งยากในการวางแผนอนาคตที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการทำงานในระดับน้อย แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวในด้านนี้ที่ค่อนข้างดี เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายประเด็น พบว่า สิ่งที่สร้างความยุ่งยากในการดำเนินชีวิตหลังปล่อยของผู้ต้องขังสูงสุด ได้แก่ การสัมภาษณ์งาน รองลงมาคือ การหางานทำ ส่วนสิ่งที่มีความยุ่งยากน้อยที่สุด ได้แก่ การศึกษาต่อหรือการเข้ารับการอบรมต่างๆ

170

ตารางที่ 6.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปรับตัวด้านอนาคตและการทำงาน

อนาคตและการทำงาน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความยุ่งยาก
การศึกษาต่อหรือการเข้ารับการอบรมต่าง ๆ	2.24	1.079	น้อย
การหางานทำ	2.51	1.214	ปานกลาง
การสัมภาษณ์งาน	2.56	1.192	ปานกลาง
การสร้างเป้าหมายในชีวิต	2.34	1.124	น้อย
การพัฒนาทักษะในการทำงาน	2.28	1.082	น้อย
รวม	2.39	0.95	น้อย

การปรับตัวในการใช้ชีวิตทั่วไป จากตารางที่ 6.7 พบว่า ด้านการใช้ชีวิตในสังคมทั่วไปของผู้ต้องขังนั้น โดยรวมมีความยุ่งยากในการดำเนินชีวิตหลังปล่อยค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะด้านการหาที่พักอาศัยนั้น เป็นประเด็นที่ยุ่งยากน้อยที่สุด สำหรับประเด็น การใช้ชีวิตในสังคมช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 นั้นเป็นสิ่งที่ผู้ต้องขังคิดเห็นว่ามีความยุ่งยากมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่น รองลงมาคือ การทำความคุ้นเคยกับสภาพชีวิตและความเป็นอยู่หลังปล่อย

ตารางที่ 6.7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปรับตัวด้านการใช้ชีวิตทั่วไป

การใช้ชีวิตทั่วไป	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความยุ่งยาก
การทำความคุ้นเคยกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่	2.25	1.021	น้อย
การทำความคุ้นเคยกับการเดินทางในชีวิตประจำวัน	2.20	1.021	น้อย
การยอมรับและเข้าใจในกฎกติกาของสังคม	2.07	1.048	น้อย
การใช้จ่ายใช้สอยต่าง ๆ	2.24	1.070	น้อย
การใช้ชีวิตในสังคมช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19	2.64	1.135	ปานกลาง
การหาที่พักอาศัย	1.91	1.079	น้อย
รวม	2.22	0.82	น้อย

การปรับตัวด้านปฏิสัมพันธ์ในสังคม จากตารางที่ 6.8 พบว่า โดยรวมการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นทั้งในครอบครัวและสังคมนั้น มีความยุ่งยากน้อย เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายประเด็นพบว่า ประเด็นที่มีการปรับตัวยุ่งยากที่สุด ได้แก่ การติดต่อสื่อสารกับบุคคลที่ไม่คุ้นเคย ส่วนประเด็นที่เกิดความยุ่งยากน้อยที่สุด ได้แก่ สัมพันธภาพกับคนในครอบครัว

ตารางที่ 6.8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปรับตัวด้านปฏิสัมพันธ์ในสังคมปล่อย

ความสัมพันธ์กับบุคคลทั่วไป	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความยุ่งยาก
การคบเพื่อนและการมีสัมพันธ์กับเพื่อน	2.14	1.044	น้อย
ความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว	1.79	1.045	น้อย
การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นที่ห่างไม่คุ้นเคย	2.38	1.042	น้อย
การทำงานกับร่วมกับผู้อื่น / เพื่อนร่วมงาน	2.11	1.047	น้อย
รวม	2.13	0.83	น้อย

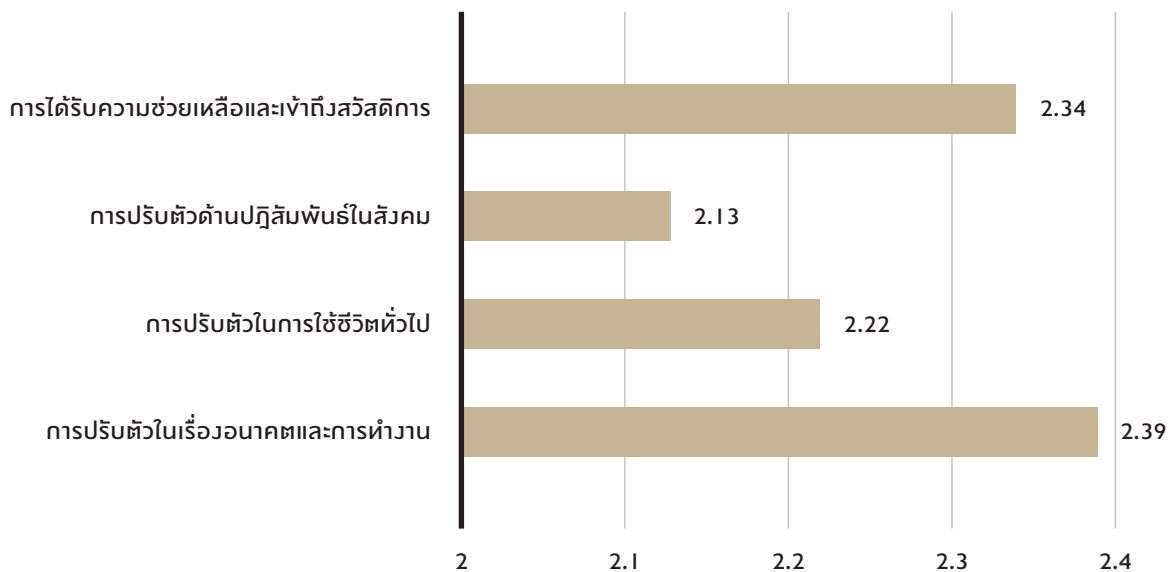
การได้รับความช่วยเหลือและเข้าถึงสวัสดิการหลังปล่อย จากตารางที่ 6.9 พบว่า โดยรวมแล้วผู้ต้องขังมีความยุ่งยากค่อนข้างน้อย ในการเข้าถึงสวัสดิการต่างๆ และการได้รับความช่วยเหลือหลังได้รับการปล่อยตัว ส่วนประเด็นที่ผู้ต้องขังคิดว่ามีความยุ่งยากมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับประเด็นอื่น ได้แก่ การปรึกษาหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ รองลงมาคือ การเข้าถึงระบบสวัสดิการสังคมต่างๆ ส่วนประเด็นที่มีความยุ่งยากน้อยที่สุด ได้แก่ การเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสาร

ตารางที่ 6.9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการได้รับความช่วยเหลือ และเข้าถึงสวัสดิการหลังปล่อย

ความช่วยเหลือหลังปล่อย	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความยุ่งยาก
การติดต่อกับเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานในการดูแลหลังปล่อย	2.30	1.060	น้อย
การเข้าถึงระบบสวัสดิการสังคมต่าง ๆ	2.35	1.106	น้อย
การเข้าถึงระบบประกันสุขภาพ/ สุขภาพ	2.27	1.093	น้อย
การปรึกษาหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ	2.51	1.121	ปานกลาง
การเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสาร	2.24	1.094	น้อย
รวม	2.34	0.88	น้อย

172

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบความยุ่งยาก หรือความยากลำบากในการปรับตัวในการดำเนินชีวิตในสังคมหลังปล่อยทั้ง 4 ด้าน จากแผนภาพที่ 6.3 พบว่า ด้านที่มีความยุ่งยากในการปรับตัวมากที่สุด ได้แก่ การปรับตัวเรื่องอนาคตและการทำงาน ส่วนด้านที่มีความยุ่งยากน้อยที่สุด ได้แก่ การปรับตัวด้านปฏิสัมพันธ์ในสังคม

แผนภาพที่ 6.3 ค่าเฉลี่ยของความยากลำบากในการปรับตัว ในการดำเนินชีวิตในสังคมหลังปล่อยตัว

2) ปัญหาในการใช้ชีวิตในสังคม

หลังจากที่ผู้ต้องขังได้รับการปล่อยตัวและกลับไปใช้ชีวิตในสังคมอีกครั้งหนึ่ง ย่อมก่อให้เกิดปัญหาในการใช้ชีวิตหลังปล่อยได้เช่นกัน ส่วนนี้เป็นการประเมินประสบการณ์ ระดับปัญหาในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตในสังคมหลังปล่อย หากผู้ต้องขังมีปัญหาในการใช้ชีวิต สะท้อนถึงการปรับตัวกลับคืนสู่สังคมที่มีความยุ่งยากได้เช่นกัน โดยปัญหาในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ปัญหาการใช้ชีวิตทั่วไป ปัญหาด้านสัมพันธภาพ และปัญหาด้านสุขภาพ

ปัญหาการใช้ชีวิตทั่วไป จากตารางที่ 6.10 พบว่า โดยรวมผู้ต้องขังมีปัญหาในการใช้ชีวิตโดยทั่วไปในระดับน้อย สะท้อนให้เห็นภาพรวมของการปรับตัวที่ค่อนข้างดีในการใช้ชีวิตประจำวัน และเมื่อเปรียบเทียบเป็นรายประเด็น พบว่า ปัญหาด้านการเงิน และค่าครองชีพ เป็นประเด็นที่มีปัญหามากที่สุด รองลงมาคือ ปัญหาด้านการใช้สารเสพติด ส่วนประเด็นที่มีปัญหาน้อยที่สุด ได้แก่ ประเด็นด้านที่พักอาศัย

ตารางที่ 6.10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาการใช้ชีวิตทั่วไป

ปัญหาการใช้ชีวิตทั่วไป	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับปัญหา
ปัญหาการเงิน / ค่าครองชีพ	2.75	1.370	ปัญหาปานกลาง
การใช้เวลาว่าง	1.98	1.095	ปัญหาน้อย
ความเป็นอยู่โดยทั่วไป	1.98	1.109	ปัญหาน้อย
การใช้สารเสพติด	2.15	1.246	ปัญหาน้อย
การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	1.96	1.147	ปัญหาน้อย
ที่พักอาศัย	1.77	1.152	ปัญหาน้อย
รวม	2.10	0.86	ปัญหาน้อย

173

ปัญหาด้านสัมพันธภาพ จากตารางที่ 6.11 พบว่า โดยรวมผู้ต้องขังมีปัญหาด้านสัมพันธภาพกับบุคคลในสังคมในระดับน้อย แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวในด้านนี้ที่ค่อนข้างดีเช่นกัน เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายประเด็น พบว่า ประเด็นที่มีปัญหามากที่สุด ได้แก่ ความไว้วางใจจากบุคคลอื่น รองลงมาคือ ความรู้สึกแปลกแยก ส่วนประเด็นที่มีปัญหาน้อยที่สุด ได้แก่ ความกดดันจากคนในครอบครัว หรือคนใกล้ชิด

ตารางที่ 6.11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาด้านสัมพันธภาพ

ปัญหาด้านสัมพันธภาพ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับปัญหา
ความไว้วางใจจากบุคคลอื่น	2.33	1.179	ปัญหาน้อย
ความกดดันจากคนในครอบครัว / คนใกล้ชิด	1.86	1.134	ปัญหาน้อย
ความรู้สึกแปลกแยก	2.04	1.151	ปัญหาน้อย
ความสัมพันธ์กับครอบครัว	1.83	1.194	ปัญหาน้อย
ความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน	1.93	1.036	ปัญหาน้อย
การสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนใหม่	2.00	1.102	ปัญหาน้อย
รวม	1.99	0.89	ปัญหาน้อย

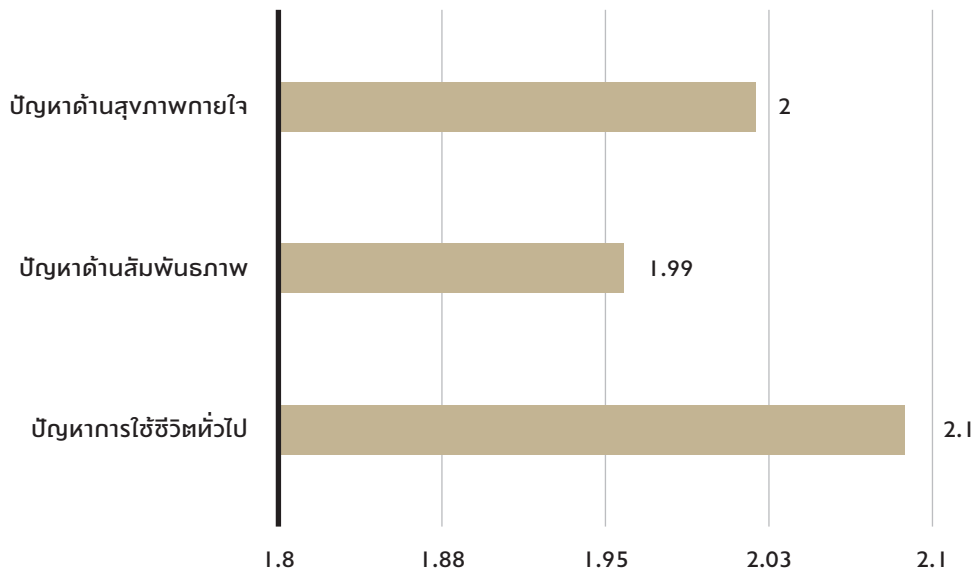
ปัญหาด้านสุขภาพกายใจ จากตารางที่ 6.12 พบว่า ปัญหาด้านสุขภาพกายและสุขภาพทางใจของผู้ต้องขังในการใช้ชีวิตในสังคมโดยรวมมีปัญหาน้อยเช่นกัน สำหรับปัญหาด้านความกดดันทางสังคมเป็นสุขภาพทางใจที่มีปัญหามากที่สุด รองลงมาคือ ปัญหาด้านความมั่นใจในตนเอง ส่วนปัญหาที่น้อยที่สุด ได้แก่ ปัญหาสุขภาพกาย

ตารางที่ 6.12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาด้านสุขภาพกายและใจ

ปัญหาด้านสุขภาพกายใจ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับปัญหา
สุขภาพกาย	1.71	1.055	ปัญหาน้อย
ความรู้สึกวิตกกังวล	2.02	1.125	ปัญหาน้อย
ความรู้สึกโดดเดี่ยว	2.05	1.213	ปัญหาน้อย
การมีคุณค่าในตนเอง	2.00	1.214	ปัญหาน้อย
ความมั่นใจในตนเอง	2.09	1.237	ปัญหาน้อย
การควบคุมทางอารมณ์	2.08	1.201	ปัญหาน้อย
ความเชื่อในการใช้ชีวิต	1.94	1.125	ปัญหาน้อย
ความกดดันในสังคม	2.19	1.215	ปัญหาน้อย
รวม	2.00	0.89	ปัญหาน้อย

174

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบปัญหาทั้ง 3 ด้าน จากแผนภูมิที่ 6.4 พบว่า โดยภาพรวมแล้วผู้ต้องขังมีปัญหาด้านการใช้ชีวิตทั่วไปในสังคมมากที่สุด รองลงมาคือ ปัญหาด้านสุขภาพกายใจ และปัญหาด้านสัมพันธภาพเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นน้อยที่สุด

แผนภาพที่ 6.4 ค่าเฉลี่ยโดยรวมของปัญหาในการใช้ชีวิตในสังคมหลังปล่อย

3) ทักษะชีวิตและทักษะทางสังคมในการดำเนินชีวิตหลังปล่อย

สำหรับการประเมินด้านทักษะชีวิตและทักษะทางสังคมหลังได้รับการปล่อยตัวนี้ เป็นการประเมินความเพียงพอของทักษะชีวิตในการออกมาใช้ชีวิตในสังคม ความคิด ความรู้สึกของผู้ต้องขังที่สะท้อนความพร้อมในการใช้ชีวิตในสังคม โดยทักษะชีวิตและทักษะทางสังคมมีความเชื่อมโยงกับคุณภาพชีวิตในสังคมอย่างหนึ่ง ผู้มีทักษะชีวิตในสังคมที่ดีจะสามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม หากผู้ต้องขังขาดทักษะชีวิตในสังคมก็อาจจะส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตหลังปล่อยได้เช่นกัน การศึกษาครั้งนี้แบ่งการประเมินทักษะชีวิตในสังคมเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ทักษะการประกอบอาชีพ ทักษะด้านพฤติกรรมและสังคม และทักษะด้านความคิดและจิตใจ ผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ทักษะการประกอบอาชีพ จากตารางที่ 6.13 พบว่า โดยรวมแล้วความเพียงพอด้านทักษะการประกอบอาชีพอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบกับรายประเด็น พบว่า ทักษะด้านการบริหารจัดการเป็นทักษะที่น้อยที่สุด ส่วนทักษะที่มีความเพียงพอมากที่สุด ได้แก่ ทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น หรือการทำงานเป็นทีม

ตารางที่ 6.13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะด้านการประกอบอาชีพ

ทักษะด้านการประกอบอาชีพ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความเพียงพอ
ทักษะด้านการประกอบอาชีพ	3.18	0.90	ปานกลาง
ทักษะด้านการเรียนรู้	3.15	0.80	ปานกลาง
ทักษะด้านการหางานทำ	3.19	0.88	ปานกลาง
ทักษะด้านการบริหารจัดการ	3.01	0.86	ปานกลาง
ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น/ ทำงานเป็นทีม	3.44	0.84	ปานกลาง
รวม	3.19	0.89	ปานกลาง

175

ทักษะด้านพฤติกรรมและสังคม จากตารางที่ 6.14 พบว่า โดยภาพรวมแล้วผู้ต้องขังมีความเพียงพอของทักษะด้านพฤติกรรมและสังคมในระดับปานกลาง ประเด็นที่มีความเพียงพอมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับประเด็นอื่นๆ ได้แก่ ด้านการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น รองลงมาคือ ทักษะในการควบคุมอารมณ์ตนเอง ส่วนทักษะด้านที่มีความเพียงพอที่น้อยที่สุด ได้แก่ ทักษะด้านการแก้ไขปัญหา

ตารางที่ 6.14 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาด้านพฤติกรรมและสังคม

ทักษะด้านพฤติกรรมและสังคม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความเพียงพอ
ทักษะการแก้ไขปัญหา	3.17	0.82	ปานกลาง
ทักษะด้านการตัดสินใจ	3.35	0.86	ปานกลาง
ทักษะการสื่อสาร	3.22	0.83	ปานกลาง
ทักษะการควบคุมอารมณ์	3.41	0.88	ปานกลาง
การสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น	3.54	0.86	มาก
รวม	3.34	0.69	ปานกลาง

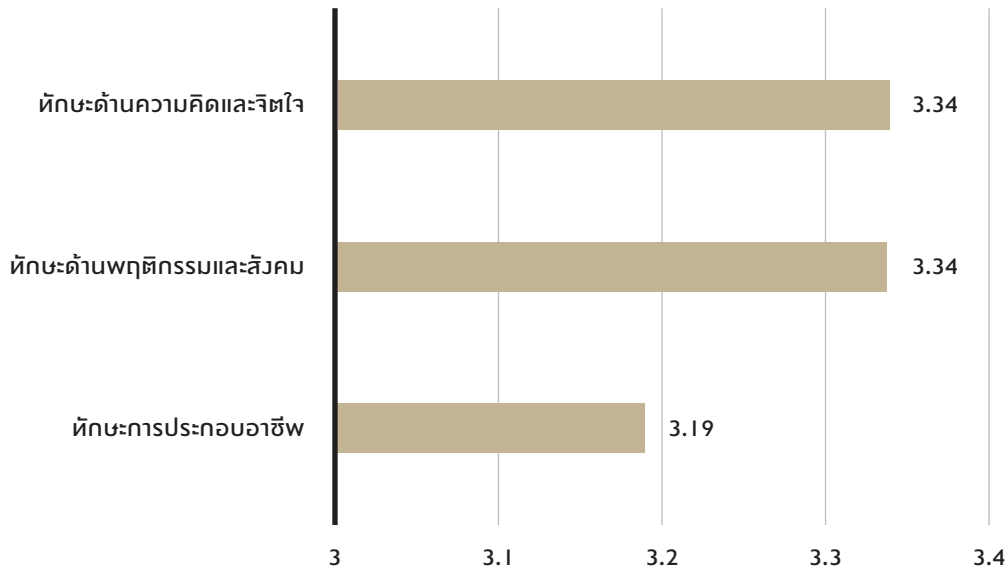
ทักษะด้านความคิดและจิตใจ จากตารางที่ 6.15 พบว่า โดยรวมแล้วผู้ต้องขังมีความเพียงพอด้านทักษะความคิดและจิตใจในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายประเด็นพบว่า ด้านที่ผู้ต้องขังมีระดับความเพียงพอมากที่สุด ได้แก่ ด้านการคิดวิเคราะห์ ส่วนทักษะที่มีความเพียงพอมากที่สุด ได้แก่ ทักษะด้านการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ตารางที่ 6.15 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาด้านความคิดและจิตใจ

ทักษะด้านความคิดและจิตใจ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความเพียงพอ
ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์	3.12	0.81	ปานกลาง
ทักษะด้านการตั้งเป้าหมาย	3.37	0.89	ปานกลาง
ทักษะด้านการจัดการความเครียด ความวิตกกังวล	3.29	0.85	ปานกลาง
ทักษะด้านการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	3.58	0.85	มาก
รวม	3.34	0.67	ปานกลาง

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบความเพียงพอของทักษะทั้ง 3 ด้านต่อการดำเนินชีวิตในสังคมแล้ว จากแผนภาพที่ 6.5 พบว่า ทักษะที่ผู้ต้องขังมีความเพียงพอต่อการใช้ชีวิตในสังคมน้อยที่สุด ได้แก่ ทักษะด้านการประกอบอาชีพ ส่วนทักษะด้านพฤติกรรมและสังคม และทักษะด้านความคิดและจิตใจนั้นมีความพอเพียงในระดับเท่ากัน

176

แผนภาพที่ 6.5 ค่าเฉลี่ยโดยรวมความเพียงพอของทักษะชีวิตในการใช้ชีวิตในสังคมหลังปล่อย

4.

เสี่ยงสะท้อนจากผู้กระทำผิดซ้ำ: การปรับตัวเข้าสู่สังคม เพื่อมิให้กระทำผิดซ้ำอีก

จากการเก็บข้อมูลโดยการตอบแบบสอบถามของผู้พ้นโทษที่กระทำผิดซ้ำภายหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัวแล้วในช่วงที่มีการแพร่ระบาดในสถานการณ์โควิด-19 จนเป็นเหตุให้ต้องถูกจับกุม ดำเนินคดี และต้องกลับเข้าสู่เรือนจำอีกครั้ง ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข้อเสนอแนะให้กับผู้พ้นโทษที่กำลังจะพ้นโทษในการปรับตัวเข้าสู่สังคมเพื่อมิให้กระทำผิดซ้ำอีก สามารถสรุปผลการศึกษาออกเป็นข้อแนะนำในด้านต่างๆ รวมทั้งสิ้น 6 ด้าน ดังนี้

01

ด้าน การทำงาน

- 1) ผู้พ้นโทษควรหางานทำที่มีความเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถของตนเอง มีความมั่นคง และได้รับค่าตอบแทนในอัตราที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน นอกจากนี้ การมีงานที่สุจริตทำจะช่วยทำให้ผู้พ้นโทษไปแล้วมีโอกาสได้พบปะกับผู้คนในสังคมใหม่ๆ อันจะเป็นการช่วยในการปรับเปลี่ยนแนวคิด ทักษะคิด หรือมุมมองที่ผู้พ้นโทษเหล่านี้เคยมีต่อสังคม ทั้งยังเป็นการสร้างความภาคภูมิใจ และการเคารพตนเองให้แก่ผู้พ้นโทษไปแล้วอีกทางหนึ่ง
- 2) เมื่อผู้พ้นโทษมีรายได้จากการทำงานแล้ว ก็ควรมีการวางแผนควบคุมรายจ่ายของตน โดยไม่ควรใช้จ่ายฟุ่มเฟือย และควรมีการคิดก่อนที่จะใช้จ่ายทุกครั้งเพื่อให้มีเงินเหลือเก็บ
- 3) ผู้พ้นโทษควรจะต้องมีความอดทนในการทำงาน ไม่เกียจคร้าน โดยเฉพาะในช่วงแรกที่เพิ่งพ้นโทษมา ควรที่จะตั้งใจรีบหางานทำในช่วงเวลาดังกล่าวเพื่อให้รายได้เพียงพอกับรายจ่าย หากผู้พ้นโทษรายใดที่ยังไม่สามารถหางานทำได้ ก็อาจจะเลือกทำงานรับจ้างทั่วไป หรือการค้าขาย โดยเฉพาะการค้าขายออนไลน์เพราะกำลังได้รับความนิยม สามารถเริ่มต้นทำได้ง่าย ไม่ถูกจำกัดด้วยวุฒิการศึกษา ทั้งยังทำได้ทุกเพศทุกวัย เนื่องจากหากปล่อยให้เวลาผ่านไปก็อาจจะทำให้ง่ายต่อการที่จะถูกชักจูงจากเพื่อนกลุ่มเดิมให้กลับไปกระทำผิดซ้ำได้อีก
- 4) ผู้พ้นโทษควรค้นหาตนเองให้พบ ตั้งแต่ขณะที่ยังอยู่ในเรือนจำว่าตนเองมีความชอบ มีความถนัด หรือมีความสามารถในด้านใด รวมถึงควรตั้งใจที่จะฝึกวิชาชีพต่างๆ ที่ทางเรือนจำจัดอบรมให้ เพื่อที่เมื่อเวลาพ้นโทษออกมาแล้วจะได้นำเอาความชอบ ความถนัด หรือความสามารถดังกล่าว มาพัฒนาต่อยอดและนำมาประกอบวิชาชีพ หรือนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองในลักษณะต่างๆ
- 5) ผู้พ้นโทษควรศึกษา หรือทำความเข้าใจในรายละเอียดของการทำงานในลักษณะต่างๆ รวมถึงวิธี หรือเทคนิคในการได้รับการจ้างงาน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้พ้นโทษบางรายที่มีอายุมาก เกินกว่าที่สถานประกอบการจะสามารถรับเข้าทำงาน หรือผู้พ้นโทษบางรายที่ยังขาดทักษะ หรือความสามารถบางอย่าง เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม และเป็นการวางแผนในการใช้ชีวิตต่อไปภายหลังจากที่พ้นโทษแล้ว
- 6) ไม่ควรตรวจสอบประวัติของผู้พ้นโทษว่าเคยมีประวัติกระทำผิดกฎหมาย และมีประวัติเคยถูกคุมขังในเรือนจำ เนื่องจากเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล และเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้พ้นโทษขาดโอกาสในการทำงาน

02

ด้านการ ปรับเปลี่ยน แนวคิด และทัศนคติ ที่มีต่อตนเอง และต่อสังคม

- 1) เนื่องจากผู้พ้นโทษที่ได้รับการปล่อยตัวไปแล้วนั้น ถือได้ว่าเป็นประชากรกลุ่มเปราะบาง และด้วยโอกาสในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การถูกตีตรา การเลือกปฏิบัติ ถูกรังเกียจจากสังคม หรือแม้แต่คนใกล้ตัว ซึ่งล้วนทำให้ผู้พ้นโทษกลุ่มนี้เชื่อมั่นในตัวเองลดลง ขาดกำลังใจในการดำรงชีวิต ดังนั้น ผู้พ้นโทษจึงควรปรับเปลี่ยนแนวคิด และทัศนคติให้เป็นไปในทางที่ดี ฝึกมองโลกในแง่บวกเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับจิตใจของตนเอง
- 2) ผู้พ้นโทษควรเตือนตนเองเสมอว่า หากกลับไปกระทำผิด หรือหากจะต้องได้รับโทษอีกจะเป็นการเสียเวลา และบั่นทอนสุขภาพจิตทั้งของตนเอง และของคนรอบข้าง โดยเฉพาะเวลาที่ได้อยู่ดูแลคนที่ตนรัก ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ สามีน ภรรยา หรือลูก หากต้องกลับไปรับโทษอีกครั้ง ก็อาจหมดโอกาสที่จะได้ดูแลบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในชีวิตไป
- 3) ผู้พ้นโทษจะต้องอดทนกับสิ่งยั่วยุต่างๆ ที่ชักจูงให้กลับไปทำสิ่งผิดกฎหมายอีก โดยอาจเตือนตนเองให้นึกถึงช่วงเวลาที่ต้องใช้ชีวิตอย่างยากลำบากในเรือนจำ เพื่อที่จะได้นำมาเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งจิตใจ และเพื่อให้เห็นผลเสียที่อาจเกิดขึ้นจากอารมณ์ชั่ววูบของตน
- 4) ผู้พ้นโทษไม่ควรใส่ใจ หรือไม่ควรให้ความสำคัญกับคำพูดของผู้อื่นในการทำงานที่เป็นการเยาะเย้ยถากถาง ดูถูก นอกจากนี้ ผู้พ้นโทษควรมีความอดทน และตั้งใจจริงในการที่จะพิสูจน์ตนเองให้คนรอบข้างได้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในด้านดีที่เกิดขึ้น
- 5) ผู้พ้นโทษควรพยายามมองหาข้อดี หรือความสามารถพิเศษที่ตนเองมี และพยายามที่จะหาโอกาสในการที่จะแสดงความสามารถเหล่านั้นออกมา เพื่อสร้างความเชื่อมั่น หรือเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ผู้พ้นโทษสามารถใช้ชีวิตตามปกติอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างกลมกลืน ไม่แปลกแยก
- 6) ผู้พ้นโทษไม่ควรยึดติดกับอดีตที่เคยผิดพลาดของตน เนื่องจากความคิดดังกล่าวจะทำให้ผู้พ้นโทษไม่กล้า หรือขาดความเชื่อมั่นในการเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดี โดยควรปรับแนวคิดของตนเองว่า ไม่มีใครที่ไม่เคยกระทำผิดมาก่อน และตั้งใจปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น โดยนำเอาข้อผิดพลาดที่เคยเกิดขึ้นเหล่านั้นมาเป็นบทเรียนที่จะไม่ให้ตนเองทำผิดซ้ำอีก
- 7) ผู้พ้นโทษก็ควรเปิดใจยอมรับคำแนะนำของผู้อื่นด้วย โดยไม่ควรมั่นใจในตนเองมากเกินไป แต่ควรนำข้อแนะนำต่างๆ ที่ได้รับมาพิจารณา และปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมเข้ากับแนวคิด และการดำเนินชีวิตของผู้พ้นโทษ
- 8) ผู้พ้นโทษควรฝึกมองโลกจากความเป็นจริง ต้องมีความอดทนต่อสิ่งต่างๆ ที่อาจจะมากระทบจิตใจ หรืออารมณ์ของตนเอง และไม่ควรท้อแท้หมดกำลังใจต่อการปรับตัว และดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อย่าท้อแท้ในการทำความคิดแต่สิ่งดี และยึดมั่นในความตั้งใจจริงของตนที่จะปรับเปลี่ยนตนเองให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น
- 9) นอกจากตัวผู้พ้นโทษเองแล้วนั้น กลไกทางสังคมอื่น อาทิ ครอบครัว เพื่อนฝูง ญาติพี่น้อง สังคม รวมถึงศาสนา สามารถเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ให้กำลังใจ พร้อมทั้งจะประดับประดาองค์ ไม่ได้ถูกเหยียดหยาม และให้โอกาสแก่ผู้พ้นโทษในการปรับปรุงตนเองอย่างจริงจัง และจริงจัง ตลอดจนสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้พ้นโทษที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดี โดยเฉพาะครอบครัวอันเป็นหน่วยย่อยทางสังคมที่มีความใกล้ชิดกับผู้พ้นโทษที่สุด โดยกลไกทางสังคมเหล่านี้ควรเปิดใจ ให้ความคุ้นเคย ความอบอุ่น และที่สำคัญคือ การให้โอกาสอย่างจริงจังแก่ผู้พ้นโทษในการที่จะปรับเปลี่ยนตนเองด้วยเช่นกัน

03

ด้าน แนวทางใน การดำรงชีวิต ในสังคม

- 1) ผู้พันโทษควรหาแนวทางในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมให้เร็วที่สุด โดยอาจพิจารณาแนวทางจากคนรอบตัวว่าคนเหล่านี้มีแนวคิด มุมมอง และการปฏิบัติตนให้สอดคล้อง และเคารพต่อกฎเกณฑ์ในทางสังคมอย่างไรบ้าง และยึดเอาบุคคลเหล่านั้นมาใช้เป็นแบบอย่าง
- 2) ผู้พันโทษควรประพฤติ ปฏิบัติตนให้อยู่ในหลักศีลธรรม หรือหลักการทางศาสนา โดยไม่จำเป็นต้องเป็นหลักการในทางศาสนาพุทธแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งการทำเช่นนี้ นอกจากจะเป็นการไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่นแล้ว ยังเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้ผู้พันโทษสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ด้วยสติ และไม่ประมาทอีกด้วย
- 3) ผู้พันโทษควรหาเวลา และโอกาสในการช่วยเหลือผู้อื่นที่ด้อยโอกาสทางสังคมยิ่งกว่าตน เนื่องจาก การแบ่งปันในลักษณะดังกล่าว นอกจากจะเป็นการช่วยเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้พันโทษ โดยไม่ยึดถือความคิดของตนเองเป็นหลักแล้ว การเป็นผู้ให้นั้นจะเป็นการช่วยให้ผู้พันโทษเกิดความเคารพนับถือในคุณค่าของตนเอง และยังเป็นการสร้างความรู้สึกผูกพันกับสังคมได้อีกด้วย
- 4) ผู้พันโทษควรใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น ออกกำลังกาย เล่นกีฬา ฟังเพลง เพื่อเป็นการผ่อนคลายอารมณ์ และความรู้สึกของตน ซึ่งกิจกรรมต่างๆ เช่นนี้ นอกจากจะช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางด้านร่างกาย และทางด้านอารมณ์ให้แก่ผู้พันโทษแล้ว ยังอาจเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมใหม่ๆ ที่แวดล้อมไปด้วยกลุ่มคนผู้ที่มีแนวทางการดำเนินชีวิต และมีทัศนคติในด้านบวกให้แก่ตัวผู้พันโทษอีกด้วย
- 5) ผู้พันโทษควรหาเวลาว่างทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว หรือสังคม ซึ่งจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการช่วยให้ผู้พันโทษเกิดความมั่นใจ อยากเปลี่ยนแปลง และเชื่อมั่นในการใช้ชีวิตของตนเองต่อไป

179

04

ด้าน การวาง เป้าหมาย

- 1) การมีเป้าหมายในชีวิตจะคอยช่วยกำกับทิศทางการดำเนินชีวิตเพื่อให้ผู้พันโทษไม่เดินหลงไปในทางที่ผิดซ้ำอีก และเพื่อเป็นการเริ่มต้นชีวิตใหม่ของผู้พันโทษให้ดีกว่าเดิม โดยการวางเป้าหมายในชีวิตที่ดีนั้น ควรที่จะมีความชัดเจนทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การวางเป้าหมายในเรื่องการหางานสุจริตทำภายหลังจากที่พันโทษไปแล้ว
- 2) ผู้พันโทษควรที่จะเริ่มวางเป้าหมายกับตนเองในการหางานที่เหมาะสม และตรงกับความสามารถ หรือความสามารถที่ตนเองมี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากการวางเป้าหมายนั้นเกิดจากความรู้สึกที่แท้จริงของผู้พันโทษที่มีความแน่วแน่ในการปรับเปลี่ยนตนเองก็จะเป็นการช่วยทำให้เป้าหมายของผู้พันโทษมีแนวโน้มที่จะเกิดผลจริงอย่างเป็นรูปธรรม
- 3) ผู้พันโทษควรตั้งเป้าหมายที่สามารถเกิดขึ้นได้จริง และไม่เป่าหมายที่เกินกำลังความสามารถ จนเกินไป เนื่องจากหากว่าผู้พันโทษไม่สามารถไปถึงเป้าหมายที่ตนเองวางเอาไว้ได้ก็อาจจะทำให้หมดกำลังใจในการเดินตามเป้าหมายนั้นต่อไป และอาจจะกลับไปกระทำความผิดซ้ำได้ในท้ายที่สุด
- 4) ผู้พันโทษควรสร้างกำลังใจ และความตั้งใจจริงที่จะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ รวมถึงควรทบทวนตนเองเพื่อให้เกิดเข้าใจในตนเองมากขึ้น และในประการสำคัญคือ ผู้พันโทษจะต้องมีความอดทน และให้เวลากับตนเอง โดยไม่ควรรีบร้อนในการดำเนินชีวิต หรือรีบร้อนให้เป้าหมายที่ตนตั้งไว้ประสบความสำเร็จในเวลาอันสั้น

05

ด้านการ คบเพื่อน

- 1) ภายหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัวแล้ว ผู้พ้นโทษไม่ควรปล่อยเวลาให้ว่าง ควรที่จะตั้งใจหางานทำ และที่สำคัญคือไม่ควรกลับไปติดต่อกับเพื่อนกลุ่มเดิมอีก โดยเฉพาะในช่วงแรกที่เพิ่งพ้นจากเรือนจำที่ผู้พ้นโทษส่วนใหญ่ยังไม่มียังไม่มีงานทำเป็นหลักแหล่ง ยังไม่มีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ซึ่งหากกลับไปพบกับเพื่อนกลุ่มเดิมในช่วงเวลาดังกล่าวอาจถูกชักชวนให้กลับไปทำในสิ่งที่ผิดกฎหมายอีกได้
- 2) ผู้พ้นโทษควรใช้เวลาอยู่ร่วมกับครอบครัวให้มากขึ้น โดยมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของครอบครัว หรืออาจทำกิจกรรมอย่างอื่น เช่น ทำงานบ้าน ปลูกผัก ทำสวนครัว รวมถึงควรพยายามหักห้ามใจตนเองไม่ให้กลับไปอยู่ในสิ่งแวดล้อมแบบเดิม โดยเฉพาะเพื่อนกลุ่มเดิมๆ รวมถึงควรหาแนวทาง หรือวิธีการในการปรับตัวให้เข้ากับสังคม หรือคนรอบข้างที่มีทัศนคติที่เคารพกฎหมาย เพื่อที่จะได้ไม่ต้องกลับไปคบหากับเพื่อนกลุ่มเดิม โดยเฉพาะเพื่อนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการทำผิดกฎหมาย หรือมีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด
- 3) ควรเลือกคบเพื่อนที่อยู่ในสังคมของการทำงานที่สุจริต เนื่องจากการคบเพื่อน หรือการอยู่ในสังคมที่ดีก็สามารถช่วยให้ผู้พ้นโทษมีแนวคิด หรือวิถีทางปฏิบัติตัวไปในทางเดียวกัน โดยในระยะเริ่มแรกที่ได้รับการปล่อยตัวนั้น ผู้พ้นโทษไม่ควรที่จะชีวิตอยู่คนเดียว เนื่องจากจะเป็นการง่ายต่อการถูกชักชวนจากเพื่อนกลุ่มเดิมที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการทำผิดกฎหมายได้

06

ด้าน ยาเสพติด

- 1) ผู้พ้นโทษที่มีความตั้งใจจริงที่จะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น และไม่คิดที่จะกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ควรหาแนวทางในการป้องกันตนเอง หรือออกห่างจากยาเสพติด
- 2) ผู้พ้นโทษจะต้องมีความเข้มแข็ง และมีความตั้งใจจริงในการเลิกยาเสพติดต่างๆ อย่างเด็ดขาด โดยควรตั้งเป็นเป้าหมายสำคัญหนึ่งที่ต้องปฏิบัติหลังจากที่พ้นโทษไปแล้ว โดยยึดเอาครอบครัว หรือคนสำคัญในชีวิตของผู้พ้นโทษ เช่น คนรัก หรือลูก มาใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยว เพื่อสร้างความเข้มแข็ง และสร้างพลังใจให้แก่ตนเองในการที่จะเอาชนะความคิดที่จะกลับไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีก
- 3) หากผู้พ้นโทษพบว่าตนเองไม่สามารถที่จะเลิกยาเสพติดได้ด้วยตนเอง หรือพบปัญหาอุปสรรคใดๆ ในการตัดสินใจที่จะเลิกยาเสพติดอย่างเด็ดขาด ก็ควรติดต่อขอความช่วยเหลือ หรือขอคำปรึกษาจากหน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการให้การบำบัด รักษา การติดยาเสพติด

5.

เสี่ยงสะท้อนจากผู้กระทำผิดซ้ำ: พัฒนาการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยขงหน่วยงาน

จากผลสำรวจการตอบแบบสอบถามของผู้พ้นโทษที่กระทำผิดซ้ำภายหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัว และได้กระทำผิดซ้ำในช่วงการแพร่ระบาดในสถานการณ์โควิด-19 จนเป็นเหตุให้ต้องถูกดำเนินคดี และต้องกลับเข้าสู่เรือนจำอีกครั้ง ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานในการพัฒนาการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเพื่อให้บรรลุถึงเป้าประสงค์ในการลด หรือป้องกันการกลับไปกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษ โดยสามารถสรุปผลการศึกษาออกเป็นข้อแนะนำในด้านต่างๆ รวม 4 ด้าน ดังนี้

01

ด้าน การให้ความ ช่วยเหลือ ทางด้าน อาชีพ

- 1) ควรมีแนวทางในการจัดหาทุนประกอบอาชีพให้แก่ผู้พ้นโทษ โดยเงินทุนนี้ควรเพียงพอที่ผู้พ้นโทษจะสามารถนำไปใช้เงินทุนในการประกอบอาชีพได้อย่างแท้จริง หรืออาจจัดให้เป็นกองทุนสวัสดิการเพื่อให้ผู้พ้นโทษสามารถกู้เงินเพื่อนำไปใช้เงินทุนตั้งต้นในการประกอบอาชีพได้ โดยมีเงื่อนไขการกู้เงินที่น้อยกว่า และควรคิดดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำกว่าสถาบันการเงินอื่นๆ และเมื่อผู้พ้นโทษรายใดที่เริ่มประกอบอาชีพแล้วก็ค่อยเริ่มทยอยผ่อนใช้คืนเงินทุนเพื่อส่งต่อเงินทุนดังกล่าวให้แก่ผู้พ้นโทษรายอื่นๆ ได้ใช้เงินทุนตั้งต้นในการประกอบอาชีพต่อไป ในลักษณะเดียวกันกับการดำเนินงานของกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.)
- 2) การให้ความช่วยเหลือด้านการประกอบอาชีพให้แก่ผู้พ้นโทษควรเป็นอาชีพที่สามารถนำไปใช้เลี้ยงชีพได้จริง มีรายได้ที่มั่นคง เหมาะสมกับการใช้แรงงานในแต่ละประเภท สอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจค่าครองชีพ และสภาพสังคมนั้นๆ
- 3) สถานประกอบการที่จะแนะนำให้แก่ผู้พ้นโทษไม่ควรอยู่ห่างไกลจากที่พักของผู้พ้นโทษมากเกินไป ซึ่งอาจเป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายด้านการเดินทางให้แก่ผู้พ้นโทษ หรือหากว่าผู้พ้นโทษรายใดมีความประสงค์ที่จะกลับภูมิลำเนาไปทำการเกษตร ก็ควรมีหน่วยงานให้ความช่วยเหลือสนับสนุนทางด้านอุปกรณ์ หรือเครื่องมือการเกษตรบางอย่างที่มีราคาสูง เช่น รถขุดสระ รถดักดิน รวมถึงอุปกรณ์ทางการเกษตรอื่นๆ เช่น พันธุ์สัตว์ พันธุ์พืช การทำโรงเพาะชำทางการเกษตร เป็นต้น
- 4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดหางานให้แก่ผู้พ้นโทษควรคำนึงถึงความหลากหลายของผู้พ้นโทษที่ได้รับการปล่อยตัว อันได้แก่ เพศ ความชอบ ความถนัด สุขภาพ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือในเรื่องอายุของผู้พ้นโทษที่บางรายอาจจะได้รับโทษมาแล้วเป็นเวลานาน เมื่อพ้นโทษไปแล้วก็อาจจะหางานทำได้ยากลำบากกว่าผู้พ้นโทษวัยอื่น
- 5) ควรจัดทำโครงการสำหรับช่วยเหลือผู้พ้นโทษที่กระทำผิดซ้ำให้ได้มีงานทำ หรือมีรายได้เสริม เช่น การจัดให้มีเงินปันผลจากการฝึกอาชีพให้แก่ผู้พ้นโทษตั้งแต่ในขณะที่ยังอยู่ในเรือนจำ เพื่อที่ว่าเมื่อผู้พ้นโทษกลุ่มนี้พ้นโทษแล้วจะได้มีเงินทุนของตนเอง สำหรับใช้ในการเป็นเงินทุนในการประกอบอาชีพ
- 6) สถานประกอบการที่ทางเรือนจำจัดทำให้ก็ควรมีความพร้อม และมีความจริงจังในการให้โอกาสแก่ผู้พ้นโทษเข้าทำงาน นอกจากนี้ ทางเรือนจำควรมีการติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐต่างๆ เพื่อจัดหาตำแหน่งที่เหมาะสมในการรองรับผู้พ้นโทษบางรายที่มีความสามารถทางด้านวิชาชีพในการเข้ารับราชการ หรือเป็นลูกจ้างประจำ อันจะเป็นการสร้าง ความมั่นใจในการดำรงชีวิตได้ในระดับหนึ่ง

181

- 7) ในกรณีที่ผู้พ้นโทษบางรายที่ไม่อาจหางานทำได้ ทางเรือนจำควรมีนโยบายในการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะขึ้น เพื่อทำหน้าที่รองรับให้ผู้กระทำผิดซ้ำได้มีงานทำ โดยอาจจะจัดอยู่ในรูปแบบของนิคมอุตสาหกรรมที่ทางเรือนจำเป็นผู้จัดตั้งขึ้น โดยผู้ที่ทำงานอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมนี้ก็คือผู้พ้นโทษ ซึ่งนอกจากจะเป็นการสร้างงานเพื่อรองรับ และให้โอกาสแก่ผู้พ้นโทษอย่างแท้จริงแล้ว ยังเป็นการช่วยลดปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำ และเลือกปฏิบัติแก่ผู้พ้นโทษได้อีกทางหนึ่งด้วย
- 8) ทางเรือนจำควรมีแนวทาง หรือช่องทางให้ผู้พ้นโทษสามารถติดต่อ สอบถาม หรือขอคำปรึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการประกอบอาชีพ รวมถึงควรมีการจัดอบรมในเรื่องการหางานให้แก่ผู้พ้นโทษอย่างจริงจัง ตั้งแต่ขณะยังถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ และหลังจากที่พ้นโทษไปแล้ว นอกจากนี้ ยังควรให้ข้อมูลแก่ผู้ต้องขัง และผู้พ้นโทษในทุกๆ เดือนว่า มีสถานประกอบการใดที่กำลังรับสมัครงาน หรือต้องการแรงงานที่ตรงกับความรู้ ความสามารถ หรือทักษะของผู้พ้นโทษแต่ละราย
- 9) ควรจัดตั้งกลุ่มการเรียนรู้ด้านวิชาชีพในสาขาต่างๆ ทั้งภาคเอกชน และภาครัฐ หรือมีการติดต่อกับกลุ่มจัดหางานของทางจังหวัดแต่ละจังหวัด เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายการจัดหาแรงงานเข้าแทนที่ในตำแหน่งงานที่ยังว่างอยู่ ทั้งยังเป็นการช่วยให้เรือนจำได้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงทางด้านความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบัน ที่อาจเปลี่ยนแปลงไปเพื่อจะได้จัดรูปแบบการฝึกอบรมทักษะทางด้านวิชาชีพต่างๆ ให้แก่ผู้พ้นโทษได้อย่างเหมาะสมทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
- 10) ควรจัดตั้งหน่วยงานให้คำปรึกษาขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่รับฟังปัญหาของผู้พ้นโทษก่อนที่จะได้รับการปล่อยตัว รวมถึงทำหน้าที่ติดตามไต่ถามปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นแก่ตัวผู้พ้นโทษภายหลังจากที่ออกจากเรือนจำไปแล้ว โดยอาจเป็นการนัดพบเพื่อพูดคุย หรือใช้ช่องทางออนไลน์ต่างๆ มีการติดตาม ไต่ถาม เพื่อให้เกิดความสะดวกและคล่องตัว
- 11) งานที่ทางเรือนจำจัดหา หรือช่วยประสานงานติดต่อให้ นั่น หากมีที่พักอาศัยอยู่ในสถานประกอบการนั้นๆ ด้วยก็จะเป็นการดี เนื่องจากผู้พ้นโทษหลายรายพบกับปัญหาในการหาที่พักอันเป็นผลจากที่พักหลายแห่งไม่ต้องการให้ผู้ที่มีประวัติอาชญากรรมเข้าพักอาศัยด้วย

02

ด้านการ จัดฝึกอบรม วิชาชีพ และ ความรู้อื่นๆ ในการเตรียม ความพร้อม ก่อนปล่อย

- 1) เรือจําควรจัดฝึกอบรมวิชาชีพต่างๆ ให้แก่ผู้พันโทษโดยให้มีความหลากหลาย และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ สามารถนำไปต่อยอดประกอบอาชีพได้จริง ภายหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัวแล้ว โดยวิชาชีพที่จัดฝึกอบรมให้แก่ผู้พันโทษนั้นควรมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่ต่ำกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ เพื่อให้ผู้พันโทษจะได้มีรายได้พอเหลือเก็บ โดยลักษณะของการฝึกอบรมวิชาชีพที่น่าสนใจ ได้แก่ การฝึกทำอาหารหรืองานทางด้านช่างต่างๆ
- 2) การฝึกหัดวิชาชีพให้แก่ผู้พันโทษควรออกแบบให้เหมาะสมกับความสามารถ และข้อจำกัดของผู้พันโทษแต่ละราย โดยเฉพาะข้อจำกัดทางด้านอายุ กล่าวคือผู้พันโทษบางรายมีอายุมาก ภายหลังจากที่พันโทษไปแล้ว อันเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ระยะเวลา หรือโอกาสในการทำงานเพื่อเลี้ยงตนเอง และครอบครัวน้อยลง
- 3) ควรประสานงานกับกรมแรงงาน เพื่อจัดหาวิทยากรที่มีความรู้ หรือมีช่องทางในการประกอบอาชีพจากหลากหลายสาขาอาชีพ มาเพื่อช่วยให้คำแนะนำ รวมถึงช่วยพัฒนาฝีมือแรงงานผู้พันโทษอย่างจริงจังก่อนที่ผู้พันโทษจะได้รับการปล่อยตัว โดยควรมีการจัดอบรมในลักษณะดังกล่าวเป็นประจำทุกเดือน หรือตามแต่โอกาส หรือทำอย่างต่อเนื่อง และควรมีการนำเอาสื่อการสอนที่มีความทันสมัยมาใช้ในการฝึกอบรมวิชาชีพ
- 4) ควรจัดอบรมเกี่ยวกับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้พันโทษ การใช้ชีวิตประจำวัน การอบรมทักษะทางการใช้ปัญญาในการลดปัญหาความรุนแรง และการพัฒนาชีวิตในด้านต่างๆ โดยเฉพาะในด้านความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมายควบคู่กันไปด้วย เพื่อให้ผู้พันโทษจะได้มีความเข้าใจที่ถูกต้องมากขึ้นเกี่ยวกับโทษที่จะได้รับจากการกระทำผิด โดยเฉพาะในเรื่องยาเสพติด และการเพิ่มโทษในกรณีที่มีการกระทำความผิดซ้ำ รวมถึงควรให้คำแนะนำแก่ผู้พันโทษเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่อาจมีปัญหารุมล้อม หรือเกี่ยวข้องกับยาเสพติด
- 5) ควรจัดกิจกรรมให้ความรู้ต่างๆ ให้แก่ผู้ต้องขังก่อนที่ผู้พันโทษจะช่วยเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนผู้พันโทษคนอื่น และเพื่อฝึกการกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม หรืออาจเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้าง และพัฒนาทางด้านจิตใจให้แก่ผู้พันโทษ โดยอาศัยหลักศาสนาที่ผู้พันโทษแต่ละรายให้ความนับถือ
- 6) ควรมีแนวทางในการประสานความร่วมมือระหว่างองค์กร หรือหน่วยงานต่างๆ ในการดูแลผู้พันโทษ เช่น หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยควรมีการที่ประสานกับหน่วยงาน หรือองค์กรปลายทางในการเปิดรับสมัครงาน หรือจัดหางานรองรับแก่ผู้พันโทษ เพื่อให้ผู้พันโทษเกิดความมั่นใจในอนาคตของตนเองภายหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัวแล้ว
- 7) ในระหว่างที่ผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจํา ควรมีการจัดสรรช่องทางให้ผู้ต้องขังได้รับทราบข่าวสารเพื่อเสริมสร้างความรู้ รวมถึงช่วยให้ผู้ต้องขังสามารถติดตามสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม อันจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้ต้องขังสามารถปรับตัว หรือเตรียมความพร้อมให้กับตนเองให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมภายหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัวไปแล้ว
- 8) เรือจําควรจัดให้มีโปรแกรมการฝึกอบรม หรือให้ความรู้ทางด้านจิตวิทยาในการสร้างความตระหนักรู้ให้แก่ผู้ต้องขัง เพื่อให้ผู้ต้องขังได้เห็นและรู้ถึงคุณค่าในการดำรงชีวิต อันจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการช่วยให้ผู้ต้องขังที่เมื่อพ้นโทษแล้วสามารถเริ่มต้นชีวิตใหม่ในสังคมได้อย่างเท่าเทียม และมีศักดิ์ศรีเช่นเดียวกันกับคนอื่นๆ

- 9) เรือนจำ และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญ และมองปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้พ้นโทษแต่ละรายอย่างเป็นปัจเจกเพื่อให้ทราบถึงจุดเด่น และข้อควรปรับปรุงของผู้ต้องขังแต่ละราย เพื่อที่จะได้กำหนดแนวทางในการฝึกอบรม และจัดเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย รวมถึงการแนะนำแนวทางในการประกอบอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังที่พ้นโทษแต่ละรายได้อย่างเหมาะสม
- 10) การจัดอบรมวิชาชีพ และการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยในบางโครงการเป็นแนวทางที่มีคุณค่า อาทิ โครงการโคกหนองนา แต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องปรับปรุงวิธีการนำเสนอ ตลอดจนการสร้างความรู้ และความเข้าใจ ในวิธีการปฏิบัติ รวมถึงควรมีการประสานงานกับหน่วยงานราชการทั้งในระดับจังหวัด และในระดับท้องถิ่น ตามแต่ละภูมิภาคที่ผู้พ้นโทษและผู้พ้นโทษมีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ เพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการดังกล่าวสามารถเกิดผลได้อย่างแท้จริง

03

184

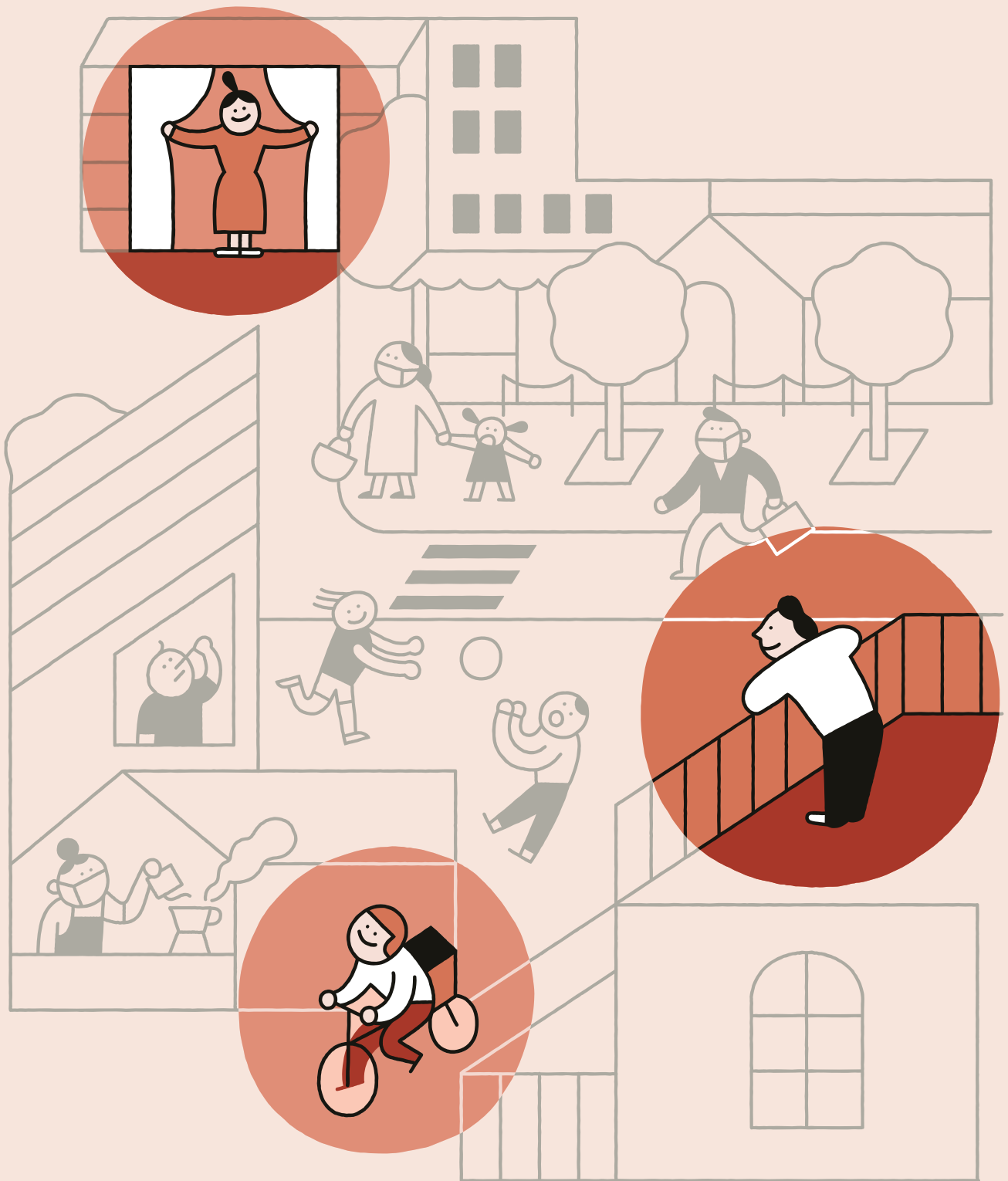
ด้านการ ได้รับโอกาส จากสังคม

- 1) สถานประกอบการต่างๆ ควรให้โอกาสแก่ผู้กระทำผิดซ้ำในการมีงานทำ โดยไม่ควรมองข้ามความสามารถของผู้พ้นโทษ และไม่จำเป็นต้องคำนึงว่าผู้พ้นโทษรายนั้นกระทำผิดซ้ำมาแล้วกี่ครั้ง เพื่อช่วยเพิ่มโอกาสในการเริ่มต้นชีวิตใหม่ และช่วยลดความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ
- 2) เรือนจำ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีมาตรการ หรือแนวทางในการประชาสัมพันธ์กับหน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ตลอดจนสังคม เพื่อสร้างความเข้าใจ และการเปิดใจยอมรับจากสังคมเพื่อมิให้รังเกียจ หรือตอกย้ำซ้ำเติม และพร้อมที่จะให้โอกาสแก่ผู้กระทำผิดในการกลับตัวเป็นคนดีของสังคม และสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีศักดิ์ศรีและเสมอภาค
- 3) ควรประสานงานกับหน่วยงานภายนอกต่างๆ ในการให้โอกาสแก่ผู้พ้นโทษ ในการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม หรือร่วมงานทางสังคมต่างๆ เพื่อช่วยสร้างการยอมรับ และการมีทัศนคติที่ดีต่อผู้พ้นโทษ อันจะเป็นการให้โอกาสแก่ผู้พ้นโทษในการใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมต่อไป
- 4) การให้โอกาสแก่ผู้พ้นโทษแล้ว ควรเป็นการให้โอกาสอย่างเสมอภาค โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางด้านเพศ หรืออายุ
- 5) หน่วยงานราชการควรเปิดใจยอมรับ และให้โอกาสแก่ผู้พ้นโทษในการสอบเข้ารับราชการ โดยอาจมีการศึกษาเพื่อแก้ไขกฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการกำหนดลักษณะของงานราชการที่สามารถอนุญาตให้ผู้พ้นโทษแล้วทำได้

04

ด้านการติดตามและให้คำปรึกษาภายหลังจากผู้พันโทที่ได้รับการปล่อยตัวแล้ว

- 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีระบบ หรือแนวทางในการติดตามผู้พันโทอย่างใกล้ชิด โดยควรเป็นการติดตามพร้อมให้คำปรึกษาที่มีความสะดวกต่อการเข้าถึง อีกทั้งยังสามารถเห็นผลที่เกิดขึ้นจากการได้รับความช่วยเหลืออย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม
- 2) ผู้พันโทบางรายที่อาจมีอาการป่วยทั้งทางร่างกาย หรือทางด้านจิตใจ ควรมีการติดตาม ช่วยเหลือทางด้านสุขภาพ หรือจัดให้ได้รับยา หรือการบำบัดรักษาในลักษณะอื่นอย่างต่อเนื่อง
- 3) ควรมีแนวทางการดูแล ช่วยเหลือ เยียวยาทางด้านสุขภาพจิตใจของผู้พันโท โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีของผู้พันโทบางรายที่สภาพครอบครัวต้องแตกแยกอันเนื่องมาจากการกระทำผิดและได้รับโทษจำคุกของตน
- 4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการติดตามหลังการปล่อยตัวควรติดตามด้วยว่าผู้พันโทมีงานทำแล้วหรือไม่ ต้องพบกับปัญหา อุปสรรคในการทำงานทำ ตลอดจนความเป็นอยู่ทั่วไปในด้านใดบ้างอย่างไร เพื่อช่วยหาแนวทาง หรือให้คำปรึกษาในการเพิ่มโอกาสเข้าถึงแหล่งงานต่างๆ
- 5) ไม่ควรทิ้งระยะเวลาในการติดตามให้ความช่วยเหลือ หรือให้คำปรึกษาแก่ผู้พันโทออกไปจนนานเกินสมควร หากเป็นไปได้ควรทำในทันที หรือโดยเร็วที่สุดภายหลังจากการได้รับการปล่อยตัว เนื่องจากช่วงต้นของการได้รับการปล่อยตัวถือเป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่สุดที่ผู้พันโทอาจจะถูกชักจูงให้กลับไปกระทำความผิดกฎหมายซ้ำได้โดยง่าย
- 6) ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานที่มีความพร้อมในการให้ผู้พันโทสามารถขอคำปรึกษาได้อย่างแท้จริงในทุกเรื่องโดยเฉพาะเรื่องการค้ารงชีวิต และการทำงาน เพื่อที่จะช่วยให้ผู้พันโทได้รับคำตอบ หรือข้อแนะนำที่ถูกต้อง ไม่ต้องลองผิดลองถูกด้วยตนเอง โดยอาจนำเอาเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสาร อาทิ ช่องทางออนไลน์ต่างๆ มาร่วมใช้ในการให้คำปรึกษาด้วยก็ได้

07

และข้อเสนอแนะ

การศึกษาแนวโน้มสถิติเรือนจำและประสบการณ์ในการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขังในประเทศไทยในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบแนวโน้มสถิติเรือนจำในช่วงก่อนและหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถิติของกรมราชทัณฑ์ รวมทั้งการศึกษาประสบการณ์ในการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขังในประเทศไทยในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ต้องขังที่กลับมาใช้ชีวิตในสังคมช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทั้งในส่วนของผู้ที่พ้นโทษ ผู้ที่ได้รับการปล่อยในกรณีพิเศษ และในส่วนของผู้ที่ได้รับอภัยโทษ รวมทั้งสิ้น 189 ราย นอกจากนี้ การศึกษารังนี้ยังได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ที่กระทำผิดซ้ำในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยการใช้แบบสอบถาม (self-reported questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 23 เรือนจำทั่วประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 1,597 ราย ผลการศึกษาดังต่อไปนี้

01

แนวโน้มสถิติเรือนจำ

ในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของ

โรคโควิด-19

188

- ในช่วงปี พ.ศ. 2560 ถึง 2561 ผู้ต้องขังในเรือนจำเพิ่มขึ้นร้อยละ 16.2 และจากนั้นมีแนวโน้มลดลง ถึงปี พ.ศ. 2564 ร้อยละ 21.78 สาเหตุเนื่องมาจากนโยบายในการลดความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำในช่วงโรคโควิด-19
- ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ในเรือนจำ ช่วงปี พ.ศ. 2561 – 2564 ประมาณร้อยละ 80 ของผู้ต้องขังในเรือนจำเป็นผู้ต้องโทษเด็ดขาดส่วนใหญ่ต้องโทษจำคุก 2 – 5 ปี รองลงมาคือ ผู้ต้องโทษเด็ดขาดที่โทษจำคุก 5 – 10 ปี สำหรับผู้ต้องโทษเด็ดขาดที่มีโทษสูง ได้แก่ จำคุกนานกว่า 50 ปีขึ้นไป พบว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2561 – 2563 มีจำนวนเพิ่มขึ้น และมีแนวโน้มลดลงในปี พ.ศ. 2564
- ผู้ต้องโทษเด็ดขาด ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย โดยมีสัดส่วนมากกว่าผู้ต้องโทษเด็ดขาดเพศหญิงถึง 7:1 หรือ มากกว่าผู้ต้องขังหญิงประมาณ 7 เท่า
- ในปี พ.ศ. 2564 ผู้ต้องขังที่เป็นผู้ต้องโทษเด็ดขาดจำนวนมากถึง 5,233 ราย ที่ไม่สามารถระบุโทษได้ ซึ่งมีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดจากปี พ.ศ. 2563 มีจำนวน 152 ราย และปี พ.ศ. 2562 จำนวน 339 ราย ที่ไม่สามารถระบุโทษที่ได้รับได้
- ประมาณร้อยละ 30 ของผู้ต้องโทษเด็ดขาดในช่วงปี พ.ศ. 2561 – 2563 เป็นผู้ต้องโทษที่กระทำผิดซ้ำ และในปี พ.ศ. 2564 ผู้ต้องโทษเด็ดขาดที่กระทำผิดซ้ำมีสัดส่วนที่เพิ่มสูงขึ้น คือ ประมาณร้อยละ 40 เป็นผู้ที่กระทำผิดซ้ำ และในปี พ.ศ. 2564 มีผู้ต้องโทษเด็ดขาดถึง 2,253 ราย ที่ไม่สามารถระบุจำนวนครั้งที่ได้รับโทษ
- ผู้ต้องโทษเด็ดขาดกว่าร้อยละ 80 มีฐานความผิดด้าน พ.ร.บ.ยาเสพติด/ สารระเหย มากที่สุดในทุกช่วงปี และใน ปี พ.ศ. 2561 – 2563 จำนวนผู้ต้องโทษเด็ดขาดคดียาเสพติดมีจำนวนเพิ่มขึ้น และมีจำนวนลดลงกว่า 40,000 รายในปี พ.ศ. 2564
- สำหรับข้อมูลการกระทำผิดซ้ำในช่วงปี 2560 – 2564 พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการกระทำผิดซ้ำหลังจาก 2 ปีที่ได้รับการปล่อยตัว และมีจำนวนไม่น้อยที่กระทำผิดซ้ำในระยะเวลา 6 เดือน หลังจากออกมาจากเรือนจำ โดยเฉพาะปี พ.ศ. 2564 มีผู้กระทำผิดซ้ำในช่วง 6 เดือน หลังจากออกจากเรือนจำสูงถึง 9,744 ราย
- ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ตั้งแต่เดือนมกราคม 2563 ถึง มิถุนายน 2565 มีจำนวนผู้กระทำผิดซ้ำกว่า 50,000 ราย (57,779 ราย)

02

ข้อมูลทั่วไป

และการกระทำผิด

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาคั้งนี้มี 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้พ้นโทษที่ได้รับการปล่อยตัวในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 (ไม่กระทำผิดซ้ำ) และกลุ่มผู้ที่กระทำผิดซ้ำในช่วง ปี พ.ศ. 2563 – 2565

กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้พ้นโทษที่ไม่กระทำผิดซ้ำ คือ กลุ่มผู้พ้นโทษเมื่อครบกำหนดโทษ ผู้ที่ได้รับการอภัยโทษ และกลุ่มผู้พักโทษกรณีทั่วไปและกรณีพิเศษ รวมทั้งกลุ่มที่ได้รับการปล่อยตัวและอยู่ระหว่างการคุมประพฤติ โดยได้รับการปล่อยตัวตั้งแต่ เดือนเมษายน 2563 และใช้ชีวิตภายนอกเรือนจำอย่างน้อย 1 ปี โดยไม่ได้กระทำผิดซ้ำอีก โดยการสัมภาษณ์ จำนวน 189 ราย ผู้พ้นโทษเกินครึ่งหนึ่งเป็นเพศชาย อยู่ในกลุ่มอายุ 30 – 39 ปี มากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มอายุ 20 – 29 ปี สถานภาพสมรสโสด ซึ่งส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาสำหรับการประกอบอาชีพนั้น ผู้พ้นโทษกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง ซึ่งใกล้เคียงกับอาชีพค้าขาย (ร้อยละ 25.4) มีกลุ่มผู้พ้นโทษ 1 ใน 4 ที่ไม่ได้ทำงาน ส่วนฐานความผิดก่อนได้รับการปล่อยตัวนั้น ผู้พ้นโทษส่วนใหญ่มีฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด รองลงมาคือ ความผิดเกี่ยวกับชีวิต และส่วนใหญ่เป็นการกระทำผิดครั้งแรก

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้พ้นโทษที่กระทำผิดซ้ำ ในช่วง ปี พ.ศ. 2563 – 2565 เก็บข้อมูลโดยการใช้แบบสอบถามผู้ที่กระทำผิดซ้ำ จาก 23 เรือนจำ จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามสมบูรณ์ทั้งสิ้น 1,597 ราย พบว่า ผู้ที่กระทำผิดซ้ำ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย เกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอายุในช่วง 30 – 39 ปี รองลงมาคือ กลุ่มอายุ 20 – 29 ปี และกลุ่มอายุ 40 – 49 ปี ตามลำดับ สำหรับสถานภาพสมรสของผู้กระทำผิดซ้ำ พบว่า กว่าครึ่งหนึ่งของผู้กระทำผิดซ้ำมีสถานภาพโสด และส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับการประกอบอาชีพของผู้กระทำผิดซ้ำนั้น เป็นข้อมูลก่อนที่ผู้ต้องขังจะกระทำผิดซ้ำและถูกจับกุม พบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ประกอบอาชีพก่อนที่จะกระทำผิดซ้ำ รองลงมาคือ อยู่ระหว่างการหางานทำ และไม่ได้หางานทำ สำหรับผู้กระทำผิดซ้ำที่ประกอบอาชีพ (ก่อนโดนจับกุม) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง เมื่อพิจารณาความพอเพียงของรายได้ พบว่า ประมาณครึ่งหนึ่งของผู้กระทำผิดซ้ำมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ แต่ไม่มีเงินสำหรับการออม และการใช้จ่ายอื่นๆ ส่วนผู้กระทำผิดที่อยู่ระหว่างการหางานทำและยังไม่ได้ทำงาน พบว่ารายได้จากการดำรงชีพมาจากครอบครัวทำงานหาเลี้ยงมากที่สุด ผู้กระทำผิดส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องโทษเด็ดขาด กระทำผิดซ้ำมีโทษตามคำพิพากษาของศาลให้จำคุก 1 ปี – 3 ปี มากที่สุด รองลงมาคือ จำคุกมากกว่า 3 ปี – 5 ปี

03

ประสบการณ์การใช้ชีวิตในเรือนจำ

ช่วงการแพร่ระบาดของ

โรคโควิด-19

190

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้วิถีชีวิตในเรือนจำของผู้ต้องขังแตกต่างกัน หรือเปลี่ยนไปจากเดิมเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยนโยบายการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคในเรือนจำ ไม่ว่าจะเป็น การคัดกรองผู้ต้องขังแรกรับ การกักตัวของผู้มีอาการป่วย การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ภายในเรือนจำ การคัดกรองผู้ต้องขังก่อนปล่อย รวมทั้งแนวปฏิบัติในการป้องกันโรคโควิด-19 ในเรือนจำ ซึ่งการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นไปตามนโยบายการป้องกันโควิด-19 ในเรือนจำ ได้แก่ การเตรียมอุปกรณ์ในการป้องกันโควิด-19 ให้กับผู้ต้องขัง ได้แก่ หน้ากากอนามัย แอลกอฮอล์ สำหรับล้างมือ การเว้นระยะห่างของผู้ต้องขัง การอบรมให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการแพร่ระบาด และวิธีการสังเกตอาการป่วย มีการจัดช่องทางให้ผู้ต้องขังในระหว่างการรับประทานอาหาร เป็นต้น ด้านกิจกรรมต่างๆ ในเรือนจำ มีการงดการจัดกิจกรรมทุกชนิด ห้ามวิทยากรจากภายนอกเข้ามาในเรือนจำ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ต้องขังในแต่ละแดนมารวมตัวกัน รวมทั้งการปรับเปลี่ยนวิธีการในการเยี่ยมญาติ เป็นการเยี่ยมญาติทางออนไลน์ กล่าวได้ว่าการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตดังกล่าว ส่งผลต่อปัญหาในการใช้ชีวิตในเรือนจำของผู้ต้องขัง และส่งผลต่อความเครียด ความวิตกกังวลอีกด้วย

จากการศึกษาถึงเรื่องปัญหา และอุปสรรคการใช้ชีวิตในเรือนจำของผู้พ้นโทษขณะที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 นั้น ทำให้คณะผู้วิจัยสามารถแบ่งลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นออกได้เป็น 2 ประการ ได้แก่

1. ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้พันโทขณะที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ มีดังต่อไปนี้

- ปัญหาความแออัดในการกักตัวผู้ต้องขังที่ได้รับการวินิจฉัยว่ามีอาการป่วยด้วยโรคโควิด-19 ที่ถูกจัดให้กักตัวร่วมกันโดยผู้ต้องขังกลุ่มดังกล่าวจะต้องทำกิจวัตรประจำวันทุกอย่างร่วมกัน ภายในห้องขังที่ถูกนำมาใช้เป็นห้องกักตัวเท่านั้น และไม่สามารถที่จะออกจากห้องขังได้
- ปัญหาการขาดแคลนอุปกรณ์ในการป้องกันตนเองจากโรคโควิด-19 เช่น แอลกอฮอล์ หน้ากากอนามัย รวมถึงวัคซีน ที่ยังมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ต้องขังในบางเรือนจำ โดยเฉพาะ หน้ากากอนามัยที่ส่วนใหญ่ผู้ต้องขังจะได้รับหน้ากากอนามัยชนิดที่ทำมาจากผ้าที่อาจจะใช้กรองเชื้อโรคได้ไม่ดีเท่าที่ควร
- ปัญหาระยะเวลาในการให้ผู้ต้องขังที่ป่วยด้วยโรคโควิด-19 ได้เตรียมตัวเพื่อเข้ารับการรักษาที่ค่อนข้างกะทันหัน ส่งผลให้ผู้ต้องขังบางรายไม่มีโอกาสที่จะเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่การกักตัวมากเท่าที่ควร โดยเฉพาะการจัดเตรียมสิ่งของ หรือเครื่องใช้ส่วนตัวที่มีความจำเป็น
- ปัญหาเรื่องความเครียด และความกังวลที่เกิดขึ้นแก่ตัวผู้ต้องขัง ในช่วงที่มีสถานการณ์ความรุนแรงของโรคโควิด-19 โดยมีสาเหตุมาจากความกังวลต่อการติดเชื้อ การรับรู้ข่าวสารที่ถูกต้องเกี่ยวกับความรุนแรงในการแพร่ระบาด การตัดการรับรู้ข่าวสารต่างๆ จากโลกภายนอกอย่างฉับพลัน การต้องปรับตัวอันเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนกฎ หรือระเบียบสำคัญ อันเป็นข้อจำกัด หรือกระทบต่อสิทธิบางประการของผู้ต้องขัง โดยเฉพาะการถูกจำกัดโอกาสในการได้รับการเยี่ยมจากญาติอันเนื่องมาจากนโยบายการจำกัดการแพร่ระบาด ทำให้ผู้ต้องขังเกิดความไม่หวัง และกังวลจากการไม่ได้รับรู้ข่าวสารจากญาติพี่น้องของตน

2. ปัญหาที่เกิดจากการบริหารจัดการวงจรถวายเรือนจำ

- ปัญหาการเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์บางรายที่สนิทสนมกับผู้ต้องขังเป็นการส่วนตัว ก็จะช่วยให้ผู้ต้องขังรายนั้นได้รับสิทธิพิเศษบางประการที่แตกต่างไปจากผู้ต้องขังรายอื่นๆ เช่น ได้รับสิทธิในการเยี่ยมญาติได้ก่อนผู้ต้องขังรายอื่น
- ปัญหาให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์มาทำหน้าที่เป็นวิทยากรให้ความรู้แทนบุคลากรจากหน่วยงานภายนอกในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์บางรายอาจไม่มีความถนัด หรือความเชี่ยวชาญในหัวข้อที่ได้รับมอบหมายเท่าที่ควร ทำให้ผู้ต้องขังไม่ได้รับองค์ความรู้ที่เหมาะสม
- ปัญหาเรื่องการปิดกั้นข่าวสาร โดยในเรือนจำบางแห่งไม่ได้มีมาตรการผ่อนคลายให้ผู้ต้องขังได้มีโอกาสรับรู้ข่าวสารจากภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 หรือหากอนุญาตผู้ต้องขังได้รับรู้ข่าวสารที่ล่าช้ากว่าที่เผยแพร่ภายนอก ส่งผลให้ผู้ต้องขังไม่สามารถติดตามข่าวสารการแพร่ระบาดที่เป็นปัจจุบัน รวมถึงขาดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคโควิด-19
- ปัญหาเรื่องความเป็นอยู่ และสุขอนามัยของผู้ต้องขัง อันได้แก่ เรื่องอาหารในเรือนจำ ที่จัดให้แก่ผู้ต้องขังไม่เพียงพอ และไม่ค่อยมีคุณภาพเท่าที่ควร รวมถึงการได้รับวัคซีนที่ไม่ครบตามปริมาณที่กำหนด (dose) โดยผู้พันโทษบางรายได้รับวัคซีนเพียง 1 เข็ม เนื่องจากทางเรือนจำมีนโยบายเร่งรัดให้ปล่อยตัว อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า มีผู้ต้องขังบางรายยอมให้ตนเองติดเชื้อโควิด-19 เพื่อที่จะได้รับสิทธิในการรักษาจากโรงพยาบาลภายนอก ทำให้ตนเองไม่ต้องถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ
- ปัญหาการเตรียมความพร้อมทางด้านวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง ที่บางวิชาชีพไม่ตรงกับสายงาน หรือความสนใจของผู้ต้องขัง ไม่หลากหลาย ไม่เพียงพอของวิชาชีพที่จัดอบรมให้แก่ผู้ต้องขัง รวมถึงวิชาชีพบางอย่างไม่สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้จริงภายหลังจากที่ผู้ต้องขังพ้นโทษไปแล้ว

สำหรับผู้ที่ทำผิดซ้ำ จากการศึกษาสรุปได้ว่า ผู้ต้องขังประมาณครึ่งหนึ่งมีความพึงพอใจในการใช้ชีวิตในเรือนจำช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยเฉพาะประเด็นการตรวจหาเชื้อโควิด-19 ในเรือนจำ การตัดแยกผู้ต้องขังกลุ่มเสี่ยง และการได้รับความช่วยเหลือในการใช้ชีวิตจากบุคลากร/เจ้าหน้าที่เรือนจำ เป็นประเด็นที่ผู้ต้องขังมีความพึงพอใจมาก 3 อันดับแรก ประเด็นการติดต่อสื่อสารกับภายนอก การใช้สิ่งของและสาธารณูปโภคร่วมกับผู้อื่น และกิจกรรมผ่อนคลายความเครียดและวิตกกังวลของผู้ต้องขัง เป็นประเด็นที่ผู้ต้องขังพึงพอใจน้อย 3 อันดับแรก สำหรับสภาวะสุขภาพจิตของผู้ต้องขังกว่าครึ่งหนึ่งอยู่ในระดับต่ำกว่าคนทั่วไป และ 1 ใน 4 อยู่ในระดับเดียวกับบุคคลทั่วไป ซึ่งประเด็นที่ทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกดีและมีความสุขในการใช้ชีวิตในเรือนจำช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้แก่ การที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่นที่มีปัญหา และช่วยเหลือเมื่อมีโอกาส

04

การเตรียมความพร้อม

ก่อนปล่อยตัวคืนสู่สังคม

การจัดเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ต้องขังที่จะพ้นโทษและสามารถกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้ ควรแบ่งการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ต้องขังออกเป็น 5 ด้านที่สำคัญ อันได้แก่ การเตรียมความพร้อมทางด้านวิชาชีพ การเตรียมความพร้อมเรื่องที่พักอาศัย การเตรียมความพร้อมทางด้านจิตใจ การเตรียมความพร้อมด้านการใช้ชีวิตในสังคม และการเตรียมความพร้อมในเรื่องของการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จากการศึกษา พบว่า การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยมีปัญหา และอุปสรรค รวมทั้งแนวทางในการดำเนินการดังต่อไปนี้ ดังต่อไปนี้

194

1) ด้านการฝึกวิชาชีพ

เนื่องจากการฝึกวิชาชีพภายในเรือนจำ มีค่อนข้างน้อย ไม่ตรงกับความต้องการของผู้ต้องขัง และบางวิชาชีพที่น่าสนใจแต่จำนวนคนที่รับเข้าอบรมมีจำนวนน้อย ทำให้ขาดโอกาสบางวิชาชีพเป็นการเรียนรู้ในเชิงทฤษฎี ไม่มีการฝึกปฏิบัติที่เพียงพอ และผู้พ้นโทษไม่สามารถนำวิชาชีพที่ได้รับการอบรมไปใช้ประกอบอาชีพได้จริงภายหลังจากที่พ้นโทษไปแล้ว ดังนั้นควรมีแนวทางในการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

- การอบรมวิชาชีพควรมุ่งเน้นความหลากหลาย เหมาะสมกับอายุของผู้พ้นโทษ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงภายหลังจากที่พ้นโทษไปแล้ว
- ควรเน้นการเรียนการสอนที่เป็นการเสริมสร้างทักษะทางวิชาชีพ มากกว่าการเน้นในห้องค้ความรู้ และการสาธิตเพียงอย่างเดียว แต่ควรให้มีการลงมือทำอย่างจริงจัง

2) ด้านที่พักอาศัย

ปัญหาด้านนี้ ได้แก่ การที่ผู้พ้นโทษไม่ได้เตรียมตัวเรื่องที่พักอาศัยที่แน่นอน เนื่องจากไม่มีญาติพี่น้อง หรือไม่ได้ติดต่อครอบครัวเป็นระยะเวลาานาน และผู้พ้นโทษไม่มีความต้องการที่จะกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวเดิม สภาพแวดล้อมเดิม ดังนั้นการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยในด้านนี้ ควรมีแนวทางในการให้ผู้ต้องขังเตรียมการเรื่องที่พักอาศัยหลังปล่อย หากไม่ได้พักอาศัยกับครอบครัว ควรจัดเตรียมแหล่งที่พักที่ชัดเจนที่สามารถติดต่อได้

3) การเตรียมความพร้อมด้านจิตใจ

ปัญหาการขาดความเข้มแข็งทางด้านจิตใจ เป็นเหตุให้ผู้พ้นโทษอาจถูกชักจูงให้กลับไป
ในเส้นทางที่ผิดอีกครั้งได้โดยง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกลุ่มผู้พ้นโทษที่เพิ่งได้รับการปล่อยตัวมา
ในช่วงแรกๆ ที่สภาพจิตใจ ปัญหาการปรับตัว และการดำรงชีวิตประจำวัน รวมถึงความเข้มแข็ง
ทางจิตใจยังมีไม่เพียงพอ อันเป็นผลให้ผู้พ้นโทษเหล่านี้กลับไปกระทำผิดซ้ำได้อีกครั้ง ดังนั้น
ทางเรือนจำควรจัดเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ดังนี้

- ทางเรือนจำควรจัดเตรียมความพร้อมทางด้านจิตใจให้แก่ผู้พ้นโทษขณะที่ยังถูกคุมขัง
อยู่ในเรือนจำหลายลักษณะด้วยกัน เช่น การฝึกอบรมธรรมะ การอบรมชุมชนบำบัด
การใช้ศิลปะบำบัด การฝึกควบคุมอารมณ์ เป็นต้น ซึ่งบางเรือนจำได้จัดทำอยู่แล้ว แต่
โปรแกรมควรมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับลักษณะของผู้ต้องขังในแต่ละกลุ่ม เช่น
ผู้ที่มีความเปราะบางทางจิตใจ ควรเป็นกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการเตรียมการในเรื่องนี้
อย่างเหมาะสม
- ควรจัดเตรียมโปรแกรมเฉพาะในการเสริมสร้างความมั่นใจในตนเอง การสร้างความเข้มแข็งทาง
ใจ การเห็นคุณค่าในตนเอง การจัดการความเครียดและความวิตกกังวล เพื่อเตรียมความพร้อม
ในการใช้ชีวิตในสังคมอีกครั้งหนึ่ง

4) การเตรียมความพร้อมด้านการใช้ชีวิตในสังคม

การที่ผู้พันโทษต้องใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำในช่วงระยะเวลาหนึ่ง อาจเป็นเหตุให้เมื่อผู้พันโทษและต้องกลับเข้ามาใช้ชีวิตในสังคมแล้ว ผู้พันโทษบางรายเกิดปัญหาในการปรับตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำเป็นเวลานาน เมื่อผู้พันโทษแล้ว อาจทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการใช้ชีวิตประจำวัน ดังนั้น ทางเรือนจำควรมีการจัดเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยดังนี้

- ควรเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยในการใช้ชีวิตในสังคม ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเทคโนโลยี
- ควรจัดทำแผนการใช้ชีวิตหลังปล่อยอย่างมีเป้าหมาย และวางแนวทางในการใช้ชีวิตตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างชัดเจน
- ควรเสริมสร้างทักษะในการใช้ชีวิตในสังคม เช่น การระมัดระวังในการคบเพื่อน การรู้จักปฏิเสธ หรือออกห่างจากยาเสพติด

196

5) การเตรียมความพร้อมเรื่องการแพร่ระบาดของโควิด-19

เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งการดำเนินชีวิตในเรือนจำ และการดำเนินชีวิตในสังคมหลังปล่อย ผู้พันโทษหลายรายได้รับผลกระทบจากการใช้ชีวิตในสังคมหลังปล่อยช่วงโควิด-19 ซึ่งทางเรือนจำได้มีการเตรียมความพร้อมในประเด็นนี้ เช่น การให้ความรู้ในการป้องกัน แต่ผู้พันโทษก็ยังประสบปัญหาความยากลำบากในการดำเนินชีวิตหลังปล่อย และการที่ผู้พันโทษได้รับข้อมูลที่คลาดเคลื่อนไม่เท่าทันต่อสถานการณ์รวมทั้งการได้รับข้อมูลที่ไม่เพียงพอ ทำให้เกิดความวิตกกังวลได้ ดังนั้นควรมีแนวทางในการเตรียมความพร้อม ดังนี้

- ควรให้ความรู้ และเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์โรคโควิด-19 กับการใช้ชีวิตในสังคม ทั้งในด้านการป้องกัน และการรักษา และสถานการณ์ด้วยความถูกต้อง ไม่ปิดบังข้อมูล
- ควรสร้างความเข้าใจถึงความรุนแรงของโรค และช่องทางในการขอความช่วยเหลือเมื่อได้รับผลกระทบจากโควิด-19 เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการใช้ชีวิตมากขึ้น

นอกจากประเด็นทั้ง 5 ด้านแล้ว ปัญหาในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ได้แก่ การที่ผู้พันโทษไม่เข้าใจว่าโปรแกรมอบรมใด เป็นโปรแกรมสำหรับการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย จึงทำให้ไม่แน่ใจว่าตนเองได้รับการเตรียมความพร้อมหรือไม่ รวมทั้งผู้พันโทษบางรายไม่ได้เข้าโปรแกรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เนื่องจากได้รับการปล่อยตัวกระทันหัน บางรายรู้ได้จากการเตรียมกักตัวเพื่อเตรียมปล่อยตัว ซึ่งเป็นการอยู่เฉพาะในเรือนนอนเท่านั้น ไม่ได้ทำกิจกรรมใดหรือบางรายเป็นโควิด-19 ขณะอยู่ในเรือนจำ เมื่อหายแล้วก็ได้รับการปล่อยตัว จึงไม่ได้มีการเตรียมความพร้อมเรื่องใดๆ เลย

สำหรับผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำ มีความคิดเห็นว่า ก่อนที่จะได้รับการปล่อยตัวก่อนหน้าจากการกระทำผิดก่อนหน้านี้ ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีความพร้อมระดับมากในการกลับคืนสู่สังคม โดยเฉพาะประเด็นความสุขทางจิตใจ การมีที่พักอาศัยหลังปล่อย และความรู้สึกพร้อมในการกลับไปทำงานอีกครั้งหนึ่ง ส่วนประเด็นที่มีความพร้อมน้อยที่สุดนั้น คือ ความมั่นใจในการประสบความสำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ใน การกลับไปใช้ชีวิตในสังคม ประเด็นที่ผู้ต้องขังมีความวิตกกังวลมากในการกลับมาใช้ชีวิตในสังคม ได้แก่ ความกังวลเรื่องค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตหลังปล่อย ความกังวลเรื่องการถูกเพื่อนชักชวนให้กระทำผิดซ้ำอีกครั้งหนึ่ง รวมทั้งความกังวลด้านการปรับตัวในการพูดคุยกับบุคคลในสังคม สำหรับความพร้อมในการประกอบอาชีพ ผู้ต้องขังมีความพร้อมในการประกอบอาชีพหลังจากได้รับการปล่อยตัว และมีทักษะที่เพียงพอในการทำงาน รวมทั้งมีความมั่นใจในการประกอบอาชีพ อย่างไรก็ตาม ผู้ต้องขังบางส่วนยังมีความคิดว่าการทำงานนั้นทำงานอะไรก็ได้เพื่อให้ได้มาซึ่งจำนวนเงินที่ต้องการ

05

ประสบการณ์ในการกลับคืนสู่สังคม

ในช่วงการแพร่ระบาดของ

โรคโควิด-19

ความรู้สึกก่อนได้รับการปล่อยตัว

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ผู้พ้นโทษมีความรู้สึกที่แตกต่างกันออกไปเมื่อได้รับรู้ว่าจะได้รับการปล่อยตัวกลับคืนสู่สังคม มีทั้งเป็นความรู้สึกในเชิงบวก คือ รู้สึกดีตื่นเต้น ดีใจที่จะได้กลับบ้าน จะได้รับอิสระอีกครั้งหนึ่ง และ ความรู้สึกในเชิงลบ คือ ความรู้สึกวิตกกังวลภายในจิตใจ รู้สึกกังวลใจกลัว รู้สึกท้อแท้ใจ ซึ่งความรู้สึกนี้ส่วนหนึ่งมาจากความกลัวในการใช้ชีวิตเมื่อออกจากเรือนจำ การใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคม และความกังวลใจในด้านการทำงาน การได้รับการยอมรับรวมทั้งกังวลว่าคนในสังคม หรือครอบครัวจะหวาดระแวงเรื่องโรคโควิดหรือไม่ เมื่อรู้ว่าได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำ นอกจากนี้ ผู้พ้นโทษบางกลุ่มมีความรู้สึกสับสน คือ รู้สึกดีใจและกังวลใจไปพร้อมๆ กัน อย่างไรก็ตาม ผู้พ้นโทษบางกลุ่มไม่ได้รู้สึกอะไรเลยเมื่อได้รับการปล่อยตัว ซึ่งส่วนใหญ่กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่เคยมีประวัติการกระทำผิดซ้ำ

ปัญหาและอุปสรรคในการปรับตัวของผู้พันโท

1) ปัญหาด้านการประกอบอาชีพ

- การรับเข้าทำงานขององค์กรต่างๆ เป็นสิ่งที่ยากมาก เนื่องจากบางหน่วยงานมีการตรวจประวัติอาชญากรรมของผู้สมัคร ทำให้ถูกปฏิเสธ กล่าวได้ว่าการมีประวัติอาชญากรรมติดตัวนั้นเป็นอุปสรรคที่สำคัญอย่างมากในการได้รับการตอบรับเข้าทำงานของผู้พันโท และผู้พันโทไม่สามารถที่จะปฏิเสธการตรวจสอบประวัติอาชญากรรมได้ ถึงแม้ว่าผู้พันโทจะได้รับเข้าทำงานแล้วก็ตาม แต่เมื่อทำงานได้ระยะหนึ่ง และมีการตรวจสอบประวัติอาชญากรรมก็ถูกไล่ออกจากงาน ทำให้ผู้พันโทหลายรายมีความรู้สึกท้อแท้ หรือหมดหวังในการใช้ชีวิตในช่วงแรกของการปรับตัวกลับคืนสู่สังคม ซึ่งปัญหานี้ส่งผลกระทบต่อปัญหาด้านการเงินในการดำเนินชีวิตหลังปล่อย
- การไม่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพส่วนตัว เนื่องจากขาดความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ ทำให้เกิดปัญหาด้านรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิตหลังปล่อยรวมทั้งไม่มีทุนในการประกอบอาชีพอย่างต่อเนื่อง

2) ปัญหาสัมพันธภาพกับคนในครอบครัวหรือคนใกล้ชิด

- การไม่ได้รับการยอมรับจากคนในครอบครัว เนื่องจากคนในครอบครัวรู้สึกอาย ไม่อยากให้ผู้พันโทพักอาศัยอยู่ด้วยกัน ซึ่งปัญหานี้ส่งผลกระทบต่อภาวะจิตใจของผู้พันโทอย่างมาก
- การไม่คุ้นเคยกับการอยู่ร่วมกันกับคนในครอบครัว เนื่องจากผู้พันโทบางรายอยู่ในเรือนจำเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ทำให้เมื่อกลับมาใช้ชีวิตกับครอบครัวอีกครั้งต้องมีการปรับตัวและทำความคุ้นเคยในการอยู่ร่วมกันอีกครั้งหนึ่ง
- ปัญหาการหย่าร้าง เนื่องจากการทะเลาะเบาะแว้งในครอบครัว และการนอกใจของคู่ครอง

3) ปัญหาการยอมรับของคนในสังคม

- การถูกตีตราจากคนในสังคม เนื่องจากเคยมีประวัติการกระทำผิด (เคยติดคุกมาก่อน) ส่งผลให้รู้สึกว่าคุณโดนสังคมรอบข้างปิดกั้น ไม่กล้าที่จะไปไหน ไม่กล้าที่จะพูดคุยกับใคร ไม่ชอบที่จะออกงานต่างๆ เก็บตัว ไม่ได้ใช้ชีวิตในสังคม กลัวโดนสังคมรังเกียจ ขาดความมั่นใจในตนเอง
- การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนใกล้ชิด หรือบุคคลในสังคมที่ติดต่อด้วย กล่าวได้ว่าเมื่อบุคคลเหล่านี้ได้ทราบประวัติของผู้พ้นโทษว่าเคยอยู่ในเรือนจำมาก่อน พฤติกรรมและความสัมพันธ์ที่ดีก็เปลี่ยนแปลงไป (การไม่ได้รับการยอมรับ)

4) ปัญหาสุขภาพกาย

- ผู้พ้นโทษส่วนใหญ่ป่วยด้วยอาการภูมิแพ้ เนื่องจากเมื่อออกมาใช้ชีวิตในสังคม สภาพอากาศมลภาวะต่างๆ มีความแตกต่างจากในเรือนจำ (ปัญหานี้เกิดในช่วงแรกๆ เท่านั้น)
- การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม วิถีชีวิตที่แตกต่างกัน ส่งผลกระทบต่อการนอนหลับ คือ นอนไม่ค่อยหลับ ทำให้การพักผ่อนไม่เพียงพอ และอาจเกิดการเจ็บป่วยตามมา
- ปัญหาสุขภาพของผู้พ้นโทษบางกลุ่ม เป็นปัญหาที่สืบเนื่องมาตั้งแต่อยู่ภายในเรือนจำ เช่น อาการภูมิแพ้ ทำให้เกิดความวิตกกังวล และบางรายเกิดปัญหาความเจ็บป่วยเรื้อรัง ต้องการรักษาที่ต่อเนื่อง

5) ปัญหาสุขภาพใจ

- ผู้พ้นโทษมีความเครียด ความวิตกกังวล ซึ่งเป็นผลกระทบจากปัญหาการปรับตัวที่เกิดขึ้นในการใช้ชีวิตในสังคมหลังปล่อย ได้แก่ ความไม่มั่นใจในการประกอบอาชีพ การใช้ชีวิตที่ไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ การไม่มีรายได้ ความกลัว ความหวาดระแวงช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 รวมทั้งการไม่มั่นใจในการใช้ชีวิตในสังคม
- ปัญหาด้านการไม่เห็นคุณค่าในตนเอง มีความย่อท้อในการดำเนินชีวิต เนื่องจากสิ่งที่คุณพ้นโทษได้วางแผน หรือวางเป้าหมายชีวิตหลังปล่อยไว้ แต่ประสบการณ์การจริงไม่ตรงกัน หรือผู้พ้นโทษบางกลุ่ม เมื่อออกมาจากเรือนจำแล้ว ไม่มีญาติพี่น้อง ไม่มีเพื่อน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อสภาวะทางจิตใจของผู้พ้นโทษเช่นกัน บางรายรู้สึกโดดเดี่ยว ทำให้เกิดความท้อแท้ และขาดกำลังใจในการดำเนินชีวิต

6) ปัญหาที่สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยี

- ความยากลำบากในการใช้ชีวิตโดยทั่วไป เช่น ความสับสน ไม่คุ้นเคยในการเดินทาง เนื่องจากสภาพแวดล้อม ถนนหนทาง รวมทั้งการมีสถานที่ใหม่ๆ เกิดขึ้น (ส่วนใหญ่เกิดขึ้นกับผู้พื้นที่อยู่ในเรือนจำเป็นระยะเวลานาน และเป็นปัญหาช่วงแรกเท่านั้น)
- การไม่คุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตในสังคม การที่ต้องปรับตัวในด้านเทคโนโลยี ส่งผลให้การดำเนินชีวิตของผู้พื้นที่โทษมีความยากลำบาก มีความยุ่งยากในการดำเนินชีวิต รวมทั้งมีความสับสนในการใช้เทคโนโลยี เช่น application ต่างๆ ในโทรศัพท์มือถือ การทำธุรกรรมทางการเงิน เป็นต้น ทำให้ผู้พื้นที่โทษมีความรู้สึกไม่เท่าทันคนในสังคม รู้สึกแปลกแยกจากคนในสังคม และมีความวิตกกังวลในการใช้ชีวิต ซึ่งการใช้ชีวิตภายนอกเปรียบเสมือนการอยู่คนละโลกกับในเรือนจำ

7) ปัญหาที่เกิดจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

การปรับตัวในการกลับสู่สังคมของผู้พื้นที่โทษในสภาวะปกติก็เป็นเรื่องที่ยากลำบากอยู่แล้ว แต่การปรับตัวในสังคมช่วงที่โรคโควิด-19 กำลังระบาด ส่งผลให้การปรับตัวมีความยากลำบากมากขึ้น ได้แก่

- การไม่สามารถทำอะไรได้ตามแผนที่วางไว้ ส่วนใหญ่เป็นการวางแผนด้านการประกอบอาชีพ หลังปล่อย ทั้งการประกอบอาชีพส่วนตัว และการหางานทำ แต่หลังจากที่ออกมาจากเรือนจำในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้สิ่งที่ได้คิด ได้เตรียมการ และได้วางแผนไว้นั้นไม่เป็นไปตามที่คิดไว้ ส่งผลกระทบอย่างมากในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะด้านรายได้
- รายได้ที่ไม่เพียงพอ และการหางานที่ยากขึ้น สถานการณ์โควิด-19 ส่งผลต่อการประกอบอาชีพ และรายได้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งเรื่องเงิน และงานเป็นผลกระทบที่สำคัญมาก ในสถานการณ์ปกติการหางานทำเป็นประเด็นปัญหาสำคัญของผู้พื้นที่โทษอยู่แล้ว แต่สถานการณ์โควิด-19 ทำให้การหางานทำเป็นเรื่องที่ยากมากสำหรับผู้พื้นที่โทษในช่วงนี้ หรือแม้กระทั่งกลุ่มที่ประกอบอาชีพส่วนตัว เช่น ค้าขาย รายได้ก็ไม่เพียงพอเช่นกัน
- ค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตเพิ่ม เนื่องจากต้องซื้ออุปกรณ์ป้องกันตนเอง เช่น หน้ากากอนามัย แอลกอฮอล์ หรือแม้กระทั่งยาประเภทต่างๆ ซึ่งในสภาวะปกติสิ่งเหล่านี้ไม่ได้เป็นปัจจัยหลักในการดำเนินชีวิตหลังปล่อย

8) ปัญหาที่เกิดจากการใช้กำไล EM (ELECTRONIC MONITORING)

ปัญหานี้เกิดขึ้นกับกลุ่มผู้พันโทษที่อยู่ระหว่างการคุมประพฤติ (กลุ่มผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ หรือได้รับการลดวันต้องโทษ) ซึ่งต้องใส่กำไล EM หรือ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวตลอดเวลา ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิต

- ผลกระทบด้านการหางานทำ ได้แก่ เมื่อใส่กำไล EM ไปสมัครงานก็ยากที่จะมีหน่วยงานรับเข้าทำงาน รวมทั้งไม่สะดวกในการทำงานบางอาชีพ เช่น อาชีพรับจ้างส่งของ ส่งอาหาร เนื่องจากบางครั้งต้องออกนอกพื้นที่ ทำให้เกิดความไม่สะดวกในการทำงาน
- ความแปลกแยกและตีตราของคนในสังคม การใส่กำไล EM เปรียบเสมือนการถูกตีตราว่าเคยมีประวัติการกระทำผิดมาก่อน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของผู้พันโทษ โดยเฉพาะการมองอยากแปลกแยกของคนในสังคม เนื่องจากกำไล EM ที่ใช้ในปัจจุบันนั้นมีขนาดใหญ่ ทำให้เป็นที่สังเกตได้ง่าย ซึ่งผู้พันโทษบางรายมีความรู้สึกกว่าตนเองแปลกแยกจากบุคคลอื่นในสังคม หรือคนในสังคมเมื่อเห็นว่าใส่กำไล EM ก็แสดงท่าทีที่แตกต่างกันออกไป บางคนก็กลัว ไม่อยากที่จะมีปฏิสัมพันธ์ด้วย บางคนก็มีท่าทีรังเกียจเป็นต้น ทำให้ผู้พันโทษมีความรู้สึกกังวลใจ และรู้สึกถึงความแปลกแยกในสังคม

จากปัญหาการปรับตัวที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ปัญหาด้านการประกอบอาชีพ และการได้รับการยอมรับในสังคม เป็นประเด็นที่สำคัญมากที่สุด เนื่องจากเป็นปัญหาการใช้ชีวิตหลังปล่อยที่ส่งผลกระทบต่อรายได้ในการดำเนินชีวิต การใช้ชีวิตในสังคมอย่างมั่นใจ และส่งผลกระทบต่อสุขภาพทั้งกายและใจของผู้พันโทฯ ทำให้ผู้พันโทฯเกิดความเครียด วิตกกังวล รวมทั้งขาดความมั่นใจ และด้อยคุณค่าในตนเอง

สำหรับกลุ่มผู้ที่กระทำผิดซ้ำนั้น การศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งความยากลำบากในการใช้ชีวิตหลังปล่อยของผู้ที่กระทำผิดซ้ำเป็น 4 ด้าน ได้แก่

- 1) การหางานทำ
- 2) การใช้ชีวิตในสังคม
- 3) การปฏิสัมพันธ์กับคนในสังคม
- 4) การได้รับการช่วยเหลือและเข้าถึงสวัสดิการต่างๆ

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ด้านการหางานทำ โดยเฉพาะการสัมภาษณ์งานนั้น เป็นประเด็นที่มีความยากลำบากมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการได้รับความช่วยเหลือและการเข้าถึงสวัสดิการต่างๆ หลังปล่อยตัว โดยเฉพาะด้านการรักษาหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ ด้านต่อมาคือ ความยากลำบากในการใช้ชีวิตในสังคมช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และการสร้างความคุ้นเคยกับสภาพความเป็นอยู่ในสังคม ส่วนด้านสุดท้าย ได้แก่ ความยากลำบากที่เกี่ยวข้องกับการปฏิสัมพันธ์กับคนในสังคม โดยเฉพาะเรื่องการติดต่อสื่อสารกับบุคคลที่ไม่คุ้นเคย

สำหรับประเด็นปัญหาในการใช้ชีวิตหลังปล่อย แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่

- 1) ปัญหาการใช้ชีวิตทั่วไป
- 2) ปัญหาด้านสัมพันธภาพ
- 3) ปัญหาด้านสุขภาพกายใจ

ผลการศึกษา สรุปได้ว่า ผู้ต้องขังมีปัญหาด้านการใช้ชีวิตทั่วไปมากที่สุด โดยเฉพาะปัญหาการเงินและค่าครองชีพ รองลงมาคือ ปัญหาด้านสุขภาพกายใจ โดยเฉพาะประเด็นปัญหาทางใจที่เกี่ยวกับการได้รับความกดดันในสังคม และประเด็นความมั่นใจในตนเอง ส่วนปัญหาด้านสัมพันธภาพนั้น ผู้ต้องขังมีปัญหาด้านการได้รับความไว้วางใจจากบุคคลอื่น มากที่สุด

06

ปัจจัยความสำเร็จของการกลับสู่สังคม

ในช่วงเวลาการแพร่ระบาดของ

โรคโควิด-19

204

ความสำเร็จในการปรับตัวคืนสู่สังคมของผู้พ้นโทษ ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประเด็นหรือปัจจัยที่ทำให้ผู้พ้นโทษไม่หันไปกระทำผิดซ้ำอีกครั้ง ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายในของผู้พ้นโทษและปัจจัยภายนอกในการช่วยเหลือและสนับสนุนการดำเนินชีวิตในสังคม ซึ่งเป็นกลไกหนึ่งที่มีความสำคัญในการช่วยปรับตัวในการใช้ชีวิตในสังคมอีกครั้ง

1) ปัจจัยภายใน

การปรับเปลี่ยนความคิด ทศนคติ - การเปลี่ยนแปลงภายในของผู้พ้นโทษ ผู้พ้นโทษมีการปรับเปลี่ยนมุมมองด้านความคิด ทศนคติในการดำเนินชีวิต ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ที่เกิดขึ้น การได้ใช้ชีวิตในอีกรูปแบบหนึ่ง ได้ทบทวนการกระทำของตนเอง ได้รู้จักตัวเองมากขึ้น เมื่อมุมมองความคิดได้เปลี่ยนไปแล้ว ทำให้เกิดการปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดีขึ้นด้วย

ประสบการณ์ในเรือนจำ - การใช้ชีวิตที่เต็มไปด้วยกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ การขาดอิสระในการใช้ชีวิตในทุกด้าน ทำให้การใช้ชีวิตของผู้พ้นโทษขณะที่ยังอยู่ในเรือนจำเต็มไปด้วยความไม่สะดวก อึดอัด และยากลำบาก ความหวาดกลัว และไม่อยากที่จะกลับเข้าไปใช้ชีวิตในเรือนจำเช่นที่เคยผ่านมาอีก การนึกย้อนประสบการณ์เหล่านี้ เปรียบเสมือนแรงผลักดันให้ผู้พ้นโทษไม่หันไปกระทำผิดซ้ำอีก

ความเข้มแข็งทางจิตใจ - ความเข้มแข็งทางจิตใจของผู้พ้นโทษเอง เป็นเรื่องที่สำคัญในการใช้ชีวิตในสังคมหลังปล่อย เนื่องจากมีงานศึกษาหลายชิ้นแสดงผลการศึกษาออกมาให้เห็นว่า ปัญหาสำคัญประการหนึ่งซึ่งส่งผลให้ผู้พ้นโทษกลับไปกระทำผิดซ้ำคือ การที่ผู้พ้นโทษมีความเข้มแข็งทางจิตใจที่ไม่มากพอต่อการต้านทานสิ่งยั่วยุ หรือการถูกชักจูงจากกลุ่มเพื่อนให้กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

2) ปัจจัยภายนอก

ปัจจัยด้านครอบครัว - หลังจากที่ออกจากเรือนจำ ผู้พ้นโทษส่วนใหญ่ก็เลือกที่จะกลับไปใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับครอบครัว ซึ่งนอกจากครอบครัวจะทำหน้าที่เสมือนกับเป็นที่พักอย่างดีให้แก่ผู้พ้นโทษแล้วยังเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจที่สำคัญของผู้พ้นโทษ การที่ผู้พ้นโทษได้รับกำลังใจ สามารถสัมผัสได้ถึงความรัก ความปรารถนาดี การให้อภัย และไม่ซ้ำเติมถึงเรื่องในอดีตที่เคยผิดพลาดมาแล้ว จากครอบครัวของตนเอง ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ช่วยให้ผู้พ้นโทษเกิดความตั้งใจกับตัวเองในการกลับตัวเป็นคนดี และไม่กลับไปยุ่งเกี่ยวกับการกระทำผิดกฎหมายอีก

ปัจจัยด้านการคบเพื่อน - กลุ่มเพื่อน ถือได้ว่าเป็นอีกกลุ่มบุคคลหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการใช้ชีวิตประจำวัน รวมถึงแนวความคิด ความเชื่อ และทัศนคติของผู้พ้นโทษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้พ้นโทษที่อายุไม่มากนัก หรืออยู่ในช่วงที่ยังเป็นวัยรุ่น ซึ่งเป็นช่วงวัยที่ให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อนมาก ซึ่งหากผู้พ้นโทษออกมาแล้ว และกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อนกลุ่มเดิมๆ ที่เคยกระทำผิด ก็มีแนวโน้มสูงอย่างยิ่งที่ผู้พ้นโทษจะกลับไปกระทำผิดซ้ำได้อีกโดยง่าย ดังนั้น การเลือกคบเพื่อนโดยไม่กลับไปคบหาสมาคมกับเพื่อนกลุ่มเดิมภายหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัวออกมาจากเรือนจำแล้วจึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญในการช่วยป้องกันมิให้ผู้พ้นโทษกลับไปกระทำผิดซ้ำ

ปัจจัยด้านการประกอบอาชีพ - การได้รับโอกาสในการประกอบอาชีพที่สุจริต มีความมั่นคง ตามสมควร มีรายได้ที่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน หรือในครอบครัว ก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญหนึ่งที่ช่วยให้ผู้พ้นโทษไม่คิดที่จะกลับไปทำผิดซ้ำอีก และสามารถดำเนินชีวิตในสังคมหลังปล่อยได้อย่างปกติสุข

ปัจจัยด้านการยอมรับจากคนในสังคม - แม้ว่าผู้พ้นโทษจะเคยถูกตีตราจากสังคมว่าเป็นผู้กระทำผิด และเคยถูกจำคุกในเรือนจำมาก่อน แต่เมื่อภายหลังที่พ้นโทษออกมาแล้วผู้พ้นโทษมีความต้องการที่จะได้เริ่มต้นชีวิตใหม่ มีเป้าหมาย หรือมีความตั้งใจในการที่จะประพฤติตนเป็นคนดี เคารพต่อกฎหมายบ้านเมือง และไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงแล้วยังมีผู้พ้นโทษอีกหลายรายที่เมื่อพ้นโทษออกมาแล้ว แต่กลับถูกสังคมปฏิบัติด้วยความรังเกียจ ถูกตีตรา ถูกกีดกัน ได้รับการดูถูก หรือเลือกปฏิบัติในด้านต่างๆ เพียงเพราะเหตุผลที่ว่าบุคคลเหล่านี้เคยกระทำความผิดและเคยติดคุกมาก่อน เป็นเหตุให้ผู้พ้นโทษหลายคนทั้งหมดกำลังใจในการที่จะกระทำความผิดต่อไป และกลับไปทำผิดซ้ำอีกในทำนองที่เป็นการประชดต่อสังคม

ปัจจัยด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง - กรมราชทัณฑ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีโปรแกรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพในการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ให้ครอบคลุม เช่น การใช้ชีวิตในสังคม การประกอบอาชีพ ซึ่งควรมีความหลากหลายนำไปใช้ในสังคมได้จริง การเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะทางสังคม เช่น ทักษะด้านความคิด ทักษะด้านจิตใจ การจัดการอารมณ์ ทักษะด้านสัมพันธภาพกับคนในสังคม เป็นต้น รวมทั้งระบบการติดตามช่วยเหลือผู้พ้นโทษที่สามารถเข้าถึงได้และให้ความช่วยเหลืออย่างจริงจังและต่อเนื่อง

07

ข้อเสนอแนะแนวทาง

เพื่อส่งเสริมการปรับตัวของผู้พันโทชใน การกลับคืนสู่สังคม

แนวทางในการเสริมสร้างความสำเร็จให้ผู้พันโทชในการใช้ชีวิตในสังคม เป็นกระบวนการตั้งแต่การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย และกระบวนการในการปรับตัว ติดตามหลังปล่อย ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีแนวทางการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะในภาพรวมของกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย มีดังต่อไปนี้

1. การจัดอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้แก่ผู้ต้องขัง ควรเป็นโปรแกรมหรือหลักสูตรที่หลากหลาย มุ่งเน้นในเรื่องของการนำไปใช้ประโยชน์ หรือประกอบวิชาชีพได้จริงภายหลังจากที่พันโทช มีความต่อเนื่อง และเป็นวิชาชีพที่ควรเป็นความต้องการของสังคม มีรายได้เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต รวมทั้งโปรแกรมควรมีความเหมาะสมกับผู้พันโทชในแต่ละช่วงวัย
2. การจัดโปรแกรมควรพิจารณาเสริมในเรื่องทักษะต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ เช่น ทักษะในการบริหารจัดการ การตลาด และการสัมภาษณ์งาน เป็นต้น รวมทั้งองค์ความรู้ด้านกฎหมาย และองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตหลังปล่อย
3. ปัญหาเรื่องของหลักสูตรฝึกอบรมที่ค่อนข้างจำกัดจำนวนผู้ต้องขังที่เข้ารับการอบรม ควรมีการนำเอาสื่อการสอนลักษณะอื่นมารวมในการอบรมเพื่อให้ผู้ต้องขังไม่รู้สึกรอคอย หรือถูกปิดกั้น นอกจากนี้ ยังควรเชิญวิทยากร หรือผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องที่อบรมอย่างแท้จริงมาร่วมฝึกอบรม เพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับความรู้ที่ถูกต้อง รวมถึงเนื้อหาที่นำมาใช้ในการอบรมก็ควรมีความทันสมัย ทันต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบัน
4. การจัดอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้แก่ผู้พันโทชในแต่ละเรือนจำควรเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และควรมีการคัดกรองคุณสมบัติของผู้พันโทชที่สามารถเข้าร่วมในการอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยอย่างเป็นระบบ มีความชัดเจน และตรงกับกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ กิจกรรมที่มีการจัดให้แก่ผู้ต้องขังเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยควรมีความหลากหลายมากกว่าที่จะให้มุ่งเน้นให้ผู้ต้องขังสวดมนต์ หรือทำสมาธิ ปฏิบัติธรรมแต่เพียงอย่างเดียว
5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีแนวทาง หรือมาตรการในการปกป้องประวัติของผู้พันโทช อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการได้รับโอกาสในการทำงาน และอาจช่วยลดปัญหาการกลับไปกระทำผิดซ้ำของผู้พันโทชได้อย่างยั่งยืน

6. การดำเนินงานในด้านต่างๆ ของเรือนจำไม่ควรล่าช้าจนเกินไป เนื่องจากเป็นการกระทบต่อการได้รับอิสรภาพของผู้พ้นโทษ โดยเฉพาะกระบวนการทางด้านเอกสาร การจัดอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย
7. การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บางส่วนควรได้รับการปรับปรุง โดยเฉพาะในเรื่องของการให้คำแนะนำในการใช้ชีวิตภายหลังจากที่ผู้ต้องขังพ้นโทษออกไปแล้ว เช่น การใช้ และการบำรุงรักษาอุปกรณ์ควบคุมติดตามตัว หรือกำไล EM (Electronic Monitoring) รวมถึงควรมีการแจ้งข้อมูลที่มีความจำเป็นที่ผู้พ้นโทษควรทราบ เพื่อที่จะได้ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมทั้งในขณะที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ และภายหลังจากที่พ้นโทษออกมาแล้ว นอกจากนี้ การปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่มีต่อผู้ต้องขัง ผู้พ้นโทษ ตลอดจนญาติของผู้ต้องขังเมื่อมาติดต่อกับทางเรือนจำควรมีความเหมาะสม สุภาพ และให้เกียรติตามสมควร
8. กลุ่มผู้พ้นโทษที่ได้รับการพักโทษเป็นกรณีพิเศษควรได้รับการอบรม หรือจัดเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเช่นกัน เพื่อช่วยให้ผู้พ้นโทษกลุ่มนี้สามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องภายหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัวแล้ว
9. ควรมุ่งเน้นการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับผู้พ้นโทษให้แก่สังคม ประกอบกับจัดโปรแกรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้แก่ผู้พ้นโทษด้วย ถึงแม้ว่ามีการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้แก่ผู้พ้นโทษมาอย่างดีเพียงใด หากว่าสังคมไม่เข้าใจ หรือไม่ให้ออกแก่ผู้พ้นโทษในการกลับตัวแล้ว การเตรียมความพร้อมต่างๆ ที่ว่ามาย่อมเป็นการสูญเปล่า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกลุ่มผู้พ้นโทษที่ไม่ได้มีโอกาส หรือต้นทุนชีวิตที่ดีพอ
10. ควรบูรณาการการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดทำระบบการติดตามหลังปล่อยที่มีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการช่วยเหลือดูแลให้คำปรึกษาผู้พ้นโทษ โดยเฉพาะการติดตามการใช้ชีวิตและการประกอบอาชีพ ซึ่งควรเป็นการบูรณาการของทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการดูแล ติดตามผู้พ้นโทษ เพื่อให้ผู้พ้นโทษสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้ โดยไม่มีความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ

นอกจากข้อเสนอแนะดังกล่าวแล้ว ผู้พันโทษควรมีแนวทางในการปรับตัวในการใช้ชีวิต หลังปล่อย ดังต่อไปนี้

1. ผู้พันโทษควรมีการเตรียมตัวและวางแผนในการประกอบอาชีพ แผนการดำเนินชีวิต ตั้งแต่อยู่ในเรือนจำ ควรเข้ารับการอบรมวิชาชีพที่ทางเรือนจำจัดให้อย่างหลากหลาย เพื่อให้รู้ว่าตนเองมีความถนัดด้านใด ซึ่งการวางแผนชีวิตและการตั้งเป้าหมายนั้น ควรมีความชัดเจนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้งควรวางแผนทางการดำเนินชีวิตเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ การตั้งเป้าหมายควรเป็นเป้าหมายที่สามารถเกิดขึ้นได้จริง และไม่ใชเป้าหมายที่เกินกำลังความสามารถของผู้พันโทษจนเกินไป เมื่อพ้นโทษแล้วควรดำเนินชีวิตตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ควรสร้างกำลังใจ และแรงจูงใจให้กับตนเอง เพื่อให้บรรลุแนวทางที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ ซึ่งการตั้งเป้าหมายนั้นทำให้ผู้พันโทษดำเนินชีวิตโดยมีเป้าหมาย
2. ผู้พันโทษควรมีความเพียรพยายาม อดทนในการหางานทำ ถึงแม้ว่าการได้รับการเข้าทำงานนั้นเป็นเรื่องที่ยาก เนื่องจากผู้พันโทษมีประวัติในการกระทำผิด ไม่ควรปล่อยเวลาให้เสียประโยชน์ และควรมีความอดทน ตั้งใจ และไม่ท้อถอย รวมทั้งควรมีแนวทางในการเพิ่มรายได้อย่างสุจริต
3. ควรปรับเปลี่ยนแนวคิด และทัศนคติที่มีต่อตนเองและสังคมในเชิงบวก ควรฝึกมองโลกในแง่บวกเพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับจิตใจของตนเอง ควรมีความมั่นใจในตนเอง เห็นคุณค่าในตนเอง ไม่ควรยึดติดกับความผิดพลาดของตนเอง มีความตั้งใจที่จะในการปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้น
4. ควรให้ความสำคัญกับครอบครัว ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการปรับความคิดไม่ให้ไปกระทำผิดซ้ำอีก ครอบครัว คนใกล้ชิด สังคม และศาสนา เป็นกลไกสำคัญในการปรับเปลี่ยนความคิดในการดำเนินชีวิตของผู้พันโทษ ซึ่งกลุ่มบุคคลเหล่านี้ควรเปิดใจ ให้ความคุ้นเคย สร้างความอบอุ่น และที่สำคัญคือ การให้ออกาสอย่างจริงจังแก่ผู้พันโทษที่จะปรับเปลี่ยนตนเอง
5. ผู้พันโทษควรดำเนินชีวิตในสังคมด้วยความถูกต้อง ไม่ประพฤติตนผิดกฎหมาย ผิดศีลธรรม และควรใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เช่น ออกกำลังกาย เล่นกีฬา ฟังเพลง หรือกิจกรรมกลุ่มร่วมกับคนในชุมชนหรือสังคม นอกจากจะเป็นการผ่อนคลายแล้ว ยังเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมใหม่ๆ และความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลอื่นในสังคมอีกด้วย

6. การคบเพื่อนถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญลำดับต้นๆ ที่สามารถส่งผลให้ผู้พ้นโทษหันกลับไปกระทำความผิดซ้ำได้อีก โดยเฉพาะเมื่อภายหลังจากที่พ้นโทษมาแล้วก็ยังคงใช้ชีวิตหรือพบปะสังสรรค์กับเพื่อนกลุ่มเดิมที่มีแนวโน้มสูงในการก่ออาชญากรรม ดังนั้นผู้พ้นโทษควรเลือกคบเพื่อนที่ไม่มีความเสี่ยงในการกระทำผิดหรือมีพฤติกรรมผิดกฎหมาย ควรคบกลุ่มเพื่อนคนใกล้ชิดที่ทำงานด้วยความสุจริต เพื่อหลีกเลี่ยงการชักชวนให้กระทำผิดอีก
7. การเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดไม่ว่าจะในฐานะของการเป็นผู้เสพ หรือในฐานะผู้จำหน่ายแล้วแต่เป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่การกระทำความผิดซ้ำได้ ดังนั้น หากผู้ต้องขังที่พ้นโทษมีความตั้งใจจริงที่จะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น และไม่คิดที่จะกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ก็ควรที่จะหาแนวทางในการป้องกันตนเอง หรือออกให้ห่างจากการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีกไม่ว่าในทางใด และหากผู้พ้นโทษรายใดพบว่าตนเองไม่สามารถเลิกยาเสพติดได้ด้วยตนเอง หรือพบปัญหาอุปสรรคในการตัดสินใจที่จะเลิกยาเสพติดอย่างเด็ดขาด ก็ควรติดต่อขอรับความช่วยเหลือ หรือขอรับคำปรึกษาจากหน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการให้การบำบัดรักษาต่อไป

Thailand Institute of Justice
affiliated with the United Nations